

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็น
แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ว่าที่ร้อยตรีสมบัติ พรหมสวรรค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่
ธันวาคม 2559

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็น
แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ว่าที่ร้อยตรีสมบัติ พรหมสวรรค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่

ธันวาคม 2559

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็น
แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์
ของ
ว่าที่ร้อยตรีสมบัติ พรหมสวรรค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่
ธันวาคม 2559

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็น
แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
ว่าที่ร้อยตรีสมบัติ พรหมสวรรค์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตร ปริญญาการศึกษาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่
ธันวาคม 2559

สมบัติ พรหมสวรรค์. (2559). แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อ

ส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร. ปรินุณานิพนธ์

กศ.ด. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.มิ่งขวัญ คงเจริญ . รองศาสตราจารย์ ดร.พร ศรียมก

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1.ศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้าง อาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2. ได้แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร จำนวน 142 แห่ง ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจสภาพปัจจุบัน ของตลาด จากนั้นใช้วิธีการรวบรวมจากแบบสอบถามความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการ ผู้ประกอบการ และแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วมาวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1.ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่ผ่านเกณฑ์ และมีความพร้อม เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวน 16 ตลาด ซึ่งลักษณะโครงสร้าง อาคาร มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่ร้อน อบอ้าว มีพื้นที่จัดกิจกรรมต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวก โต๊ะ เก้าอี้ บอร์ด เสียงตามสาย และจอโทรทัศน์ประชาสัมพันธ์ ส่วนองค์ความรู้ภายในตลาด เป็นความรู้เกี่ยวกับวิถี การค้าขายและการประกอบอาชีพต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร ทำขนม โภชนาการ การรักษาและการ ถนอมอาหาร 2. แนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1.ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งฝึกทักษะการประกอบอาชีพ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 2.ด้านการบริหารจัดการ เจ้าของตลาดและผู้บริหารตลาดต้องให้การ สนับสนุนในเรื่อง สถานที่ งบประมาณ และบุคลากร และการให้ตลาดขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งการเรียนรู้ เพื่อ จะได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ 3.ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การใช้พื้นที่สื่อออนไลน์ที่ สามารถสื่อสารโต้ตอบกัน ในการเผยแพร่ความรู้ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลในแหล่งการเรียนรู้ แบ่งปันความรู้ เล่าประสบการณ์ และให้คำแนะนำ 4.ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ มี ส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และการให้ประชาชนสามารถเข้ามาใช้บริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ได้ 5.ด้านภาคีเครือข่าย ต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงาน ราชการที่เกี่ยวข้องกับตลาดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง เพื่อ แลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ และการสนับสนุนสื่อต่างๆ เพื่อให้เท่าทันต่อเหตุการณ์ในสังคม 6.ด้านการ ประเมินผล จัดให้มีการทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการและการสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ

GUIDELINES TO THE DEVELOPMENT OF A PERMANENT STRUCTURAL MARKET
FOR THE PROMOTION OF A LIFELONG LEARNING CENTER IN BANGKOK

AN ABSTRACT
BY
SOMBUT PHROMSAWAN

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Doctor of Education Degree in Development Education
at Srinakharinwirot University

December 2016

Sombut Phromsawan. (2016). *Guidelines to the development of a permanent structural market for the promotion of a lifelong learning center in bangkok.*

Ed.D. (Adult Education). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.

Advisor Committee: Dr. Mingkhuan Khongcharoen, Asst.Prof.Dr. Porn Sriyamok.

The objectives of this research as follows were; 1) to study the of permanents structural market for the promotion of lifelong learning center ; and 2) to study the guidelines and the development of permanent structure market for the promotion of lifelong learning centers . The population of the study consisted of one hundred and forty two permanent structure market vendors in Bangkok. The research instruments included questionnaires for the people who came to buy and sell in the market, the markets owners and the opinions of experts. After that, the data was profiled by percentage. The findings revealed the following 1)There were sixteen market that met the specified criteria and most of them were strongly structure permanent markets and full of accommodations such as lighting , cleaning , cooling , CCTV surveillance , seating eating tables and announcing line. Moreover, there were also learning and teaching aspects such as a demonstration of something from daily life, such as buying something in the market. 2. The development of guidelines the permanent structural market for promotion lifelong learning center had six aspects; 1) Objectives to practice real life skills in a daily – life center; 2) The owners of the market and the have a budget sufficient to support the market; 3) Activities to promote lifelong learning; 4) To share knowledge by participation between buyers and sellers; 5) To widely promote networks and connectivity in an lifelong learning center. People can share their experiences or knowledge; 6) had a measurement and an evaluation. The results of the survey demonstrates a high level of demand for each aspect . The majority of the surveyors suggested that, firstly, markets should be career learning centers which teach them important skills for daily life. Secondly, the owners of the markets should register their markets as learning centers for government support, improve market conditions, secure more reasonable budgeting, and the equitable compensation of employees. Thirdly, they should organize learning opportunities such as group activities and seminars for shop-owners and public to share their experiences and knowledge. Next market owners should create a tripartite structure between the government sector, the private sector, and other markets for information sharing and public relations purposes. Lastly, market owners should record the number of visitors and their opinions after visiting the markets.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็น

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร

ของ

ว่าที่ร้อยตรีสมบัติ พรหมสวรรค์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาผู้ใหญ่

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร. มิ่งขวัญ คงเจริญ)

..... ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.พร ศรียมก)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. มิ่งขวัญ คงเจริญ)

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.พร ศรียมก)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร. ชไมพร ดิษฐาพร)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นาท บริบูรณ์กัมป)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ประสบความสำเร็จล่วงได้ด้วยความกรุณาและการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ อันประกอบด้วย อาจารย์ ดร. มิ่งขวัญ คงเจริญ และรองศาสตราจารย์ ดร. พร ศรียมก ซึ่งทุกท่านได้เสียสละเวลา เอาใจใส่ให้คำปรึกษาและข้อแนะนำต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำงานวิจัยทุกขั้นตอน ทำให้ผู้วิจัยตระหนักในความเมตตาที่ท่านได้ให้แก่ศิษย์และเห็นความสำคัญ รวมทั้งประโยชน์ของกระบวนการวิจัยอย่างลึกซึ้ง ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ รองศาสตราจารย์ ดร.พร ศรียมก อาจารย์ ดร. ชไมพร ดิษฐาพร อาจารย์ ดร.กัมปนาท บริบูรณ์ และ อาจารย์ ดร.มิ่งขวัญ คงเจริญ ที่กรุณาให้ข้อแนะนำที่มีคุณค่า เกิดประโยชน์กับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ สละเวลาในการให้ข้อมูลและตอบแบบสอบถามที่เป็นประโยชน์การวิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ตลาด พ่อค้า แม่ค้า ผู้เข้ามาใช้บริการในตลาดสด และสมาคมตลาดสดไทย ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมเรียนปริญญาเอก สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ รุ่น 8 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจตลอดมา รวมทั้งผู้มีพระคุณที่เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ตลอดถึงท่าน ที่ไม่ได้กล่าวนามไว้ ณ ที่นี้ ที่ให้ความรักความห่วงใย ให้การสนับสนุนและให้กำลังใจ จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จล่วง

สมบัติ พรหมสวรรค์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	8
ขอบเขตในการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
กรอบแนวคิดวิธีการวิจัย.....	11
 2 แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	 12
แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	12
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542.....	12
ความหมายการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	17
ลักษณะการเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	19
รูปแบบการเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	22
ประเภทการเรียนรู้การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	24
แนวคิดแหล่งเรียนรู้.....	27
ความหมายของแหล่งการเรียนรู้.....	27
ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ต่อการศึกษตลอดชีวิต.....	29
ประเภทของแหล่งการเรียนรู้.....	33
องค์ประกอบของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	35
ปัญหาในการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้.....	37
มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้.....	40
ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้.....	44
แนวคิดการพัฒนาโครงการเชิงพัฒนาทางการศึกษาตลอดชีวิต Patrick Boyle	48
ความหมายของการพัฒนา.....	48
รูปแบบของการพัฒนาโครงการ.....	49

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้	53
ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้.....	53
ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ดี.....	53
ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้.....	54
รูปแบบของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้.....	54
ขั้นตอนและหลักในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้.....	55
แนวคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	57
ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	57
ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	58
ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	60
องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	61
..... *	62
ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	63
รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	64
ประโยชน์ของมีส่วนร่วมของชุมชน.....	
แนวคิดภาคเครือข่าย.....	66
ความหมายภาคีเครือข่าย.....	67
ลักษณะของภาคีเครือข่าย.....	68
องค์ประกอบของภาคีเครือข่าย.....	69
ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร.....	70
ความหมายตลาด.....	70
ปัจจัยที่ทำให้เกิดตลาด.....	72
กิจกรรมของชุมชนตลาด.....	72
องค์ประกอบสถานประกอบการที่เข้าข่ายเป็นตลาด.....	74
ประเภทตลาด.....	76
มาตรฐานตลาด.....	77
กฎหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตลาด.....	80
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	98
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	98
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	100
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	101
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	103
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	104
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	107
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	158
สรุปผลการวิจัย.....	159
การอภิปรายผล.....	162
ข้อเสนอแนะ.....	166
บรรณานุกรม.....	168
ภาคผนวก.....	177
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	216

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 ตารางการแสดงผลการเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ประเภทของโปรแกรม.....	50
2 ตารางแสดงองค์ประกอบของการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ.....	52
3 ตารางสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้	97
4 ตารางแสดงการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	107
5 ตารางสรุปการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แสดงองค์ประกอบรายด้าน.....	113
6 ตารางแสดงระดับอายุของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	116
7 ตารางแสดงระดับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	117
8 ตารางแสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต.....	117
9 ตารางแสดงหน่วยงานสังกัดของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการ พัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต.....	118
10 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย.....	119
11 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการบริหารจัดการ.....	120
12 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	122
13 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	123

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาคีเครือข่าย.....	124
15 ตารางค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการประเมินผล.....	125
16 ตารางภาพรวมของระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	126
17 ตารางแสดงเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้าง อาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	128
18 ตารางแสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	128
19 ตารางแสดงระดับอายุของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	129
20 ตารางแสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	129
21 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้าน จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด.....	130
22 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการ บริหารจัดการ.....	132
23 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้าน กิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	134
24 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	135
----------------------------------	-----

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
25 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านภาคี เครือข่าย	136
26 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการ ประเมินผล.....	137
27 ตารางภาพรวมของความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อ ส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	138
28 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด.....	141
29 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านการบริหารจัดการ	143
30 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต..	147
31 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน.....	149
32 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านภาคีเครือข่าย.....	151
33 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านการติดตาม ประเมินผล	156

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ผลการมีส่วนร่วมในองค์การ.....	57
2 แนะนำการตรวจสอบเนื้อสัตว์โครงการ Scan Me.....	153
3 บ้าย Scan Meที่แผงจำหน่ายเนื้อสัตว์ในตลาดสด.....	153
4 ภาพตลาดยิ่งเจริญร่วมกับ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จัดอบรมผู้ค้าจำหน่ายเนื้อสัตว์ตลาดยิ่งเจริญใน “โครงการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาคุณภาพเนื้อสัตว์” .	153
5 ภาพกิจกรรมโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐกับสมาคมตลาดสดไทยและบ้ายแสดงสถานที่ ตลาดอ่อนนุชที่เข้าร่วมในโครงการคัดสรรปลอดภัยส่งเสริมคนไทยสุขภาพดี.....	154
6 มีการตั้งวางเครื่องชั่งมาตรฐาน ภายในตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าสามารถตรวจสอบน้ำหนักสินค้าด้วยตัวเองได้.....	155

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

กระแสโลกาภิวัตน์ และสภาพสังคมมีการเปลี่ยนไปทุกขณะ การศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงจำเป็นต้องได้รับกระตุ้น ส่งเสริม และร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้การศึกษาก้าวไปสู่การเป็นสังคมการเรียนรู้ (Learning Society) ที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง หลากหลาย และต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะเน้นในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นเงื่อนไขของการเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ที่จะกระตุ้นความกระหายใคร่รู้ของบุคคล สร้างเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ที่จะถูกสร้างเสริมขึ้น ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ได้จากสภาพจริง ตลอดจนเป็นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง จากสภาพแวดล้อมจริง ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ และทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เกิดความห่วงแหน รักถิ่นฐาน ภูมิปัญญาของชุมชน และสามารถสืบทอดความรู้ อาชีพของบรรพบุรุษ เป็นการเรียนรู้ที่จะนำไปสู่วิชาชีพ นำไปประกอบอาชีพได้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน .2544: 110-120) โดยสามารถเรียนในที่ต่างๆ ทั้งที่ทำงาน ที่สาธารณะ ตลอดจนสถานที่ที่จัดไว้เป็นการเฉพาะเพื่อการถ่ายทอดความรู้

การปฏิรูปการศึกษาไทย จึงมีเป้าหมายในการปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อให้มีแหล่งการเรียนรู้ได้เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งถึงและมีคุณภาพ โดยเอาความจริงเป็นตัวตั้ง และเอาวิชาเป็นตัวย่อยประกอบ การเรียนรู้จากความเป็นจริงของชีวิต และสภาวะแวดล้อมจะเป็นสิ่งเร้า ยั่วยุและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะช่วยพัฒนาสมอง ยึดหลักกระบวนการเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยด้วยตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และนำเสนอมากขึ้น ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การสอบถามจากผู้รู้ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมจากการแสวงหาความรู้ในพื้นที่จริงหรือที่เรียกว่า “การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้” (เกษม วัฒนชัย.2545: 7) ทั้งนี้ เพราะการให้ความสำคัญกับแหล่งการเรียนรู้เพียงแหล่งเดียว คือระบบโรงเรียน อาจไม่สามารถพัฒนาบุคคลให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต อาชีพ วัฒนธรรม สภาพแวดล้อม และทรัพยากรของชุมชน และอาจจะทำให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ขาดความสามารถทักษะการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองตามวิถีของชุมชน เนื่องจากไม่มีแหล่งการเรียนรู้อื่นเข้ามาเสริม

การปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่า “เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต” มาตรา 8 ได้กล่าวไว้

ว่า ” การจัดการศึกษา เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน และให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา” จากมาตราดังกล่าวได้ให้ความสำคัญกับแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงมีข้อกำหนดการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ไว้ในมาตรา 25 ที่ระบุถึงการส่งเสริมการดำเนินงาน และ การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชน ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้กันอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลมาใช้

โดยนัยของการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ตามปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต ย่อมต้องมีปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีส่วนสำคัญต่อการศึกษาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม คือ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของการเรียนรู้ มีประโยชน์ทั้งในแง่การกระจายโอกาสทางการศึกษา การให้การศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงมีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน และยังเชื่อมโยงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ที่มีนโยบายการส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และองค์กรอื่นรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงาน ของการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย โดยการปฏิรูปการศึกษาในรายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ระบุถึงการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ การส่งเสริมการสร้างสภาพแวดล้อมของชุมชนท้องถิ่น สังคม เพื่อเอื้อต่อการศึกษาและเรียนรู้ ระดมทรัพยากร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้านและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน/ท้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาการเรียนรู้ในชุมชน และได้มีการดำเนินการเร่งรัดปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนในชาติเรียนรู้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยสนับสนุนให้มีการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้คู่คุณธรรม และจริยธรรม เตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนา และการแข่งขันของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2545: 3)

แต่สภาพการณ์ในปัจจุบัน พบปัญหาที่เกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ คือ ปัญหาด้านการสร้างและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ พบว่า ไม่มีการสร้างเพิ่มเติมมาเป็นเวลานานแล้ว ขาดความหลากหลาย มีลักษณะ เหมือน คล้ายกัน ทำให้ไม่มีจุดเด่น ในส่วนเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานในแหล่งการเรียนรู้ไม่มีโอกาส มีส่วนร่วมในการสร้างพัฒนา แหล่งเรียนรู้ และ นำเสนอแนวความคิด ส่วนแนวความคิด ผู้กำหนดและผู้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่มาจาก

ส่วนกลาง เป็นการจัดตั้งแบบสั่งการ (Top down approach) และขาดนโยบายการทำงานที่ต่อเนื่อง ขาดความชัดเจน รวมถึงการสนับสนุน งบประมาณ บุคลากร ปัญหาด้านการบริหารและการดูแลรักษาแหล่งการเรียนรู้ที่พบคือ เจ้าหน้าที่ประจำแหล่งการเรียนรู้ และยิ่งขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ ความสำคัญ ประโยชน์ ลักษณะการใช้แหล่งเรียนรู้ดีพอ ทำให้การจัดบริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ไม่ดีเท่าที่ควร ทำกิจกรรมไปตามบทบาทที่มีอยู่ โดยที่ไม่ทราบว่าจะงานที่ทำเป็นกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมาหาความรู้ได้ การบริหารยังไม่เป็นไปเพื่อการบริหารเพื่อมุ่งการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นอาจจะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ ปรับบริการ ปรับกิจกรรมให้มาสู่การให้การศึกษาเรียนรู้มากขึ้น และปัญหาจากการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ พบว่า ประชาชนยังใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ชุมชนน้อย เพราะไม่ทราบข้อมูลว่ามีแหล่งการเรียนรู้อยู่บ้าง และขาดความต่อเนื่อง เมื่อเทียบสัดส่วนกับกิจกรรมที่จัดให้บริการ และ ขาดการวางแผนการของบุคลากรผู้จัดกิจกรรม ไม่มีตัวอย่างให้เห็นว่า สามารถนำแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่มาช่วยในการจัดกิจกรรมการศึกษาได้อย่างไร ประกอบกับไม่มีนโยบายชัดเจนจากหน่วยงานกลางว่า ควรใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร รวมถึงการติดตามประเมินผลการใช้มีน้อย ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ถึงผลดี และผลเสียในการนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อานภาพ แยมดี.2555:บทคัดย่อ) และ(สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.2552: 20) พบว่า ในแหล่งการเรียนรู้ต้องมีพัฒนาบุคลากร สื่อต้องมีความหลากหลาย ต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์ และขาดงบประมาณ แหล่งการเรียนรู้ยังไม่มีการจัดหมวดหมู่ หรือยังไม่มีมาตรฐานที่ชัดเจน ทั้งนี้ จึงควรมีการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ เพราะแหล่งการเรียนรู้เป็นสถานที่ที่ประชาชนในชุมชนจะมาหาความรู้เมื่อใดก็ได้ที่เขามีความพร้อมหรือมีความสะดวก เป็นสถานที่ที่ประชาชนมาศึกษาหาความรู้ได้ตามอัธยาศัยโดยไม่ต้องมีกำหนดระยะเวลา กลุ่มเป้าหมายมีอิสระที่จะเรียนรู้ ดังนั้นในชุมชนควรมีแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่างๆที่ระบุในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ให้เลือกเรียนได้นอกเหนือจาก 8 ประเภท ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ และยังต้องมีแหล่งเรียนรู้อื่นๆที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยใช้วัฒนธรรมชุมชน ความเป็นอยู่จริงของคนในชุมชน เป็นเครื่องมือ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ได้จริงในชุมชน เช่น แหล่งการเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งการเรียนรู้สถานประกอบการต่างๆ นอกจากนี้ แหล่งเรียนรู้ควรมีบริการเชิงรุกออกไปชุมชนและโรงเรียน รวมถึงการสนับสนุนงบประมาณ และกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องให้ประชาชนตระหนักถึงความเป็นไทยและภาคภูมิใจในความเป็นไทย

แนวทางการจัดการศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ในชุมชน ที่ปรากฏมีหลายรูปแบบ เช่น รูปแบบเป็นสถาบันที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิต วิถีชุมชน และการทำมาหากินในชุมชน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ตลาด ร้านขายของชำ สถานที่หรือสถานที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้นมา เช่น อุทยานการศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น วีดิทัศน์ ภาพสไลด์ โปรแกรมสำเร็จรูป สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น หนังสือสารานุกรม และบุคลากรที่มีความรู้ในชุมชน (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น: 2550) ซึ่งจัดให้เป็นแหล่งการ

เรียนรู้ชุมชน และเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิต ที่เต็มเต็มความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือการเรียนในระบบโรงเรียนเป็นส่วนจะช่วยเสริมทำให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุตามความคาดหวังของหลักสูตรได้ เมื่อโรงเรียนจัดแหล่งเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพแล้ว การส่งเสริมให้ครูและนักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ให้คุ้มค่า และได้รับประโยชน์สูงสุดก็เป็นเรื่องสำคัญ เพราะการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้นั้น สามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไป ซึ่งสามารถอธิบายได้ 2 มิติ คือ มิติผู้เรียน ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้ และผลของการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยตรงจะสร้างให้ผู้เรียนมีกระบวนการเรียนต่อเนื่องตลอดชีวิต ส่วนมิติผู้จัด/หรือสภาพการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนควบคุมวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชนและสังคม จากประสบการณ์ จากการทำงาน และจากการดำรงชีวิตประจำวัน จากสภาพแวดล้อมทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและมีการดำเนินการให้มีขึ้น ไม่ว่าโดยมนุษย์ หรือสิ่งมีชีวิตอื่นๆ จากปัจจัยเกี่ยวพันต่างๆ จากสถานการณ์ และสื่อต่างๆ (วิศน์ ศิลตระกูล และคณะ.2544: 1) (สาวิตรี ซาตา. 2542: บทคัดย่อ) และ(นันทิยา จินามา. 2549: บทคัดย่อ) ที่พบว่า การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเชื่อมโยงการเรียนการสอนเข้ากับวิถีชีวิต มีความรักความผูกพันกับท้องถิ่น และสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ จากการฝึกให้นักเรียนเขียนเล่าเรื่องโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้นักเรียนมีความคิดลำดับเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนได้ และสื่อความได้ เนื่องจากได้เรียนรู้จากสถานที่จริง ได้รับประสบการณ์ตรงจากแหล่งเรียนรู้ ทำให้ซึมซับความคิดจนสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นภาษาเขียนได้อย่างถูกต้อง จึงเห็นได้ว่าแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญที่จะเป็นแนวทางหรือทางเลือกในการพัฒนาผู้เรียนที่เน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตของผู้เรียน และนำสิ่งที่เรียนไปใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ในอดีต สังคมมนุษย์มีระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเอง แต่ละครอบครัวสามารถผลิตพืชผลไว้รับประทานในครัวเรือนตนเองได้ ข้าวของ เครื่องใช้ในครัวเรือนก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยากเพราะอาศัยวัตถุดิบที่มีตามธรรมชาติเป็นหลัก แม้แต่เสื้อผ้าก็สามารถทอขึ้นมาใช้เองเป็นสังคมที่อยู่รวมกันเป็นชุมชน เมื่อสังคมพัฒนาขึ้น และคนสามารถผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็นได้ในปริมาณที่มากเกินความต้องการ จนเหลือเป็นส่วนเกินนั้น ไปแลกกับสิ่งของต่างๆ การแลกเปลี่ยนเป็นการการแลกเปลี่ยนระหว่างหมู่บ้าน หรือระหว่างเมืองที่ห่างออกไปจากชุมชน และมีการรวมตัวของคนเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้า โดยใช้เรือล่องไปตามลำน้ำและไปรวมตัวกันที่ท่าเรือ จึงเกิดเป็นการค้าที่เรียกว่า “ตลาดน้ำ” แต่ด้วยจำนวนเรือที่มีความจอแจแออัดและมีการขยายตัวการค้า และสังคมมีความเจริญขึ้นเป็นเมือง มีการเปลี่ยนรูปแบบจากการแลกเปลี่ยนเป็นการใช้เงินตรา โดยเริ่มแพร่หลายและการค้ามีการขยายตัว ส่งผลให้ความต้องการสินค้าอุปโภคบริโภคมีมากขึ้นตามไปด้วย จึงเกิดความจำเป็นที่จะต้องมีแหล่ง หรือสถานที่ขายสินค้าเหล่านั้น ทำให้ต้องย้ายขึ้นมาอยู่บนบก หรือที่เรียกว่า “ตลาดบก” ” ซึ่งมักจะเป็นที่ที่คนในสังคมหรือชุมชนรู้จัก และสามารถเดินทางไปได้สะดวก ขนาดของตลาดจะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับขนาดของชุมชน ที่

ตลาดนั้นตั้งอยู่ หรือจำนวนสินค้าที่นำมาวางขายในตลาดแห่งนั้น โดยเฉพาะแหล่งชุมชนที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น โดยส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามความต้องการของประชาชนที่อาศัยอยู่รอบๆ ชุมชนนั้น ๆ ตามที่พบเห็นเกิดจากประชาชนในชุมชนเป็นผู้จัดตั้งขึ้นเอง โดยส่วนใหญ่ มีการนำสินค้าบริโภค อุปโภค ในชีวิตประจำวันของคนเรามาวางจัดจำหน่ายในตลาด ส่วนใหญ่เป็น อาหารสด เช่น เนื้อสัตว์ อาหารทะเล ผัก ผลไม้ หรืออาหารที่มีการประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสี้ง่าย และยังเป็นแหล่งส่งวัตถุดิบ ให้ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงแรมและองค์กรต่างๆ และเป็นวิถีชีวิตของชุมชนสังคม เป็นเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมไทย มีความหลากหลาย และมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นแหล่งความรู้ของคนในชุมชน ด้านความรู้ที่เกี่ยวกับตัวเองในการดำเนินชีวิต และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของตลาด ซึ่ง (ปิ่นรัชฎ์ กาญจนะจิติ. 2547: 8) กล่าวว่าตลาดนั้นมีความหลากหลาย กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นอาจเป็นการผสมผสานกัน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น แหล่งมีชีวิตของเทศกาลงานวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นบริเวณที่มีการค้า ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านทักษะการประกอบอาชีพที่น่าสนใจ และการดำรงชีวิตได้อย่างชัดเจน(กฤษณ์ แก้วโบราณ. 2555: 1)

จากสภาพตลาดในอดีตตลาดในชุมชน (สง่า สาระ. 2548: บทคัดย่อ) (สมลักษณ์ หนูสวัสดิ์.2547:บทคัดย่อ) และ (ภัทรกร เอี่ยมอุดมและคณะ. 2547: บทคัดย่อ) กล่าวว่า ตลาดมีสภาพแวดล้อมไม่ถูกสุขลักษณะ อาทิ เช่น ตัวอาคารทรุดโทรม แสงสว่างไม่เพียงพอ กลิ่นอับชื้น ฝนสาด การระบายน้ำไม่ดี แม้ค้าวางสินค้าไม่เป็นระเบียบ พื้นตลาดมีน้ำเสียท่วมขัง มีขยะมูลฝอย ตกค้างส่งกลิ่นเหม็น และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์พาหนะนำ ประกอบกับแรงผลักดันเรื่องการระบาดและปนเปื้อนของโรคติดต่อทางอาหารหลายครั้ง พบว่า มีตลาดเป็นแหล่งแพร่กระจายโรค เช่น โรคซาร์ โรคไข้หวัดนก การปนเปื้อนของสารเคมี ยาฆ่าแมลงจากผัก ผลไม้ ซึ่งปนเปื้อนมากับอาหาร หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี ตลาดซึ่งเป็นต้นทางของวัตถุดิบที่ใช้ในการประกอบ ปรุงอาหารก็อาจจะเป็แหล่งแพร่กระจายโรคของชุมชนได้ จากปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ประชาชนมีโอกาสเสี่ยงภัยต่อสุขภาพร่างกายมากยิ่งขึ้น สภาพเหล่านี้อาจนำไปสู่การปนเปื้อนในอาหาร ซึ่งส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อประชาชน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นผู้สัมผัสอาหารในการประกอบ ปรุงอาหาร ขาดความรู้ และการปฏิบัติตนให้มีการสุขอนามัยที่ดี หรือ เจ้าของตลาด ไม่เห็นความสำคัญขาดระบบในการบริหารจัดการตลาดอย่างถูกต้อง ทำให้สถานการณ์ตลาดตามแบบวิถีไทยที่นับวันกำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย กับการปรับเปลี่ยนรูปแบบห้างสรรพสินค้า ห้างค้าปลีก โลตัส แม็คโคร แม็กแวลู หรือร้านสะดวกซื้อ ที่มีการเปลี่ยนจากการขายสินค้าอุปโภค สินค้าบริโภค จำหน่ายเฉพาะเครื่องปรุงรส อาหารสำเร็จรูป และอาหารแช่แข็ง มาเป็นจำหน่ายสินค้าบริโภค เช่น ของสดผัก ผลไม้ และอาหารปรุงสำเร็จ และมีบริการที่นั่งรับประทานในห้องที่มีการติดตั้งเครื่องปรับอากาศ กับการอำนวยความสะดวก เช่น การเตรียมวัตถุดิบ จัดใส่แพ็คพร้อมนำไปปรุงอาหารได้ทันที และการบริการ เช่น รถเข็น ที่จอดรถ ห้องน้ำที่แบ่งแยกชาย - หญิง

จากปัญหาดังกล่าว หน่วยงานราชการจึงเห็นความสำคัญในการรักษาวิถีไทย และแหล่งย่านการค้าภายในชุมชน จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ใน ปี พ.ศ. 2535 และยังจำแนกตลาดออกเป็น 3 ประเภท คือ ตลาดประเภทที่ 1 ได้แก่ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรและดำเนินกิจการเป็นการประจำ ตลาดประเภทที่ 2 ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการเป็นการประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลาดประเภทที่ 3 ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินกิจการชั่วคราวหรือเป็นครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนดด้วย เพื่อยกระดับตลาดสด และคงรักษาตลาดตามแบบวิถีไทย สร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค ได้มีการกำหนดให้ตลาดต้องการมีต่อไปอนุญาตในการดำเนินกิจการตลาด ปีละ 1 ครั้ง และต้องผ่านเกณฑ์ลักษณะการเป็นตลาดที่ดี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัย และด้านคุ้มครองผู้บริโภค

หลังจากการออกพระราชบัญญัติการสาธารณสุข ปี พ.ศ. 2535 ประกอบการแข่งขันกับห้างสรรพสินค้า ห้างค้าปลีก ทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงตลาดอย่างต่อเนื่อง คือ ในด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมมีการปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอกสะอาดตลาด คือ มีการแบ่งแยกโซนประเภทสินค้า ทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการและเลือกซื้อสินค้า มีการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก คือ การบริการที่จอดรถ เรือนของ ที่นั่งรับประทานอาหาร กับเพิ่มมาตรการการรักษาความปลอดภัย มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำ 24 ชั่วโมง การติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด การติดตั้งอุปกรณ์ในการระงับอัคคีภัยเบื้องต้นตลาด และในด้านความปลอดภัยอาหาร มีการจัดทำห้องตรวจสอบปนเปื้อนในอาหาร ด้วยชุดทดสอบจากองค์การเภสัช และประสานงานกับหน่วยงานราชการ กรมปศุสัตว์ สำนักอนามัย ในการสุ่มผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์เป็นประจำทุกเดือน ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค มีการตรวจสอบสุขภาพผู้ประกอบการภายในตลาดปีละ 1 ครั้ง และจัดอบรมผู้ประกอบการที่สัมผัสอาหารโดยตรง ในด้านสุขอนามัย เมื่อผ่านการอบรมจะได้รับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบอาหารจากกรมอนามัย มีการตั้งวางเครื่องชั่งมาตรฐาน เพื่อให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าสามารถตรวจสอบน้ำหนักสินค้าได้ด้วยตนเอง การติดตั้งบอร์ด เสียงตามสาย และจอทีวี เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสาร ความรู้ให้กับผู้เข้ามาใช้บริการ และมีการนำปัญหาที่เกิดขึ้น มาร่วมเรียนรู้ร่วมกัน เช่น ปัญหาขยะ มีการขอความร่วมมือผู้ประกอบการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง การนำขยะมาแปรรูปเป็น ปุ๋ย น้ำหมักชีวภาพ นำมาผลิตแก๊ส การสร้างสัมพันธ์กับชุมชน เช่น ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่ในการออกกำลังกาย เต้นแอโรบิค ปฏิบัติธรรม การจัดกิจกรรมในช่วงเทศกาลต่างๆ จากการปรับปรุงพัฒนาต่อเนื่องทำให้ตลาดมีบรรยากาศและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน โดย สถานที่ ที่ตั้งเป็น ศูนย์การเรียนรู้ หรือแหล่งความรู้ นั้น ต้องมีลักษณะอาคารถาวร ตั้งอยู่ในสถานที่เหมาะสม เดินทางสะดวกไม่คับแคบ และมีวัน เวลาที่เปิดให้บริการที่ชัดเจน ต้องมีเจ้าหน้าที่คอยให้คำแนะนำดูแล (สุดสวาท คำแฝง. 2543: 1)

ดังนั้นในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ต้องประกอบด้วย ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 การเข้าถึงสะดวกและมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัย มีวิทยากรผู้สอน/ผู้รู้ และผู้แนะนำ ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มี

สาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร (สุมาลี สังข์ศรี. 2544: 25) ซึ่งตลาดในฐานะที่เป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ มีความหลากหลายในการประกอบอาชีพที่มีความรู้ ที่มีประโยชน์และมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ ภูมิปัญญาของคนในชุมชน และประเพณี วัฒนธรรม เป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ และรวมถึงเป็นเสมือนห้องปฏิบัติการ ให้กับการศึกษา มีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง กล่าวได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการสร้างกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนควบคู่ไปกับการจัดการพัฒนา การศึกษาเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน จุดมุ่งหมายสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ คือการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้ก้าวสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ในทุกเวลาและทุกสถานที่ ซึ่งแหล่งการเรียนรู้จะสามารถเกื้อกูลสิ่งเหล่านี้ได้ (อาชัญญา รัตนอุบล. 2548: 3) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กฤษณ์ แก้วโบราณ. 2555: 5) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการชุมชนของตลาดน้ำโบราณ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ตลาดที่ดีควรมีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการ ประกอบด้วย 4 ด้าน การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและการจัดการน้ำเสีย การจัดการด้านองค์กร เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การจัดการด้านตลาด ควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ตลาดควบคุมมาตรฐานราคาและคุณภาพสินค้าในตลาด และการจัดการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ควรมีการออกแบบหลักสูตรระยะสั้นโดยตั้งอยู่บนความต้องการของคนในชุมชน และมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ ผนวกกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆของตลาดน้ำให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกระบบโรงเรียน และ(วรวิทย์ เฟื่องพันธ์, 2548: 5) ได้ทำการวิจัย การวิเคราะห์คุณค่าและบทบาทของตลาดน้ำในฐานะแหล่งการเรียนรู้ โดยพบว่า ตลาดมีคุณค่าและบทบาทในฐานะแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนประเภทบุคคล การดำรงรักษาอาชีพและการถ่ายทอดอาชีพพ่อค้าแม่ค้าและแหล่งเรียนรู้ประเภท สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ประเภทกิจกรรมและประเภทสถานที่ ที่นำมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนรู้ของโรงเรียนเข้ากับสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มได้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีจิตสำนึกในการรักท้องถิ่นมาก ซึ่งจะช่วยชูภาพลักษณ์ที่ดีของตลาด ให้เป็นตลาดที่เน้นคุณภาพของอาหารที่ปลอดภัย เจ้าของตลาด พ่อค้าแม่ค้าใส่ใจสุขภาพอนามัย ประชาชนได้รับความปลอดภัยในการบริโภคอาหาร และเป็นการส่งเสริมนโยบายครัวไทยสู่ครัวโลกของรัฐบาล

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประการแรก คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและการดำเนินงานของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ประการที่ 2 การหาแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน โดยบริบทที่ไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ นโยบายและการดำเนินกิจการของตลาด

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เพื่อได้แนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. รวบรวมความรู้ ที่มีประโยชน์ ที่อยู่ในและภายนอกตลาด และเผยแพร่สู่ชุมชน
3. ได้แนวทางในการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเรื่องการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ; แนวคิดการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ; แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดประเด็นในการศึกษา คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร และแนวทางในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด 2) ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาตลาดในเขตต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตลาดดังนี้

- ต้องเป็นตลาดที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นตลาดประเภท 1 จากหน่วยงานราชการ
- ต้องเป็นตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร

ขอบเขตด้านประชากร ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ในเขตต่างๆของกรุงเทพมหานคร จำนวน 142 แห่ง และได้กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อพัฒนา ส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำแนวคิดหลักเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ที่ได้สรุปจาก (สุมาลี สังข์ศรี. 2545) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1.ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย 4.มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5.ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร ซึ่งผลจากการสำรวจสภาพ

ปัจจุบันและการดำเนินงานตลาดที่มีความพร้อมและผ่านเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ จำนวน 16 ตลาด

นิยามศัพท์เฉพาะ

แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต หมายถึง แหล่งหรือที่รวมสาระความรู้ ซึ่งอาจเป็น สถานที่ ศูนย์รวมข้อมูล หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นการเรียนรู้ จากบุคคลที่มีประสบการณ์มีความรู้ วิธีชีวิต จากการทำงาน สื่อ สถานที่ และอยู่นอกห้องเรียน มีลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ มีการเชื่อมโยงกับสถานศึกษาและชุมชนให้มีความสัมพันธ์กันผ่านสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์

ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร หมายถึง ตลาดที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นตลาดจากหน่วยงานราชการโดยกำหนดให้เป็นตลาดประเภท 1 และมีการเปิดกิจการเป็นประจำ

การพัฒนาตลาด หมายถึง ข้อเสนอวิธีการปฏิบัติในการจัดการการเรียนรู้ในตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ โดยกระบวนการการเรียนรู้ดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตได้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละตลาด และความต้องการของกลุ่มผู้ใช้บริการและประชาชน ประกอบด้วย 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด หมายถึง ความมุ่งหวังหรือเป้าหมาย ในการจัดการและการปฏิบัติงานตามสภาพที่ควรจะเป็น เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

การบริหารจัดการตลาด หมายถึง การจัดการและการปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ด้านการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย งานบุคลากร งานงบประมาณ งานการให้บริการ

การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมต่างๆที่มีความหลากหลาย ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1.ทรัพยากร สาระความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย 4.มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5.ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่สนับสนุน ช่วยเหลือ ทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ กิจกรรมต่างๆที่เกิดจากความเห็นพ้องกัน โดยการให้บุคคลต้องมีส่วนร่วม ส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินการ การปฏิบัติต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนา ส่งเสริมให้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือ การเปิดโอกาสในการปฏิบัติงาน การดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้ เช่น การเป็นวิทยากร การเป็นคณะกรรมการ การเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ การแนะนำแหล่ง

ความรู้ 2) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด หรือร่วมเสนอแนะให้ข้อแนะ

ภาคีเครือข่าย หมายถึง การติดต่อประสานงาน เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้กับหน่วยงาน หรือสถาบันของภาครัฐ และภาคเอกชน ในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

การประเมินผล หมายถึง การวัดผลหลังจากการทำกิจกรรม ที่ดำเนินการโดยตลาด และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ หรือมีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ ในด้านการศึกษาตลอดชีวิต และการบริหารจัดการตลาด

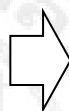
ผู้เข้ามาใช้บริการ หมายถึง ประชาชนที่เข้ามาจับจ่ายซื้อสินค้า หรือเข้ามาทำกิจกรรม และรับบริการภายในตลาด

ผู้ประกอบการ หมายถึง พ่อค้า แม่ค้า ที่ประกอบอาชีพ และจำหน่ายสินค้า ภายในตลาด

เกณฑ์การคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ หมายถึง สภาพแวดล้อม การดำเนินงานปัจจุบัน และคุณสมบัติของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเมืองประกอบ 5 ด้าน คือ 1) ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2) มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3) การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัย 4) มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5) ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

- แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับแก้ไขปรับปรุง 2545)
- แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน
- แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- แนวคิดการสร้าง พัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- แนวคิดการพัฒนาของ Patrick Boyle
- แนวคิดภาคีเครือข่าย
- ข้อมูลตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร

การศึกษาสภาพปัจจุบันและการดำเนินงานตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อคัดเลือกให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ด้าน

1. มีทรัพยากร สารความรู้ เพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25
3. การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย
4. มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ
5. ทรัพยากรที่น่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร

แนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน

1. ด้านจุดประสงค์และวัตถุประสงค์ของตลาด
2. ด้านการบริหารจัดการ
3. ด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของตลาด
4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน
5. ด้านภาคีเครือข่าย
6. ด้านประเมินผล

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาอรรถาศัย

ตอนที่ 2 แนวคิดแหล่งการเรียนรู้

ตอนที่ 3 แนวคิดการพัฒนาโครงการเชิงพัฒนาทางการศึกษาตลอดชีวิตของ

Patrick Boyle

ตอนที่ 4 แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 5 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน

ตอนที่ 6 แนวคิดภาคีเครือข่าย

ตอนที่ 7 ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1.การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอรรถาศัย

1.1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและการจัดการศึกษาตามอรรถาศัยไว้ ดังนี้ (อุดม เขยกิจวงศ์. 2544: 30-36)

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอรรถาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่อง ต่อไปนี้

(1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

(3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬาภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

(4) ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

(1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

(2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

(3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น เกิดความรักในการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

(4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

(5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

(6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 29 กระบวนการจัดการศึกษา ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคลครอบครัว ชุมชน องค์กรของเอกชน และของรัฐ สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคม เน้นผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาเพื่อให้คนไทยมีนิสัยใฝ่เรียน และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 66 ผู้เรียนมีสิทธิในการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และตลอดชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 นำแนวความคิดการศึกษาตลอดชีวิตมาเป็นสาระสำคัญ โดยที่มุ่งหวังว่าการจัดการศึกษาต่อไปของประเทศไทยให้ประชาชนได้มีโอกาสเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ในทางปฏิบัติจะเห็นได้ว่ามีโอกาสด้านการศึกษาตลอดชีวิตอย่างแท้จริง มีผู้คนอีกจำนวนมากมายที่ไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบโรงเรียน และยังไม่ได้รับการบริการทางการศึกษาอย่างแท้จริง แม้จะเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ไม่น่าจะได้รับการบริการตามการศึกษาตามอัธยาศัย จึงควรต้องมีการปฏิรูปการศึกษาที่จะส่งเสริมให้บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิตโดยตระหนักถึงคุณค่าและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต

1. การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในด้านเทคโนโลยีและข่าวสารจึงจำเป็นต้องพัฒนาประชาชนให้สามารถที่จะใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและข่าวสารในการแก้ปัญหาและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ทรัพยากรทางการศึกษาที่มีอยู่ในความรับผิดชอบของรัฐมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการที่จะนำมาพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นที่จะต้องระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในภาคเอกชนประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นทั่วประเทศ

3. สังคมได้มองข้ามบุคลากรที่ทรงคุณค่าทางการศึกษา ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ข้าราชการที่เกษียณอายุและเป็นผู้รู้ที่มีในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระภิกษุสงฆ์และเป็นพ่อแม่ บุคคลอันทรงคุณค่าควรจะเป็นได้รับการส่งเสริม เข้ามาส่วนร่วมในการหล่อหลอมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเต็มที่

4. ความสำเร็จของการกระจายอำนาจ หรือการกระจายความเจริญท้องถิ่น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ เกิดขึ้นได้ก็เมื่อคนในท้องถิ่นได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ความคิดและความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อทำให้เกิดอำนาจต่อรองขึ้นโดยธรรมชาติ ทำให้สามารถเรียกร้องพิทักษ์สิทธิผลประโยชน์ ตลอดจนสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ

5. แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ช่วยให้อัปเปี่ยนและกำหนดสัมพันธ์ภาพระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการศึกษตามอัธยาศัย เพราะเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้แต่ละคน สามารถใช้ประโยชน์จากการประกอบกิจกรรมต่างๆในชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาความรู้ความคิดและความสามารถของตนเองได้อย่างกว้างขวางและดำเนินต่อเนื่องไปตลอดชีวิตผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในระบบ และนอกระบบหรือแม้แต่ผู้ที่ผ่านการการศึกษาในระบบ และนอกระบบมาแล้ว ก็ยังมีความจำเป็นต้องมีการศึกษาตามอัธยาศัยสืบต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

6. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการคืนการศึกษาให้แก่ชุมชน เพราะชุมชนมีโอกาสได้ฟื้นฟูและพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของชุมชน ตลอดจนฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาของชุมชนให้มีคุณค่า และมีความหมายต่อการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับยุคสมัย

7. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นการฟื้นฟูและพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การฟื้นฟู และพัฒนาวัฒนธรรมของคนในชุมชน การจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรม หรือใช้วัฒนธรรมของชุมชนเป็นพื้นฐานย่อมจะเป็นการจัดการศึกษาที่มีความหมายต่อการแก้ปัญหา และพัฒนาวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้นโดยตรง ในขณะเดียวกันก็เป็นการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีทัศนคติอันกว้างไกล มีความรู้ความเข้าใจเท่าทันข่าวสารข้อมูลและความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางด้วยทำให้คนในท้องถิ่นมีทางเลือกในการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตได้อย่างหลากหลาย

8. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต ช่วยส่งเสริมความหมายและคุณค่าของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย สาระสำคัญของคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ การชี้แนะแนวทางให้มนุษย์พัฒนาตัวเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อจะได้สามารถพึ่งตัวเองในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นตามลำดับ ถึงขั้นที่หมดปัญหา และมีชีวิตที่เป็นอิสระสะอาด สว่าง สงบอย่างแท้จริง คำสอนในเรื่องมรรคมืองค์แปด หรือไตรสิกขา แท้ที่จริงแล้วก็คือแนวทางในการพัฒนาตนซึ่งจะยังผลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยิ่งขึ้น

9. การส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกหน่วยงานในสังคม มิใช่เพียงสถานศึกษาเพียงหน่วยเดียว ทุกหน่วยมีหน้าที่และสิทธิอันชอบธรรมในการจัดการศึกษาให้กับคนทั่วไปในเนื้อหาที่หลากหลาย โดยไม่มีขีดจำกัด เป็นการระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม เพื่อให้พร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงและวิกฤตการณ์ต่างๆ สร้างเสริมความแข็งแกร่งทั้งของบุคคลและชุมชน

1.2. ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

วิศน์ ศิลตระกูล และคณะ (2544: 2-3) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ที่เติมเต็มความต้องการของปัจเจกที่ต้องการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน โอกาสของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดขึ้นในสถานที่ต่าง ๆ และจากสื่อต่าง ๆ ซึ่งการเรียนรู้ตามอัธยาศัยสามารถอธิบายได้ 2 มิติ คือ

มิติผู้เรียน ผู้เรียนสามารถควบคุมวิธีการเรียนเอง มีวิธีการเรียนที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง กระบวนการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ และสร้างเสริมประสบการณ์โดยตรง

มิติผู้จัด/หรือสภาพการที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนควบคุมวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชนและสังคม จากประสบการณ์ จากการทำงาน และ

จากการดำรงชีวิตประจำวัน จากสภาพแวดล้อมทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและมีการดำเนินการให้มีขึ้นไม่ว่าโดยมนุษย์ หรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จากปัจจัยเกื้อหนุนต่าง ๆ จากสถานการณ์ และสื่อต่าง ๆ

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538: 83) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต การเรียนรู้จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาอาชีพ โดยมีลักษณะที่สำคัญ คือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2538)

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2544: 9-11) กล่าวว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อแหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความสนใจ ศักยภาพความพร้อม และโอกาสเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

Unesco. (1968: 20) กล่าวว่า ในอดีตการศึกษาตลอดชีวิตได้ถูกนำมาใช้เรียกการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ผู้ที่ออกจากตรงเรียนแล้ว หรือผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ แต่ปัจจุบันความหมายการศึกษาตลอดชีวิตได้ครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมที่สนองต่อความต้องการการศึกษาของแต่ละกลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่ม ตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาระดับผู้ใหญ่ด้วยกระบวนการต่อเนื่อง

Faure. (1972: 182) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตมีความหมายครอบคลุมการศึกษาทุกลักษณะทุกรูปแบบ เป็นการศึกษาโดยรวมทั้งหมดล้วนเป็นการศึกษาตลอดชีวิตทั้งสิ้น การศึกษาตลอดชีวิตไม่ได้เป็นระบบการศึกษา แต่เป็นหลักการจัดการศึกษา ซึ่งรวมการศึกษาทุกระบบ ทุกหน่วยทุกแหล่งไว้ด้วยกันทั้งหมดและเป็นการพัฒนาการศึกษาในทุกส่วน

Dave. (1976: 34-36) ให้ความหมายการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาทั้งหมดที่ครอบคลุมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของบุคคล เพื่อจะช่วยให้เกิดการพัฒนาเต็มศักยภาพในตัวบุคคล สังคมและอาชีพ การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นที่บ้าน ที่โรงเรียน ในชุมชน สถานที่ทำงาน การเรียนจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ การเรียนจากสถานการณ์และกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ ตามแนวคิดนี้ การศึกษาตลอดชีวิตได้ให้แนวทางใหม่ในการกำหนดเป้าหมายของการศึกษากิจกรรมและโครงสร้างการศึกษา เพื่อมุ่งเน้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลในทุก ๆ ด้าน มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด และส่งเสริมพัฒนาซึ่งกันและกัน ดังนั้นการศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ดำเนินการต่อเนื่องเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

Evan. (1981: 2) อธิบายว่า การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หมายถึง ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ที่ผู้เรียน หรือแหล่งความรู้บางอย่างใดอย่างหนึ่ง มีเจตจำนง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ไม่ใช่ทั้งสองปัจจัยเกิดตรงกัน

Lee. (2007: 362-397) ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการศึกษาที่เน้นให้เห็นถึงความต้องการของบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้ที่มีความรับผิดชอบมากเพียงพอที่จะดูแลการเรียนรู้ของตนเองให้ตรงกับความต้องการที่เกิดขึ้นนอกจากนั้นแล้วยังเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนหรือองค์กรเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำให้การศึกษาตลอดชีวิตเกิดขึ้นได้จริงที่จะส่งเสริมให้บุคคลมีอิสระเสรีภาพในการทำงานให้ตนเองได้เข้าสู่การเรียนรู้

Johnson (2012: 295 - 300) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นเกณฑ์ที่สำคัญในการดำรงชีวิตอยู่ในปัจจุบัน การศึกษาไม่ได้เริ่มต้นขึ้นที่โรงเรียนและไม่ได้สิ้นสุดที่โรงเรียน เช่นเดียวกัน บทเรียนสำคัญๆ ในชีวิตส่วนมากเกิดขึ้นที่บ้าน บางครั้งอาจเกิดขึ้นในครอบครัวมารดาซึ่งสื่อสารความรัก ส่งผ่านไปยังในครอบครัวก็ถือเป็นการเรียนรู้ จากนั้นเมื่อเข้าโรงเรียนที่เรียกว่าเป็นการศึกษาอย่างเป็นทางการจึงเป็นการรับช่วงต่อจากบ้าน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง ทั้งนี้ในสังคมโลกาภิวัตน์ทักษะการเอาตัวรอด ทักษะทางสังคม จริยธรรม และสมรรถนะทางสังคม มีความจำเป็น ดังนั้นเหตุผลเชิงวิพากษ์และการคิดวิเคราะห์ ซึ่งความรู้ ทักษะต่างๆ จึงมีความสำคัญในการอยู่รอดนอกเหนือความรู้ที่ได้รับจากโรงเรียน

สรุป ได้ว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ไม่ชัดเจนตายตัว เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ เรียนรู้จากการทำงาน เรียนรู้จากการเล่น เรียนรู้จากการสนทนา เรียนรู้จากการเข้าไปสัมผัสกับเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ตามสถานการณ์ ไม่อาจคาดหมายกะการล่วงหน้าได้ เพราะเหตุว่าการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการจัดสภาพแวดล้อม และปัจจัยเกื้อหนุน ทั้งสื่อ แหล่งความรู้ บุคคล สถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลายเรียนตามความสนใจ ความพร้อม โอกาส เป็นการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย

1.3. แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย

ในฐานะที่เราเป็นคนหนึ่งในสังคมเราจำเป็นต้องยอมรับความรู้และความสำเร็จของบุคคล ซึ่งได้เรียนรู้นอกเหนือจากในโรงเรียนหรือสถานที่ทำงาน เช่น การเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ ห้องสมุด internet โทรศัพท์ ภาพยนตร์ หนังสือหนังสือพิมพ์ วิทยุและนิตยสาร สิ่งทีกล่าวนี้นี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัยทั้งสิ้น "การศึกษาตามอัธยาศัย" เป็นรูปแบบของการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับคน เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเองตามความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคล การศึกษาตามอัธยาศัยจึงเป็นการเรียนรู้ที่ให้ประโยชน์ และมีคุณค่าเหมือนกับการเรียนรู้ในโรงเรียน และสถานที่ทำงานและจะดียิ่งขึ้น เพราะคนสามารถกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน และวิธีการในการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยสามารถกำหนดเนื้อหาและรูปแบบที่เหมาะสมกับตนเองได้ ยกตัวอย่าง

เช่น หากเขาต้องการเรียนวิชาศิลปะ เขาก็สามารถไปเรียนที่พิพิธภัณฑ์ทางศิลปะ หรือยืมหนังสือเกี่ยวกับศิลปะมาอ่านที่บ้าน หรือหากเขาต้องการเรียนเกี่ยวกับธรรมชาติวิทยา เขาก็สามารถไปที่สวนสาธารณะประจำรัฐ ประจำภาคหรือประจำชาติได้ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย จึงเกี่ยวข้องกับคนทุกผู้ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยรุ่น วัยกลางคนหรือผู้สูงอายุ

การศึกษาตามอัธยาศัยดูเหมือนจะถูกมองว่าด้อยกว่าการศึกษาในและนอกระบบเนื่องจากไม่มีกระบวนการที่แน่ชัด ไม่สามารถจับต้อง หรือมองเห็นได้ ไม่เป็นระบบ และไม่มีแบบแผนที่แสดงความชัดเจนได้ แต่การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นพื้นฐานที่จำเป็นและมีคุณค่าในตัว เกี่ยวพันกับกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์อย่างไม่อาจปฏิเสธได้

การศึกษาตามอัธยาศัยไม่ได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบในการจัดและอำนวยความสะดวกในการเรียน เช่นองค์ความรู้ วิธีการเรียนการสอน หลักสูตร การประเมินผล และการนำไปใช้ แต่การศึกษาตามอัธยาศัย เน้นที่พัฒนาความสามารถในการนำศักยภาพของบุคคลออกมาเพื่อสร้างและสนองความต้องการแสวงหา ค้นคว้าคำตอบ และก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษาทุกระบบ

การศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความรู้ที่มีอยู่ ที่ไม่แสดงออกหรือเปิดเผยออกมา (tacit knowledge) และความรู้ที่แฝงอยู่ (implicit knowledge) ตลอดจนผลผลิตของความรู้ในสังคม โดยผ่านการเรียนรู้ที่กระจายอยู่และมีอยู่สภาพการณ์รอบ ๆ Veronica McGivney เสนอแนวคิดเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัยตามแนวคิดดังกล่าว ดังนี้

1. การศึกษาตามอัธยาศัยทำให้มีกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นภายนอก ในสภาพการเรียนรู้ที่ถูกจัดไว้ และการเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมและความสนใจของบุคคลและกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งอาจไม่ได้ยอมรับว่าเป็นการเรียนรู้ก็ได้ การศึกษาตามอัธยาศัยอาจอยู่ในรูปของกิจกรรมที่ไม่จัดเป็นรายวิชา อาจได้แก่ การอภิปรายการถกเถียงปัญหา การพูดคุย การนำเสนอเรื่องราวหรือข้อมูลต่าง ๆ การให้คำแนะนำและการแนะแนว ซึ่งอาจเป็นไปเพื่อการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และสนองความต้องการของกลุ่มบุคคล โดยองค์กร หรือบุคคล เช่น เรื่องเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ การดูแลผู้สูงอายุ เรื่องของความปลอดภัย การจ้างแรงงาน ซึ่งไม่ใช่เพื่อวัตถุประสงค์ทางการศึกษา

2. การศึกษาตามอัธยาศัยที่มีการวางแผน และมีโครงสร้างอยู่แล้ว เช่นหลักสูตรระยะสั้นที่จัดขึ้นเพื่อตอบสนองความสนใจและความจำเป็นที่ได้สำรวจมาแล้ว แต่มีวิธีการจัดแบบยืดหยุ่นและด้วย วิธีการการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เช่น การอบรมทำอาหารทางรายการทีวีที่เป็นเกม คือจุดประสงค์ของรายการบันเทิงแต่สอดแทรกสาระแก่ผู้ชมเรื่องการประกอบอาหาร ซึ่งผู้ชมอาจรับทราบ หรือลงมือนำไปทดลองทำเองภายหลัง (ยืดหยุ่น) ซึ่งต่างจากรายการสอนทำอาหารที่จัดว่าเป็นการให้การศึกษานอกระบบระดับหนึ่ง

วิศนี ศิลตระกูลและคณะ.(2544: 9-15) ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเน้นย้ำความสำคัญดังกล่าว จากรายงานเรื่องการเรียนรู้ : ขุมทรัพย์ในตน ที่คณะกรรมการการศึกษานานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อ พ.ศ. 2539 ที่กล่าวว่าสี่หลักที่เป็นรากฐานของการศึกษา ได้แก่

1. การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to know) โดยการรวมเป็นการเรียนที่เน้นองค์ความรู้ ความรู้สำคัญอย่าง กว้างๆ เข้าด้วยกัน มีการศึกษาหลักในบางวิชาที่เลือกไว้ ซึ่งภูมิหลังกว้างๆ นี้จะเป็นใบเบิกทางนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต โดยช่วยวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับให้คนมีจิตใจชอบแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลา

2. การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง (Learning to do) เรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะและศักยภาพมนุษย์ในลักษณะที่จะช่วยสร้างความสามารถให้มนุษย์ดำรงชีพอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ได้ ความสามารถและทักษะดังกล่าวจะสามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ถ้าผู้เรียนมีโอกาสดำเนินการทดลองและพัฒนาความสามารถของตนโดยมีส่วนร่วมในโครงการประสบการณ์ในงานอาชีพหรืองานทางสังคมอย่างจริงจัง

3. การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นในมนุษย์สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตทุกด้าน และสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขในโลกศตวรรษที่ 21 ทุกคนยังจำเป็นต้องมีความเป็นอิสระและรู้จักตัดสินใจ ประกอบกับการมีความรู้สึกรับผิดชอบโดยส่วนตัวอย่างแรงกล้าต่อการที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

4. การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิต เคารพซึ่งกันและกัน โดยพัฒนาความเข้าใจให้ผู้อื่น ทั้งอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีความรักและเคารพประวัติศาสตร์ ธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมทางจิตใจ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำหรับการรังสรรค์จิตวิญญาณใหม่ที่ตระหนักถึงการต้องพึ่งพาอาศัยกัน รวมทั้งการวิเคราะห์ความเสี่ยงและการต้องการของอนาคตร่วมกัน

สรุป ความจำเป็นในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเป็นความสำคัญต่อการศึกษาของประชาชน เนื่องจากการศึกษาตลอดชีวิตคอยสนับสนุนและให้โอกาสทางการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 4 เสาหลักประกอบด้วย การเรียนรู้เพื่อรู้ ,การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติจริง ,การเรียนรู้เพื่อชีวิต , การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน

1.4. ลักษณะของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตลอดชีวิต เป็นที่ทราบกันแล้วว่า การศึกษาตลอดชีวิตเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของมนุษย์ทุกคนนับตั้งแต่วัยแรกเกิดจนกระทั่งสิ้นชีวิต การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กับสังคมมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปลักษณะสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2544: 2-3) ดังนี้ได้

1. การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาของทุกคนตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจากเด็กถึงวัยชรา โดยมีจุดหมายเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในช่วงต่างๆ ของชีวิต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้ทุกคนต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เพื่อปรับตนเองให้ก้าวทันในยุคของโลกาภิวัตน์

2. กระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำเป็นต้องบูรณาการการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียน นอกโรงเรียน และการเรียนรู้ตามอัธยาศัย กล่าวคือ มนุษย์เรียนรู้จากกระบวนการสังคมประกิต (Socialization) นั่นคือ เรียนรู้จากสถาบันการศึกษา ครอบครัว จนมาถึงการเรียนรู้

3. ทุกหน่วยงานในสังคม จะเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา อาทิ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ วัด สถานประกอบการ ที่ทำงาน ชุมชน ตลอดจนสถาบันทางการศึกษา องค์กรต่างๆ อาสาสมัคร ฯลฯ ทั้งนี้ การจัดกิจกรรมการศึกษาของแต่ละสถาบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ศักยภาพของมนุษย์ ตลอดจนสนองความต้องการเรียนรู้ของบุคคลวัยต่างๆ

4. รูปแบบกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ต้องยึดหลักแห่งความเสมอภาค ยืดหยุ่น หลากหลาย ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์ ความเหมาะสม และสามารถสนองความต้องการของ ผู้เรียนทุกระดับ ยุทธศาสตร์ในการจัดกิจกรรมนั้นสามารถทำได้หลายวิธี หรือผสมผสานบูรณาการ โดยใช้สื่อประเภทต่างๆ หรือสื่อประสม เช่น เรียนรู้จากครูผู้สอน วิทยู โทเทคส์ วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ แบบเรียนสำเร็จรูป หนังสือพิมพ์ การประชุม การอบรม ฯลฯ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับ วิถีชีวิตของบุคคลนั้นๆ

5. ระบบการจัดการศึกษาตลอดชีวิต จะต้องดำเนินการตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค และระดับท้องถิ่นโดยมีกรอบแนวคิดและโครงสร้างในการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกันตั้งแต่ต้นนโยบาย จุดมุ่งหมาย กลุ่มเป้าหมาย รูปแบบการจัด การวางแผน โครงสร้างการจัดองค์กรการบริหารงานและ การจัดการ ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ต้องคำนึงถึง วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ หลักสูตร ยุทธศาสตร์ในการเรียนรู้ สื่อการวัดผล ประเมินผล เป็นต้น ทั้งนี้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ

วิชนี้ ศิลตระกูล และคณะ.(2544: 1-5) กล่าวถึงลักษณะของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการ เรียนรู้ตามอัธยาศัย มีความโดดเด่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะ ทั้งนี้ก็โดยอาศัยการเทียบเคียงกับ การศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ ดังนี้

1. มีรูปแบบที่ไม่เป็นรูปแบบที่จะอธิบายได้ชัดเจน (Non Formal) ไม่สามารถจับต้อง หรือมองเห็นจับต้องได้เหมือนการศึกษาในระบบที่มีโรงเรียนเป็นตัวแทนระบบ แต่รู้ว่ามีอยู่ เพราะ เป็นส่วนหนึ่งของการดำรงชีวิตเป็นที่รู้จักกันว่าเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย หรือการเรียนรู้แบบไม่ เป็นทางการ หรือการเรียนรู้ตามวิถีชีวิต

2. เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมมีหลายสถานการณ์ จึงมีหลาย วัตถุประสงค์ และไม่จำเป็นต้องเพื่อการศึกษาเท่านั้น เช่น สถานสงเคราะห์และคุ้มครองสิทธิ ผู้บริโภคที่ให้บริการความรู้ความเข้าใจเรื่องสิทธิในการบริโภคและแก้ปัญหาเรื่องการเงินหรือชมรม เยาวชนที่ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

3. เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาระบบอื่น ๆ อย่างแยกไม่ออก ให้ชัดเจนได้ กล่าวคือ บุคคลสามารถใช้การศึกษาตามอัธยาศัยไประหว่างการเรียนในระบบพร้อม ๆ กันด้วย แต่ทั้งนี้ต้องมีการ จัดระบบการเชื่อมโยงระหว่างการศึกษาตามอัธยาศัยกับการศึกษารูปแบบอื่น ๆ เพื่อป้องกัน ผลเสียที่อาจเกิดขึ้น จากขั้นตอนการเลือกนำจุดเด่นของการศึกษาตามอัธยาศัยมาใช้ในบริบทของ

อีกรูปแบบของการศึกษาได้ เช่น การจัดทัศนศึกษา การท่องเที่ยวแบบต่าง ๆ ซึ่งสามารถเกี่ยวโยงกับการเรียนการสอนในโรงเรียนได้ด้วย

4. เป็นการศึกษาที่มีหลากหลายรูปแบบ และใช้วิธีการที่ไม่เป็นทางการ (Multi Forms) ต่าง ๆ ได้ไม่จำกัด

5. ไม่มีหลักสูตร (Non-School และ Non-Traditional Settings) ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอนไม่จำกัดอายุไม่มีการลงทะเบียนและไม่มีการสอน ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอนเรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียนเพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียน

6. มีเรื่องกำหนดเวลาในการเรียนรู้ที่เป็นตัวแปรและควบคุม ไม่น้อยมาก เพราะการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการปล่อยอิสระตามอัธยาศัย ดังนั้นการประเมินผล จึงอยู่ที่ผู้เรียนเอง เช่นกัน ผู้เรียนอาจไม่รู้ตัว แต่ผลการเรียนส่งผลได้ จนมีการนำไปใช้จึงจะเกิดการเรียนรู้ขึ้นซึ่งก็อาจไม่ได้ใช้ก็ได้

7. ต้องหรือสอดคล้องกับการดำเนินชีวิต (Life Orientation) เป็นลักษณะเฉพาะบุคคล ที่สัมผัส หรือมีปฏิสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อมซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมทั้งการเลือกรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัยในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่การเลี้ยงดูกันในครอบครัว (Parent Instruction) การทำงาน (Workplace) และการสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละวัน (Daily Experiences)

8. มีกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะที่ อาจเกิดได้ซ้ำแต่อาจไม่เกิดซ้ำที่มีผลเหมือนเดิมทุกประการ

9. เป็นการอุบัติขึ้นอาจเป็นจงใจหรือไม่จงใจไม่สามารถคาดหมายล่วงหน้าได้ (Accidental และ Unpredictable) ไม่สามารถระบุลักษณะบ่งชี้ถึงผลการเรียนที่เหมือนกันได้ทุกส่วน และทุกครั้งบางครั้งอาจไม่มีผลใด ๆ เกิดขึ้น

10. เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในลักษณะที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ และความหมายจากปัจจัยในการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ทั้งนี้มีประเด็นเรื่องการผ่านพ้นลักษณะที่เป็นอัธยาศัย ซึ่งหมายถึงการทำตามอำเภอใจของผู้เรียนว่า จะขัดด้วยกฎ ระเบียบที่สถาบันบางแห่งจำเป็นต้องมี เช่น กรณีการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยสำหรับผู้ต้องขังที่ผู้เรียนสามารถเลือกวิธีการเรียนด้วยตนเองภายในกฎระเบียบของสถานพินิจเด็กและเยาวชนด้วยหรือไม่

11. มีลักษณะของการอาสาสมัครเข้าร่วมกิจกรรมเป็นการไม่ผูกพันแต่เต็มใจที่จะเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์การต่อรอง การสื่อความหมาย การเคารพในความคิดซึ่งกันและกันเพื่อร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เกิดขึ้นง่าย ๆ ต้องผ่านการฝึกและมีปัจจัยอื่นช่วย เช่น เพื่อนคนสนิท คนรู้จัก ความคุ้นเคย การยอมรับระหว่างกันและกันด้วย

12. สามารถเรียนได้ตลอดเวลา จึงเกิดได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา และทุกสถานการณ์ ซึ่งการเรียนรู้ อาจเกิดหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนจะได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างไร

13. เกิดขึ้นในทุกช่วงวัยต่อเนื่องไปตลอดชีวิตเพราะเป็นการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการดำเนินชีวิต บุคคลทุกคนจึงสามารถเข้าออกและสัมผัสการศึกษาตามอัธยาศัยได้ตลอดชั่วชีวิตจนสิ้นอายุขัย (From Womb to Tomb)

สนอง โลหิตพิเศษ (2548: 15) ได้ให้ลักษณะการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียนจะต้องไม่สิ้นสุดแค่เพียงอยู่ในโรงเรียนแต่จะต้องจัดให้บุคคลเมื่อจบการศึกษาจากโรงเรียนไปแล้วด้วยและกลับเข้าสามารถเข้ามาเรียนได้อีก คือโรงเรียนจะต้องทำหน้าที่เป็นผู้เตรียมพร้อมด้านความรู้ความสามารถและปลูกฝังแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิตให้แก่นักเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถมีทัศนคติ แรงจูงใจที่จะไปศึกษาและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหลังจากจบศึกษา

2. ทุกๆ หน่วยงานในสังคมต้องมีบทบาทในการจัดการศึกษา เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ สโมสร ศาลาประชาคม วัด ที่ทำงาน เป็นต้น อันเป็นการจัดการเครือข่ายการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา องค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เช่น บริการข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ เพื่อให้เป็นแหล่งความรู้ให้ผู้เรียนสามารถสืบค้นและศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเอง

3. หลักสูตรของการศึกษาตลอดชีวิตควรจะต้องครอบคลุมบทบาทของมนุษย์ ตั้งแต่เกิดจนตาย ตั้งแต่ในด้านชีวิตส่วนบุคคล ครอบครัว การงาน การพักผ่อน สังคมการเมือง เศรษฐกิจ ฉะนั้นจะต้องพัฒนาให้มีเครื่องมือที่จะเรียนรู้ สามารถใช้แหล่งวิทยาการ มีแรงจูงใจที่จะคิดศึกษาค้นคว้าความรู้ไปตลอดชีวิต

4. การศึกษาในระบบโรงเรียน การศึกษานอกระบบโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัยจะต้องเกื้อหนุนกัน สังคมจะต้องส่งเสริมให้มีแหล่งวิชาที่ทุกคนมีโอกาสได้เข้าใช้สื่อทุกประเภทและศึกษา หาความรู้จากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด วิทยุ โทรทัศน์ วัด พิพิธภัณฑ์ ฯลฯ

สรุป ลักษณะของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับการทำงาน ชีวิตส่วนตัวเพื่อให้ผู้เรียนมีความยืดหยุ่นทั้งด้านเวลาในการเรียนสภาพ เศรษฐกิจ และสังคม และยังต้องส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคล

1.5. รูปแบบการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ที่มีรูปแบบที่หลากหลายและไม่เป็นทางการ ดังนั้นเมื่อพิจารณาถึงลักษณะของการเรียนรู้ตามอัธยาศัย พึงทำความเข้าใจว่าแม้ว่าเราไม่สามารถจับตัวตนของการศึกษาตามอัธยาศัยได้ชัดเจนแน่นอน แต่เราก็รู้ว่ามีการศึกษาชนิดหนึ่งอยู่จริงที่ทำให้ บุคคลเกิดการเรียนรู้ การที่เราไม่สามารถจัดการให้การศึกษาตามอัธยาศัยมีรูปแบบชัดเจนแน่นอน เพราะธรรมชาติของการศึกษาชนิดนี้เป็นลักษณะที่ไม่ชัดเจนแน่นอน และยังเมื่อเอากอบความคิดเรื่องการศึกษาที่จะต้องมีความชัดเจนในเรื่องวัตถุประสงค์ หรือเป้าประสงค์ของการศึกษา หลักสูตรวิธีการเรียนการสอน ครู สื่อ วิธีการวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์

(Paradigm) ทางการศึกษาที่ ปุ่กฝั่กัันมาช้านาน โดยระบบการศึกษาจะทำให้เราไม่สามารถตอบคำถามเรื่องการศึกษาตามอัธยาศัย โดยใช้กรอบของการศึกษาทั่ว ๆ ไปได้เลย เพราะทุกคำตอบจะมีแต่ความกำกวม ไม่ชัดเจน แนนอน

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ (2545: 9-12) รูปแบบของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งตามแต่สถานการณ์จะพาไป สถานการณ์แห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ อายุ กลุ่ม รูปแบบ หรือวิธีการเรียนรู้

2. การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ จะเป็นบุคคลวัตถุ สิ่งของ สถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เช่น เรียนจากพ่อแม่ เรียนจากการทดลองทำ เรียนจากการพาตนเองเข้าไปสู่เหตุการณ์ เรียนจากการสัมผัสวัสดุสิ่งของ สื่อ ฯลฯ การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้น ณ จุดหนึ่งภายในใจของบุคคลเป็นจุด “รู้จึ” ที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการภายใน

3. ลักษณะของการเรียนรู้มีลักษณะ เฉพาะที่

3.1 เป็นการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนฐานของการสนทนา (Conversation Base)

3.2 ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นับแต่เลือกที่จะเรียนหรือไม่เรียน จะเรียนเรื่องใด และพอเพียงแล้วหรือยัง

3.3 การเรียนรู้คาดหมายล่วงหน้าไม่ได้ (Unpredictable) บางสถานการณ์เกิดการเรียนรู้ แต่บางสถานการณ์ไม่เกิดการเรียนรู้ บางคนเกิดการเรียนรู้ แต่ในสถานการณ์เดียวกันบางคนไม่เกิดการเรียนรู้

3.4 การประเมินผลอยู่ที่ตัวผู้เรียนเองเป็นสำคัญ แต่บางกรณีขึ้นอยู่กับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยที่จะยอมรับความรู้ที่เกิดขึ้น แต่ไม่มีรูปแบบการประเมินที่ชัดเจนแน่นอน

ผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีอยู่โดยไม่รู้ตัว เพราะเป็นการสั่งสมมาทีละเล็กละน้อย ไม่อาจคาดหวังได้ว่าผลของการเรียนรู้เป็นอย่างไรจนกว่าจะนำมาใช้ในชีวิตจริง การประเมินจึงทำได้ไม่ง่าย เพราะคุณค่าของผลการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไม่ใช่สิ่งที่จะนำไปสู่การเรียนต่อได้มากเท่ากับการนำไปใช้ในชีวิตจริง

วิศนี ศิลตระกูล และคณะ (2544: 8) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย มี 3 ชนิด คือ

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self-directed learning) เป็นโครงการเรียนรู้ที่กำหนดโดยผู้เรียน โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากนักการศึกษา แต่สามารถเป็นการนำเสนอของวิทยากร การเรียนรู้แบบนี้เป็นเรื่องของความตั้งใจ เพราะผู้เรียนมีจุดหมายในบางสิ่งบางอย่างที่ต้องการเรียนรู้ สิ่งนั้นอาจมาก่อนที่กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้น เป็นเรื่องของจิตสำนึกโดยปัจเจกบุคคลตระหนักว่าเขาต้องเรียนรู้ในบางสิ่งบางอย่าง

2. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ (Incidental learning) หมายถึง ประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่ได้มีความตั้งใจมาก่อนว่าจะต้องเรียนสิ่งนั้น แต่เมื่อได้รับประสบการณ์ เขาก็รับรู้ได้ว่าเขาได้เรียนรู้บางอย่างขึ้นมา ดังนั้น จึงเป็นความไม่ตั้งใจแต่รู้สึกตัว (unintended but conscious)

3. การเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน (Tacit learning) หมายถึง การรู้ในคุณค่า ทักษะคติ พฤติกรรม หรือทักษะต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน มิใช่เพียงแค่การจัดการศึกษาตามอรรถาธิบาย จึงเป็น เพียงการจัดการให้บุคคลเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกื้อหนุน บรรยากาศ สถานการณ์ ให้บุคคลได้เรียนรู้

สรุป การศึกษาทั้งสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และการศึกษาตามอรรถาธิบาย สามารถเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งตามแต่สถานการณ์จะพาไป การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ไม่จำกัดสถานที่ อายุ กลุ่ม รูปแบบ หรือวิธีการเรียนรู้ โดยความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้จากการศึกษาในรูปแบบต่างๆ และ หรือ จากการประกอบอาชีพมาเป็นผลการเรียนของหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งในระดับที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งจะสอดคล้องตามความต้องการของบุคคล ชุมชน และส่งผลต่อการพัฒนาประเทศชาติในที่สุด

1.6. ประเภทของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอรรถาธิบาย

สุนทร สุนันท์ชัย. (2544: 29) กล่าวว่า ประเภทของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอรรถาธิบาย การศึกษาตามอรรถาธิบายมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีการกำหนด และแบบแผนที่ชัดเจนเหมือนการศึกษาในและนอกระบบ การศึกษาตามอรรถาธิบายไม่มีการแบ่งระดับการศึกษาไม่มีชั้นเรียนและรายวิชา รูปแบบของการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายจึงมีได้หลากหลาย บางรูปแบบเป็นเพียงกิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการศึกษาที่เกิดขึ้น บางรูปแบบเป็นสถานการณ์ ปรากฏการณ์ที่อาจมีขึ้นเองตามธรรมชาติ (Natural Settings or Natural Phenomena) หรือโดยการสร้างขึ้นของสิ่งมีชีวิต ซึ่งรวมมนุษย์ (Human Made) หรือเกิดจากการกระทำของสัตว์ (Animal Made) ก็ได้ หรือแม้กระทั่งสิ่งที่เกิดในสังคมตามปกติ โดยมีได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาใด ๆ (Societal Settings) บางประเภทเป็นเพียงปัจจัยเอื้อต่อการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย เช่น การพูดคุยถกเถียงปัญหา การหาหรือและการสืบค้นบางสิ่งบางอย่าง รวมทั้งแหล่งความรู้สถานที่ทางประวัติศาสตร์ ที่เล่น สนามกีฬา ชุมชน สมาคม ศาสนาสถาน แหล่งวัฒนธรรม สื่อประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่สื่อที่เป็นบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อเทคโนโลยี ตลอดจนสื่อสารมวลชนที่มีได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาโดยตรง เป็นต้น ล้วนเป็นรูปแบบของการเรียนรู้ตามอรรถาธิบายทั้งสิ้น การเรียนรู้ตามอรรถาธิบายสามารถแบ่งเป็นประเภทตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่ให้ประสบการณ์การเรียนรู้ ที่เกิดขึ้นเองทั้งโดยตั้งใจของมนุษย์ อาจเป็นสถานที่วัตถุสิ่งของบุคคล แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เป็นไปตามวิถีชีวิตและการทำงานของคนในชุมชน เช่น ร้านค้าขายของชำในตลาด ลานนวดข้าว โรงงาน โรงงานขนาดเล็กในหมู่บ้าน ป่า ห้วย หนอง

คลอง บึงอุทยานมัจฉา สวนสมุนไพร และทุกคนทุกแห่งในชุมชน ซึ่งล้วนแต่เป็นห้องเรียนธรรมชาติที่เปิดกว้างให้ผู้เรียนได้จินตนาการได้เองอย่างกว้างขวาง หรือแหล่งการเรียนรู้ที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของบุคคลในชุมชน เช่นอุทยานการศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเล ศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัย สำนักงานเกษตรตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านระหว่างคนกับวัตถุสิ่งของก็ได้ความสัมพันธ์อยู่ในรูปการสนทนาพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน อาจเป็นทางการไม่เป็นทางการ อาจจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์จะนำไป แหล่งเรียนรู้แห่งแรกที่มีมนุษย์ได้สัมผัส คือ พ่อแม่ บ้าน ครอบครัวจากนั้นมีครู โรงเรียน ที่ทำงานผู้รู้ในแขนงต่างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ การได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ อุทยานต่าง ๆ รวมถึงแหล่งที่เป็นธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ทั้งสิ้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2533) การเรียนรู้ไม่จำเป็นต้องอยู่ในห้องเรียนและโรงเรียน หรือสถานศึกษาเท่านั้น แต่จะรวมเอาประสบการณ์ที่คนเราได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับแหล่งการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเรา แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการศึกษา และพัฒนาอาชีพ

2. การเรียนรู้จากที่ทำงาน การเรียนการสอนที่เกิดจากการเห็นของจริง ปฏิบัติจริง ย่อมก่อให้เกิดความสามารถ ทักษะที่ใช่ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ได้มากกว่าการเรียนรู้จากสถานที่ทำงานหรือสถานประกอบการ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้จากความรู้ทักษะ ทศนคติของบุคลากรในสถานที่ทำงาน สถานประกอบการโดยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจากการได้รับการศึกษานอกระบบการฝึกอบรมและการศึกษาตามอัธยาศัย การเรียนรู้จากที่ทำงานสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อการเรียนรู้ภายใต้สถานการณ์จริง ที่เป็นปัญหาและสภาพของการทำงานนั้น ๆ การเรียนรู้ในสถานที่ทำงานหรือสถานประกอบการจะเกิดขึ้น การเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ผสมผสานเข้ากับงานที่บุคลากรปฏิบัติอยู่การเรียนรู้ของบุคลากรในสถานที่ทำงานจะเกิดจากความต้องการของบุคคล เพื่อมุ่งหวังผลการปฏิบัติงานของสถานที่ทำงานมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

3. การเรียนรู้จากครอบครัว ในสมัยก่อนเมื่อยังไม่มีระบบโรงเรียนและระบบการศึกษามนุษย์เรียนรู้กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัว การเรียนรู้ส่วนใหญ่ เป็นแบบตามอัธยาศัย(Informal learning) เมื่อมีการติดต่อกัน จึงมีการประดิษฐ์คิดค้นภาษาขึ้นในการสื่อสาร บางกลุ่มมีภาษาพูด บางกลุ่มมีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ภาษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ทักษะ ความเชื่อ อาชีพ การถ่ายทอดความรู้ทักษะอาชีพต่าง ๆ จะเกิดขึ้นภายในครอบครัว พ่อแม่จะเป็นผู้ส่งสอนอบรม ถ่ายทอดให้ลูก ๆ มีความรู้จักใช้ทักษะด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต การเรียนรู้จากครอบครัว มีความสำคัญและเกิดขึ้นได้ ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ เป็นการเรียนรู้ได้ทั้งในระบบ นอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย จากความเชื่อที่ว่าชีวิตเริ่มจากที่บ้านและครอบครัว การศึกษาเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ไม่แปลกแยกความเจริญงอกงามของชีวิตและจิตวิญญาณ การเรียนรู้จากครอบครัวเป็นวิธีหนึ่งที่มนุษย์จะเรียนรู้ได้โดยอัธยาศัย การถ่ายทอด

จากบรรพบุรุษ การสัมผัสกับการปฏิบัติจริงในบ้านเรือน และสังคมก็จะสามารถบรรลุเป้าหมายแห่งชีวิตได้

4. การเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยี การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและต่อเนื่องตลอดชีวิต คงมิใช่มาจากครู จากการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้นแต่มีตัวกลางที่เรียกว่า “สื่อ” ที่เป็นทั้งวัสดุอุปกรณ์ หรือสิ่งที่เป็นวัสดุอุปกรณ์ที่ผู้แสวงหาความรู้ สามารถไปศึกษาค้นคว้าหรือได้รับการถ่ายทอดจากการเห็น การฟัง หรือทั้งสองทางพร้อม ๆ กันก็ได้ สื่อและเทคโนโลยีมีความสำคัญในโลกแห่งการเรียนรู้การเรียนรู้ตามอัธยาศัย สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ให้มีคุณภาพสูง ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอยู่กับบุคคลตลอดเวลาและต่อเนื่องไปตลอดชีวิต การนำเอาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศมาเพื่อจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์และเครือข่าย โทรคมนาคมที่เชื่อมต่อกันสำหรับใช้ในการส่งและรับข้อมูลและมัลติมีเดียเกี่ยวกับความรู้ โดยผ่านกระบวนการประมวลหรือจัดทำในรูปแบบที่มีความหมายและความสะดวก มาใช้ประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้คนไทยสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (สถาบันเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาแห่งชาติ. 2543: 4)

ในปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันที่เรารู้จักกัน ก็คือ e-learning เนื่องจากอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงจากวิธีการเรียนจากเดิมเป็นการเรียนจากอิเล็กทรอนิกส์ก้าวหน้า เช่น การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต ดาวเทียม วิดีทัศน์ แผ่นซีดี และอื่น ๆ ใช้ในสถานการณ์ การเรียนรู้ที่มีความหมายกว้างขวางซึ่งจะเชื่อมโยงความรู้จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับความรู้ดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพ การเรียนรู้ของคนได้เป็นอย่างดี

สรุป ประเภทของการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัยสามารถแยกตามวัตถุประสงค์แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ การเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ การเรียนรู้จากที่ทำงาน การเรียนรู้จากครอบครัว การเรียนรู้จากสื่อและเทคโนโลยี

การศึกษาตามอัธยาศัยมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ไม่มีการกำหนด และแบบแผน ที่ชัดเจนเหมือนการศึกษาในและนอกกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีการแบ่งระดับการศึกษาไม่มีชั้นเรียนและรายวิชา รูปแบบของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยจึงมีได้หลากหลาย บางรูปแบบเป็นเพียงกิจกรรมการเรียนรู้ หรือกิจกรรมการศึกษาที่จัดขึ้น บางรูปแบบเป็นสถานการณ์ ปรากฏการณ์ที่อาจมีขึ้นเองตามธรรมชาติ

2. แนวคิดแหล่งการเรียนรู้

2.1 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้มีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น แหล่งสื่อการสอนชุมชน แหล่งความรู้ แหล่งทรัพยากร แหล่งวิทยาการใน เป็นต้น แต่ความหมายเหล่านี้มีความใกล้เคียงกัน ซึ่งแหล่งการเรียนรู้มีความหมาย ดังนี้

ถวัลย์ มาศจรัส (2553: 17) กล่าวว่าแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง ข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ แสวงหาความรู้ และเรียนด้วยตนเองตามอัธยาศัย อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสนใจใฝ่เรียนรู้และเป็นผู้ที่ใฝ่การเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีหลักการการดำเนินงานที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและเน้นแนวทางการเรียนของผู้เรียน

สุมาลี สังข์ศรี (2558: 6) แหล่งการเรียนรู้ หมายถึงบุคคล กิจกรรมที่มีอยู่ ซึ่งให้ประสบการณ์แก่ประชาชนได้ ดังนั้นแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนอาจจะเป็นศาสนสถาน โรงเรียน พิพิธภัณฑ์ สวนสมุนไพร ภูมิปัญญาท้องถิ่น พิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีศูนย์การศึกษาในชุมชน ห้องสมุด สถานประกอบการ หน่วยงานต่างๆที่มีสาขาอยู่ในชุมชน เป็นต้น

บุญเลิศ มาแสง (2532: 3) ให้ความหมายว่า แหล่งความรู้หรือแหล่งวิทยาการเป็นแหล่งรวมกิจกรรมที่กระตุ้นเตือนให้เกิดความสนใจและตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องศึกษาหาความรู้ตลอดเวลาแหล่งความรู้จะเป็นแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพความจำเป็นและความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2558) กล่าวถึง มีลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ ว่าเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำงาน จากครอบครัว จากสื่อ จากแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา

ดำริ บุญชู (2548: 27-31) ได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ 5 ประการ ได้แก่

ประการที่ 1 เป็นแหล่งที่รวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนเข้าไปศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ของแต่ละบุคคลและเป็นการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประการที่ 2 เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลานของตน

ประการที่ 3 เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

ประการที่ 4 ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเองและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ประการที่ 5 ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในชุมชนของตน พร้อมทั้งเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2543: 40) ให้ความหมายว่า แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน คือ

1. สถาบันที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิต และเกี่ยวกับการทำมาหากินในชุมชน เช่น วัด โบสถ์ วิหาร ตลาด ร้านขายของชำ
2. สถานที่หรือสถานที่รัฐและประชาชนจัดตั้งขึ้นมา เช่น อุทยานการศึกษา อุทยานประวัติศาสตร์
3. สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น วิทยุทัศน์ ภาพสไลด์ โปรแกรมสำเร็จรูป สื่อเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียนและชุมชน เช่น หนังสือสารานุกรม
4. บุคลากรที่มีความรู้ในชุมชน

กรมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้ให้ความหมายแหล่งการเรียนรู้ว่า แหล่งความรู้ที่ทำให้คนในสังคมเกิดการเรียนรู้และเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

พระราชบัญญัติการศึกษาฉบับโรงเรียน พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายไว้ว่า แหล่งการเรียนรู้ไว้ว่า กิจกรรมหรืออาจหมายถึงคน ภูมิปัญญา รวมทั้ง แหล่งข้อมูลข่าวสารในโลกไซเบอร์ ทั้งหมดนี้คือ “แหล่งการเรียนรู้” ที่สำคัญ แหล่งเรียนรู้มีความรู้ให้บริการเข้าถึงและเปิดโอกาสโดยไม่จำกัดรูปแบบเรียนรู้ใดๆ และยังส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนนอกรั้วโรงเรียน การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนที่มาด้วยกัน ครอบครัว หรือการเรียนรู้ที่ไม่ตั้งใจเป็นผลจากการแคเดินมาดูละแล้วเกิดความสนใจในเรื่องหนึ่งเรื่องใด

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ (2552) ได้ให้ความหมายแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่าที่บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ตามความสนใจ ตามศักยภาพและโอกาส ตามความสามารถ โดยจะเรียนรู้ได้อย่างไม่เป็นทางการ จึงเป็นที่เรียนของการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งมีอยู่ทั่วไปในสังคม

สรุป แหล่งความรู้ แหล่งวิทยาการ แหล่งรวมกิจกรรม ซึ่งเป็นการเรียนรู้ จากบุคคลที่มีประสบการณ์มีความรู้ วิถีชีวิต จากการทำงาน ครอบครัว สื่อ สถานที่ และอยู่นอกห้องเรียน มีลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ มีการเชื่อมโยงกับสถานศึกษาและชุมชนให้มีความสัมพันธ์

2.2 ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ต่อการศึกษาลดชีวิต

Good (1973: 496) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ หมายถึงสถาบันและโอกาสต่าง ๆ บุคคลที่มีความสามารถในท้องถิ่นวัสดุต่าง ๆ และอำนาจทั้งหลายที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้โดยตรงและโดยทางอ้อม

Nichols (1971: 341) ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ไว้ว่าแหล่งเรียนรู้สำหรับโรงเรียนนั้นต้องประกอบด้วยพระราชทรัพย์องค์สถานที่สิ่งต่าง ๆ และกิจกรรมทั้งหลายที่นำมาใช้ในการศึกษาของนักเรียนเพื่อให้เป็นพลเมืองดี

สุมาลี สังข์ศรี (2546: 57) ได้ให้ความหมายแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ บุคคล กิจกรรมในชุมชนซึ่งให้ความรู้ ให้ประสบการณ์แก่ประชาชนได้

นิวัติ อรรถพลยุคล (2536:8) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญคือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้านมาร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมสร้าง สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชนที่สนใจมีสื่อต่าง ๆ ไว้คอยบริการ สื่อบางส่วนได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ เอน บางส่วนประชาชนก็มาบริจาค

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 2) กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ ว่าเป็น “แหล่ง” หรือที่รวม อาจเป็นสถานที่หรือศูนย์รวมประกอบด้วยข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ และกิจกรรมที่มีกระบวนการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนการสอนที่มีรูปแบบแตกต่างจากกระบวนการเรียนการสอนที่มีครูเป็นผู้สอน มีระยะเวลาเรียนที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของผู้เรียน มีการประเมินผลและการวัดที่ลักษณะเฉพาะสร้างขึ้นให้เหมาะสมกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไม่จำเป็นต้องเป็นการเรียนรู้แบบเดียวกัน

ปราสาท สานรมย์ (2551: 3) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ว่าคือ แหล่งข้อมูล ข่าวสารสารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนให้นักเรียนไปเรียนรู้ใฝ่หาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

แสงจันทร์ อินทนนท์ (2532: 5) กล่าวว่า การจัดแหล่งความรู้ในหมู่บ้านเป็นการวางพื้นฐานเบื้องต้นที่จะช่วยพัฒนาประชาชนในท้องถิ่นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท มุ่งพัฒนาด้านความเป็นอยู่ให้เขา “อยู่ดี” สามารถดำรงชีวิตในชุมชนได้อย่าง “มีความสุข” มีความประพฤติที่ถูกต้อง มีความมั่นคงปลอดภัย ในชีวิต การให้บริการทางการศึกษา เป็นการชี้แนะให้เขาเห็นว่า จะทำอย่างไรจะมีชีวิต อยู่ดีมีความสุข และนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับตน โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของแต่ละบุคคล เป็นสำคัญ

2. ช่วยให้ประชาชนรู้จักการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาชุมชนมีความมุ่งหมายให้ประชาชน ได้ช่วยตนเองมากที่สุด และเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง การจัดแหล่งความรู้ในชุมชนจึงเป็นการช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ

ชุมชนของตนเอง ในรูปของการช่วยกันจัดสร้างแหล่งความรู้ การช่วยเหลือมีหลายด้าน เช่น ด้านแรงงาน ด้านวัสดุ และทรัพย์สิน ที่จะนำมาพัฒนาชุมชนของตน โดยไม่ต้องอาศัยงบประมาณจากรัฐ การพึ่งพาตนเองนี้ทำให้เกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของ เป็นการช่วยให้แหล่งความรู้นั้นได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นอีกด้วย

3. ช่วยให้คนคิดเป็น คนที่คิดเป็นนั้นเป็นผู้ที่สามารถปรับปรุงตนเองและสิ่งแวดล้อมให้ผสมกลมกลืนกัน เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นก็สามารถมองเห็นปัญหา วิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหานั้น โดยเลือกทางตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของตนเองและสิ่งแวดล้อม การศึกษาเป็นเครื่องมือที่ทำให้เขาได้พิจารณาหาทางที่ดีที่สุดและเหมาะสมที่สุดในการตัดสินใจ

4. ช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในชุมชน อันเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตอีกประการหนึ่ง ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งของประเทศ และมีความเกี่ยวข้องกับปัญหาเรื่อง ความไม่รู้ของประชาชน ไม่รู้ว่าจะทำอะไรที่จะช่วยเสริมรายได้ให้แก่ครอบครัว ไม่รู้จักใช้เทคโนโลยีต่างๆ เพื่อปรับปรุงผลผลิตในไรนา และไม่รู้ว่าจะนำวัสดุพื้นบ้านมาทำประโยชน์อะไรบ้าง เป็นต้น

ดังนั้นการมีศูนย์รวมความรู้ในหมู่บ้านก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยขึ้นให้เขามีโอกาสรู้ในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น และหาทางช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัวและชุมชนได้

นฤมล ตันธสุเรศ (2533: 5) กล่าวถึง ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ว่า

1. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่างๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศ และวัย
2. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้
4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้นและยังไม่มีของจริงให้เห็นเช่น ศึกษาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ จากงานนิทรรศการ
5. เป็นการให้ข่าวสาร และเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยมเพื่อเกิดการยอมรับสิ่งใหม่ๆ แนวคิดใหม่ๆ หรือมีมุมมองใหม่ๆ ได้

แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการศึกษาตลอดชีวิตใน 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิต ด้านพื้นฐาน ประกอบด้วย กิจกรรมการสอนอ่าน-เขียน สำหรับผู้ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ การจัดการศึกษาตลอดชีวิตประเภทการศึกษาพื้นฐาน ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนลักษณะ ดังนี้

1.1 กิจกรรมการเรียนการสอนอ่านเขียนสำหรับผู้ที่ยังไม่อ่านหนังสือหรืออ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ กิจกรรมนี้ใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนมีดังนี้

- ใช้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน เช่น ใช้บริเวณวัด ใช้สถานที่ของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ใช้ศาลากลางบ้าน ฯลฯ

- ใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ ในการสอนอ่าน-เขียนเนื้อหาที่สอน มักจะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต ดังนั้น วิทยากรอาจใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้เป็นเนื้อหาในการเรียน

- ใช้วิทยากรจากแหล่งความรู้ในบางแห่ง ในการจัดกิจกรรมสอนอ่าน-เขียน อาจจะขอวิทยากรจากโรงเรียนในหมู่บ้านหรือนิมนต์พระจากวัดในหมู่บ้านเป็นผู้สอน

- ใช้เป็นแหล่งทบทวนทักษะการอ่าน-เขียนแหล่งการเรียนรู้ เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านหรือห้องสมุดสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ประชาชนผู้เรียนอ่านเขียน มาฝึกการอ่านเขียนเพื่อไม่ให้ลืมหนังสือ

2.1 กิจกรรมใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่มีลักษณะ ดังนี้

- ใช้วิทยากรจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนบางแห่งเช่น โรงเรียน ห้องสมุดประชาชน มีครูและเจ้าหน้าที่ที่อาจจะมาช่วยเป็นวิทยากรในการเรียนการสอนได้

- เป็นแหล่งในการค้นคว้าหาความรู้ แหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน หน่วยงานต่างๆในท้องถิ่น สามารถเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

- เป็นสื่อในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในชุมชนสามารถนำมาเป็นสื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนได้

2. การศึกษาตลอดชีวิต ด้านทักษะอาชีพ การศึกษาตลอดชีวิต ประเภททักษะอาชีพ ประกอบด้วย การฝึกอาชีพระยะสั้น การฝึกอาชีพระยะยาว การฝึกอาชีพแบบกลุ่มสนใจการฝึกอาชีพในลักษณะต่างๆ ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะ ดังนี้

2.1 ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรม การฝึกอบรมโดยขอใช้สถานที่ของแหล่งการเรียนรู้ เช่น ที่วัด โรงเรียน สถานประกอบการในชุมชน

2.2 ใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน การฝึกอบรมวิชาชีพ ในบางวิชาอาจจะใช้ดูงาน เช่น การฝึกอบรมด้านการเกษตร สถานที่ดูงานอาจจะเป็นบ่อเลี้ยงปลา ไร่นา

2.3 ขอใช้วิทยากรของแหล่งการเรียนรู้ ในการฝึกอบรมวิชาชีพในหลายสาขาวิชา ได้แก่ ประชาชน นอกจากจะใช้วิทยากรที่เกี่ยวข้องแล้ว อาจจะใช้วิทยากรจากสถานศึกษาหรือจากสถานประกอบการ

2.4 ใช้เป็นสื่อหรือวัสดุในการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพในหลายสาขาวิชา อาจจะนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นวัสดุฝึก เช่น ไม้ไผ่ยางพารา ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

3. การศึกษาตลอดชีวิต ด้านการให้ข่าวสารข้อมูลและความรู้ทั่วไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การเชิญวิทยากรจากภายในและภายนอกชุมชนมาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการ

ดำเนินชีวิต เช่น ด้านสุขภาพ ด้านกฎหมาย ด้านการเมือง เป็นต้น การจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตประเภทนี้ใช้ประโยชน์ จากแหล่งการเรียนรู้ในลักษณะ ดังนี้

3.1 ใช้เป็นสถานที่ในการจัดฝึกอบรม ในการให้ความรู้เรื่องที่จำเป็นต่อชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้น อาจจัดโดยใช้ศาลาวัด ห้องประชุมโรงเรียน เป็นต้น

3.2 ใช้เป็นสถานที่ดูงาน เช่น ประชาชนในหมู่บ้านเจ้าหน้าที่ผู้จัดการอบรม อาจจะนำผู้เข้ารับอบรมมาศึกษาดูงาน เพื่อให้ได้แนวทางไปปฏิบัติ

3.3 ใช้เป็นสื่อหรือวัสดุประกอบการอบรม ทรัพยากรในชุมชนสามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้

3.4 ใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ ห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด

สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน (2538: 9) ได้ดำเนินการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและสอดคล้องกับปรัชญา แนวคิดที่เน้นการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพชีวิตของผู้เรียน โดยเรียนในสิ่งที่นำไปใช้เพื่อการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ โดยใช้นโยบายและยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายนอกระบบโรงเรียนให้ได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานตามความต้องการ ความสนใจ อย่างมีคุณภาพและทั่วถึงด้วยรูปแบบ วิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มั่นคงและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขวิธีการเรียนรู้เป็นการจัดให้มีการเรียนรู้แบบบูรณาการเนื้อหาเข้ากับวิถีชีวิต เน้นการคิด ทำ จำ แก้ปัญหาและพัฒนา

2. การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจชุมชน โดยมีการจัดการ โดย 4 แนวทาง คือการฝึกทักษะอาชีพ การเข้าสู่อาชีพ กลุ่มพัฒนาอาชีพ และการพัฒนาด้วยเทคโนโลยี

3. การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้าน ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านคุณธรรมและจริยธรรมค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

4. การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถและศักยภาพของคน ให้ร่วมกันรับผิดชอบ และเห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูพัฒนาสังคมและชุมชนของตนเอง โดยส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ และบูรณาการความรู้ ประสบการณ์และทักษะอาชีพเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมและชุมชนโดยรวม

สรุป แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการศึกษาลดชีวิต คือ เป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้ขั้นพื้นฐานที่จำเป็น การให้ข่าวสารที่มีประโยชน์ การฝึกทักษะอาชีพ การฝึกทักษะชีวิต การศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน เป็นประโยชน์และเป็นสิ่งที่จำเป็นที่ทำให้ผู้เรียนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีประสิทธิภาพ

2.3 ประเภทของแหล่งการเรียนรู้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2538: 15) กล่าวถึง แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะของการจัดการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการว่าเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิต เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์จากการทำงาน จากครอบครัว จากสื่อ จากแหล่งความรู้ต่างๆในชุมชนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา โดยแบ่งแหล่งที่จะให้ประชาชนได้เรียนรู้ตามอรรถาัยออกเป็น 6 ประเภท คือ

1. ห้องสมุดต่างๆ เช่น ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดวิทยาลัย ห้องสมุดของหน่วยงานเอกชน ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุดวัด ฯลฯ
2. เครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน ได้แก่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สถานีอนามัยตำบล สำนักเกษตรตำบล สำนักวิชาต่างๆ ที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน แหล่งความรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน ฯลฯ
3. สื่อสารมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ วารสาร นิตยสาร จุลสาร ไปสเตอร์ ฯลฯ
4. ภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาของผู้รู้ วัฒนธรรมและความอยากรู้ของชุมชน ฯลฯ
5. สื่อพื้นบ้าน ได้แก่ เพลง ลิเก หมอลำ หนังตะลุง มโนราห์ลำตัด ฯลฯ
6. ครอบครัว ได้แก่ การอบรมสั่งสอน การให้ความรู้การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพจากพ่อแม่ ฯลฯ

แหล่งการเรียนรู้ที่สามารถสนับสนุนการเรียนการสอนนั้น นักการศึกษาได้จำแนกไว้หลายประเภท (รัชนีกร ทองสุคดี, 2543; ศิโรตม์ คาดัง, 2539; สุมาลี ชัยเจริญ, 2535) ดังนี้

1. สื่อประเภทบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่ตนมีอยู่ให้ผู้สนใจด้วยการเรียนรู้ในห้องเรียน ได้แก่ บุคคลที่มีทักษะความสามารถในสาขาอาชีพต่างๆ เช่น ช่างฝีมือ ช่างทอง ช่างไม้ หรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ อาทิ ศิลปินทุกแขนง นักกฎหมาย นักหนังสือพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือมีอาวุโสที่มีประสบการณ์มาก เป็นต้น
2. สื่อประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและให้ประโยชน์ต่อมนุษย์ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ พืช และ แร่ธาตุ เป็นต้น ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้ ล้วนแต่เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ ห้องเรียนมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ห้องเรียนนั้นจะเป็นดินแดนแห่งความมั่งคั่ง แหล่งวิทยาการประเภททรัพยากรธรรมชาติได้แก่

อุทยานแห่งชาติวนอุทยานเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สวนพฤกษศาสตร์ และศูนย์ศึกษาธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งวิทยาการเฉพาะตัวตามเขตภูมิศาสตร์ และภูมิอากาศมีคุณค่า ในการศึกษาค้นคว้าทั้งทาง ด้านวิทยาศาสตร์ประวัติศาสตร์ และอารยธรรม

3. สื่อประเภทสถานที่ หมายถึง อาคาร สิ่งก่อสร้าง และวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น ที่ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ให้ได้มาซึ่งคำตอบหรือสิ่งที่ต้องการ เช่น โรงทำน้ำประปา ที่ว่าการอำเภอ โรงพยาบาล และสิ่งต่าง ๆ

4. สื่อประเภทเทคนิค หมายถึง สิ่งที่แสดงถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนวัตกรรม ด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์คิดค้น สิ่งที่มีมนุษย์ทำ การปรับปรุง อาทิ โรงงานที่ทันสมัย ระบบ การสื่อสาร คอมพิวเตอร์ ศูนย์คอมพิวเตอร์ เครื่องมือหรือระบบใหม่ๆ ที่นำเข้ามาใช้ในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งช่วยให้เรียนรู้ถึงความก้าวหน้าของมนุษย์ช่วยให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ เกิดแรงบันดาลใจ ในการสร้างสรรค์ทั้งด้านความคิดและสิ่งประดิษฐ์คิดค้น

5. สื่อประเภทกิจกรรมในท้องถิ่น หมายถึง การปฏิบัติทางด้านประเพณีและวัฒนธรรม ต่างๆตลอดจนพิธีกรรมทางศาสนา การปฏิบัติงานของหน่วยงานราชการ ตลอดจนความเคลื่อนไหว เพื่อแก้ไขปัญหาและปรับพัฒนาสภาพต่างๆ ในท้องถิ่น การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม อาทิ การณรงค์ป้องกันยาเสพติด การส่งเสริมการเลือกตั้ง ตามระบอบประชาธิปไตยและการณรงค์ความปลอดภัยของเด็กและสตรีในท้องถิ่น เป็นต้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2543: 43-53) จัดกลุ่มแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่รัฐและประชาชนจัดขึ้น เช่น อุทยานการศึกษาในวัดและชุมชนในประวัติศาสตร์ อุทยานแห่งชาติทางทะเลอุทยานแห่งชาติในท้องถิ่น แกบภูเขาศูนย์วัฒนธรรม ศูนย์ศิลปาชีพศูนย์เยาวชน ศูนย์หัตถกรรมชุมชน หอสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ ธรรมชาติ ฯลฯ

2. สถาบันของชุมชนที่มีอยู่แล้วในวิถีชีวิตและการทำมาหากินในชุมชน เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญในวัด ตลาด ร้านขายของชำ ลานนวดข้าว โรงงานขนาดเล็กในหมู่บ้าน ฯลฯ

3. ประเพณีและพิธีกรรม ได้แก่ ประเพณี พิธีกรรมต่างๆที่สืบทอดกันมาของแต่ละชุมชน

4. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ป่า ห้วย หนอง คลอง บึง ที่ชาวบ้านมาหาอาหาร

สุมาลี สังข์ศรี (2544) แบ่งประเภทการเรียนรู้ในชุมชนออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในบริเวณชุมชน เช่น ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ

2. แหล่งการเรียนรู้ชุมชนที่เกิดขึ้นตามวิถีการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน เช่น อาชีพของคนในชุมชนตลาด ฯลฯ

3. แหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภทศาสนาประเพณี ได้แก่ ศาสนสถาน ประเพณีทางศาสนา ฯลฯ

4. แหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่น ในแต่ละท้องถิ่น อาจมีภูมิปัญญาหลายด้าน เช่น การเกษตร ช่างฝีมือ ดนตรีไทย เป็นต้น

5. แหล่งการเรียนรู้ชุมชนประเภทหน่วยงาน องค์กรของรัฐและเอกชน เช่น หน่วยงานที่มีเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในชุมชนเกษตรตำบล ครูอาสาการศึกษานอกโรงเรียน เจ้าหน้าที่เหล่านี้สามารถเป็นแหล่งความรู้ในด้านต่างๆ ตามที่หน่วยงานนัดให้ประชาชนในชุมชนได้

6. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสื่อต่างๆ ที่ประชาชนในชุมชนได้รับชมรับฟัง เช่น หนังสือต่างๆ วิทยุ โทรทัศน์ ฯลฯ

7. แหล่งการเรียนรู้ที่รัฐและชุมชนสร้างขึ้นเพื่อการศึกษาเพื่อการเรียนรู้โดยตรง ได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษา ห้องสมุดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ฯลฯ แหล่งการเรียนรู้ประเภทนี้มุ่งให้การศึกษาแก่ประชาชนโดยตรง จึงมีการเตรียมการและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรู้

ชัยยศ อิมสุวรรณ (2552) แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ แหล่งการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเป็นหลัก และแหล่งการเรียนรู้ที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะของหน่วยงาน และมีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาเป็นเป้าหมายรอง โดยมีบทบาทในการให้ความรู้แก่ประชาชน ซึ่งเน้นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์หรือการจัดปัจจัยเกื้อหนุน เช่น สื่อ กิจกรรม ตลอดจนบุคคลที่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามความสนใจ

สรุปได้ว่า ประเภทของแหล่งการเรียนรู้สามารถแบ่งได้เป็น 1.แหล่งเสริมกิจกรรม 2. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ 3. แหล่งที่บุคคลหรือกลุ่มคน 4. แหล่งที่เป็นสถานที่ให้คุณค่าทางวัฒนธรรม 5. แหล่งเสนอข้อมูลข่าวสาร

2.4 องค์ประกอบของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

แหล่งการเรียนรู้นั้นเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวที่เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ คือ ครอบครัว ที่เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตรวมถึงการอบรมสั่งสอน การเรียนรู้จากประสบการณ์ของบุคคลในครอบครัว ได้แก่ พ่อ แม่ หรือญาติพี่น้องที่เกี่ยวกับอาชีพต่างๆ และแหล่งเรียนรู้จากสิ่งต่างๆ รอบตัวก็เป็นสิ่งสำคัญที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ซึ่งได้แก่ ชุมชนของเรา และในชุมชนก็มีองค์ประกอบที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ดังนี้

1. บุคคลหรือกลุ่มคนในชุมชนที่ล้วนต่างมีอาชีพและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน
2. ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่ในชุมชน เช่น ภูเขา ป่าไม้ ฯลฯ
3. ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาในชุมชน

4. สถานที่ในชุมชนที่รัฐบาลและประชาชนร่วมกันสร้างขึ้น ทั้งที่เป็นแหล่งเรียนรู้โดยตรง ได้แก่ โรงเรียนหรือสถานศึกษา ห้องสมุดประชาชนหรือห้องสมุดชุมชน ศูนย์การเรียนรู้

ต่างๆ ในชุมชน และยังมีสถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางที่เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสถานที่จริง ได้แก่ วัด ตลาด โรงพยาบาล สหกรณ์ สำนักงานต่างๆ ในชุมชน ฯลฯ

5. สื่อสารมวลชนที่นำเสนอสื่อต่างๆ ที่ให้ข้อมูลข่าวสารกับคนในชุมชน ได้แก่ รายการวิทยุ โทรทัศน์ชุมชน วารสาร ไปสเตอร์ต่างๆ ที่ติดในสถานที่ต่างๆ ในชุมชน ฯลฯ

ทุกสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวและรอบตัวเรานั้นเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา ไม่มีที่สิ้นสุด

การจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักที่ควรพิจารณา ดังนี้

1. สถานที่ที่จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้งทางตรงที่ถูกต้องให้มีกิจกรรมการเรียนรู้โดยตรงและทางอ้อมที่เป็นสถานที่สำคัญในแต่ละชุมชนที่มีการเรียนรู้เฉพาะทางได้

2. บุคคลต่างๆ ที่อยู่ในสถานที่ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์หรือชำนาญการในสถานที่นั้นๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนรู้ได้เข้าใจอย่างชัดเจน

3. กิจกรรมการเรียนรู้ในสถานที่ต่างๆ ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ โดยบุคคลเป็นผู้กำหนดวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การทดลองลงมือปฏิบัติจริง การสัมภาษณ์ สังเกต การสาธิต ฯลฯ

4. หลักการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งการเรียนรู้ให้มีบรรยากาศที่น่าสนใจและน่าเรียนรู้อยู่เสมอ

สุทธาสินี วัชรบูล. (2544: 15-16) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาพิพิธภัณฑ์ในฐานะแหล่งการเรียนรู้ : กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ พบว่าองค์ประกอบของแหล่งเรียนรู้ต้องประกอบด้วย

1. ต้องมีการกำหนดนโยบายในการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมให้ชุมชนพิพิธภัณฑ์ได้รับข้อมูลให้มากที่สุด

2. การรู้จักนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ให้เป็นเครื่องมือ เพื่อเอื้อประโยชน์ในการทำงาน

3. การนำเสนอข้อมูลแบบรายงาน และเอกสารสำคัญโดยใช้ระบบเชื่อมโยงอินเทอร์เน็ต เป็นบริการเสริมในทุกพื้นที่ การให้บริการแก่ทุกกลุ่มบุคคลเท่าเทียมกัน

4. การจัดแสดงสะท้อนให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการมีบทบาทเป็นสถานที่สำหรับการเรียนรู้ในชุมชนและเป็นศูนย์กลางความร่วมมือขององค์กรต่างๆ

สรุป องค์ประกอบของการเรียนรู้ ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หรือ

นโยบายในการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ มีสถานที่ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มียุทธศาสตร์ความรู้คือ การมีกลุ่มคนต่างๆมีการประกอบอาชีพหรือมีการดำเนินวิถีชีวิต และมีภูมิปัญญาที่มีการสืบทอดและปฏิบัติกันมาในชุมชน

2.5 ปัญหาในการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ในแต่ละแห่งจะมีการกำหนดนโยบายที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทและความต้องการของแต่ละที่ และจากการศึกษางานวิจัยของ สุมาลี สังข์ศรี (2558:18-20) ได้กล่าวถึงปัญหาที่มักพบเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็นปัญหาหลัก คือ

1. ปัญหาด้านการสร้างและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ พบว่า แหล่งการเรียนรู้ประเภทนี้ ส่วนใหญ่ไม่มีการสร้างเพิ่มเติมมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่มีความหลากหลาย ในอดีตเมื่อมีการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ขึ้นมา เป็นแหล่งการเรียนรู้ประเภทเดียวกัน เหมือน มีลักษณะคล้ายกัน ทำให้ไม่มีจุดเด่น หรือมีความหลากหลายเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการสร้างและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ และไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร ในการเสนอแนวความคิด ผู้กำหนดและผู้จัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่มาจากส่วนกลาง เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติไม่มีโอกาสได้นำเสนอแนวความคิดเท่าที่ควร ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในการสร้างแหล่งความรู้ประเภทต่างๆ ที่ผ่านมาหน่วยงานเป็นผู้คิดวางแผนและดำเนินการสร้างเอง โดยประชาชนไม่มีส่วนร่วมคิด ร่วมเสนอความคิดเห็นมากนัก ไม่มีนโยบายหรือแผนงานที่ชัดเจน เกี่ยวกับการสร้างหรือการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ ไม่มีการให้แนวทางว่าจะมีการสนับสนุนให้สร้างแหล่งการเรียนรู้อย่างไร ดังนั้น เจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติจึงไม่รู้ว่าควรจะเสนอความคิดเห็นอย่างไร

2. ปัญหาด้านการบริหารและการดูแลรักษาแหล่งการเรียนรู้ ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เจ้าหน้าที่ประจำแหล่งการเรียนรู้ไม่จัดบริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าที่ควร ทำกิจกรรมไปตามบทบาทที่มีอยู่ โดยที่ไม่ทราบว่าจะงานที่ทำเป็นกิจกรรมที่ประชาชนสามารถมาหาความรู้ได้ และการบริหารยังไม่เป็นไปเพื่อการบริหารเพื่อมุ่งการเรียนรู้ เพราะฉะนั้นอาจจะต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์ ปรับบริการ ปรับกิจกรรมให้มาสู่การให้การศึกษาเรียนรู้มากขึ้น

3. ปัญหาจากการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน พบว่า มีปัญหาในด้านต่างๆ คือ ชุมชนยังใช้ประโยชน์จากแหล่งชุมชนน้อย เมื่อเทียบสัดส่วนกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น บุคลากรของหน่วยงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับแหล่งความรู้ เช่น ความสำคัญ ประโยชน์ ลักษณะการใช้ เป็นต้น ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ ไม่มีตัวอย่างให้เห็นว่า สามารถนำแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่มาช่วยในการจัดกิจกรรมการศึกษาได้อย่างไร ไม่มีแหล่งข้อมูลว่ามีแหล่งการเรียนรู้อยู่บ้าง ไม่มีนโยบายชัดเจนจากหน่วยงานกลางว่าควรใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้หรือไม่อย่างไร ไม่มีการวางแผนการใช้ ในการจัดกิจกรรมการศึกษา บุคลากรผู้จัดกิจกรรมมิได้กำหนดในแผนกิจกรรมว่าจะใช้แหล่งการเรียนรู้ในกิจกรรมใดขั้นตอนใด ดังนั้นจึงแล้วแต่ผู้จัดกิจกรรมที่จะใช้หรือไม่ใช้ การใช้แหล่งการเรียนรู้ยังขาดความต่อเนื่อง ใช้เพียงครั้งสองครั้งก็ไม่ใช้อีก ขาดการติดตามประเมินผลการใช้มีน้อย ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์ถึงผลดี และผลเสียในการนำมาปรับปรุงการจัดกิจกรรมต่อไป

4. ปัญหาเกี่ยวกับการใช้แหล่งการเรียนรู้ของประชาชน สภาพของการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ พบว่าประชาชนมาใช้ประโยชน์ค่อนข้างน้อย ทำให้ขาดโอกาสในการร่วมกันพัฒนา ร่วมกันดูแลรักษา ร่วมสนับสนุนและส่งเสริมในด้านต่างๆ เพราะไม่เห็นถึงความสำคัญ ดังนั้น ในการสร้างให้ชุมชนแต่ละชุมชนเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ตามแนวการศึกษาตลอดชีวิต จึงควรมีแนวทางในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ดังนี้

4.1 กำหนดเป็นนโยบาย รัฐบาลควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อสนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในการรณรงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

4.2 กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบ ควรมีการกำหนดหน่วยงานหลักที่จะรับผิดชอบในการรณรงค์เรื่องนี้ และอาจจะขอความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นๆ ได้

4.3 รณรงค์ทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติถึงระดับท้องถิ่น โดยดำเนินการทุกระดับตั้งแต่ระดับชาติ ระดับภาค ระดับจังหวัด ไปจนถึงระดับตำบลและหมู่บ้าน

4.4 ใช้สื่อหลากหลายประเภทในการสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน และต้องมั่นใจว่าสื่อที่ใช้เข้าถึงประชาชนได้ รวมทั้งการใช้สื่อพื้นบ้านมาเผยแพร่ความรู้ สื่อพื้นบ้านสามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

4.5 ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนด้วยกัน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น อบรมให้ความรู้แก่ผู้แทนชุมชนแล้วให้ผู้แทนชุมชนไปให้ความรู้ต่อชาวบ้าน เป็นต้น

4.6 มีการติดตามผลการให้ความรู้ หรือการสร้างความรู้ความเข้าใจว่าวิธีการต่างๆ ใช้ได้ผลดีเพียงใด ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเพียงใดต้องปรับการดำเนินงานหรือไม่

4.7 การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง

นฤมล ดันธุระเศรษฐีและคณะ (2553: 43-44) ลักษณะปัญหาในการใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

1. ขาดงบประมาณ
2. แหล่งวิทยาการในชุมชนอยู่ไกล ไม่สะดวกในการเดินทาง
3. ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางและไม่มีค่าตอบแทนให้วิทยากร
4. ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์มีปัญหาใช้งานไม่ได้ ไม่ทันสมัย
5. แหล่งวิทยาการในชุมชนไม่ได้รับการดูแลรักษา
6. แหล่งวิทยาการในชุมชนมีจำกัด นักการศึกษาไม่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งวิทยาการในชุมชน ครูไม่มีเวลาสำรวจแหล่งวิทยาการในชุมชน

7. ผู้เรียนขาดทักษะในการสัมภาษณ์บุคคลผู้ใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนไม่มีความรู้ในการใช้สื่อหรือค้นคว้าหาข้อมูล

8. สถานศึกษากับชุมชนขาดการวางแผนร่วมกันบุคคลที่เกี่ยวข้องขาดความร่วมมือกันเจ้า

9. ขาดวิทยาการที่มีความรู้และขาดบุคลากรที่คอยแนะนำการใช้บริการ

10. ไม่สะดวกในการดำเนินการ มีระเบียบที่ยุ่งยาก

11. เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการขาดมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

จากปัญหาดังกล่าว จึงควรมีแนวทางในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในด้านการจัดกิจกรรมให้มีคุณภาพด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่กำหนดเรื่องการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ไว้ใน หมวด 6 แนวทางการจัดการศึกษา มาตรา 24 (พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542) ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

4. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้คิดได้คิดเป็น ทาเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.(2544: 8-9). ได้กล่าวถึงกิจกรรมในการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ คือ

1. ให้ผู้เรียนมีโอกาส คิด ทำ โดยครู ผู้เรียน ช่วยกันจัดบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันและ ได้มีการสรุปสาระการเรียนรู้

2. สร้างโอกาสให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลายและต่อเนื่อง

3. มีแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพียงพอที่ทำให้ผู้เรียนใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ตามความถนัด ความสนใจ สาระการเรียนรู้มีความสมดุลเหมาะสมกับวัย

4. กระบวนการที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มีกิจกรรมร่วมกันในการเรียนรู้ คือ การแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันคิดและร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันทำให้เกิดทักษะและประสบการณ์ตรงและสามารถนำมาแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้

5. สารและกระบวนการเรียนรู้ เชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้เรียนจนผู้เรียนสามารถประยุกต์ผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้

6. กระบวนการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงกับสังคม และองค์กรต่างๆ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ ความร่วมมือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากแหล่งการเรียนรู้

สรุปได้ว่า ปัญหาจากการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ คือ แหล่งการเรียนรู้มีลักษณะคล้ายกันทำให้ไม่มีจุดเด่น หรือมีความหลากหลายเท่าที่ควร เจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ ชุมชนไม่เห็นความสำคัญไม่มีตัวอย่างให้เห็นว่าสามารถนำแหล่งการเรียนรู้ที่มีอยู่มาช่วยในการจัดกิจกรรมการศึกษาได้อย่างไร เนื่องจากไม่มีแหล่งข้อมูลว่ามีแหล่งการเรียนรู้ มีความรู้หรือกิจกรรม ประกอบกับขาดการสนับสนุน และนโยบายชัดเจนจากหน่วยงานกลาง

2.6 มาตรฐานของแหล่งการเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543:15) กล่าวว่า มาตรฐานของการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้

2.6.1 คุณลักษณะและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่การประเมินศักยภาพและคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วย

1. ความหลากหลายของทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้
2. ความโดดเด่นของทรัพยากรในแหล่งการเรียนรู้
3. ความเหมาะสมและเข้าใจในกิจกรรมภาคปฏิบัติ
4. ความน่าสนใจของทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้
5. ความหลากหลายขององค์ความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้
6. ประสิทธิภาพในการดูแลรักษาสภาพแหล่งการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม
7. ความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้
8. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทวิทยากร/ผู้
แนะนำ
9. ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อเอกสาร

2.6.2 หลักเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้เพื่อกำหนดรูปแบบในการพัฒนา ประกอบด้วย

1. มีทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย
2. มีสาระความรู้ที่หลากหลาย
3. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25
4. การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย
5. มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ/ผู้เชี่ยวชาญ สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้
6. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร- มีการปฏิบัติกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง
7. มีเนื้อหาสาระทางวิชาการที่ทางโรงเรียนมหาวิทยาลัยไม่มีหรือมีแต่เข้าถึงได้/ ยากในกรณีของเอกชนผู้ครอบครองหรือเจ้าของแหล่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552: 20) กล่าวว่ามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้
 - 1.1. หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
 - โอกาสและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ การที่ผู้รับบริการทุกกลุ่ม เป้าหมายสามารถเข้าถึงและได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ
 - การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ การมีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชน ทุกภาคส่วนของสังคมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ และมีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น
 - 1.2. องค์ความรู้ มีการกำหนดเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับบริบทของแหล่งการเรียนรู้ได้แก่ การมีเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ
 - 1.3. ความเป็นพลวัตรของแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ การมีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบันและทันสมัย และมีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย

2. มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้

2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย

- ความพร้อมด้านงบประมาณและทรัพยากร มีสื่อการเรียนรู้และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีจำนวนเพียงพอและจำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
- ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่ โดยต้องมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ มีระบบการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ และมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

- ความพร้อมด้านบุคลากร โดยมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน และบุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้

2.2 การวางระบบบริหารจัดการ

- มีการวางระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน
- มีการพัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่อง
- มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- มีการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

- การวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้
- มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ
- มีการจัดทำสื่อเอกสารการเรียนรู้การสอน
- มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้

2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

- มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด
- มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ

2.5 ด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

- ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ
- ร้อยละของผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจ
- ผลการเรียนรู้ที่เกิดกับผู้รับบริการ

แหล่งเรียนรู้ (Learning Resources) ซึ่งมีทั้งแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนหรือแหล่งเรียนรู้ชุมชนนั้น จะมีแนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งต้องคำนึงถึงหลักการบริหารจัดการสำคัญที่เรียกว่า “หลักการบริหารแบบ 4 M’s” ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน , 2550: 4)

บุคลากร (Man)

ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนทุกคน นักเรียนทุกคน ผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงาน/องค์กรต่างๆ

งบประมาณ (Money)

การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการงบประมาณให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด คำนึงค่ามากที่สุด โดยแหล่งที่มาของงบประมาณ คือ เงินนอกงบประมาณ และเงินงบประมาณ โดยใช้จ่ายตามระเบียบของทางราชการ

ทรัพยากร (Materials)

การบริหารจัดการทรัพยากรหรือแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยมีการจัดทำทะเบียน เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการได้ครอบคลุม ครบถ้วนและเกิดประโยชน์สูงสุด จัดได้ดังนี้ แหล่งเรียนรู้ของราชการ เอกชน แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน โดยการพัฒนาของเดิมหรือสร้างใหม่ และจัดเก็บเป็นระบบ โดยแยกเป็นสื่อธรรมชาติและสื่อเทคโนโลยี

การบริหารจัดการ (Management)

จัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ/โครงการของสถานศึกษา โดยการตั้งทีมบริหารเพื่ออำนวยการและสนับสนุน การจัดตั้งทีมครู-นักเรียน เพื่อดำเนินการส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาให้เกิดผลคุ้มค่า ยั่งยืน โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่าและประสานความร่วมมือกับทุกองค์การ

สรุปได้ว่า การสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ให้มีมาตรฐานต้องประกอบด้วย พื้นที่ อาคาร และสถานที่ มีความสะดวกในการเข้าถึงมีระบบการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีทรัพยากรการเรียนรู้หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เข้ารับบริการเป็นสำคัญ มีการจัดทำสื่อเอกสารการเรียนการสอน และมีวิทยากร ผู้แนะนำ ในการใช้บริการในแหล่งการเรียนรู้ การเดินทางเข้าถึงได้สะดวก และมีความปลอดภัย ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย หมายถึง วิธีการดำรงชีวิตการค้าขาย การประกอบอาชีพ มุมบริการหนังสือ สิ่งพิมพ์ วารสาร บอร์ด บ้ายประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย มีวารสารประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ เรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภค สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ facebook IG

2. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 หมายถึง ผู้บริหาร ตลาด ต้องส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวก เช่น การให้พื้นที่จัดกิจกรรม การเชิญ หรือสนับสนุนพ่อค้าแม่ค้าเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานราชการ เอกชน และสถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. มีความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่ สะดวกในการเดินทางเข้าถึง มีความปลอดภัย และการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4. มีองค์ความรู้ วิทยากรผู้สอนผู้แนะนำ หมายถึง มีพ่อค้า แม่ค้าที่ประสบการณ์/ประกอบอาชีพตั้งแต่10 ปีขึ้นไป มีเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์

5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจุบันและทันสมัย มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่

เป็นลักษณะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ธรรมชาติที่รักษาสิ่งแวดล้อม เช่น เรื่อง การจัดการขยะ การนำขยะกลับมาใช้งาน การไม่ใช้โฟม

2.7 ประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้

สุมาลี สังข์ศรี (2546: 136 – 138) ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวแหล่งเรียนรู้ในชุมชนแต่งหลังความรู้ที่อยู่ใกล้ตัวถ้าต้องการศึกษาหาความรู้ก็ไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลสามารถมาได้สะดวกเมื่อมีเวลาว่างหรือมีความพร้อม

2. ให้ความรู้ได้หลากหลายสาขาวิชาแขนงวิทยาการในชุมชนต่าง ๆ สามารถให้ความรู้ได้หลากหลายด้านอาจจะเป็นการประกอบอาชีพด้านศาสนาวัฒนธรรมด้านความรู้ข่าวสารทั่วไปการทำการช่างการฝีมือ ด้านการเกษตร ฯลฯ ประชาชนสามารถเลือกได้ว่า จะแสวงหาความรู้ในเรื่องใด ๆ โดยไม่มีใครบังคับว่าต้องเรียนรู้เรื่องนั้นเรื่องนี้

3. ให้ความรู้ในเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิตแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภทที่มีอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่จะให้ความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนไม่ใช่เรื่องไกลตัวดังนั้นความรู้ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับสามารถนำมาปรับใช้ในการประกอบอาชีพ หรือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้

4. ประชาชนสามารถศึกษาหาความรู้ในเวลาใดก็ได้กลางความรู้ที่อยู่ในชุมชนมิได้มีการเคลื่อนย้ายไปที่ใดแสดงความรู้บางแห่งประชาชนสามารถเข้าศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลาไม่มีการเปิดปิดเช่นทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ประชาชนว่างเมื่อใดจะไปพักผ่อนไปทัศนศึกษาก็ได้แหล่งความรู้บางแห่งอาจจะมีเวลาเปิดปิดบ้าง เช่น พิพิธภัณฑ์ หอสมุด ศูนย์กีฬานันทนาการ ศูนย์ฝึกอาชีพ ฯลฯ และกระนั้นก็ตาม เนื่องจากแหล่งความรู้นี้อยู่ภายในชุมชน เพราะฉะนั้นประชาชนอาจจะจัดหาเวลาได้เมื่อสะดวกหรือมีความพร้อม

5. ไม่เสียค่าใช้จ่ายการที่ประชาชนไปศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ นั้นส่วนใหญ่จะไม่มีการเก็บค่าใช้จ่ายอาจจะมีเพียงบางแห่งแต่ก็น้อยมากที่อาจจะเก็บค่าเข้าชมบ้างเพื่อนำมาทำนุบำรุงอาคารสถานที่วัสดุอุปกรณ์หรือกรณีการฝึกวิชาชีพประชาชนอาจจะต้องมีค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ตั้งแต่ในภาพรวมค่าใช้จ่ายจะน้อยมากหรือไม่มีเลยเพราะฉะนั้นจึงนับว่าเป็นสิ่งจูงใจที่จะทำให้ประชาชนแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ

6. การหาความรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชนผู้หาความรู้ไม่ต้องเนื่องจากการกิจประจำการศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยาการต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนประชาชนไม่ต้องหยุดหรือลาจากการกิจประจำเพื่อไปหาความรู้ดังเช่นการกลางไปศึกษาในสถาบันต่าง ๆ ประชาชนอย่างใคร่จะออกนอกวันที่ทำกิจกรรมประจำวันตามปกติเพียงแต่หาเวลาที่ว่างที่พร้อมไปและศึกษาหาความรู้เป็นครั้ง

คราวโดยไม่มีตารางเวลาบังคับเหมือนในโรงเรียนเพราะฉะนั้นประชาชนจะไม่เกิดความรู้สึกว่าการไปศึกษาหาความรู้เป็นงานอีกงานหนึ่งที่เพิ่มขึ้นมาที่แตกต่างไปจากปกติ

7. เพศทุกวัยสามารถเรียนรู้ได้อย่างการเรียนรู้ชุมชนไม่มีการจำกัดคุณสมบัติของพระที่ต้องการมารับความรู้จะเป็นชายหรือหญิงก็ได้อายุเท่าไรก็ได้เด็กผู้หญิงหรือผู้สูงอายุจะประกอบอาชีพใดก็ได้แต่มีพื้นฐานความรู้ระดับใดก็ได้ทุกคนได้รับความเสมอภาคในการศึกษาหาความรู้ผู้ศึกษาหาความรู้ก็จะรู้เองว่าสิ่งใดเหมาะสมกับตนหรือตรงกับความต้องการของตน

8. ประชาชนมีส่วนร่วมภาพเปรียบเทียบกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนกับสถานศึกษาต่าง ๆ แล้วจะพบว่าในกรณี ของสถานศึกษาผู้จัดการศึกษาก็คือหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนประชาชนมิได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนแต่อย่างไรแต่เป็นเพียงผู้รับบริการเท่านั้นแต่ในกรณีของแหล่งความรู้ในชุมชนนั้นแหล่งความรู้ในชุมชนหลายให้หลายประเภทประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมากแหล่งเรียนรู้บางแห่งประชาชนร่วมกันจัดตั้งขึ้นเองบางแห่งประชาชนเป็นผู้ให้ความรู้เป็นวิทยากรเองบางแห่งประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการบางแห่งประชาชนเป็นผู้ดูแลบำรุงรักษาเป็นต้นการที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นำให้ประชาชนมีความใกล้ชิดมีความรู้สึกเป็นเจ้าของซึ่งนับว่าเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนสนใจศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนกันมากขึ้น

Kenworthy (1962:167) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้แหล่งการเรียนรู้ในการเรียนการสอน สรุปได้ดังนี้

1. ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียนเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนทำให้การเรียนสนุกสนานสนใจ
2. ช่วยเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ให้ได้รับประสบการณ์ตรง
3. ช่วยให้ผู้เรียนเลือกอาชีพได้เหมาะสมกับความสนใจ และความถนัดของตนเมื่อเขาจบการศึกษาออกไปแล้ว
4. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาสามารถจะทำได้ด้วยตนเองซึ่งจะทำให้เขารักการทำงาน และทำงานเป็นเมื่อเขาจบการศึกษาออกไปแล้ว
5. ช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน เข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาของท้องถิ่นตนเอง รู้สึกรักและห่วงแหน อันจะนำไปสู่แนวคิดที่จะปรับปรุงท้องถิ่นของตนเองให้ดียิ่งขึ้น
6. ผู้เรียนจะได้รับความรู้จากแหล่งกำเนิดที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในชุมชนของตนเอง เพราะจะทำให้เขาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง
7. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดเพศและวัย
8. ช่วยให้เกิดการประหยัด สามารถศึกษาหาความรู้โดยไม่ต้องเดินทางไกล ประหยัดงบประมาณ
9. ส่งเสริมคุณธรรม การอยู่ร่วมกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยสร้างความผูกพันระหว่าง คนในชุมชน

10. ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าอย่างมีประโยชน์ต่อผู้คนในท้องถิ่น
11. ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์ของดีมีคุณค่าในชุมชนหรือพื้นปฐพีวัฒนธรรมของท้องถิ่นสามารถสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมต่อไป
12. เป็นการสร้างโอกาสในท้องถิ่นเกิดการพึ่งพาตนเอง ได้รู้จักประสานประโยชน์เพื่อดำเนินการแหล่งวิทยาการท้องถิ่น
13. สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการใช้ความสามารถและสติปัญญาของตนทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่น

นฤมล ตันธสุเรศธรรม (2533: 6) ประโยชน์แหล่งการเรียนรู้ คือ แหล่งการเรียนรู้สามารถนำไปใช้กับทุกระดับการศึกษาทุกระดับวิชา

1. แหล่งฝึกทักษะ Skill Centers เป็นแหล่งให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะเพิ่มขึ้น โดยได้รับการสอนจากบทเรียนผ่านสื่อ หรือวิธีการอื่นมาก่อน ทักษะพื้นฐานจะทำให้ฝึกและปฏิบัติในแหล่งการเรียนรู้ทำให้มีความชำนาญด้วยตัวผู้เรียนเอง

2. แหล่งความสนใจ (Interest Centers) เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมาเพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจใหม่ ๆ และให้เกิดความคิดสร้างสรรค์

3. แหล่งสอนเสริม (Remedial Centers) เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่จะช่วยผู้เรียนที่ต้องการช่วยเสริมความรู้ หรือทักษะที่ยังไม่เพียงพอจากการเรียนปกติ หรือแยกผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

4. แหล่งเพิ่มพูนความรู้ (Enrichment Centers) แหล่งการเรียนรู้นี้จะกระตุ้นประสบการณ์การเรียนรู้เพิ่มขึ้น หลังจากที่ผู้เรียน ได้เรียนหรือทำกิจกรรมบรรลุจุดประสงค์ที่ตั้งไว้แล้ว เช่น ผู้เรียนที่มีความสามารถสูงเรียนบทเรียนคณิตศาสตร์จบแล้ว แต่ยังมีเวลาให้ไปเรียนในศูนย์นั้นที่มีบทเรียนยากเพิ่มขึ้น หรือมีกิจกรรมอื่นให้ทำเพิ่มความชำนาญ หรืออาจจะเป็นศูนย์ที่มีคอมพิวเตอร์ที่มีเกมทางคณิตศาสตร์

5. แหล่งสำรอง (Reserved Centers) อาจมีศูนย์สำรองไว้ในกรณีที่ศูนย์แยกกิจกรรมเมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมในศูนย์ใดเสร็จแล้วจะเข้าไปทำกิจกรรมในศูนย์อื่น แต่ศูนย์นั้นยังไม่ว่างเนื่องจากผู้เรียนในศูนย์นั้นยังทำกิจกรรมไม่เสร็จ ก็ให้มารอในศูนย์สำรองนี้ โดยมีกิจกรรมที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษาเตรียมไว้ อาจเป็นกิจกรรมในลักษณะผ่อนคลาย ซึ่งจะทำให้ไม่ว่างในขณะที่รอหรือรบกวนผู้ที่กำลังทำกิจกรรมในศูนย์อื่น

อ้อมใจ วงศ์มณฑา (2552) กล่าวว่า ประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้มีดังนี้

1. ช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างต่อเนื่อง
2. ช่วยให้ระบบข้อมูลข่าวสารได้ตีพิมพ์เผยแพร่ และนำไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการอย่างกว้างขวางมากขึ้น
3. ช่วยให้ระบบการจัดการความรู้มีความกว้างขวางมากขึ้นหรือที่เรียกว่าการศึกษาไร้พรมแดนซึ่งเป็นประโยชน์ในการสร้างเครือข่ายได้อย่างทั่วถึง

4. เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลต่างๆไว้อย่างเป็นระบบเพื่อองค์กรแห่งการเรียนรู้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย

5. ช่วยรักษาภูมิปัญญาของบุคคลหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาระยะยาว

6. เป็นประโยชน์ในการพัฒนาองค์ความรู้ชุมชนและเป็นที่พึ่งพาทางด้านวิชาการในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช (2533: 301-302) กล่าวถึงประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้สรุปได้ดังนี้

1. สื่อบางอย่างไม่สามารถนำเข้ามาในห้องเรียนได้ อันเนื่องมาจากมีขนาดใหญ่ รูปภาพไม่ชัดเจนหรือเป็นสถานที่ภายนอกโรงเรียน

2. สามารถทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงได้สัมผัสกับสิ่งที่ศึกษาด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ตรงตามความเป็นจริง

3. สามารถใช้กับการเรียนการสอนได้หลายระดับ นักเรียนในแต่ละระดับชั้นเรียนที่มาศึกษาแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการจะมีจุดประสงค์ในการศึกษาแตกต่างกันได้

4. สามารถตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี โดยกลุ่มนักเรียนที่เข้าไปศึกษามีความสนใจที่แตกต่างกัน

6. ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจความหมายและเนื้อหาที่เรียนได้ดีขึ้น เป็นการเสริมให้นักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้นและเกิดความคงทนในการจำเรื่องที่เรียนได้นานขึ้น

6. การไปศึกษาแหล่งเรียนรู้สามารถปลูกฝังหรือเปลี่ยนเจตคติให้เป็นไปตามที่พึงประสงค์ได้

7. ช่วยสร้างความกระตือรือร้นในระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนชอบที่จะได้ศึกษากับความเป็นจริงมากกว่าอยู่ในห้องเรียนทำให้การเรียนไม่น่าเบื่อ

8. ช่วยเพิ่มพูนทักษะในการสร้างความรู้ ทักษะจากการสังเกต การสังเกตอย่างระมัดระวัง สังเกตอย่างละเอียด ทักษะการบันทึกข้อมูล การเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ และส่งเสริมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้

9. ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อบาปหน้าที่ของตนต่อสังคมหรือกลุ่มเพื่อน

สรุป ประโยชน์ของแหล่งการเรียนรู้ เป็นสถานที่หรือบุคคลที่จะให้ผู้เรียนหรือประชาชนได้รับความรู้ ความสามารถมาพัฒนาตนเอง และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย และส่งเสริมการทำงานร่วมกันของสถานศึกษาและชุมชน อันจะเป็นแนวทางไปสู่ความร่วมมือในการส่งเสริมและสร้างอุปนิสัยไปรู้ไปเรียนให้กับประชาชนทั่วไป

3. แนวคิดการพัฒนาโครงการเชิงพัฒนาทางการศึกษาตลอดชีวิตของ Patrick Boyle

3.1 ความหมายของการพัฒนา

Boone (1985: 48) **วามหมายของการพัฒนาโครงการว่าเป็ให้**“กระบวนการที่รอบคอบ มีลักษณะเชิงระบบและเชิงรุกซึ่งจะส่งผลในภาคปฏิบัติต่อการสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อ พฤติกรรมของผู้เรียนและต่อสภาพแวดล้อมที่เขาอาศัยอยู่”

การวางโครงการ Boyle (1981) ได้ให้คำนิยามว่าคือ การปฏิบัติและการตัดสินใจที่ละเอียดรอบคอบของผู้วางโครงการและตัวแทนของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการนั้น ร่วมกันในกิจกรรมการวางโครงการดังต่อไปนี้

1. พัฒนาโครงสร้างในองค์กรที่จะทำหน้าที่วิเคราะห์ ตีความและตัดสินใจใดๆที่เกี่ยวข้องกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่ควรเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง
2. ศึกษาและวิเคราะห์ประชาชนและชุมชนโดยใช้ประโยชน์จากแหล่งข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด
3. กำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาหรือสถานการณ์ที่ต้องการเปลี่ยนแปลง
4. กำหนดผลของโครงการที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชน
5. เลือกและกำหนดแหล่งทรัพยากรและความสนับสนุนในการเผยแพร่และดำเนินโครงการ
6. วางแผนการสอน)instructional planที่ให้ออกาสผู้เรียนผู้ใหญ่ ประชาชนผู้ร่วม(ยรับรู้ตามความเหมาะสมโครงการได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางในกิจกรรมการเรี
7. ปฏิบัติการตามแผน
8. ดำเนินการประเมินเพื่อทราบผลและคุณค่าของโครงการ
9. เผยแพร่ผลงานและคุณค่าของโครงการให้แก่ผู้สนับสนุนงบประมาณ ผู้ร่วมโครงการและผู้สนใจอื่นๆทั้งที่เป็นบุคคลและกลุ่มบุคคล

ในธรรมชาติของการศึกษานอกระบบวางโครงการเป็นกิจกรรมหลักที่มุ่งวางแผนโครงการทางการศึกษาเพื่อปรับปรุง “สภาวะ” ของประชาชนและชุมชน “สภาวะ” หมายถึง สิ่งที่เป็นอยู่สภาพปัจจุบันหรือสถานการณ์ อาจเป็นสภาวะทางเศรษฐกิจ สภาวะทางสังคม สภาวะทางสิ่งแวดล้อม หรือสภาวะทางวัฒนธรรม ความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสภาวะต่างๆที่เกิดจากกิจกรรมการศึกษา และระบุไว้ชัดเจนตัวแปรด้านความรู้ เจตคติ ความเชื่อ ค่านิยม และด้านทักษะชีวิตและอาชีพ มีความสำคัญในการพัฒนาโครงการ

3.2 รูปแบบของการพัฒนาโครงการ Boyle (1981)

1. โครงการเชิงพัฒนา (Developmental program)

โครงการรูปแบบนี้ทวีความสำคัญเพิ่มขึ้นในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยเหตุที่โครงการเชิงพัฒนาต้องศึกษาและระบุปัญหาของกลุ่มบุคคล ชุมชน เพื่อจัดกิจกรรมทางการศึกษานอกระบบเพื่อช่วยประชาชนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง ประชาชนต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมตนเอง ปัญหาของชุมชน ของบุคคล ปัญหายาเสพติด ปัญหาเกี่ยวกับอาชีพและรายได้ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา รวมไปถึงปัญหาที่ทำกินซึ่งอาจเป็นปัญหาที่ต้องเกี่ยวข้องไปถึงระดับชาติ ปัญหาดังกล่าวอาจได้รับการแก้ไขโดยใช้โครงการเชิงพัฒนาจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบให้แก่ประชาชนและชุมชน

2. โครงการเชิงสถาบัน (Institutional program)

โครงการเชิงสถาบัน มุ่งหมายที่การก่อให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาความสามารถพื้นฐานของบุคคล เช่น การคิด การสื่อสาร

โครงการเชิงสถาบันเน้นการสอนเนื้อหาของวิทยาการ (Discipline) เพื่อการพัฒนาของบุคคลให้ก้าวหน้า พื้นฐานที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในกระบวนการวางแผนโครงการเชิงสถาบัน คือ เหตุผล และลำดับ การจัดวางเนื้อหาองค์ความรู้ในวิทยานั้น ๆ นักการศึกษานอกระบบทำหน้าที่ช่วยผู้เรียนผู้ใหญ่ได้เรียนรู้และเชี่ยวชาญในวิทยาการ ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตัดโดยโครงการเชิงสถาบันจะมีโครงสร้างและรูปแบบตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัดและมีวัตถุประสงค์จำเพาะชัดเจน

รูปแบบกระบวนการวางแผนโครงการเชิงสถาบัน Boyle (1981) ดังต่อไปนี้

- ขั้นที่ 1 กำหนดกลุ่มบุคคลเป้าหมาย
- ขั้นที่ 2 กำหนดขอบเขตของเนื้อหา
- ขั้นที่ 3 กำหนดแนวการเรียนรู้
- ขั้นที่ 4 ดำเนินการตามแผน
- ขั้นที่ 5 ประเมินโครงการ

3. โครงการเชิงสารสนเทศ (Informational program)

โครงการเชิงสารสนเทศ มุ่งที่การแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสาร (Information) ระหว่าง นักการศึกษาหรือผู้วางแผนโครงการ กับผู้เรียนผู้ใหญ่ ในลักษณะที่ผู้เรียนไปพบนักการศึกษาถามคำถามและได้รับคำตอบ แล้วก็จากไป โครงการเชิงสารสนเทศนี้พบในพิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์สถานที่ที่เป็นแหล่งวิชาการ สถานที่เหล่านี้มักมีนักวิชาการ ผู้รู้ คอยให้ความรู้ข่าวสาร และตอบคำถามแก่ผู้สนใจ

รูปแบบกระบวนการวางแผนโครงการเชิงสารสนเทศ Boyle (1981) เสนอไว้ดังนี้

- ขั้นที่ 1 กำหนดเนื้อหา
- ขั้นที่ 2 เผยแพร่ความรู้ข่าวสาร
- ขั้นที่ 3 ประเมินผลแพร่กระจายของเนื้อหาความรู้

Boyle (1981: 7) ได้เปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ประเภทของโปรแกรม (Comparative Analysis of Program Types) ทั้ง 3 ประเภท ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ตารางการแสดงผลการเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ประเภทของโปรแกรม

ประเภทของโปรแกรม			
องค์ประกอบ	โครงการเชิงพัฒนา	โครงการเชิงสถาบัน	โครงการเชิงสารสนเทศ
เป้าหมายหลัก (Primary Goals)	การกำหนดความต้องการ และปัญหาของบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน	ส่งเสริมความเจริญงอก งามและพัฒนา ความสามารถ ทักษะ ความรู้ สมรรถภาพขั้น พื้นฐานของบุคคล	การแลกเปลี่ยนข้อมูล สารสนเทศ
แหล่งที่มาของการ กำหนดวัตถุประสงค์ (Source of Objectives)	ส่วนใหญ่พัฒนามาจาก ความต้องการหรือปัญหา ของผู้รับบริการ	ส่วนใหญ่พัฒนามาจาก ความรู้ในศาสตร์และจาก การนักศึกษา	ส่วนมากพัฒนาจาก ความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้มาจากผลงานการ วิจัยกฎหมาย
ประเภทของโปรแกรม			
องค์ประกอบ	โครงการเชิงพัฒนา	โครงการเชิงสถาบัน	โครงการเชิงสารสนเทศ
วิธีใช้ความรู้ (Use of Knowledge)	ความรู้เนื้อหาสาระเป็น วิธีการหรือเครื่องมือเพื่อ นำไปสู่เป้าหมายที่พึง ประสงค์	โปรแกรมจะให้ ความสำคัญว่าผู้เรียน ได้รับเนื้อหาความรู้มาก น้อยเพียงใด และวิธีการ ใดที่ทำให้ได้ความรู้มาก ที่สุด	เป็นการถ่ายโอนเนื้อหา สาระไปให้ผู้เรียนเพื่อ สามารถนำไปใช้ได้ ทันที
ความเกี่ยวข้องของ ผู้เรียน (Involvement of the Learner)	เกี่ยวข้องในการนำกำหนด ความต้องการหรือปัญหา ขอบเขตและลักษณะของ โปรแกรม	เกี่ยวข้องในการนำ ประสบการณ์จากการ เรียนรู้ไปปฏิบัติ	ส่วนมากเกี่ยวข้องใน ฐานะผู้รับสารสนเทศ

ตาราง 1 (ต่อ)

ประเภทของโปรแกรม			
องค์ประกอบ	โครงการเชิงพัฒนา	โครงการเชิงสถาบัน	โครงการเชิงสารสนเทศ
บทบาทของนักพัฒนาโปรแกรม (Role of the Programmer)	เป็นผู้อำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนในกระบวนการเรียนรู้ทุกขั้นตอนตั้งจากการกำหนดปัญหาจนถึงการประเมินผล บทบาทอื่นๆ เช่น ส่งเสริมให้กำลังใจ ดูแลความเรียบร้อยและเสนอเพื่อรายงานผล	ถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอน	ให้คำตอบสำหรับคำถามเกี่ยวกับสารสนเทศต่างๆ
มาตรฐานเกี่ยวกับประสิทธิผล (Standards of Effectiveness)	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ คุณภาพในการแก้ปัญหา และระดับของการแก้ปัญหาเป็นของบุคคล กลุ่ม และชุมชน	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ ผู้เรียนมีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาสาระหรือสมรรถภาพในด้านต่างๆ	เกณฑ์ประสิทธิผลคือ จำนวนประชาชนที่ได้รับสารสนเทศและปริมาณของสารสนเทศที่ได้เผยแพร่

สรุป ในการวิจัยผู้วิจัยได้เลือกแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ

Patrick Boyle (1981 : 6-12) อ้างอิงในอุ๋นตา นพคุณ (2546) โปรแกรมเชิงสารสนเทศจะเป็นการศึกษาตามอัธยาศัยที่สถาบันและองค์กรต่างๆ จัดขึ้น เช่น ส่วนมากจะใช้ทั้งสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ลักษณะโปรแกรมที่สำคัญ คือ การแลกเปลี่ยนสารสนเทศระหว่างระหว่างนักการศึกษากับผู้รับบริการ คือ ผู้รับบริการไปพบนักการศึกษาและถามคำถามหรือขอข้อมูล เมื่อได้รับคำตอบและผู้รับบริการก็จะดีใจออกไป ตัวอย่างเช่น การให้ข้อมูลสารสนเทศแก่ผู้ที่เข้ามาชมอุทยานแห่งชาติ โดยนักการศึกษาเป็นผู้มีความรู้ทางชีววิทยา หรือการโทรศัพท์ไปขอข้อมูลจากเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย นอกจากจะให้ความรู้และสารสนเทศในเรื่องทั่วไปแล้ว โปรแกรมสารสนเทศมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะทำให้อินเทอร์เน็ตใหม่แก่ประชาชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม เช่น การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวิจัยสารสนเทศเกี่ยวกับกฎหมาย ฯลฯ

โปรแกรมเชิงสารสนเทศจะประเมินผลเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ ส่วนมากจะประเมินเพียงว่ามีจำนวนผู้มารับบริการเท่าใด จำนวนชั่วโมงที่โปรแกรมให้บริการ

ตาราง 2 ตารางแสดงองค์ประกอบของการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ

องค์ประกอบ	แนวทางการพัฒนา
เป้าหมายหลัก (Primary Goals)	การแลกเปลี่ยนข้อมูลสารสนเทศ
แหล่งที่มาของการกำหนดวัตถุประสงค์ (Source of Objectives)	ส่วนมากพัฒนาจากความรู้หรือข้อมูลใหม่ๆ ที่ได้จากผลการวิจัยกฎหมายใหม่หรือมาตรการใหม่ๆ ของหน่วยงานราชการหรือ เอกชน
วิธีใช้ความรู้ (Use of Knowledge)	เป็นการถ่ายโอนเนื้อหาสาระไปให้ผู้เรียนเพื่อสามารถนำไปใช้ได้ทันที
ความเกี่ยวข้องของผู้เรียน (Involvement of the Learner)	ส่วนมากเกี่ยวข้องในฐานะผู้รับสารสนเทศ
บทบาทนักพัฒนาโปรแกรม (Role of the Programmer)	ให้คำตอบสำหรับคำถามเกี่ยวกับสารสนเทศต่างๆ
มาตรฐานเกี่ยวกับประสิทธิผล (Standards of Effectiveness)	เกณฑ์ประสิทธิผล คือ จำนวนประชาชนที่ได้รับสารสนเทศและปริมาณของสารสนเทศที่ได้เผยแพร่

สรุป แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ เป็นขั้นตอนกระบวนการพัฒนาโปรแกรมที่มีการกำหนดว่าควรจัดเนื้อหาสารสนเทศที่ทันสมัย และทันสมัยการณ์เรื่องใดบ้าง และควรใช้วิธีการใดดีที่สุดในการนำเสนอสารสนเทศเหล่านั้น มีการวางแผนโปรแกรม การสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วคืออะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม ดังนั้น ขั้นตอนการวางแผนโปรแกรมเชิงสารสนเทศ คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดเนื้อหา พิจารณาเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่และความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ หรือเนื้อหาสารสนเทศที่ประชาชนขอรับมา

ขั้นตอนที่ 2 เผยแพร่ความรู้ ข่าวสาร

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการเผยแพร่ความรู้

4. แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

4.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมที่ต้องการให้ผู้เรียนได้มีการฝึกเสริมทักษะในการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ ซึ่งในที่นี้หมายถึง การทำกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ต้องการให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ เพื่อเสริมให้เกิดความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่กิจกรรม การเรียนรู้มักจะมีอยู่ท้ายบทเรียน ซึ่งในบางครั้งกิจกรรมการเรียนรู้จะมีลักษณะเป็นแบบฝึกหัดให้ผู้เรียน ได้ฝึกปฏิบัติหรือเป็นใบงานให้ผู้เรียนปฏิบัติระหว่างเรียนหรือหลังการเรียนในแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมแบบการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อผู้เรียน เพราะการทำกิจกรรมจะช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ทักษะให้กับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เร็วขึ้น ชัดเจนขึ้น กว้างขวางขึ้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 ลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่ดี

ในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียนมีองค์ประกอบหลายประการ ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีไว้ดังนี้

1. เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้หรือความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้
2. เหมาะสมกับระดับ วัย และความสามารถของผู้เรียน
3. มีคำชี้แจงสั้น ๆ ที่จะให้ผู้เรียนเข้าใจวิธีทำได้ง่าย คำชี้แจงหรือคำสั่งต้องกะทัดรัด
4. ใช้เวลาเหมาะสมคือ ไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป
5. เป็นที่สนใจและท้าทายผู้เรียนอยากแสดงความสามารถ ปลุกความสนใจหรือปลุกจินตนาการและเกิดความคิดสร้างสรรค์
6. มีการใช้หลักจิตวิทยาในการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
7. มีหลากหลายรูปแบบซึ่งอาจมีทั้งแบบกำหนดคำตอบให้เลือกหรือให้ตอบแบบเสรีและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาด้วยตนเอง เพื่อไม่ให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย
8. ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. สามารถสร้างความสนใจของผู้เรียนตั้งแต่ต้นจนจบ
10. สามารถประเมินและจำแนกความเจริญงอกงามของผู้เรียน
11. กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่มีความหมายกับผู้เรียนที่สามารถนำสิ่งที่เรียนแล้วไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4.3 ประโยชน์ของกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้มีประโยชน์มากต่อการจัดการเรียนการสอนมากดังนี้

1. เป็นส่วนเพิ่มหรือเสริมในการเรียนรู้ เป็นอุปกรณ์การสอนที่ช่วยลดภาระของผู้สอนได้มาก เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะมีบรรยากาศของการเรียนรู้เป็นสิ่งที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบ
2. กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจให้ผู้เรียนได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ถ้ากิจกรรมนั้นสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา
3. กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวัดการเรียนรู้ของผู้เรียนได้
4. กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่จัดทำเป็นรูปเล่ม ผู้เรียนสามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจได้ด้วยตนเอง
5. กิจกรรมการเรียนรู้จะช่วยให้ผู้สอนมองเห็นจุดเด่นหรือปัญหาต่าง ๆ ของผู้เรียนได้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนดำเนินการปรับปรุงแก้ไขปัญหานั้นได้
6. กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนอย่างเต็มที่และทำความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ สนุกสนานกับการเรียนรู้
7. กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้สามารถทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในกลุ่มโดยเฉพาะในกรณีที่ผู้ออกแบบกิจกรรมต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้ร่วมกัน
8. เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

4.4 รูปแบบของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

การออกแบบกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้หรือการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น ผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมายที่จะทำกิจกรรม หรือใช้กิจกรรมตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จึงควรมีรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสร้างความสนใจ ไม่เกิดความเบื่อหน่าย และท้าทายให้อยากรู้อยากลองโดยมีรูปแบบที่สำคัญดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบถูกผิด เป็นกิจกรรมที่ออกเป็นแบบฝึกที่ใช้ประโยคบอกเล่าที่ให้ผู้เรียนอ่านแล้วเลือกใส่เครื่องหมายถูกหรือผิดตามดุลยพินิจของผู้เรียน
2. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบจับคู่ เป็นแบบฝึกที่ประกอบด้วยคำถามหรือตัวปัญหาเป็นตัวย่นไว้ในสมุดร่ายมือ โดยมีที่ว่างไว้หน้าข้อ เพื่อให้ผู้เรียนเลือกคำตอบที่กำหนดไว้ในสมุดร่ายมือ มาจับคู่กับคำถามให้สอดคล้องกัน โดยใช้หมายเลข หรือรหัสคำตอบไปไว้หน้าข้อคำถาม หรือจะโยงเส้นก็ได้

3. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบเติมคำหรือเติมข้อความ เป็นกิจกรรมที่ออกแบบเป็นแบบฝึกที่มีข้อความไว้ให้แต่จะเว้นช่องว่างให้ผู้เรียนเติมคำหรือข้อความที่ขาดหายไป ซึ่งคำหรือ ข้อความที่นำมาเติมอาจให้เติมอย่างอิสระหรือกำหนดตัวเลือกให้เติมก็ได้

4. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นกิจกรรมที่มีตัวเลือกแบบหลายตัวเลือก เป็นแบบเชิงทดสอบ โดยจะมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นคำถามที่จะต้องเป็นประโยคคำถามที่สมบูรณ์ ชัดเจน ไม่คลุมเครือ ส่วนที่ 2 เป็นตัวเลือก คือ คำตอบซึ่งอาจมี 3-5 ตัวเลือกก็ได้ ตัวเลือกทั้งหมดจะมีตัวเลือกที่ถูกที่สุดเพียงตัวเลือกเดียว ส่วนที่เหลือเป็นตัวลวง

5. กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นแบบอัตนัย คือ ความเรียงเป็นแบบฝึกที่มีตัวคำถาม ผู้เรียนต้องเขียนบรรยายตอบอย่างเสรีตามความรู้ความสามารถโดยไม่จำกัดคำตอบ แต่จำกัดในเรื่องเวลา อาจใช้รูปของคำถามทั่วๆ ไป หรือเป็นคำสั่งให้เขียนเรื่องราวต่าง ๆ ก็ได้

6. การเรียนรู้ที่ออกแบบเป็นการจดบันทึก คือ ต้องการให้ผู้เรียนรู้จักการจดบันทึกหรือการเขียนเรื่องราวต่าง ๆ ตามสิ่งที่ได้เห็น หรือได้ฟังจากผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้ตามความรู้ความเข้าใจของตนเอง โดยผู้ออกแบบกิจกรรมอาจมีคำสั่งที่ให้ผู้เรียนเขียนเรื่องราวที่ได้เห็นได้ฟังตามความสนใจของตนเอง การจดบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ จะเป็นประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้า ทบทวน และศึกษาเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้การบันทึกโดยการวาดภาพก็ยังเป็นกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนระลึกหรือนึกถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ได้เห็นหรือฟังด้วย

7. กิจกรรมที่ออกแบบเป็นลักษณะเกมส์ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่งที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ชอบ เพราะจะมีความสนุกสนานไม่น่าเบื่อ ซึ่งผู้ออกแบบเกมส์ต้องนำเอาองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้นั้น แล้วนำมาประยุกต์และออกแบบเป็นเกมส์ เช่น ตัวอย่างเกมส์ปริศนาอักษรไขว้ เกมส์จับผิดภาพ ฯลฯ ซึ่งการออกแบบเป็นเกมส์นั้นต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ของแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการเรียนรู้วิธีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นเกมส์ เวลา วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เป็นต้น เป็นสิ่งที่ผู้สอนต้องมีการศึกษารายละเอียดต่างเพื่อความเข้าใจกระบวนการต่อไป

4.5 ขั้นตอนและหลักในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

1. ศึกษารวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ขององค์ความรู้ในแหล่งเรียนรู้ตลอดจนวิธีการและแนวคิดที่เกี่ยวกับการนำเสนอความรู้ของแหล่งเรียนรู้หรือจากผู้รู้ในแหล่งเรียนรู้โดยการถอดองค์ความรู้จากผู้รู้และวิเคราะห์องค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้

2. ศึกษาเส้นทางการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้หรือจุดชมต่าง ๆ ของแหล่งเรียนรู้ตลอดจนอาณาเขตพื้นที่ของแหล่งเรียนรู้

3. ศึกษารายละเอียดสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรเพื่อวิเคราะห์สาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรเพื่อเปรียบเทียบกับองค์ความรู้ของแหล่งเรียนรู้

4. ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและจูงใจผู้เรียนและมีหลากหลายรูปแบบ

5. กำหนดจุดประสงค์ของการเรียนรู้และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของการเรียนรู้และวิธีการนำเสนอ

6. ผู้สอนและผู้เรียนควรมีโอกาสวางแผนร่วมกันในการออกแบบกิจกรรมสำหรับเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

7. กิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้จะต้องไม่ไปทำลายกฎระเบียบหรือข้อบังคับของแหล่งเรียนรู้

8. กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและความถูกต้องของเจ้าหน้าที่ของแหล่งเรียนรู้

9. ควรมีการนำกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้และควรเป็นกิจกรรมที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาเพื่อความเหมาะสมกับการเรียนรู้

สรุป แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ คือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้เป็นกลไกในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ระหว่างหรือหลังการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ และสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้นั้น ผู้จัดกิจกรรมหรือผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ จำเป็นต้องมีความรู้เพียงพอเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่จะนำมาออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ ซึ่งต้องรู้ว่าแหล่งเรียนรู้นั้นถูกจัดอยู่ในประเภทใดมีองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง และมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งอย่างไร ตลอดจนจุดเน้นหรือกิจกรรมของแหล่งเรียนรู้ว่ามีกิจกรรมอะไรบ้าง และมีเนื้อหาสาระอะไรที่ต้องการเน้นให้ผู้เข้าใช้บริการทราบหรือเรียนรู้ ซึ่งผู้ออกแบบกิจกรรมต้องเข้าใจในเรื่องนี้ เนื่องจากองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้อาจมีเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ในหลักสูตร ซึ่งก็จะเป็นประโยชน์และมีความหมายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นกิจกรรมที่ช่วยเติมเต็มความรู้ หรือการขยายความรู้ความเข้าใจให้ผู้เรียนหรือเสริมทักษะทำให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ในตัวผู้เรียนต่อไป ฉะนั้นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวความหมายความสำคัญ ลักษณะ ประโยชน์ รูปแบบ และขั้นตอนตลอดจนหลักในการสร้างหรือออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้

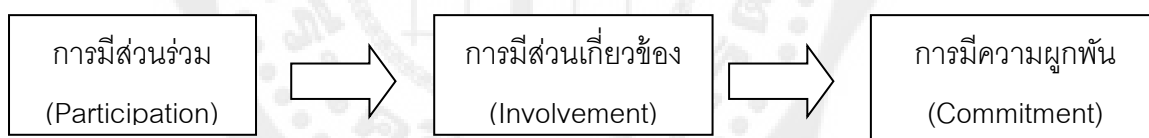
ตอนที่ 5 แนวคิด การมีส่วนร่วมของชุมชน

5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน

Cohen and Uphoff. (1981: 6) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 ด้าน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าควรทำอะไร และทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2544: 183-184) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (participation) ว่าเป็นการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ ในเรื่องต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิภาพขององค์การขึ้นอยู่กับความร่วมมือของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์การนั้นในการปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิด สติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้อง (involvement) ในการดำเนินการหรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน (commitment) ต่อกิจกรรมและองค์การในที่สุด ซึ่งแสดงไว้ตามภาพประกอบที่ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 ผลการมีส่วนร่วมในองค์การ

ที่มา: เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. (2537). หน่วยที่ 7 ปัญหาและแนวโน้มเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาในประมวลสาระชุดวิชาสัมมนาปัญหาและแนวโน้มทางการบริหารการศึกษา.

เชิมเพชร แก่นสา (2543: 39) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การพัฒนาหรือประกอบกิจการใดๆ ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ โดยให้เป็นไปตามหลักประชาธิปไตยโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมรับรู้ในขั้นตอนของกิจกรรม นับตั้งแต่การศึกษาสภาพปัญหา กำหนดจุดประสงค์ วางแผน ร่วมปฏิบัติงาน จนถึงขั้นประเมินผล พยายามสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนว่ากิจกรรมที่กระทำอยู่นั้น เป็นผลงานที่พวกเขาต้องรับผิดชอบ กรณีที่กิจกรรมมีกลุ่ม

ผลประโยชน์หลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้อง ต้องพยายามดึงตัวแทนของกลุ่มให้มาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้ทุกฝ่ายยอมรับผลที่ตามมาของกิจกรรมนั้น

อานันท์ ปันยารชุน. (2545: 3-5) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนรับรู้ และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจในปัญหาสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น การแจ้งความเห็น การไต่สวน การทำประชาวิจารณ์ การแสดงประชามติ และการชุมนุม

เทิดเกียรติ วงศาโรจน์. (2546: 16) ความร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นตรงกัน ความความต้องการเหมือนกัน จนเกิดการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ โดยการนำเอาทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่เข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการ

พัชรี สิริโรส. (2546: 46-47) สรุปว่า ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้มีโอกาสแสดงทรรศนะแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆเกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้ เรียนรู้ การปรับเปลี่ยนร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

สรุปได้ว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชน” เป็นกระบวนการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการ ด้วยความสมัครใจ ด้านความคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมมือปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของคนในชุมชน

5.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ศกุนต์ สายบุญลี (2537: 56-59) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนดังนี้

1. ส่วนร่วมในการรับรู้ในการได้รับข่าวสารเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน อย่างหนึ่งที่จะรู้ข่าวสารความเป็นไปของบ้านเมือง ความรู้หรือวิชาการต่าง ๆ ถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณภาพทางวัฒนธรรมเป็นการตกทอดทางสติปัญญาของมนุษย์จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สังคมหนึ่งไปสู่สังคมหนึ่งเป็นสิ่งสาธารณะ
2. ร่วมคิด จากการได้รับรู้ นำมาสู่การขบคิด พิจารณามีโอกาสแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแลกเปลี่ยนรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่มีคุณภาพ
3. ร่วมตัดสินใจ มีโอกาสที่จะตัดสินใจรับหรือไม่รับกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน กับชีวิตของตนเองอันถือว่า หากมนุษย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันแล้วผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการ สอดคล้องกับปัญหา เกิดความรักความหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องดูแลรักษา ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

4. ร่วมวางแผนและดำเนินการ การวางแผนร่วมกันและการดำเนินการร่วมกันย่อมมีพลังอย่างมหาศาลในการทำโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้รับความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

5. ร่วมประเมินค่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการแล้วหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการต่างไป

6. ร่วมรับผิดชอบ การคงอยู่ของกิจกรรมนั้นไม่มีใครปฏิเสธว่า เป็นผลมาจากการรับผิดชอบแลปฏิบัติดูแลรักษาร่วมกัน สำหรับสิ่งที่เกิดผลเสียหายหากมีการรับ “ผิด” เราจะพบกับสิ่งที่ “ชอบ” พลวัตรของกิจกรรมก็จะต่อเนื่องต่อไปเช่นกัน

7. ร่วมรับผลประโยชน์ ผลของกิจกรรมย่อมตกแก่สมาชิกชุมชนส่วนชุมชน จะกระจายผลประโยชน์ไปสู่สมาชิกของชุมชน แต่ละคนอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชน

ทงตักดี คัมขำน้ำ (2540: 5) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน อันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้การยอมรับและยกย่อง โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงชีวิตของเขา

2. การพัฒนาเป็นงานที่ต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน เป็นจำนวนมากเราจำเป็นต้องให้คนในหมู่ชนเหล่านี้ ได้มีสิทธิมีเสียงในการแสดงออก

3. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนาที่ผ่านมา ยังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนที่ได้เปรียบมีโอกาสมากขึ้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงในการพัฒนาใหม่ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

4. ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จโดยอาศัยการมีส่วนร่วมในรูปแบบการรวมกลุ่มและการจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะที่เดียวกันมีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวเป็นจำนวนมาก เนื่องมาจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการเป็นกลุ่ม หรือของกลุ่มอันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาร่วม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขาและในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์ต่อส่วนร่วมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น

7. ประชาชนย่อม รู้ดีว่าตนเองกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไรและอยากจะแก้ปัญหาอะไร ถ้าให้รู้ดีว่าตนเองกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากจะแก้ปัญหายังไร ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเขามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

สรุป ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชน มีสิทธิทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ

5.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2542) เพื่อให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องนั้นจะเกิดขึ้นภายใต้ปัจจัยและสภาพแวดล้อมหลายประการ คือ

1. การมีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เพราะนั่นหมายถึงการรู้จักตนเองมองเห็นปัญหาของชุมชน และมีความเชื่อมโยงภายในสังคมของตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาร่วมกันคิดและลงมือทำกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน
2. การมีองค์ความรู้และความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ ที่เอื้อต่อการเป็นประชาสังคม เนื่องจากในการวิเคราะห์ปัญหา การแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาและการกำหนดทิศทางข้างหน้าร่วมกันนั้น ต้องอาศัยการสร้างและสะสมความรู้ เพื่อสามารถปรับใช้และเป็นพื้นฐานให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นต่อไป
3. การมีเทคนิคและวิธีประชุมระดมความคิดเห็น เวทีพบปะและการประชุมระดมความคิดเห็นเป็นกิจกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมและเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดกิจกรรมสาธารณะ ดังนั้นการมีเทคนิคและกระบวนการเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก
4. มีระบบการติดต่อและการสื่อสารอย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ระบบการสื่อสารมีความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมและการสร้างกระบวนการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นช่องทางที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสาร เกิดความเข้าใจและการเรียนรู้กลุ่มคนอื่นๆที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกัน ทั้งยังเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความตระหนักในสถานการณ์ปัญหาและความเห็นความจำเป็นในการเข้ามามีส่วนร่วม

William Reeder (1963) อ้างอิงจาก ปรีดา เจษฎารางกุล (2550: 26) กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับความเชื่อพื้นฐาน ทศนคติ และค่านิยมของตน
2. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีคุณค่าสอดคล้องกับผลประโยชน์ของตน
3. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นมีเป้าหมายที่ส่งเสริมการปกป้อง รักษาผลประโยชน์ของตน
4. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อตนเองได้เคยมีประสบการณ์ที่เป็นอกติต่อกิจกรรมนั้นมาแล้ว
5. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อกิจกรรมนั้นสอดคล้องกับสิ่งที่ตนเองได้มาหรือคาดหวังเอาไว้

6. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่

7. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลจะกระทำโดยการบีบบังคับไม่ได้

8. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัยและจารีตประเพณี

9. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ย่อมขึ้นอยู่กับโอกาสที่จะเอื้ออำนวย

10. การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ของบุคคลและกลุ่มบุคคลย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถ

11. บุคคลและกลุ่มบุคคลจะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใด ๆ ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนกระตุ้น ยั่วยุ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการแก้ไขปัญหา การกำหนดเทคนิคและวิธีการระดมความคิดเห็นในการแสดงออกจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกันเอง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

5.4 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ถวิลวดี บุรีกุล (2551: 39-40) ได้เสนอองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน
- ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย ต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
- ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย โดยกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมเป็นพื้นฐาน

ทั้งนี้ องค์ประกอบการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องขึ้นอยู่กับเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วม คือ

1. ต้องมีอิสรภาพ คือ ประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

2. ต้องมีความเสมอภาค คือ ประชาชนที่ร่วมกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่นๆ

3. ต้องมีความสามารถ คือ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพ และความเสมอภาคแต่กิจกรรมมีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย การมีส่วนร่วมย่อมจะเกิดขึ้นไม่ได้

สรุป การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีเกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจ แต่มีเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมว่าประชาชนต้องมี อิสรภาพ ความเสมอภาค และความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากการนั้นยังต้องประกอบด้วย วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน มีกิจกรรมเป้าหมาย และมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด จึงเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมกัน

5.5 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527: 272-273) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนว่ามีอยู่ 4 ขั้นตอนด้วยกันคือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

สุชาติ จักรพิสุทธิ์. (2547: 18-23). ศึกษาเรื่องชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โดยได้แบ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านเหตุผล โดยการเปิดโอกาสให้สังคม องค์กรต่างๆ ในชุมชน ประชาชนมีบทบาทหลักตามสิทธิหน้าที่ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ วางแผน การร่วมปฏิบัติและการรับผิดชอบในผลกระทบที่เกิดขึ้น รวมทั้งส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนให้การดำเนินงานเกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดด้วยความสมัครใจ

2. ลักษณะการมีส่วนร่วมจากความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ เป็นการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ รวมทั้ง ค่านิยมของประชาชนเป็นเครื่องชี้นำตนเองให้เข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ การกระทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม เกิดความผูกพัน มีความรู้สึกรับผิดชอบต่อกิจกรรมที่ดำเนินงานด้วยความสมัครใจ

Cohen; & Uphoff. (1981: 6) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 มิติ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
 2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหาร และการประสานงานของความร่วมมือ
 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการควบคุมและตรวจสอบผลการดำเนินงานทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป
- อภิญญา กังสนารักษ์. (2544: 14-15). ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการริเริ่มโครงการ ร่วมค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ร่วมตัดสินใจกำหนดความต้องการและร่วมลำดับความสำคัญของความต้องการ
 1. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ วิธีการ แนวทางการดำเนินงานรวมถึงทรัพยากรและแหล่งวิทยาการที่จะใช้ในโครงการ
 2. การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการ ทำประโยชน์ให้แก่โครงการ โดยร่วมช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน
 3. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ เพื่อให้รู้ว่าผลจากการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยสามารถกำหนดการประเมินผลเป็นระยะต่อเนื่องหรือประเมินผลรวมทั้งโครงการในคราวเดียวกันได้

อดิน รพีพัฒน์ (2547: 49) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2. การตัดสินใจเลือกแนวทาง และวางแผนพัฒนา แก้ไขปัญหา
3. การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากความต้องการของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม วิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล ด้วยความสมัครใจ เข้าร่วมกิจกรรม เพราะกลุ่มคนในชุมชนมีความแตกต่างกันในลักษณะส่วนบุคคล, ลักษณะทางเศรษฐกิจ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร

5.6 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชน

ยุพาพร รูปงาม (2545) หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จัดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้าน ที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด การทำโครงการและกิจกรรมต่างๆที่เกิดจากความต้องการของประชาชน เป็นต้น

5.7 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2544: 25-28) ได้กล่าวถึง ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการ หรือนโยบายนั้นๆ ได้อยู่เสมอ สาธารณชนสามารถที่จะผลักดันให้เกิดการทบทวนข้อสันนิษฐานที่ปิดบังอยู่ ซึ่งอาจจะปิดบังไม่ให้เห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพที่สุด บ่อยครั้งกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดการพิจารณาถึงทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่เคยใช้กันมาในอดีต สาธารณชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งทำ

ให้เกิดความแตกต่างในการที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ ก่อให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา กระบวนการหรือโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มรูปแบบมักจะสิ้นเปลืองและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนมาตั้งแต่ต้นสามารถที่จะลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้ การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งอาจจะดูว่าสิ้นเปลืองและเสียเวลามากกว่าที่จะตัดสินใจได้แต่เมื่อตัดสินใจได้แล้วและนำมาสู่การปฏิบัติอาจจะเป็นวิธีการประหยัดกว่าด้วยซ้ำไป การตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งที่ทำไปอย่างรวดเร็วและดูเหมือนจะไม่สิ้นเปลือง อาจจะเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าถ้าการตัดสินใจนั้นไม่ได้ทำให้เกิดข้อตกลงระหว่างกลุ่ม แต่กลับนำไปสู่ความขัดแย้งของประชาชนอย่างต่อเนื่องมากขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถเกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจโดยกลุ่มซึ่งมีส่วนในการตัดสินใจนั้นๆ ในการนี้ก็จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติทำให้เกิดการประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งโดยทั่วไปอาจจะแพงกว่าค่าใช้จ่ายในการทำโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ซึ่งก่อนหน้านี้อาจจะมีความเห็นขัดแย้งกันคนละทาง การมีส่วนร่วมนี้ยังก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณีลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4. การเพิ่มความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรามีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การตัดสินใจนั้นและครั้งหนึ่งเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วเขาย่อมต้องการที่จะเห็นสิ่งนั้นนำไปปฏิบัติได้ ไม่เพียงแต่จะมีการสนับสนุนทางการเมืองต่อการนำไปปฏิบัติ แต่กลุ่มและปัจเจกชนอาจจะรู้สึกกระตือรือร้นในการที่จะช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน "กรณีที่ย่ำแย่ที่สุด" กระบวนการที่มีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการของกลุ่มเขาและความห่วงกังวลที่ปราศจากความรู้สึกที่เป็นปฏิกิริยา การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้ อย่างไรก็ตามการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่อาจที่จะลดหรือกำจัดความขัดแย้งในทุกๆ กรณีได้

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้ง ก็คือจะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือต่อสาธารณชน โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่นำไปสู่การตัดสินใจนั้นๆ

7. การคาดคะเนความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่ทำงานกับสาธารณชนในโครงการมีส่วนร่วมของประชาชน เขาจะค่อยๆ เพิ่มความรู้สึกที่ไวต่อความห่วงกังวลของสาธารณชนและต่อที่ว่าสาธารณชนมองการปฏิบัติงานขององค์กรส่วนท้องถิ่นอย่างไร บ่อยครั้งที่ทัศนคติเหล่านี้ได้นำมาพูดกันภายใน เพื่อที่ว่าเจ้าหน้าที่จะเกิดความตระหนักถึง

การตอบสนองของสาธารณชนที่เป็นไปได้ต่อกระบวนการและการตัดสินใจต่างๆถึงแม้ว่าประเด็นนั้นอาจจะไม่ใหญ่โตมากนักที่จะต้องทำโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นทางการ

8. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ประโยชน์อันสำคัญอย่างยิ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้การศึกษาต่อสาธารณชนที่ดีขึ้นกว่าเดิมผู้มีส่วนร่วมไม่เพียงแต่จะเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหา แต่เขายังได้เรียนรู้ด้วยว่ากระบวนการตัดสินใจโดยองค์กรส่วนท้องถิ่นของเขาควรจะเป็นอย่างไร และทำไมจึงต้องตัดสินใจดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นเวทีการฝึกที่มีประสิทธิภาพของผู้นำท้องถิ่นในอนาคตอีกด้วย

จากแนวคิดการมีส่วนร่วม ที่นักคิดต่างๆที่ได้นำเสนอขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นสรุปในส่วนการนำแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่สนับสนุนช่วยเหลือ ทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ กิจกรรมต่างๆที่เกิดจากความเห็นพ้องกัน โดยการให้บุคคลต้องมีส่วนร่วม ส่วนเกี่ยวข้อง ในการดำเนินการ การปฏิบัติต่างๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ คือ การเปิดโอกาสในการปฏิบัติงาน การดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้ เช่น การเป็นวิทยากร การเป็นคณะกรรมการ การเป็นผู้ชักชวนหรือประชาสัมพันธ์ การแนะนำแหล่งความรู้

2. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล คือ ตรวจสอบผลการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด หรือร่วมเสนอแนะให้ข้อเสนอแนะ

6. แนวคิดภาคีเครือข่าย

อิวาน อิลลิช (1930-2002) ผู้เขียนหนังสือ Deschooling Society (1970) เสนอเรื่องการล้มเลิกระบบการผูกขาดของโรงเรียน และเสนอให้จัดสถาบันทางการศึกษาอย่างเป็นทางการในรูปแบบใหม่ “เครือข่ายการเรียนรู้” เป็นสถาบันที่น่าจะเป็นทางการแบบใหม่ ซึ่งอิลลิชมองว่า ปกติทรัพยากรทางการศึกษาถูกจัดไว้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่ผู้สอนกำหนด ในความเป็นจริงผู้เรียนควรเป็นผู้กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของตนเอง ระบบการศึกษาที่ดีจะต้องช่วยผู้เรียนให้เข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาหรือแหล่งความรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียนรู้ ดังนั้น อิลลิช มองว่าระบบการศึกษาที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ให้ผู้เรียนเลือกที่จะเรียนอะไร โดยสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้ทุกเวลา
2. ให้ผู้เรียนเลือกที่จะเรียนจากใคร โดยผู้ต้องการเรียนรู้กับผู้ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้สามารถสื่อสารกันได้
3. ให้ทุกคนที่ต้องการเสนอแนวคิดหรือประเด็นใด ๆ ได้มีโอกาสสื่อสารกับสาธารณะหรือมวลชนได้

การให้ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมใหม่โดยการแลกเปลี่ยนความรู้ เขาเสนอว่าช่องทางการเรียนรู้หรือแลกเปลี่ยนความรู้ที่สำคัญ ซึ่งเขาเรียกว่า เครือข่ายการเรียนรู้ มี 4 ช่องทาง คือ

1. การอำนวยความสะดวกให้เข้าถึงแหล่งข้อมูลและกระบวนการที่ใช้ในการศึกษา (Access to education objects) เช่น ห้องสมุด ร้านเช่า ฟิสิทนต์ โรงภาพยนตร์ หน่วยงานที่ให้ยืมอุปกรณ์การเรียนต่าง ๆ รวมทั้งการเปิดโรงเรียนไว้บริการ ศูนย์การเรียนรู้ที่จัดสื่อและสิ่งสนับสนุนการเรียนไว้ให้บริการ ให้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วยในการศึกษามากขึ้น โดยให้ผู้เรียนไปใช้บริการเรียนได้ด้วยตนเอง

2. การแลกเปลี่ยนทางทักษะ (Skill Exchange) ให้บุคคลระบุนายการความรู้และทักษะที่ตนมี เจือปนในการสอน และสถานที่ที่ติดต่อได้ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเรียนรู้ในเรื่องนั้นๆ สามารถเข้าถึง แลกเปลี่ยนทักษะและความรู้ซึ่งกันและกัน

3. เครือข่ายการสื่อสาร ที่ให้บุคคลระบุนกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตนสนใจ เพื่อหาเพื่อนแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และความรู้ การจับคู่ผู้มีความสนใจตรงกัน (Peer Matching) โดยการติดต่อกับบุคคลที่มีความรู้และมีความสนใจคล้ายกัน เป็นแนวทางใหม่ให้ตนเองกลมกลืนและสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมและเลือกสรรสิ่งที่เขาต้องการจะเรียนรู้ และเลือกสรรว่าจะเรียนรู้จากผู้ใด สิ่งนี้จะแก้ไขการผูกขาดทางการศึกษาที่ครูส่วนมากทำกันอยู่

4. มีการรวบรวมรายชื่อนักวิชาชีพ ผู้มีคุณวุฒิ รวมทั้งนักวิชาชีพอิสระ (System of Independent Educators) ให้ผู้เรียนหรือผู้สนใจเลือกเข้าไปเรียนด้วยได้ โดยมีการจัดอันดับความนิยม หรือให้ผู้เรียนสามารถสอบถามจากผู้ที่เคยใช้บริการมาแล้ว

8.1 ความหมายภาคีเครือข่าย

สุพัตรา สุภาพ (2545) ได้กล่าวสนับสนุนเรื่องความสัมพันธ์ของภาคีเครือข่าย ว่า การร่วมกันเป็นเครือข่ายนั้นเป็นการรวมกันของบุคคลมีกิจกรรมร่วมกัน และต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และเป้าหมายของกลุ่ม ซึ่งเป็นเรื่องของกระบวนการทางสังคมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งที่จำเป็นต่อการทำงาน บทบาทหน้าที่ของตนว่าต้องปฏิบัติอย่างไร

เสรี พงศ์พิศ (2543:28) หมายถึง และการที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใดๆ และตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปฏิรูป กลุ่มเครือข่ายนี้จะต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือการทำงานร่วมกัน เครือข่ายอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศบุคคลกับกลุ่มหรือองค์กรประเภทเดียวกัน หรืออาจเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับกลุ่มหรือองค์กรต่างประเทศ ในความหมายเช่นนี้เครือข่ายอาจมีได้หลายระดับ ตั้งแต่การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคลต่อปัจเจก

บุคคล การเชื่อมโยงระหว่างปัจเจกกับกลุ่มการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่อกันหรือแม้กระทั่งการเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายต่อเครือข่ายให้เป็นเครือข่ายย่อยภายใต้เครือข่ายใหญ่

ปาน กิมปี (2546) ให้ความหมายของเครือข่ายมี 3 ลักษณะ คือ

1. ประสบการณ์และการเรียนรู้ระหว่างบุคคล องค์กร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อมูล ข่าวสารและแหล่งความรู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง จนเป็นระบบที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลให้เกิดการเผยแพร่และการประยุกต์ความรู้ใหม่ ๆ จนมีพลังที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนา

2. แลกเปลี่ยน เชื่อมโยง มีหน่วยงานกลางที่เชื่อมโยงอย่างน้อย 2 หน่วยงานขึ้นไป

3. ประสานแหล่งความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การใช้ทรัพยากร การปฏิบัติงาน เชื่อมโยงกันทั้งระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อสร้างแลกเปลี่ยน ถ่ายทอดและกระจายความรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ประชาชนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง

Miles and Snow (1992) อ้างอิงใน ณัฏฐาส ธีระเรืองไชยศรี (2555) ได้ให้ความหมายของเครือข่ายไว้ว่า เป็นกลุ่มที่ประสานกันด้วยการมุ่งเน้นด้านการตลาดมากกว่าจะเน้นการบังคับบัญชาเหมือนวิธีการปฏิบัติเก่าๆ โดยอาจประกอบด้วยกลุ่มองค์กรธุรกิจหรือผู้เชี่ยวชาญหรือบุคคลอย่างใดก็ได้

World Health Organization (1998) องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของคำว่า ภาควิชาเครือข่ายไว้ว่า คือการรวมกันของบุคคล องค์กรและหน่วยงานต่างๆด้วยความสนใจในประเด็นที่เหมือนกัน สมาชิกมีความเชื่อใจ มีข้อตกลงกันด้วยความเท่าเทียมเสมอภาค เพื่อดำเนินการในเรื่องที่สนใจอย่างเป็นระบบเท่ากัน โดยมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1.มีระบบหรือโครงสร้าง เช่น มีสมาชิกคุ้นเคยกัน 2. มีหน้าที่ เช่น การสนับสนุน การมีพันธะสัญญา 3. มีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น ระยะเวลาในการพบปะ ความง่ายในการพบปะ การช่วยเหลือแบ่งปัน

สรุป ภาควิชาเครือข่าย หมายถึง ขบวนการทางสังคมที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน เพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน

8.2 ลักษณะของภาควิชาเครือข่าย

สนรยา พลศรี (2550:207) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายนั้น ต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยมีการติดต่อ การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ มีการสนับสนุน อำนาจความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่าย นอกจากนี้การมีกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาตนเองไปพร้อมๆกันและร่วมประสานงานการประชุมเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของเครือข่ายมีความจำเป็น ทำให้เกิดการ

แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างกลุ่ม ส่งเสริมความร่วมมือที่เสริมซึ่งกันและกันในเรื่องที่ท้าทาย การแข่งขัน ลดความซ้ำซ้อนของการให้บริการ ทำให้ผลประโยชน์ของภาคีเครือข่ายมีมากขึ้น

ธนา ประมุขกุล. (2544: 5-9) กล่าวถึง ลักษณะของเครือข่ายต้องประกอบด้วย

1. มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน (common perception) สมาชิกในเครือข่าย ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้าร่วมกันเป็น เครือข่าย อาทิเช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ประสบกับปัญหาอย่างเดียวกัน หรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกผูกพันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาหรือลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง เพราะถ้าเริ่มต้นด้วยการรับรู้ที่ต่างกัน มีมุมมองหรือแนวคิดที่ไม่เหมือนกันแล้ว จะประสานงานและขอความร่วมมือยาก เพราะแต่ละคนจะติดอยู่ในกรอบความคิดของตัวเอง มองปัญหาหรือความต้องการไปคนละทิศละทาง แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกของเครือข่ายจะมีความเห็นที่ต่างกันไม่ได้ เพราะมุมมองที่แตกต่างกันช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการ (process) ภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (common vision) วิสัยทัศน์ร่วมกัน หมายถึงการที่สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันจะทำให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ในทางตรงกันข้าม ถ้าวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสมาชิกบางกลุ่มขัดแย้งกับวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของเครือข่าย พฤติกรรมของสมาชิกกลุ่มนั้นก็จะเริ่มแตกต่างจากแนวปฏิบัติที่สมาชิกเครือข่ายกระทำร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าจะต้องเสียเวลามากกับความพยายามในการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน แต่ก็จำเป็นจะต้องทำให้เกิดขึ้น หรือถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ชอบทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3. มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน (mutual interests/benefits) คำว่าผลประโยชน์ในที่นี้ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นความต้องการ (need) ของมนุษย์ในเชิงปัจเจก (อ่านเรื่องแรงจูงใจในตอนท้าย) อาทิเช่นเกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ โอกาสในความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ฯลฯ สมาชิกของเครือข่ายเป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดาที่ต่างก็มีความต้องการเป็นของตัวเอง (human needs) ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการของเขาหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น ดังนั้น ในการที่จะดึงใครสักคนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเครือข่าย จำเป็นต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เขาจะได้รับจากการเข้าร่วม ถ้าจะให้ดี

ต้องพิจารณาล่วงหน้าก่อนที่จะร้องขอ ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง ไม่ใช่เป็นเข้ามาเป็นเพียงไม้ประดับเนื่องจากมีตำแหน่งในเครือข่าย แต่ไม่ได้ร่วมปฏิบัติภารกิจ เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือเมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

4. การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย (stakeholders participation) การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำการอย่างเข้มแข็ง ดังนั้น สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน (partner)” ของเครือข่าย เป็นความสัมพันธ์ในแนวนอน (horizontal relationship) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อน มากกว่าความสัมพันธ์ในแนวตั้ง (vertical relationship) ในลักษณะเจ้านายลูกน้อง ซึ่งบางครั้งก็ทำได้ยากในทางปฏิบัติเพราะต้องเปลี่ยนกรอบความคิดของสมาชิกในเครือข่ายโดยการสร้างบริบทแวดล้อมอื่นๆ เข้ามาประกอบ แต่ถ้าทำได้จะสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่ายมาก

5. มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (complementary relationship) องค์ประกอบที่จะทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง คือ การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน โดยนำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1 > 2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

6. การเกี่ยวพันพึ่งพากัน (interdependence) เป็นองค์ประกอบที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ฯลฯ ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่น จำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่าเขาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้ การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

7. มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน (interaction) หากสมาชิกในเครือข่ายไม่มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้ว ก็ไม่ต่างอะไรกับก้อนหินแต่ละก้อนที่รวมกันอยู่ในถุง แต่ละก้อนก็อยู่ในถุงอย่างเป็นอิสระ ดังนั้นสมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทางการเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนาาร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมาด้วย ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกัน (reciprocal exchange) มากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว (unilateral exchange) ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

สรุป ลักษณะเครือข่ายต้องมียุทธศาสตร์ที่เหมือนกัน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยมีการติดต่อ การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ มีการสนับสนุน อำนาจความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่าย การทำกิจกรรมร่วมกัน หรือเป็นตัวแทนในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาตนเองไปพร้อมๆกันและร่วมประสานงานการประชุมเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของเครือข่ายมีความจำเป็น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารระหว่างกลุ่ม ส่งเสริมความร่วมมือที่เสริมซึ่งกันและกันในเรื่องที่ทำ หลีกเลี่ยงการแข่งขัน

8.3 องค์ประกอบของภาคีเครือข่าย

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2543: 36-57) กล่าวถึงองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายว่า

1. ต้องมีการรับรู้ข่าวสารร่วมกันโดยที่สมาชิกที่เข้ามาอยู่ในเครือข่ายต้องมีความรู้สึกนึกคิดและรับรู้ร่วมกันถึงเหตุผลในการเข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่าย เช่น เข้าใจปัญหาที่จะร่วมแก้ไข มีประสบการณ์ในปัญหานั้นๆ มีความต้องการความช่วยเหลือในปัญหาเดียวกัน ซึ่งเหตุผลดังกล่าวทำให้ภาคีเครือข่ายเกิดความผูกพัน
 2. การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน เพื่อการมีจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิสัยทัศน์จะเป็นตัวกำหนดทิศทางในการบรรเทาปัญหาให้เป็นเอกภาพและมีพลัง และสมาชิกควรยอมรับแม้ว่าไม่เห็นด้วยทั้งหมด แต่ควรสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่
 3. การมีผลประโยชน์และความสนใจร่วมกัน การรวมกันของเครือข่ายควรตั้งอยู่บนผลประโยชน์ร่วมกัน อาทิ การยอมรับ โอกาสความก้าวหน้า ความสุข ความพึงพอใจ ดังนั้นหากสมาชิกต่างคนต่างมีความต้องการที่ไม่สอดคล้องกันก็จะทำให้เครือข่ายไม่ประสบความสำเร็จ
 4. การมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากทุกฝ่าย และเป็นการรวมตัวกันในแนวราบที่เท่าเทียมกัน เช่น หากมีการร่วมมือกันระหว่าง หน่วยงานภาครัฐและประชาชน ก็ต้องเป็นไปแบบไม่สั่งการ
 5. การเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ด้วยการนำจุดแข็งของอีกฝ่ายมาเสริมจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่ง
 6. การพึ่งพิงกันในด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคนและอื่นๆ ซึ่งทำให้เกิดการเสริมสร้าง กันอย่างแน่นหนา และส่งผลให้เกิดการสื่อสารขึ้นโดยอัตโนมัติ
 7. การปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยน สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกัน เช่น การพบปะพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ยิ่งสมาชิกมีการพบปะมากขึ้นเท่าไร ก็จะส่งผลต่อความสัมพันธ์ที่มากขึ้น
- เสรี พงศ์พิศ. (2545: 85-86) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของภาคีเครือข่ายไว้ว่า เครือข่ายต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ติดต่อประสานงานเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน แต่ไม่ใช่ผู้ดำเนิน การแทนสมาชิกทุกเรื่อง เครือข่ายอาจผสมผสานกันระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น ผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ

นักวิชาการ โดยมีเป้าหมายเดียวกันในการเข้ามารวมกัน อีกรูปแบบหนึ่งก็อาจเป็นอาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน เช่น เครือข่ายนักวิจัย

สรุป แนวคิดภาคีเครือข่ายนั้นสมาชิกต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน หรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยมีการติดต่อ การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ มีการสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้สมาชิก

7. ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร

7.1 ความหมายของตลาด

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ.2535 หมายถึง สถานที่ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่พักผ่อนเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทเนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสี้ง่าย ทั้งนี้ ไม่ว่าจะมีการจำหน่ายสินค้าประเภทอื่นด้วยหรือไม่ก็ตาม และหมายความรวมถึงบริเวณซึ่งจัดไว้สำหรับให้ผู้ค้าใช้เป็นที่พักผ่อนเพื่อจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือเป็นครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนด

ตลาด หมายถึง เป็นการชุมนุมกันทางสังคม แลกเปลี่ยนสินค้ากัน เป็นการเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมการแลกเปลี่ยนซื้อขายสินค้าและบริการตามความถนัดของแต่ละครอบครัว เป็นแหล่งรายได้ที่สุจริตของแต่ละครอบครัวเกิดการหมุนเวียนเศรษฐกิจภายในชุมชน รวมถึงจากภายนอกเข้าสู่ชุมชนด้วย และยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในระดับชุมชน รวมถึงการช่วยธำรงรักษาวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน ในกรณีของชุมชนที่มีวัฒนธรรมความเป็นมา จากการที่กลุ่มคนในชุมชนมีการสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีด้วยกัน (สืบค้นจาก <https://th.wikipedia.org/> เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2559)

ตลาด หมายถึง แหล่งการค้าที่ครบวงจรเป็นแหล่งที่ผู้ผลิตและผู้บริโภคได้มาพบปะ โดยตรงสามารถต่อรองราคาได้ ที่ลูกค้าหลายคนชื่นชอบเพราะมีความหลากหลาย และสามารถเลือกสินค้าได้ตามความพอใจ สินค้าในตลาดที่เปรียบเหมือนสัญลักษณ์ สามารถแบ่งสินค้าได้เป็น 2 ชนิด สินค้าอุปโภค คือ สินค้าที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน จำพวกเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น จาน ชาม ช้อน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องใช้ในการประกอบอาหารของไทย หรือเครื่องนุ่มห่ม และเครื่องมือสื่อสาร เช่น โทรศัพท์มือถือ สินค้าบริโภค คือ สินค้าจำพวกอาหารการกินต่างๆที่มีหลากหลาย เช่น ผักสด ผลไม้ เนื้อหมู เนื้อไก่ อาหารทะเล นอกจากนี้ยังมีอาหารปรุงสำเร็จ เช่น สเต็ก ข้าวราดแกง ขนมต่างๆเช่น ขนมปัง ขนมชั้น เป็นต้น

สรุป ตลาด หมายถึง สถานที่ ซึ่งปกติจัดไว้ให้ผู้ค้าใช้เป็นที่พักผ่อนกันทางสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้ดำเนินกิจกรรมการซื้อขายสินค้า หรืออาหารอันมีสภาพเป็นของสด ประกอบหรือปรุงแล้ว หรือของเสี้ง่าย เป็นการจำหน่ายสินค้าประเภทดังกล่าวเป็นประจำหรือเป็น

ครั้งคราว หรือตามวันที่กำหนด ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในระดับชุมชน รวมถึงการช่วยสร้าง รักษาวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน

7.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดตลาด

- สภาพแวดล้อม ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ สิ่งที่เป็นตัวกำหนดรูปแบบการเป็นอยู่ของประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณนั้น
- ที่ตั้งชุมชน มีบริเวณที่ตั้งของที่อยู่ในบริเวณเดียวกันมากพอสมควรต่อการแลกเปลี่ยนสินค้ากัน หรือถ้าตั้งอยู่ในจุดผ่านของชุมชนอื่นๆก็จะมีส่วนต่อการขยายตัวของตลาดนั้นได้มากขึ้น
- เส้นทางคมนาคม ตลาดจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการเดินทางสัญจรของประชาชนโดยอาศัยทางบกเป็นหลัก ซึ่งเป็นวิถีของชุมชนที่ต้องพึ่งพาถนนในการเดินทาง
- ลักษณะอาชีพ เนื่องจากเป็นแหล่งที่มีการรวมกันของผู้ค้า จึงมีกิจกรรมการ ซื้อขายแลกเปลี่ยน สินค้า เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองไม่มีหรือไม่สามารถผลิตได้ในท้องถิ่น

ตลาดกับความหลากหลายทางสังคมของชุมชนวิถีชีวิตของพ่อค้าแม่ค้า (สฤณี ณัฐพลวัฒน์ อ้างอิงจาก กุณฑลี แก้วโบราณ.2555) ได้สรุปว่าชีวิตพ่อค้าแม่ค้าในแต่ละคน เริ่มต้นเวลาไม่เท่ากันแล้วแต่ลักษณะสินค้าของตน แต่ส่วนใหญ่แล้วต้องกะเวลาเตรียมตัวให้ไปถึงตลาดในช่วงเวลา ตี 4 หรือไม่เกิน 6 โมงเช้า เพื่อเตรียมของขาย หรือเตรียมจัดส่งสินค้าให้ได้ทันก่อนที่ลูกค้าจะเข้ามาใช้บริการ

ความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความแตกต่างและความหลากหลายของคนในตลาด ในการดำรงชีพนั้น สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน คือความแตกต่างด้วยหลายเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละกลุ่ม แต่ยังสามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ภายใต้กฎระเบียบ การเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน การให้เกียรติและมีความมั่นใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แสดงถึงความหลากหลายในวัฒนธรรมไทย ซึ่งจะเห็นภาพจากในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลกินเจ ตรุษจีน เป็นต้น

เศรษฐกิจของชุมชน เศรษฐกิจของชุมชนของชาวตลาดนั้นมีความหลากหลาย บางแห่งอาจเหมือนกัน บางแห่งอาจแตกต่างกัน นอกจากจะเป็นแหล่งการค้าด้วย มีการตั้งวางสินค้าขายของต่างๆที่คล้ายคลึงและแตกต่างเพื่อให้ลูกค้าในตลาดได้ซื้อหาอย่างสะดวกสบาย ซึ่งสินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าที่มีเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน ทั้งสินค้าอุปโภค และบริโภค สินค้าที่ซื้อขายสร้างความสมบูรณ์ให้กับชุมชนตลาด ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของชุมชนสินค้าในตลาด

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดตลาด ได้แก่ สภาพแวดล้อม ลักษณะภูมิศาสตร์ ลักษณะภูมิประเทศ จะที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบที่ตั้งของชุมชน โดยการใช้เส้นทางการคมนาคมเดินทางสัญจรทางบกเป็นหลัก ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพเป็นวิถีที่ต้องพึ่งพากันภายในชุมชน

7.3 กิจกรรมของชุมชนตลาด

การค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือเครื่องอุปโภค บริโภคกันระหว่างชุมชน นอกจากกิจกรรมค้าขายก็จะมีกิจกรรมงานบุญ งานเทศกาลตามวาระต่างๆ เช่น งานเทศกาลกินเจ งานเทศกาลงานตรุษจีน งานสารทจีน งานแห่เทียนพรรษา งานกฐิน ผ้าป่า จะมีการรวมตัวกันเชิญชวนคนในชุมชนเป็นกรรมการ โดยใช้พื้นที่ตลาดเป็นที่ตั้งตู้รับบริจาค เป็นที่ทำกิจกรรมของชุมชนร่วมเดินแห่เทียนถวายจากตลาดไปถวายแก้ววัดในชุมชน

สรุป ความหลากหลายทางสังคมของชุมชนตลาดเป็นการผสมผสานกันระหว่างวิถีชีวิตของพ่อค้าแม่ค้า ที่เป็นทั้งผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และผู้บริโภคในเวลาเดียวกัน โดยการผ่านสถานที่ซื้อขายที่เรียกว่า ตลาด สินค้าในตลาดเป็นสิ่งที่สามารถซื้อขายได้จากพ่อค้า แม่ค้าทำให้คนในชุมชนและต่างชุมชนได้มาพบปะกันโดยตรง ซื้อขาย ต่อบริการ ก้นเกิดความพอใจ เกิดเป็นเศรษฐกิจชุมชนและเป็นกิจกรรมที่ทำกันระหว่างคนในชุมชนและคนต่างชุมชน นอกจากเรื่องค้าขาย กิจกรรมของชุมชนก็มีความสำคัญ ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น การจัดงานตามเทศกาลและวันสำคัญต่างๆ ที่เป็นสีสัน โดยคนในชุมชนตลาดที่มีความหลากหลายของเชื้อชาติ วัฒนธรรมที่แตกต่างสามารถอยู่รวมกันได้

7.4 องค์ประกอบสถานประกอบการที่เข้าข่ายเป็นตลาดได้ต้องมีดังนี้

1. ต้องเป็นที่รวบรวมของผู้ค้าหลายราย ไม่ใช่รายเดียว ดังนั้น ซูเปอร์มาเก็ตในห้างสรรพสินค้า จึงไม่จัดว่าเป็นตลาด
2. ต้องมีแผงจำหน่ายสินค้าประเภทอาหารอันมีสภาพเป็นของสดหรือของเสียง่ายมากกว่าร้อยละ 50 ของแผงจำหน่ายสินค้าทั้งหมดในตลาด
3. สถานที่ตั้งของตลาดต้องเป็นพื้นที่ของเอกชน หรือเป็นพื้นที่ของหน่วยราชการที่มีหน้าที่ในการจัดตั้งตลาด ดังนั้น การตั้งแผงจำหน่ายสินค้านอกพื้นที่หรือทางสาธารณะ ไม่จัดว่าเป็นตลาด

ลักษณะที่ดีของตลาด

ตลาดที่ดีควรมีลักษณะ ครบ 3 ด้าน คือ ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยอาหาร และด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

1. ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม มี 40 ข้อ ดังนี้

1.1 ภายในตัวตลาดมีการระบายอากาศอย่างเพียงพอ ไม่ร้อน อบอ้าว หรืออับทึบ

1.2 มีการจัดการ ดูแล และควบคุมบริเวณแผง ทางเดิน ถนน ที่ตั้งรองรับมูลฝอยสาธารณะและที่ตั้งที่รวบรวมมูลฝอย ให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

1.3 ตลาดและบริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขังเนอะเนะ

1.4 รางระบายน้ำเสียภายในตลาดเป็นชนิดรางเปิด สำหรับรางระบายน้ำรอบตลาดมีฝาปิดที่เปิดทำความสะอาดได้ และสามารถระบายน้ำได้ ไม่มีน้ำขัง ไม่อุดตัน

1.5 ภายในห้องส้วมไม่มีกลิ่นเหม็น และมีการระบายอากาศดี

1.6 ระบบเก็บกักอุจจาระถูกสุขลักษณะ ไม่ชำรุด

1.7 มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำทุกวัน

1.8 มีน้ำใช้ที่สะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ

1.9 ส้วมแยกเพศ ชายหญิง- ออกจากกันเป็นสัดส่วน

1.10 มีการจัดวางสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบ เรียบร้อย ไม่ให้เกะกะ รก รุงรัง และไม่กีดขวางทางเดิน

1.11 สินค้าประเภทอาหารและเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับอาหาร จะต้องวางสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 ซม.

1.12 ให้มีการล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

1.13 มีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และทำความสะอาดอยู่เสมอ

1.14 การดักมูลฝอยและปอดักไขมัน ก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะหรือออกสู่สิ่งแวดล้อม

1.15 โครงสร้างอาคารตลาดมีความมั่นคง แข็งแรง ไม่ชำรุด พื้นตลาดทำด้วยวัสดุถาวร แข็งแรง ไม่ลื่น ทำความสะอาดง่าย

1.16 มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์ และแมลงนำโรค ไม่ให้รบกวนและก่อความรำคาญ

1.17 มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของตลาด

1.18 แผงขายสินค้ามีความเข้มของแสงไม่น้อยกว่า 200 ลักซ์

1.19 แผงขายสินค้าทำด้วยวัสดุ เรียบ ทำความสะอาดง่าย และสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร เป็นแหล่งอาศัยของสัตว์แมลงพาหะนำโรคและไม่

1.20 ที่รองรับมูลฝอยประจำแผงที่ถูกหลักสุขาภิบาลและทำความสะอาดอยู่เสมอ

1.21 จัดให้มีหมายเลขแผง ชื่อ ที่อยู่ผู้ขายของ ติดตั้งประจำแผงและมองเห็นชัดเจน

1.22 ที่รวบรวมมูลฝอยที่ถูกหลักสุขาภิบาล อย่างเพียงพอ และทำความสะอาดอยู่เสมอ

1.23 จัดให้มีที่เก็บน้ำสำรอง หรือมีบริการน้ำสำรองไว้ให้เพียงพอต่อการใช้ในแต่ละวัน

1.24 ห้องส้วมชายหญิง- ที่ปัสสาวะชาย อ่างล้างมือพร้อมสบู่ ต้องสะอาด ใช้การได้ มีจำนวนเพียงพอและตั้งอยู่ในที่เหมาะสม

1.25 มีผู้ทำความสะอาดห้องส้วม อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง

1.26 บริเวณห้องส้วม มีที่รองรับมูลฝอยทำด้วยวัสดุแข็งแรง ไม้รั้วซี่และมีฝาปิด

1.27 มีการป้องกัน ควบคุมสัตว์และแมลงพาหะนำโรค อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

1.28 มีสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่เกินเกณฑ์มาตรฐาน

1.29 มีการจัดการจำหน่ายสินค้า แต่ละประเภทเป็นหมวดหมู่ ไม่ปะปนกัน

1.30 มีชนิดและจำนวนเครื่องดับเพลิงที่เหมาะสม ใช้การได้ ติดตั้งในบริเวณที่เห็นง่าย และสะดวกต่อ การนำมาใช้งาน

1.31 จัดให้มีการบำรุงรักษาโครงสร้างต่างๆ ภายในตลาดให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้อย่างปลอดภัย และถูกสุขลักษณะ

1.32 มีการอำนวยความสะดวกด้านระบบการจราจร

1.33 ผู้ขายของและผู้ช่วยขายของต้องแต่งกายเรียบร้อยมีสุขวิยาส่วนบุคคลที่ดี

1.34 ผู้ขายของและผู้ช่วยขายของต้องปฏิบัติให้ถูกสุขลักษณะในการใช้กรรมวิธีการปรุง ประกอบ และจำหน่ายอาหาร

1.35 จัดให้มีตู้แสดงความคิดเห็นจากประชาชน

1.36 ทางเดินภายในอาคารตลาด มีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

1.37 มีการแยกประเภทมูลฝอยเป็นมูลฝอยสดและมูลฝอยทั่วไป

1.38 มีกลุ่มชมรมผู้ประกอบการตลาด ผู้ขายของ ผู้ช่วยขายของ ผู้บริโภค หรืออื่น ๆ เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย

1.39 จัดให้มีการฝึกอบรมผู้ขายของและผู้ช่วยขายของในตลาดในด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมสุขภาพอนามัย

1.40 ตามที่มีขนาด 2,500 ตารางเมตรขึ้นไป น้ำเสียที่ผ่านออกจากระบบจะต้องได้มาตรฐาน

2. ด้านความปลอดภัยอาหาร (Food Safety) แผงจำหน่ายอาหารผ่านเกณฑ์การตรวจสอบสารปนเปื้อน ดังนี้

2.1 ตรวจไม่พบสารปนเปื้อน 4 ชนิด คือ ฟอร์มาลิน, สารกันรา, สารบอแรกซ์, สารฟอกขาว

2.2 ยาฆ่าแมลงตรวจพบใจเกณฑ์ที่ปลอดภัย

2.3 ตรวจไม่พบสารเร่งเนื้อแดง ในเนื้อหมู ส่งตรวจทางห้องปฏิบัติการ

3. ด้านการคุ้มครองสุขภาพผู้บริโภค (Consumer Protection)

3.1 จัดให้มีสถานที่จัดบอร์ดให้ความรู้แก่ผู้บริโภค ในเรื่องที่เกี่ยวข้องอาหารปลอดภัยโภชนาการ และสุขลักษณะของตลาด

3.2 จัดให้มีจุดทดสอบสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
ชนิด (ฟอร์มาลิน, สารกันรา, สารบอแรกซ์, สารฟอกขาว, ยาฆ่าแมลง) 5

3.3 จัดให้มีเครื่องชั่งกลางที่ได้มาตรฐานไว้บริการผู้บริโภคในตลาดสดอย่างน้อย 1 จุด และติดป้ายบอกไว้ชัดเจน

7.5 ประเภทของตลาด

ตลาดเป็นสถานที่ที่มีคนมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากทั้งผู้ขายของ ผู้ช่วยขายของ ผู้ส่งสินค้าและผู้ซื้อสินค้า และเป็นแหล่งที่มีการประกอบกิจกรรมต่างๆ มากมาย จึงเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดของเสียและมลพิษจำนวนมาก เช่น ขยะ น้ำเสีย กลิ่นเหม็น เสียงดัง ควันจากการประกอบอาหาร ฯลฯ ตลาดที่ไม่มีระบบการควบคุมดูแล และกำจัดของเสียเหล่านี้ดีพอ จะทำให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดเหตุเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน ประกอบกับตลาดส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในชุมชนจึงทำให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากตลาดมีจำนวนมาก กฎหมายจึงได้มีการแบ่งตลาดออกเป็นประเภทต่างๆ เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบและควบคุมตลาดแต่ละประเภทตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) ออกตามความในพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้จำแนกตลาดออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- ตลาดประเภทที่ 1 ได้แก่ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรและดำเนินการเป็นการประจำ

- ตลาดประเภทที่ 2 ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการเป็นการประจำหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง

- ตลาดประเภทที่ 3 ได้แก่ ตลาดที่ไม่มีโครงสร้างอาคารและดำเนินการชั่วคราวหรือเป็นครั้งคราวหรือตามวันที่กำหนด

7.6 มาตรฐานตลาดแต่ละประเภท

ตลาดประเภทที่ 1 (มีโครงสร้างอาคารถาวร)

1. ด้านสุขลักษณะทั่วไป

1.1 โครงสร้างอาคารและหลังคาตลาด สร้างด้วยวัสดุทนไฟ แข็งแรงทนทาน และมีความสูงเหมาะสมพื้นและฝาผนังตลาดทำด้วยวัสดุถาวรแข็งแรง เรียบ ทำความสะอาด ได้ง่าย และภายในตลาดต้องมีการระบายอากาศอย่างเพียงพอ

1.2 มีน้ำประปาที่สะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ

1.3 มีการจัดเก็บสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะกรรกร้าง หรือกีดขวางทางเดิน

1.4 มีทางเดินภายในอาคารตลาด มีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

1.5 สินค้าประเภทอาหารและเครื่องใช้เกี่ยวกับอาหารจะต้องวางสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร

1.6 ต้องจัดให้มีเครื่องดับเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมอาคาร ติดตั้งไว้ในบริเวณที่เห็นง่าย

2. ด้านการจัดการขยะมูลฝอย

2.1 ต้องมีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และต้องทำความสะอาดอยู่เสมอ

2.2 ไม่พบขยะมูลฝอยตกหล่นบนพื้นตลาด บริเวณแผงวางระบายน้ำ ทางเดิน ถนน ที่ตั้งที่รองรับขยะมูลฝอยสาธารณะ และที่ตั้งที่พักรวมขยะมูลฝอย

3. ด้านการจัดการน้ำเสีย

3.1 ตลาดและบริเวณโดยรอบต้องไม่มีน้ำขัง

3.2 วางระบายน้ำเสียเป็นชนิดรางเปิด และมีตะแกรงเหล็กปิดสำหรับวางระบายน้ำรอบตลาด

3.3 วางระบายน้ำเสียสามารถระบายน้ำได้ดี ไม่มีน้ำขัง ไม่อุดตัน

4. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

4.1 ห้องส้วมต้องแยกเพศ ชาย-หญิง ออกจากกันเป็นสัดส่วน

4.2 ภายในห้องส้วมต้องไม่มีกลิ่นเหม็นและมีการระบายอากาศดี

4.3 ระบบเก็บกักอุจจาระถูกสุขลักษณะ ไม่ชำรุด และมีท่อระบายอากาศ

4.4 มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่ให้เป็นกวนและก่อ

ความรำคาญ

4.5 มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และความปลอดภัยของตลาด

- 4.6 มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำ
- 4.7 มีการล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
- 4.8 มีบ่อดักไขมัน และระบบบำบัดน้ำเสีย
- 5. ด้านผู้จำหน่ายสินค้า
 - 5.1 มีตาชั่งกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อ
 - 5.2 มีป้ายติดราคาสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด
 - 5.3 ผู้ค้าแต่งกายสะอาดเรียบร้อย และใช้วาจาสุภาพ
- 6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้าและผู้ซื้อ
 - 6.1 ต้องมีระบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ซื้อ
 - 6.2 ต้องมีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ค้า เพื่อนำมาปรับปรุงตลาด
 - 6.3 มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ค้าให้ทราบความต้องการของผู้ซื้อ

ตลาดประเภทที่ 2 (ไม่มีอาคารถาวร)

- 1. ด้านสุขลักษณะทั่วไป
 - 1.1 มีการจัดเก็บสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะกรรกร้าง หรือกีดขวางทางเดิน
 - 1.2 ทางเดินภายในตลาดมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร
 - 1.3 สินค้าประเภทอาหาร และเครื่องใช้เกี่ยวกับอาหาร จะต้องวางสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร
 - 1.4 มีน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ
- 2. ด้านการจัดการขยะมูลฝอย
 - 2.1 มีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และทำความสะอาดอยู่เสมอ
 - 2.2 ไม่พบขยะมูลฝอยตกหล่นบนพื้นตลาด บริเวณแผงวางระบายน้ำ ทางเดิน ถนนที่ตั้งที่รองรับขยะมูลฝอยสาธารณะ และที่ตั้งที่พักรวมขยะมูลฝอย
- 3. ด้านการจัดการน้ำเสีย
 - 3.1 ตลาดและบริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขัง
 - 3.2 มีระบบระบายน้ำเสียที่สามารถระบายน้ำได้ดี ไม่มีน้ำขัง ไม่อุดตัน
- 4. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม
 - 4.1 ห้องส้วมแยกเพศ ชาย-หญิง ออกจากกันเป็นสัดส่วน
 - 4.2 ภายในห้องส้วมไม่มีกลิ่นเหม็นและมีการระบายอากาศดี
 - 4.3 ระบบเก็บกักอุจจาระถูกสุขลักษณะ ไม่ซำรุด และมีที่ระบายอากาศ

4.4 มีการจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่ให้เป็นกวนและก่อความรำคาญ

4.5 มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยของตลาด

4.6 มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำ

4.7 ให้มีการล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

5. ด้านผู้จำหน่ายสินค้า

5.1 มีตาชั่งกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อ

5.2 มีป้ายติดราคาสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด

5.3 ผู้ค้าแต่งกายสะอาดเรียบร้อยและใช้วาจาสุภาพ

6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้าและผู้ซื้อ

6.1 มีระบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ซื้อ

6.2 มีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ค้า เพื่อนำมาปรับปรุงตลาด

6.3 มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้ค้าให้ทราบความต้องการของผู้ซื้อ

ตลาดประเภทที่ 3 (ตลาดนัด)

1. ด้านสุขลักษณะทั่วไป

1.1 มีการจัดเก็บสินค้า สิ่งของ วัสดุอุปกรณ์เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ให้เกะกะกรร้งรัง หรือ กีดขวางทางเดิน

1.2 ทางเดินภายในตลาดมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร

1.3 มีทางเข้าออกบริเวณตลาดกว้างไม่น้อยกว่า 4 เมตร อย่างน้อยหนึ่งช่องทาง

1.4 ที่จอดรถต้องจัดให้มีความเหมาะสมตามที่ท้องถิ่นกำหนด

1.5 สินค้าประเภทอาหาร และเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับอาหาร จะต้องวางสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 60 เซนติเมตร

1.6 มีน้ำสะอาดไว้บริการอย่างเพียงพอ

2. ด้านการจัดการขยะมูลฝอย

2.1 มีที่รองรับมูลฝอยสาธารณะที่ถูกหลักสุขาภิบาลอย่างเพียงพอ และทำความสะอาดอยู่เสมอ

2.2 ไม่พบขยะมูลฝอยตกหล่นบนพื้นตลาด ทางเดิน ถนน ที่ตั้งที่รองรับมูลฝอยสาธารณะและที่ตั้งที่พักรวมขยะมูลฝอย

3. ด้านการจัดการน้ำเสีย

3.1 ตลาดและบริเวณโดยรอบต้องไม่มีน้ำขัง

4. ด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม

4.1 การจัดการควบคุมป้องกันสัตว์และแมลงพาหะนำโรคไม่ให้เป็นกวนและก่อความรำคาญ

4.2 มีผู้ดูแลรับผิดชอบในการรักษาความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความปลอดภัยของตลาด

4.3 มีการทำความสะอาดตลาดเป็นประจำ

5. ด้านผู้จำหน่ายสินค้า

5.1 มีตาชั่งกลางเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ซื้อ

5.2 มีป้ายติดราคาสินค้าตามที่กฎหมายกำหนด

5.3 ผู้ค้าแต่งกายสะอาดเรียบร้อยและใช้วาจาสุภาพ

6. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้าและผู้ซื้อ

6.1 มีระบบการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ซื้อ

6.2 มีการสำรวจความคิดเห็นจากผู้ค้า เพื่อนำมาปรับปรุงตลาด

7.7 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร

ในการดูแลตลาดทั้งในกรุงเทพและต่างจังหวัด มีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตลาด ได้แก่ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎกระทรวง ว่าด้วยสุขลักษณะตลาด พ.ศ. 2551 มาตรา 5 และมาตรา 6

มาตรา 5 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีอำนาจแต่งตั้งเจ้าพนักงานสาธารณสุข กับออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมหรือยกเว้นค่าธรรมเนียม และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

มาตรา 6 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ให้รัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการมีอำนาจออกกฎกระทรวงดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และมาตรการในการควบคุมหรือกำกับดูแล สำหรับกิจการหรือการดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้

(2) กำหนดมาตรฐานสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน และวิธีดำเนินการเพื่อตรวจสอบควบคุมหรือกำกับดูแล หรือแก้ไขสิ่งที่จะมีผลกระทบต่อสภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพของประชาชน กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่งจะกำหนดให้ใช้บังคับเป็นการทั่วไปทุกท้องถิ่นหรือให้ใช้บังคับเฉพาะท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งก็ได้ และในกรณีที่กฎกระทรวงดังกล่าวจะสมควรกำหนดให้เรื่องที่เป็นรายละเอียดทางด้านเทคนิควิชาการหรือเป็นเรื่องที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วตามสภาพสังคมให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดโดยคำแนะนำของคณะกรรมการและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยคำแนะนำของคณะกรรมการสาธารณสุข ออก
กฎกระทรวงฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2542) เรื่อง มาตรฐานตลาดสด ไว้ดังต่อไปนี้

หมวด 1 บททั่วไป

ข้อ 1 ในกฎกระทรวงนี้

“อาหารสด” หมายความว่า อาหารประเภทสัตว์ เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ และของอื่นๆ
ที่มีสภาพเป็นของสด

“อาหารแปรรูป” หมายความว่า อาหารสดที่แปรรูป ทำให้แห้ง หรือหมักดองหรือใน
รูปอื่นๆรวมทั้งที่ใช้สารปรุงแต่งอาหาร

“อาหารปรุงสำเร็จ” หมายความว่า อาหารที่ได้ผ่านการทำ ประกอบ ปรุง จนสำเร็จ
พร้อมที่จะรับประทานได้ รวมทั้งของหวานและเครื่องดื่มชนิดต่างๆ ที่มีได้บรรจุในภาชนะที่ปิดสนิท

“การล้างตลาดตามหลักการสุขาภิบาล” หมายความว่า การทำความสะอาดตัว
อาคาร แผงขายของในตลาด พื้น ผนัง เพดาน รังระบายน้ำ ห้องน้ำ ห้องส้วม และบริเวณต่างๆ
รอบอาคารตลาด ให้สะอาดปราศจากสิ่งปฏิกูล มูลฝอย หยากไย ฝุ่นละออง คราบสกปรกและอื่นๆ
รวมทั้งให้มีการฆ่าเชื้อโรค และกำจัดสัตว์พาหะนำโรค ทั้งนี้ สารเคมีที่ใช้ต้องไม่มีผลกระทบต่อระบบ
บำบัดน้ำเสียของตลาด

ข้อ 2 กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับในเขตเทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร
สำหรับในเขตสุขาภิบาล เขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเขตองค์การบริหารส่วนตำบล ให้
ราชการส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ออกข้อบังคับตามความเหมาะสม โดยใช้หลักเกณฑ์วิธีการ และมาตรการ
ที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงนี้เป็นแนวทางในการกำหนด

หมวด 2 ลักษณะของตลาด

หมวด 3 การดำเนินกิจการตลาด

หมวด 4 การบำรุงรักษาตลาด

หมวด 5 ผู้ขายและผู้ช่วยขายในตลาด

ตอนที่ 8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตลาด

สุดสวาท คำแดง (2543) ศึกษาเรื่อง “ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขต
ลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร” ใน 3 ด้าน คือ ด้านสถานที่ ด้านสื่ออุปกรณ์ และด้านกิจกรรม พบว่า
1. ประชาชนที่ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อายุต่ำกว่า 30 ปีการจัดการศึกษา
ต่ำกว่าปริญญาตรี อาชีพรับราชการ และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตลาดพร้าว 2. ด้านสถานที่
ศูนย์การเรียนรู้เป็นแหล่งความรู้ต้องการให้จัดตั้งที่โรงเรียนมีอาคารเป็นเอกเทศตั้งอยู่ในสถานที่
เหมาะสม เดินทางสะดวก ส่วนใหญ่ทราบว่าในชุมชนมี ศูนย์การเรียนรู้ บริเวณที่ชอบใช้บริการคือ ที่
อ่านหนังสือพิมพ์ สิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสมดีแล้ว ต้องการให้ปรับปรุงในด้านความสะอาด

ต้องการให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในทุกชุมชน ไม่ต้องการให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในบ้านหรือสถานที่ทำงานเพราะคับแคบ และไม่ควรเก็บค่าบริการ ด้านสื่ออุปกรณ์ควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตในศูนย์การเรียนรู้ และต้องการให้มีหนังสือพิมพ์ไว้ด้วยด้านกิจกรรม กิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมามีความเหมาะสม ประชาชนให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมและให้การสนับสนุนกิจกรรมเป็นบางครั้ง ต้องการให้เปิดสอนวิชาชีพในศูนย์การเรียนรู้ผู้ที่ใช้บริการส่วนใหญ่ คือ นักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียน ส่วนใหญ่มาใช้บริการโดยการชักชวนด้วยวาจา ผู้ที่ชักชวนมาใช้บริการคือผู้นำชุมชน วัน เวลาที่เปิดให้บริการมีความเหมาะสมต้องการให้เพิ่มเวลาบริการและควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ดูแล

ภัทรภร เอี่ยมอตุ้ม และคณะ (2547: 58) ได้ศึกษาสถานการณ์และการดำเนินงานพัฒนาตลาดสดตามโครงการตลาดสดน่าซื้อของจังหวัดในเขต 7 พบว่า สาเหตุที่ตลาดประเภทที่ 1 ในเขต 7 ไม่สามารถพัฒนาให้ผ่านเกณฑ์การพัฒนาเป็นตลาดสดน่าซื้อได้ เนื่องมาจากปัญหาโครงสร้างของตลาดที่ไม่มีรางระบายน้ำภายในตลาด ความลาดเอียงของรางระบายน้ำรอบ ๆ ตลาดไม่ได้ระดับ ทำให้มีน้ำขัง ตลาดไม่มีที่ตากขยะมูลฝอยและบ่อตกไขมัน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ต้องใช้งบประมาณและระยะเวลาในการดำเนินการของเจ้าของตลาด ปัญหาอีกส่วนหนึ่งคือผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งเป็นเจ้าของตลาด ไม่เห็นความสำคัญ ในการพัฒนาตลาด ปัญหาเรื่อง พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2535 กฎกระทรวงฉบับที่ 4 ว่าด้วยเรื่องตลาดและนโยบายกระทรวงสาธารณสุขในเรื่องตลาดสดน่าซื้อเป็นเรื่องที่กฎกระทรวงกำหนดขึ้นเอง แต่เจ้าภาพในการบริหารจัดการและการดำเนินการเป็นเรื่องของท้องถิ่น ฉะนั้น จะต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้ท้องถิ่นเข้าใจในบทบาทหน้าที่ที่ต้องการพัฒนาตลาดให้ได้มาตรฐาน เพื่อตอบสนองต่อเป้าหมายการดำเนินงานโครงการตลาดสดน่าซื้อ และเป็นผลดีต่อสุขภาพของประชาชนโดยส่วนรวมต่อไป

ระพีศักดิ์ มัลย์รุ่งสกุล และคณะ (2543) (เพ็ญศรี นระสี และคณะ. 2547: 34: อ้างอิงจาก ระพีศักดิ์ มัลย์รุ่งสกุล และคณะ. 2543: 10) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการตลาดสดตามหลักสุขภาพในเขตเทศบาลนครลำปาง โดยใช้แนวทางการดำเนินงานผสมผสานที่ต้องอาศัยความร่วมมือ จากกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ เจ้าของตลาด ผู้ประกอบการค้า และประชาชนในการนำมาตรการด้านกฎหมายมาใช้อย่างจริงจัง และมีส่วนร่วมของกลุ่มที่เกี่ยวข้อง เป็นรูปเครือข่ายในรูปแบบสมาคมชมรมตลาดสด และการใช้สิทธิในการเรียกร้อง ให้มีการปรับปรุงตลาดสดโดยใช้กระบวนการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก ทศนคติ จิตใต้สำนึก ในรูปแบบการอบรมให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน เวทีชุมชน และการรณรงค์ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตลาดสด เพื่อให้การจัดการตลาด สามารถดำเนินการแก้ไข ปัญหาได้อย่างครอบคลุม และสามารถลดช่องว่างในการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การจัดการตลาดสดถูกสุขลักษณะได้อย่างยั่งยืน

สมลักษณ์ หนูสวัสดิ์ (2545) (เพ็ญศรี นระสี และคณะ, 2547: 35: อ้างอิงจาก สมลักษณ์ หนูสวัสดิ์, 2545) ได้ศึกษาแนวโน้มการออกแบบตลาดสดระดับชุมชนในเขตบางกะปิกรุงเทพฯ โดยทำการศึกษาสภาพที่เกี่ยวกับปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตลาด และลักษณะของตลาดที่ผู้ให้บริการต้องการ พบว่า สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาด ได้แก่ แสงสว่างไม่เพียงพอ กลิ่นความชื้น ฝนสาด การระบายน้ำ การกำจัดขยะ การจัดระเบียบการใช้พื้นที่ในการจอดรถ การจราจรติดขัด ตัวอาคารทรุดโทรม พื้นที่เปียกแฉะ การไม่รักษาความสะอาดของผู้ขาย หาบเร่แผงลอยกีดขวางทางเดิน และลักษณะของตลาดที่ผู้ให้บริการต้องการ ได้แก่ ต้องการตลาดสดที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ทางเดินสะดวก ที่จอดรถเพียงพอ ร้านค้ามีสินค้าหลากหลาย การรักษาความปลอดภัย เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ดาซังกลาง เป็นต้น

อดิภา ตรียดลนันท (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทร แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาตลาดน้ำวัดไทรจะต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่าง ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำท้องถิ่น และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลประโยชน์ ในขั้นตอนการค้นหาคำปัญหา การตัดสินใจ การดำเนินการ การประเมินผล และการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น โดยมุ่งพัฒนาและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชีวิต การสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวแวดล้อมร่วมกันในชุมชน มีกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ และการออกกฎข้อบังคับท้องถิ่น ซึ่งโครงการกิจกรรมต้องมาจากความต้องการของชุมชน และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องมุ่งเน้นการอนุรักษ์และรักษาทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือกันเป็นภาคีเครือข่ายและรัฐให้การสนับสนุน เน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีการวิจัยติดตาม

สง่า สาระ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตลาดสดเทศบาลตำบลสตึกสู่ตลาดสดนำซื้อตามความคิดเห็นของผู้ขายและผู้บริโภค อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหวังเพื่อหาข้อสรุปจากความคิดเห็นของผู้ขายและผู้ซื้อต่อปัญหาและสภาพตลาดสดเทศบาลตำบลสตึกที่ต้องปรับปรุง การศึกษาใช้การวิจัยเชิงสำรวจแบบเดลฟายเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นต่อสภาพตลาดสด จากกลุ่มผู้ขาย 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ค้าเนื้อสัตว์และปลา 8 คน และกลุ่มผู้ค้าผักผลไม้สด 8 คนและจากกลุ่มตัวแทนผู้บริโภค 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแม่บ้านเขตเทศบาลตำบลนิคม 8 คน และเขตตำบลสตึก 7 คน ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม 3 รอบ กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ห่างกันรอบละ 1 เดือน โดยสรุปผลความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละรอบและนำข้อมูลเสนอต่อกลุ่มใหญ่ในการสนทนากลุ่มครั้งต่อไป ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อปัญหาสภาพตลาดสดโดยรวม พบว่า 1.การวางสินค้าขายบนทางเท้าและเป็นการสิ่งกีดขวางทางเดิน 2.ความไม่สะอาดของห้องน้ำห้องส้วม 3.พื้นทางเดินแฉะแฉะ ความคิดเห็นต่อรายการปัญหาสภาพตลาดสดของทั้ง 4 กลุ่มมีความสอดคล้องกัน

วรรณณี กองจันทร์ดี (2555) ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการขยะของผู้ค้าในตลาดสด ศึกษากรณีตลาดสดบางกะปิและตลาดสดนครไทย เขตบางกะปิกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการขยะของผู้ค้าภายในตลาดสด สังกัดสำนักงานตลาดกรุงเทพมหานคร และตลาดสดสังกัดผู้ประกอบการเอกชน 2) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการขยะของผู้ค้าสังกัดสำนักงานตลาดกรุงเทพมหานคร และตลาดสดสังกัดผู้ประกอบการเอกชน 3) เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้ผู้ค้ามีการจัดการขยะภายในตลาดสด เพื่อศึกษาการจัดการขยะของผู้ค้าในตลาดสด ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้ค้าในตลาดสดบางกะปิ 109 และตลาดสดนครไทยจำนวน 69 ผลการศึกษา พบว่าผู้ค้าได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะภายในตลาดสด ทำให้ผู้ค้ามีความรู้ด้านการจัดการขยะ ส่งผลให้มีทัศนคติต่อการจัดการขยะดี

อติญาณ์ ศรีเกษตรวินและคณะ (2558) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาตลาดสดตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดน่าซื้อ : กรณีศึกษาตลาดสดกอบกัญจน์ ด.ตลาด อ.เมือง จ. สุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาตลาดสดให้บรรลุเกณฑ์ ตลาดสดน่าซื้อ กลุ่มเป้าหมายการศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) จะเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างบุคลากรด้านสาธารณสุข อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านผู้ประกอบการในตลาด คณะกรรมการตลาดและประชาชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดกลุ่มเป้าหมายโดยใช้วิธีการเลือกเจาะจง คือ คณะกรรมการตลาดจำนวน 15 คน ผู้จำหน่ายสินค้าในตลาดจำนวน 30 คน อาสาสมัครสาธารณสุข ในชุมชนตลาดล่างจำนวน 20 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่รับผิดชอบงานด้านสุขาภิบาลในพื้นที่ จำนวน 5 คนและทีมผู้วิจัยที่มาจากวิทยาลัยพยาบาลจำนวน 4 คน สำหรับผู้บริโภคใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จากผู้ที่มาใช้บริการตลาดสดจำนวน 100 คนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมมีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน พบว่า 1.ขั้นเตรียมการ จากการสนทนากลุ่มพบปัญหาเกี่ยวกับตลาด เช่น ความสะอาด ขาดความร่วมมือจากองค์กรภายนอกและให้มีการดำเนินการเป็นตลาดสดน่าซื้อตามความต้องการของลูกค้า ผู้จำหน่ายสินค้า อาสาสมัครสาธารณสุข และคณะกรรมการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และชุมชนโดยใช้แนวทางตลาดสดน่าซื้อของกรมอนามัยร่วมด้วย จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการดำเนินเพื่อให้ตลาดสดน่าซื้อ คือ ตลาดสะอาด สินค้าสด ปลอดภัย ผู้จำหน่ายสินค้าพูดจาสุภาพ ไม่โก่งต่าซึ่ง ราคาเป็นกันเอง มีการตรวจสอบคุณภาพสินค้าและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดสด 2.ขั้นดำเนินการ มีการกำหนดแผนปฏิบัติการ และมีการปฏิบัติตามแผนดังนี้ 1) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการตลาดสดน่าซื้อทางเสียงตามสายที่มีในตลาดและวิทยุชุมชน 2) โครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการในตลาดสดกอบกัญจน์ ในการให้บริการ ที่มีคุณภาพ มีการบริการด้วยความเต็มใจ สินค้ามีคุณภาพสะอาดได้มาตรฐาน 3) โครงการศึกษาดูงานพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตลาดสดน่าซื้อของคณะกรรมการตลาดสด 4) ประเมินโครงการตลาดสดน่าซื้อเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกรรมการกับ ผู้จำหน่ายและสนับสนุนส่งเสริมการพัฒนาตลาดและ

รับทราบปัญหา 3. ขั้นสรุปผลการศึกษา ผู้รับผิดชอบกิจกรรมดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนดและนำผลการดำเนินงานมาประเมินผลและปรับแผนการดำเนินงาน 4. ขั้นประเมินผล การดำเนินกิจกรรมและสรุปบทเรียนที่ได้จากการพัฒนา ผลการดำเนินการวิจัยนี้ได้มีการพัฒนาการมีส่วนร่วมจากบุคคลที่เกี่ยวข้องคือ เจ้าของตลาด กรรมการตลาด เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเทศบาล ผู้บริโภคอาสาสมัครสาธารณสุข และทีมผู้วิจัย ทำให้เกิดผลลัพธ์ของการพัฒนาคือ มีความก้าวหน้าใน ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ด้านความปลอดภัยอาหาร และด้านการคุ้มครองผู้บริโภคและการพัฒนาตลาดสดน่าซื้อจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรม วิธีการดำเนินชีวิตของชุมชน โดยให้ตลาดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

สรุป งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตลาด ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในตลาด ได้แก่ 1.ด้านกายภาพ คือ แสงสว่างไม่เพียงพอ กลิ่นความชื้น ฝนสาด การระบายน้ำ การกำจัดขยะ การจัดระเบียบการใช้พื้นที่ในการจอดรถ การจราจรติดขัด ตัวอาคารทรุดโทรม พื้นที่เปียกแฉะ การไม่รักษาความสะอาดของผู้ขาย หาบเร่แผงลอยกีดขวางทางเดิน และ2.ด้านความต้องการของผู้ใช้บริการ ได้แก่ ต้องการตลาดสดที่สะอาดถูกสุขลักษณะ ทางเดินสะดวก ที่จอดรถเพียงพอ ร้านค้ามีสินค้าหลากหลาย การรักษาความปลอดภัย เครื่องอำนวยความสะดวก เช่น ตาชั่งกลาง 3. ด้านแนวทางการดำเนินงานแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น คือ ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานของรัฐ เจ้าของตลาด ผู้ประกอบการค้า และประชาชน โดยการนำมาตรการด้านกฎหมายมาใช้อย่างจริงจัง การสร้างจิตสำนึก โดยใช้กระบวนการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก ทศนคติ จิตใต้สำนึก ในรูปแบบการอบรมให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชน เวทีชุมชน และการรณรงค์ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการตลาดสด เพื่อให้การจัดการตลาด สามารถดำเนินการแก้ไข ปัญหาได้อย่างครอบคลุม ซึ่งโครงการกิจกรรมต้องมาจากความต้องการของชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดร่วมมือกันเป็นภาคีเครือข่าย โดยรัฐให้การสนับสนุน และเน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่องและมีการติดตามผล

8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้

วรุณี เฟื่องพันธ์ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าและบทบาทตลาดน้ำในฐานะแหล่งการเรียนรู้ชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำ อำเภอสะตอก จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงตลาดน้ำที่มีผลกระทบต่อการเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน 2. วิเคราะห์คุณค่าและบทบาทของตลาดน้ำในฐานะแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน 3. เสนอแนวทางการใช้ประโยชน์ตลาดน้ำในฐานะแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน สำหรับกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของโรงเรียน การวิจัยประกอบด้วย การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์บอกเล่า การศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1. ตลาดน้ำคลองลัดราชบุรีเป็นตลาดน้ำเก่าแก่ที่สำคัญที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันมายาวนาน แต่ปัจจุบันได้ปิดตัวลงแล้ว ตลาดน้ำคลองโพหักในอดีตเป็นตลาดน้ำที่มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่สำคัญ

ของของชุมชน แต่ปัจจุบันการซื้อขายแลกเปลี่ยนที่ตลาดน้ำแห่งนี้ก็ยังคงดำรงอยู่ ตามวิถีชีวิตพ่อค้าแม่ค้าตลาดน้ำแต่ซบเซาลงไปมากและอาจสูญหายไปในอนาคต ตลาดน้ำคลองต้นเข็มเป็นตลาดน้ำที่ยังคงมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอยู่ และปัจจุบันตลาดน้ำแห่งนี้ได้รับการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ซึ่งนักท่องเที่ยวรู้จักกันในชื่อ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก 2. คุณค่าและบทบาทของตลาดน้ำในอดีตทั้ง 3 แห่งเหมือนกันคือ มีบทบาทในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และการท่องเที่ยว และมีคุณค่าในด้านจิตใจ ร่างกาย เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ท่องเที่ยวและแหล่งการเรียนรู้ของชุมชน แต่ในปัจจุบันตลาดน้ำแต่ละแห่งเกิดการเปลี่ยนแปลง คุณค่าและบทบาทของตลาดน้ำในปัจจุบันจึงเปลี่ยนไปคือ ตลาดน้ำคลองลัดราชบุรี เหลือบทบาททางด้านสังคมและวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว และเหลือคุณค่าในด้านประวัติศาสตร์ สังคมและวัฒนธรรมเท่านั้น ตลาดน้ำคลองโพธิ์กุญแจเสียบทบาทในด้านการท่องเที่ยว คุณค่าในด้านการท่องเที่ยวจึงหายไปด้วย แต่ตลาดน้ำคลองต้นเข็มยังคงมีคุณค่าและบทบาทอยู่เช่นในอดีต 3. ตลาดน้ำมีคุณค่าและบทบาทในฐานะแหล่งการเรียนรู้ของประเภทบุคคล ประเภทสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ประเภทกิจกรรม และประเภทสถานที่และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่จะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนให้เข้ากับสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มได้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ แบบบูรณาการและปลูกจิตสำนึกให้รักท้องถิ่นมากขึ้น 4. ผู้ขายสินค้าในตลาดน้ำทั้ง 3 แห่งทั้งในอดีตและปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงหรือที่เรียกว่าแม่ค้าตลาดน้ำ ซึ่งมีลักษณะนิสัยและการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน นอกจากนี้ แม่ค้าตลาดน้ำยังมีการเรียนรู้และการถ่ายทอดเพื่อดำรงรักษาอาชีพแม่ค้าตลาดน้ำไว้ แม่ค้าตลาดน้ำจึงมีบทบาทใหม่ที่ไม่ใช่เพียงแค่การค้าเท่านั้น ดังนั้นแม่ค้าตลาดน้ำจึงเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนประเภทบุคคลที่สำคัญที่สุดของตลาดน้ำที่จะทำให้ตลาดน้ำดำรงอยู่หรือสูญหายไป

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ.(2548). ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนสาธารณะ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ทางสวนสาธารณะ 2. เพื่อวิเคราะห์นโยบายและแผนส่งเสริมการเรียนรู้ทางสวนสาธารณะของการศึกษาในระบบ นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 3. เพื่อศึกษามาตรฐานการจัดการเรียนรู้ทางสวนสาธารณะ ประกอบด้วย นโยบายและแผนของหน่วยงานวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา วิธีการในการจัดการศึกษา บุคลากร สาระและกิจกรรมการเรียนการสอน การประเมินผลการเรียนรู้ การสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ สภาพปัญหา อุปสรรค โดยทำการศึกษาสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 5 แห่ง และสวนสาธารณะในเขตจังหวัดหลักของแต่ละภูมิภาค จำนวน 7 แห่ง วิธีการดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ คือการสำรวจและการศึกษาการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ และนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ทางสาธารณะ พร้อมข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่าในด้านนโยบายในการจัดสวนสาธารณะโดยสวนใหญ่ คือ เพื่อให้เป็นแหล่งนันทนาการของประชาชน เป็นแหล่งพักผ่อนเป็นหลัก และสวนสาธารณะบางแห่ง จัดเป็นแหล่งวิทยาการ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมต่างๆในท้องถิ่น ด้านการดำเนินการหน่วยงานที่ดูแลดูแลเฉพาะสภาพทั่วไปของสวนสาธารณะ แต่ไม่มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาลงไปดูแลโดยตรง ดังนั้น

จึงมีปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้ ทั้งในด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และงบประมาณ ด้านมาตรฐาน การเรียนรู้ของสวนสาธารณะ ส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นที่ พักผ่อนของประชาชน มีการจัดกิจกรรมของชุมชน และบางแห่งมีการจัดการศึกษาต่อเนื่อง คือการ ฝึกอบรมอาชีพและมีการประเมินผลการจัดกิจกรรม

อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2548) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการ เรียนรู้ตลอดชีวิต :ห้องสมุดประชาชน งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาสภาพ การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเภท ห้องสมุดประชาชน เพื่อวิเคราะห์นโยบาย และแผนส่งเสริมการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและ การศึกษา กรณีศึกษา ได้แก่ ห้องสมุดประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 4 แห่ง และ ห้องสมุดประชาชนในเขตจังหวัดหลักของแต่ละภูมิภาค จำนวน 5 แห่ง วิธีดำเนินการวิจัย ใช้วิธีการ วิจัยเชิงพรรณนา(Descriptive Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ระยะ คือ สำรวจและศึกษาการ จัดการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน วิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต ประเภทห้องสมุดประชาชน และนำเสนอผลการจัดการเรียนรู้ของห้องสมุดประชาชน พร้อมข้อเสนอแนะ ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดประชาชนในปัจจุบัน จัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูล ข่าวสาร ศูนย์การเรียนรู้และจัดกิจกรรม เป็นเครือข่ายของชุมชน ให้การศึกษาแก่ประชาชน ส่งเสริม การอ่าน ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม มีการใช้ระบบที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ จัดบรรยากาศ เอื้อต่อการอ่านหนังสือ และมีการกำหนดให้ห้องสมุดประชาชนเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ชัดเจน

สุจินต์ กลัดประสิทธิ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การ เรียนรู้ชุมชนของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม.การศึกษาค้นคว้านี้ มี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของคณะกรรมการศูนย์ การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม ใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนและเสนอแนวทางการ ดำเนินงาน 2) ด้านการจัดให้มีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน 3) ด้านการจัดลำดับความสำคัญของความ ต้องการทางการศึกษา 4) ด้านการบริหารและจัดกิจกรรม 5) ด้านการจัดหาและสนับสนุนทรัพยากร 6) ด้านการกำกับดูแล ติดตามการดำเนินงาน 7) ด้านการประเมินผลการดำเนินงาน 8) ด้านการ ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลการดำเนินงาน และเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของอำเภออัมพวา จาก อบต. ทั้งหมด 12 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า ด้านวางแผนและเสนอแนวทางการดำเนินงาน และด้านจัดให้มีข้อมูล พื้นฐานของชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจัดลำดับความสำคัญของ ความต้องการทางการศึกษา ด้านบริหารและจัดกิจกรรม ด้านจัดหาและสนับสนุนทรัพยากร ด้าน กำกับดูแล ติดตามการดำเนินงานด้านการประเมินผลการดำเนินงาน และด้านประชาสัมพันธ์ และ เผยแพร่ผลการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 2. ผลการเปรียบเทียบ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำแนกตามตัวแปร เพศ ระดับการศึกษา

ตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติงาน และประสบการณ์การทำงาน พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีตำแหน่งหน้าที่การปฏิบัติงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการทางการศึกษา และด้านการกำกับดูแล ติดตามการดำเนินงาน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

มณัญญา นวลศรี (2552) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการศึกษาสภาพปัจจุบันของพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร จำนวน 3 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้ สภาพปัจจุบันในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร โดยรวมนั้นพบว่า ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ได้แก่ ขาดแคลนงบประมาณ กิจกรรมที่จัดไม่มีความหลากหลาย บุคลากรไม่มีความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และมีผู้เข้าชมน้อย ส่วนแนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ใน ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบายที่ คือ เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างและสืบทอดคุณค่า เอกลักษณ์และมรดกของชาติ เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัยเฉพาะทาง เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน เพื่อส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย และนโยบายควรเกิดจากความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ คือ เพื่อมุ่งให้ประโยชน์ต่อชุมชน ควรมีแผนงานบริหารจัดการทั้งระยะสั้นและระยะยาว แผนงานระยะยาวควรเป็นแผนที่มียุทธศาสตร์มาจากนโยบายของชาติ แผนงานระยะสั้นควรเป็นแผนประจำปีที่สนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย งบประมาณควรมาจากการสนับสนุนของรัฐบาลเป็นหลัก องค์กรท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์และให้การสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ควรวางแผนโครงการตามลำดับความสำคัญ ด้านบุคลากร คือ มีความรู้ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ มีใจรักด้านศิลปวัฒนธรรมของชาติ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศในระดับดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีจิตใจพร้อมให้บริการ ควรเป็นนักสื่อสารและนักถ่ายทอดที่ดี ควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นอย่างดี ควรจัดให้ไปศึกษาดูงานด้านพิพิธภัณฑ์ทั้งในและต่างประเทศ ด้านกิจกรรม คือ ควรมีการจัดกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ ควรมีการจัดนิทรรศการทั้งถาวรและชั่วคราว ควรมีการจัดกิจกรรมภาคสนาม ควรมีกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นและควรจัดกิจกรรมเสริมเพิ่มเติม ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ควรจัดทำสื่อประเภทต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการติดตามประเมินผล คือ ควรมีการติดตามประเมินผลทุกกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ควรมีการนำผลการประเมินมาใช้ ควรตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลประกอบด้วยบุคคลภายในและภายนอก ควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ควรมีการเผยแพร่ผลการประเมิน ควรมีการวางมาตรฐานกำกับตรวจสอบเพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพ มีการติดตาม

ประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ด้านความต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาล คือควรจัดให้เป็นวาระแห่งชาติ ควรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ องค์การท้องถิ่นควรมีบทบาทอย่างจริงจังในการดูแลพิพิธภัณฑ์ และควรจัดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นโดยเฉพาะ

เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2554) ทำการวิจัย เรื่องการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม. มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม โดยมีขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจแหล่งการเรียนรู้ของจังหวัดสมุทรสงคราม 2) การพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม และ 3) การตรวจสอบคุณภาพของฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนโรงเรียนศรีทธาสมุทร จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 41 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ด้านฐานข้อมูล ประกอบด้วย เนื้อหา ภาพประกอบ การสืบค้นข้อมูล การเพิ่ม/การลบ/แก้ไข ข้อมูล คู่มือการใช้งานข้อมูล การเชื่อมโยงไปยังส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และการพิมพ์รายงาน 2) ด้านแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย ข้อมูลจังหวัด สถานที่ บุคคล ประเพณีและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ ผลการประเมินความเหมาะสมของฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม โดยภาพรวม พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความเห็นว่าฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงครามมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการตรวจสอบคุณภาพของฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความเห็นว่ามีเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และผลการประเมินความพึงพอใจของนักเรียนผู้ใช้บริการฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

จิรัฐา จารุพิสิษฐ (2554) การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการ ศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี จำนวน 3 แห่ง และได้รวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาตลอดชีวิต การจัดการพิพิธภัณฑ์ดนตรี จำนวน 12 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น จำนวน 3 รอบ แล้วนำมาสรุปค้นหามติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผลการวิจัยพบว่า 1.พิพิธภัณฑ์ดนตรีปัจจุบันมีการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมาย ทำหน้าที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ดนตรีที่ได้รับการยอมรับ และมีความต้องการในการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง 2.แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ เป็นแหล่งรวบรวมเครื่องดนตรี และหลักฐานทางดนตรี ส่งเสริมการศึกษา เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เผยแพร่ความรู้ด้านดนตรีและเป็นห้องเรียนตลอดชีวิต ด้านบริหารจัดการ มีความชัดเจนและการพัฒนาคนไปด้วย คือมีการส่งเจ้าหน้าที่ไปเรียนในด้านวิชาที่เกี่ยวข้อง บุคลากรมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลง และพร้อมที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเอง พิพิธภัณฑ์ดนตรีต้องมีการวางแผนการตลาดเชิงรุก และควรมีการจัดตั้งกองทุนในการจัดสรรหางบประมาณ ด้านการจัด

กิจกรรม นิทรรศการควรมีความหลากหลาย มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และมีพื้นที่สำหรับผู้ชม ในการสืบค้นคว้าเปิดโอกาสให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในกิจกรรม โดยการแสดงดนตรีสด และผสมผสานกับการจัดแสดงด้านวัตถุ พร้อมเนื้อหา ด้านการประเมินผลของพิพิธภัณฑ์ดนตรี ใช้วิธีการสังเกตในการประเมินความพึงพอใจ เพื่อไม่ให้ทำลายสุนทรีย์ในการชมพิพิธภัณฑ์ดนตรี ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีการสร้างเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์ดนตรี และกลุ่มศิลปินวัฒนธรรมการแสดง เป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน ความรู้ และเครื่องดนตรี สร้างเครือข่ายไปยังต่างประเทศ ร่วมกับกลุ่มนักดนตรีอิสระ และนักสะสม

สุภามาศ อำดวง (2554) ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหา ความต้องการ การจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต 7 ด้านได้แก่ ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย ด้านการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในวัด ด้านบุคลากร ด้านกิจกรรมที่วัดจัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายกับแหล่งการเรียนรู้และด้านการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มตัวอย่างคือ แหล่งการเรียนรู้ในวัดจำนวน 13 แห่ง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านจุดมุ่งหมายและนโยบายปัญหามาก 2) แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้แก่ เน้นให้ผู้ให้บริการทุกคนได้เข้ามาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม เป็นการจัดการทำงานอย่างมีระบบโดยกำหนดระเบียบแบบแผนการทำงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดแหล่งการเรียนรู้ เน้นให้บุคลากรเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เน้นกิจกรรมการทัศนศึกษาในวัด กิจกรรมการอบรมระยะสั้น รวมไปถึงกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนแบบระยะยาว ประชาชนควรเป็นผู้ให้บริการที่ดีให้การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทุกภาคส่วนควรเข้ามามีบทบาทในการจัดแหล่งการเรียนรู้ ควรให้การสนับสนุนเกี่ยวกับด้านงบประมาณในการพัฒนาระบบการจัดการให้กับแหล่งการเรียนรู้ในวัด

ประพิมพ์ อัดตะนันท์ (2554) การนำเสนอแนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานประกอบการประเภทโรงแรม การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการเกี่ยวกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานประกอบการประเภทโรงแรม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับสถานประกอบการประเภทโรงแรม จำนวน 9 แห่ง จากนั้นใช้วิธีรวบรวมความคิดเห็นจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด จำนวน 1 ครั้ง และแบบสอบถามมาตรฐานประมาณค่า อีก 2 ครั้งจึงนำมาสนทนากลุ่ม กับผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิคเดลฟายจำนวน 9 ท่านเพื่อนำเสนอทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิต สถานประกอบการประเภทโรงแรม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1. สถานประกอบการประเภทโรงแรมมีศูนย์การเรียนรู้ หรือแหล่งการเรียนรู้อยู่แล้ว ซึ่งอยู่ในรูปแบบห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษาอังกฤษ บอร์ดความรู้ประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองและบทเรียนออนไลน์ และยังไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแลโดยเฉพาะ ทำให้พบว่าวัสดุ อุปกรณ์ชำรุดอยู่

บ้าง และยังขาดกระบวนการจูงใจให้พนักงานเข้าใช้บริการ รวมไปถึงยังไม่พบเครื่องมือหรือกิจกรรมที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพนักงานด้วยกัน ซึ่งเป็นความรู้จากการปฏิบัติงาน 2.แนวทางการจัดการศูนย์การเรียนรู้ตลอดชีวิตในสถานประกอบการประเภทโรงแรม นั้น 1.ควรมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเป็นทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายของโรงแรม ความต้องการของผู้บริหารและบุคลากร 2. ควรมีบุคลากรที่ดูแลเฉพาะอย่างน้อย 1 คน โดยมีลักษณะเฉพาะ เช่น ภูมิวิธีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่ 3.สถานที่จัดตั้งต้องมีความยืดหยุ่นเป็นได้ทั้งห้องสี่เหลี่ยมและพื้นที่พบปะออนไลน์ตามความเหมาะสม 4.องค์ความรู้ต้องมีความรู้พื้นฐาน ความรู้จากการปฏิบัติ ความรู้เฉพาะสายงาน ความรู้จากฝ่ายบุคคล ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง 5. สื่อการเรียนรู้มี สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อคอมพิวเตอร์และชุดการสอน 6. รูปแบบกิจกรรมต้องมีกิจกรรมทางการศึกษา เช่น การฝึกอบรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย คือ แหล่งการเรียนรู้ด้วยตนเองและชุดการเรียนรู้

กฤษณ์ แก้วโบราณ (2555) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การจัดการชุมชนของตลาดน้ำโบราณ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. วิเคราะห์กรณีศึกษาที่ดีของตลาดน้ำโบราณ 3 แห่งที่มีการจัดการชุมชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 2. เพื่อเสนอแนวทางการจัดการชุมชนของตลาดน้ำโบราณเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สรุประเด็นและจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนในชุมชน

ผลการวิจัยสรุปดังนี้ 1.ผลการวิเคราะห์กรณีศึกษาที่ดีของตลาดน้ำทั้ง 3 แห่ง พบว่ามีการจัดการ 4 ด้าน 1. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม 2. การจัดการด้านองค์กร 3.การจัดการด้านตลาด และ 4. การจัดการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2.แนวทางการจัดการชุมชนของตลาดน้ำโบราณ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี ควรมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และการจัดการน้ำเสีย 2. การจัดการด้านองค์กรที่ดี เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ 3.การจัดการด้านตลาดที่ดี ควรส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ตลาด ควบคุมมาตรฐานราคาและคุณภาพสินค้าในตลาดน้ำโบราณ และ 4. การจัดการด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 4.1 ผนวกกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆของตลาดน้ำให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษานอกระบบโรงเรียน 4.2 ออกแบบหลักสูตรระยะสั้นของการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยตั้งอยู่บนความต้องการของคนในชุมชน 4.3 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆในตลาดน้ำโบราณให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามอัธยาศัย

อานภาพ แยมดี (2555) ทำการวิจัยเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ 2. นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1. ความต้องการและปัญหาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ คือ ต้องการเพิ่มและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร ต้องการสื่อที่มีความหลากหลาย

ต้องการกิจกรรมที่ส่งเสริมการอนุรักษ์เพิ่มขึ้น และต้องการงบประมาณ 2. แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์สมัยใหม่ คือ ควรมีนโยบายด้านการศึกษาที่ต่อเนื่องและมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะ ควรเพิ่มจำนวนและศักยภาพพัฒนาบุคลากร ปรับปรุงสื่อให้มีความถูกต้อง หลากหลาย และเน้นด้านการอนุรักษ์ เพิ่มกิจกรรมทั้งการศึกษานอกระบบ การศึกษาในระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ที่สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ เพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมปรับปรุงแนวทางการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ศุภศี สุขสุนทร. (2555). การใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยของพระราชวังบางปะอิน. วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยของพระราชวังบางปะอิน เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยของพระราชวังบางปะอิน และศึกษาข้อเสนอแนะในการใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยของพระราชวังบางปะอิน ตัวอย่างคือผู้เข้าเยี่ยมชมพระราชวังบางปะอินจำนวน 150 คนโดยการสุ่มตัวอย่างแบบ accidental sampling เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่าเพศชายมากกว่าเพศหญิงมีอายุมากกว่า 25 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ มีความคิดเห็นว่าพระราชวังบางปะอินมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์มากที่สุดนอกจากนี้ผู้เข้าเยี่ยมชมมีความพึงพอใจต่อการใช้แหล่งการเรียนรู้พระราชวังบางปะอิน ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วยด้านวิทยากรและเจ้าหน้าที่ทั่วไปด้านสื่อเครื่องมือและอุปกรณ์ในการใช้ข้อมูลสารสนเทศด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการจัดภูมิทัศน์ ในส่วนของข้อเสนอแนะประกอบด้วย 1 ข้อเสนอแนะด้านการให้บริการ ได้แก่ ควรเพิ่มจำนวนจุดบริการเครื่องดื่ม จุดพักผ่อน บ้ายชื่อพันธุ์ไม้ หอขนาน้ำ และถังขยะตามจุดต่างๆ รวมทั้งควรมีความชัดเจนในการแต่งกายเข้าชมพระที่นั่ง ข้อมูลรายละเอียดในแผ่นพับควรมีรายละเอียดมากขึ้นและควรมี 2-3 ภาษา ต้องมีสื่อที่สามารถสะท้อนให้เห็นภาพอดีตชัดเจน มีความถูกต้องและสร้างความประทับใจได้ดี 2 ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ความระมัดระวังการใช้สปริงเกอร์สำหรับรดน้ำต้นไม้ตามสนามต่างๆ ไม่ให้รบกวนผู้เข้าชม และควรจัดให้มีการแสดงการทำขนมและอาหารไทยโบราณให้นักท่องเที่ยวชมและ 3 ด้านบุคลากร ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์นำชม และควรฝึกทักษะการเป็นมัคคุเทศก์เพิ่มเติม

ไศยลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล (2556) ทำการวิจัยเรื่อง ตลาดย้อนยุคสามชุกการเมืองเรื่อง : ที่และธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตลาดย้อนยุคสามชุกในบริบทของการเมืองเรื่องพื้นที่และในบริบทของธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีสำคัญที่ชาวตลาดสามชุกนำมาใช้เพื่อต่อสู้ ต่อรอง และปกป้องรักษาพื้นที่ตลาดสามชุกที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและที่ทำมาหากินมาตั้งแต่บรรพบุรุษไม่ให้ถูกไล่รื้อถอนจากกรมธนารักษ์ คือ 1) การผลิตสร้างความหมายใหม่ให้ตลาดสามชุกกลายเป็น “สามชุกตลาดร้อยปี” หรือ ‘ตลาดย้อนยุคสามชุก’ แหล่งท่องเที่ยวเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม โดยมีการจัดกิจกรรม 6

ประเด็น สำคัญดังนี้ 1.การจัดระเบียบตลาดและสิ่งแวดล้อม เช่น การดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน 2.การออกแบบและอนุรักษ์ฟื้นฟูอาคาร/ปรับปรุงอาคาร 3.การจัดตั้งกองทุนเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูอาคาร/ปรับปรุงอาคาร การกำหนดกฎระเบียบ กำหนดบทบาทหน้าที่และภารกิจกรรมการ 4.การประชาสัมพันธ์ จัดทำแผนพับประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลกิจกรรมและจัดทำเว็บไซต์สู่สาธารณะ 5.การสร้างเอกลักษณ์ของชาวตลาด ด้วยการจัดทำประวัติศาสตร์ และจัดกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ เช่น อาหาร ของฝาก รูปแบบสินค้า 6.ประสานงานหน่วยงานภายนอก เพื่อสื่อสารและให้เข้าใจถึงการอนุรักษ์ตลาดสามชุก 2) การรื้อฟื้นอัตลักษณ์ในอดีต ไม่ว่าจะเป็นโคลงนิราศสุพรรณและสุนทรภู่ ขุนจันทน์จันทรี วัตถุข้าวของ เรื่องราวความทรงจำ และอาหารในชีวิตประจำวันของผู้คนในตลาดสามชุกให้มาเป็นสินค้าที่สามารถซื้อขายได้ในปัจจุบันเพื่อการบริโภคของนักท่องเที่ยว รวมทั้ง 3) การสถาปนาให้มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติและนานาชาติ ผลการวิจัยเรื่องนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการทำความเข้าใจชุมชนที่กำลังเปลี่ยนผ่านไปเป็นชุมชนแห่งธุรกิจการท่องเที่ยว รวมทั้งชุมชนที่มีมิติด้านการเมืองเรื่องพื้นที่ทั้งในและต่างประเทศได้เป็นอย่างดี

อลงกรณ์ จุฑาเกตุ (2556) ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลุ่มประชากรที่ศึกษา คือ พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานครทั้ง 26 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1.ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น พบว่า มี 10 ปัจจัย ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง 2) การบริหารจัดการ 3) ลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่ 4) ตำแหน่งที่ตั้ง 5) อาคารและสถานที่ 6) การจัดแสดง 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) บุคลากรและเจ้าหน้าที่ 9) การประชาสัมพันธ์ และ 10) การใช้ประโยชน์ และการได้รับประโยชน์ของพิพิธภัณฑสถาน 2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีค่อนข้างน้อยในทุกๆ ด้าน คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เข้ามีส่วนตั้งแต่เริ่มต้น เพราะขาดปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่เข้าใจและเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ขาดกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา และขาดเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ส่งผลให้พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์ได้ 3.แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า มี 4 ข้อ คือ 1) การเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร 2) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร 3) การเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ

พัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร

สมจินตนา ชังเกต.(2556).การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.ศึกษาสภาพการดำเนินงานโดยทั่วไปของห้องสมุดชุมชนทั้งในและต่างประเทศ 2.ศึกษากิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของห้องสมุดชุมชน และ3.พัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประชากร ประกอบด้วย ผู้ใช้บริการ ผู้ปฏิบัติงาน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้เชี่ยวชาญด้านห้องสมุด ประชากรได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากห้องสมุดชุมชนในแต่ละภูมิภาคของประเทศ จำนวน 6 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า 1.สภาพการดำเนินงานโดยทั่วไปของห้องสมุดชุมชนในประเทศมีสภาพที่ตั้งอยู่ใกล้ชุมชน เป็นอาคารเอกเทศ ชั้นเดียวและสองชั้น มีเจ้าหน้าที่บริการ 1 คน ซึ่งไม่ใช้วุฒิบรรณารักษ์ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ค่อนข้างน้อยเปิดให้บริการในเวลาราชการ สภาพการดำเนินงานของห้องสมุดในต่างประเทศ มีจุดมุ่งหมายให้ห้องสมุดชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต และเน้นด้านการให้บริการโดยเท่าเทียมกันและทั่วถึง สภาพที่ตั้งอยู่ใกล้ถนน เป็นอาคารเอกเทศ ตั้งอยู่ในห้างสรรพสินค้าในแหล่งชุมชน เช่น ตลาดมีการประเมินความต้องการจำเป็น มีกฎหมายและงบประมาณรองรับจากท้องถิ่นและมีการประเมินผล 2 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศ ประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน วาดภาพ การจัดนิทรรศการ กิจกรรมของห้องสมุดชุมชนในต่างประเทศ ประกอบด้วย กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เล่านิทาน การจัดทำเว็บไซต์ ประวัติชุมชน การวาดภาพ มีห้องสมุดเคลื่อนที่ในรูปรถให้บริการ เครือข่ายมาจากสมาชิก และข้าราชการที่เกษียณอายุ ส่วนอาสาสมัครมาจากเยาวชนในชุมชน 3 รูปแบบห้องสมุดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีรูปแบบที่ประกอบไปด้วย ด้านโครงสร้างกายภาพเป็นอาคารชั้นเดียวและสองชั้นตั้งอยู่ใกล้ชุมชนในระยะทาง 100 เมตร ด้านบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมประมาณมาจากการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเสื่อขาดห้องสมุดอาสาสมัครพร้อมของหน่วยงาน ด้านการประชาสัมพันธ์และการให้บริการด้านกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำนักงานส่งเสริมการอ่านห้องสมุดเคลื่อนที่ทางส่งเสริมอาชีพที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชน และด้านการประเมินผลการดำเนินงาน นำการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการประเมินอย่างต่อเนื่อง และมีรายงานผลดำเนินงานต่อชุมชน

ตาราง 3 ตารางสรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแหล่งการเรียนรู้

ข้อ	รายการ	สุจิตา คำแสง (2543)	วรุณี เฟื่องพันธ์ (2548)	อาชัญญา รัตนอุบล(2548)	อาชัญญา รัตนอุบล(2548)	มนัญญา นวลศรี (2552)	จิรัฐา จารุพิสิฐธร(2554)	สุภามาส อำดวง (2554)	ประพิมพ์ อัดตะนันท์(2555)	ศุภี สุขสุนทร. (2555)	อานุกาพ แย้มดี (2556)	อลงกรณ์ จุฑาเกตุ(2556)	สมจินตนา ชังเกต (2556)	สรุปแนวทางการพัฒนา
1	ศึกษาสภาพปัจจุบัน			✓	✓	✓				✓			✓	✓
2	ศึกษาความต้องการ						✓	✓	✓		✓			✓
3	ศึกษาปัญหา			✓	✓		✓	✓	✓		✓			
4	วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
5	การบริหารจัดการ		✓	✓	✓	✓	✓	✓				✓		✓
6	ลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่											✓		
7	ตำแหน่งที่ตั้ง											✓		
8	อาคารและสถานที่	✓	✓						✓			✓	✓	
9	การจัดแสดง สื่อ	✓		✓	✓				✓			✓	✓	
10	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓
11	บุคลากรและเจ้าหน้าที่			✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓		
12	การประชาสัมพันธ์								✓	✓		✓	✓	
13	สิ่งอำนวยความสะดวก									✓				

ตาราง 3 (ต่อ)

ข้อ	รายการ	สดสวาท คำแดง (2543)	วารุณี เฟื่องพันธ์ (2548)	อาชัญญา รัตนอุบล(2548)	อาชัญญา รัตนอุบล(2548)	มณีญา นวลศรี (2552)	จิรัญญา จารุพิสิฐ(2554)	สุภามาส อำดวง (2554)	ประพิมพ์ อัดตะนันท์(2555)	ศุภี ศุขสุนทร. (2555)	อานุกาพ แย้มดี (2556)	อลงกรณ์ จุฑาเกตุ(2556)	สมจินตนา ชังเกต (2556)	สรุปแนวทางการพัฒนา
14	การใช้ประโยชน์และการได้รับประโยชน์		✓									✓		
15	การมีส่วนร่วมของประชาชน		✓					✓						✓
16	การสร้างภาคีเครือข่าย						✓	✓					✓	✓
17	การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ					✓		✓					✓	
18	การประเมินผล			✓	✓	✓	✓						✓	✓

สรุป ในแนวทางการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ด้วยวัตถุประสงค์ เป้าหมายของตลาด และบริบทไม่ขัดต่อการดำเนินกิจการตลาด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้เช่าพื้นที่เพื่อจำหน่ายสินค้าและเก็บรายได้ ประกอบกับตลาดได้มีการพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และยังมีผู้ศึกษาในการพัฒนาให้ตลาดหรือขึ้นทะเบียนตลาดแหล่งการเรียนรู้ ของชุมชน ผู้วิจัยจึงกำหนดแนวทางในการศึกษา ประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบัน และการศึกษาความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และการสอบถามความคิดเห็นของเจ้าของตลาด ผู้บริหาร นักวิชาการด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งคัดเลือกจากการสุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ ด้านวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของตลาด ด้านการบริหาร ด้านการกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ของตลาด ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านภาคีเครือข่าย ด้านประเมินผล

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยประเภทการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ ศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต ขั้นที่ 2 ขั้น หาแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการของประชาชน พ่อค้าแม่ค้า ผู้เข้ามาใช้บริการ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาด จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเขียนรายงานโดยใช้การพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนในการดำเนินวิจัย

1. ขั้นเตรียมการ

1.1 การศึกษาข้อมูลแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร กฎหมาย ระเบียบ รวมทั้งข้อกำหนดที่เกี่ยวกับการจัดตั้ง การขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการ ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 กำหนด โครงร่างและประเด็นที่จะทำการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักเกณฑ์การสร้างและพัฒนา เพื่อคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ที่ได้จาก (สุมาลี สังข์ศรี. 2558: 130-138) กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่มีความพร้อมเพื่อพัฒนา และส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1.มีทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรฐาน 25 3. การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย 4. มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5.ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร

1.3 นำแบบสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรและมีความพร้อมเพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ

1.4 ประสานงานกับตลาดที่มีรายชื่อเป็นตลาดประเภท 1 ที่มีโครงสร้างอาคารถาวร จำนวน 142 ตลาด ในกรุงเทพมหานคร เพื่อทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดมีลักษณะเป็นอย่างไร และมีปัญหา อุปสรรคใดบ้าง โดยใช้แบบสำรวจที่ผ่านการพิจารณาแก้ไขของผู้ทรงคุณวุฒิ

มาเก็บข้อมูลด้วยการสอบถามจากผู้ประกอบการ และผู้เข้ามาใช้บริการ ตามเกณฑ์การคัดเลือก แหล่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ด้าน ว่า “มี” หรือ “ไม่มี”

1.5 ผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคาร ถาวรนำมาสรุปผลการคัดเลือกตลาดที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์และที่มีความพร้อมเพื่อพัฒนาให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ โดยตลาดที่ผ่านเกณฑ์ต้องได้คะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

1.6 จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้าน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย,เจ้าของตลาดและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในตลาด และ เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับตลาด แนวทางในการพัฒนาตลาด ส่งเสริมให้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 6 ด้าน 1)ด้านจุดมุ่งหมายและ วัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

1.7 นำแบบสอบถามความคิดเห็นใน แนวทางการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิตที่ใช้สอบถามผู้เชี่ยวชาญ ที่ร่างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ด้านการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้บริหารตลาด จำนวน 5 คน ตรวจสอบคำถามและให้คะแนน คือถ้าได้ค่า $IOC \geq 0.60$ แสดงว่าคำถามนั้นวัดวัตถุประสงค์ข้อนั้น ซึ่งหมายความว่าคำถาม นั้นมีความตรงตามเนื้อหา ถ้าค่า $IOC \leq 0.60$ แสดงว่า คำถามนั้นไม่ได้วัดวัตถุประสงค์ข้อนั้น ซึ่งหมายความว่าคำถามนั้นไม่มีความตรงตามเนื้อหา จึงควรตัดทิ้ง หรืออาจปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

1.8 ประสานงานกับตลาดที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกและมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็น แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 16 ตลาด และดำเนินการสอบถามความคิดเห็นในการพัฒนา ตลาดส่งเสริมให้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 8 คน เจ้าของตลาดและ ผู้บริหารตลาด 16 คน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับตลาด จำนวน 6 คน เพื่อ พัฒนา ส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ ของตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการงบประมาณ บุคลากร 3)ด้านการจัด กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5)ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

1.9 จากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการและผู้เข้ามาใช้บริการ ความ คิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เจ้าของตลาด เจ้าหน้าที่ภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับ ตลาด ภาคสนามมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นประเด็นต่างๆเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาตลาดที่มี โครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ขั้นตอนการ การพัฒนาตลาดมีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.1 สรุปผล แบบสอบถามความต้องการในการเข้ารับบริการจากตลาดของผู้เข้ามาใช้บริการ ผู้ประกอบการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสังเคราะห์การพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.2 ผู้วิจัยจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาตลาด เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเป็นเจ้าของตลาด หรือผู้บริหารตลาดร่วมกันแสดงความคิดเห็น ทศนคติ และบริบทที่ไม่ขัดต่อการดำเนินกิจการของตลาด และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้

2.3 สรุปผลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) แสดงความคิดเห็น ทศนคติของเจ้าของตลาด หรือผู้บริหารตลาด เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การกำหนดประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ในเขตต่างๆของกรุงเทพมหานคร จำนวน 142 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง

ทำการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อพัฒนา ส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตประกอบด้วย

1. มีทรัพยากร สาระความรู้ที่หลากหลาย
2. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25
3. การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย
4. มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ
5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับ

หลักสูตร

6. ตลาดที่ได้รับอนุญาตให้จัดตั้งเป็นตลาดประเภทที่ 1 จากหน่วยงานราชการ

หมายเหตุ หลังจากได้ทำการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร พบว่ามีตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ที่ผ่านการคัดเลือกและมีความพร้อมในการส่งเสริมพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้โดยผ่านเกณฑ์ จำนวน 16 ตลาด ประกอบด้วย

ลำดับ	ชื่อตลาด	เขต
1	ตลาดยิ่งเจริญ	เขตบางเขน
2	ตลาดอ่อนนุช	เขตวัฒนา
3	ตลาดบางขุนศรี	เขตบางกอกน้อย
4	ตลาดถนนอมรินทร์	เขตบางเขน
5	ตลาดสามย่าน	เขตปทุมวัน
6	ตลาดศูนย์การค้ามีนบุรี	เขตมีนบุรี
7	ตลาดกลางแฮปปี้แลนด์	เขตบางกะปิ
8	ตลาดเอี่ยมสมบัติ	เขตสวนหลวง
ลำดับ	ชื่อตลาด	เขต
9	ตลาดพัฒนานันท์	เขตดอนเมือง
10	ตลาดสายเนตร	เขตคันนายาว
11	ตลาดพิบูลย์วิทย์	เขตจอมทอง
12	ตลาดใหม่ทุ่งครุ	เขตทุ่งครุ
13	ตลาดลานบุญ	เขตลาดกระบัง
14	ตลาดองค์กรเพื่อการเกษตร (อตก.)	เขตจตุจักร
15	ตลาดยอดพิमान	เขตพระนคร
16	ตลาดบองมาเซ่	เขตจตุจักร

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสำรวจ สภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรโดยนำเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้เพื่อกำหนดรูปแบบในการพัฒนา นำมากำหนดหัวข้อในการศึกษาภาคสนามประกอบด้วย 5 ข้อ 1.ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย 4. องค์ความรู้/วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5.ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร (สุมาลี สังข์ศรี: 2550)

เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นในการศึกษาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของตลาด

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลการคัดเลือก แหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 5 ข้อ 1.ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย 4. องค์ความรู้/วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร

ส่วนที่ 3 : ข้อมูลอื่นๆ ตำแหน่งที่ตั้ง,หน่วยงานที่รับผิดชอบ และการดูแลรักษาตลาด

2 แบบสอบถามความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการ และผู้ประกอบการ ในแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลความต้องการเข้ามาใช้บริการ และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3)ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เกณฑ์ในการคัดเลือกสอบถามความต้องการเข้ามาใช้บริการ และการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลุ่มในการวิจัยมีจำนวน 180 จากตลาดที่คัดเลือกมาทั้งหมด 16 ตลาด ดังนี้

- ผู้เข้ามาใช้บริการหรือประชาชน จำนวน 144 คน
- ผู้ประกอบการ หรือพ่อค้า แม่ค้า จำนวน 36 คน

3. แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการในแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบไปด้วย

3.1 แบบสัมภาษณ์เจ้าของตลาดหรือผู้บริหารตลาด ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ตอน คือ

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไป

ส่วนที่ 2 : ข้อมูลความคิดเห็นในการส่งเสริมและพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3)ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5)ด้านภาคีเครือข่าย 6)ด้านการประเมินผล

ส่วนที่ 3 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ ในการให้ความคิดเห็นในการพัฒนาและส่งเสริมตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กลุ่มในการวิจัยมีดังนี้

- นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญการศึกษาระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

จำนวน 8 คน

- เจ้าของตลาดหรือผู้บริหารตลาด จำนวน 16 คน
- เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับตลาด คือ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อม เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 6 คน

4. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.1 แบบสนทนากลุ่ม นำข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการผู้ประกอบการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นรายด้านและนำมาเป็นใช้เป็นข้อคำถามนำในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เจ้าของตลาด ผู้บริหารตลาด หรือตัวแทนตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรและมีความพร้อมในการพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ จำนวน 16 ตลาด ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ทศนคติ และบริบทที่ไม่ขัดต่อการดำเนินกิจการของตลาด และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดได้ ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3)ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5)ด้านภาคีเครือข่าย 6)ด้านการประเมินผล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาด โดยนำเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้เพื่อกำหนดรูปแบบในการพัฒนา นำมากำหนดหัวข้อในการศึกษาภาคสนามประกอบด้วย 5 ข้อ 1.ทรัพยากร สาระความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย 4. องค์ความรู้/วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร แล้วคัดเลือกตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่ผ่านเกณฑ์การเป็นแหล่งการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน

3. นำแบบสอบถาม ทำการสอบถามความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการ ผู้ประกอบการ ในแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3)ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6)ด้านการประเมินผล

4. นำแบบสอบถาม ทำการสอบถามความคิดเห็นของนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เจ้าของตลาดหรือผู้บริหารตลาด เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้องกับตลาด ในแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

5.สรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการ ผู้ประกอบการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เจ้าของตลาดหรือผู้บริหารตลาด เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับ ตลาด ในแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล เพื่อกำหนดแนวทางในการ พัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

6. นำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มาใช้เป็น คำถามนำในการสนทนากลุ่ม เพื่อแสดงความคิดเห็น ทศนคติ นำข้อมูลจริงที่เกี่ยวกับตลาด และ บริบทที่ไม่ขัดต่อการดำเนินกิจการของตลาด ที่สามารถทำให้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้จริง เพื่อนำมากำหนดแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีองค์ประกอบ 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการ ประเมินผล

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การคำนวณค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่า เบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.1 การหาคะแนนเฉลี่ย (Mean)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{n}$$

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum X^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

2. การตรวจสอบข้อมูล โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง วิธีนี้จะหาตัวเลขประจำข้อ โดยใช้สูตร IOC ด้วยการนำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่านพิจารณาถึงความเห็นและให้คะแนน ดังนี้ ชูศรี วงศ์รัตน์. (2537)

ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นวัดคุณลักษณะตรงตามนิยาม

ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นวัดคุณลักษณะตรงตามนิยาม

ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นไม่วัดคุณลักษณะตรงตามนิยาม

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้อง

$\sum R$ แทน ผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

การแปลความหมายของค่า IOC คือถ้าได้ค่า $IOC \geq 0.60$ แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดวัตถุประสงค์ข้อนั้น ซึ่งหมายความว่าข้อคำถามนั้นมีความตรงตามเนื้อหา ถ้าค่า $IOC \leq 0.60$ แสดงว่า ข้อคำถามนั้นไม่ได้วัดวัตถุประสงค์ข้อนั้น ซึ่งหมายความว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความตรงตามเนื้อหา จึงควรตัดทิ้ง หรืออาจปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสำรวจสภาพปัจจุบันในการดำเนินงานตลาด โดยนำเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้เพื่อกำหนดรูปแบบในการพัฒนา นำมากำหนดหัวข้อในการศึกษาภาคสนามประกอบด้วย 5 ข้อ 1.ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย 4. องค์ความรู้/วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร โดยกำหนดการสำรวจด้วยการสังเกต และสอบถามจากพ่อค้า แม่ค้า ผู้เข้ามาใช้บริการ ตามเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ จำนวน 5 ด้าน ว่า “มี” หรือ “ไม่มี” แล้วสรุปผลการตรวจสอบและนำเสนอในลักษณะการบรรยายความ

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการ และความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการในการพัฒนาและส่งเสริมตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในลักษณะตารางและการบรรยายความอธิบายได้ตาราง

3. ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่ได้จากวิเคราะห์ สังเคราะห์จากแบบสอบถามความต้องการของ ผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการพัฒนาและส่งเสริมตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน คือ 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล นำมาเป็นคำถามนำในการสนทนา เพื่อแสดงความคิดเห็น ทศนคติ ข้อมูลการบริหารจัดการตลาดที่สามารถทำได้จริง โดยผลจากการสนทนากลุ่มนำมาสรุปและนำเสนอในลักษณะการบรรยายความ ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ทศนคติ และบริบทที่ไม่ขัดต่อการดำเนินกิจการของตลาด และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดได้ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกำหนดแนวทางการพัฒนาตลาดต้นแบบที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยนำเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ ของสุมาลี สังข์ศรี เพื่อคัดเลือกตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร และนำมาศึกษาเชิงลึก เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน 1.ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย 4. องค์ความรู้/วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร

ตาราง 4 ตารางการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=142)

ลำดับ	ตลาด	ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย	มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตาม	การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และ	องค์ความรู้วิทยากร/ผู้แนะนำ/ผู้สอน	ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีหลักสูตร	เกณฑ์ มีองค์ประกอบเป็นร้อยละ 80 (ผ่าน)
1	คลองเตย	✓					ไม่ผ่าน
2	เงินวิจิตร	✓					ไม่ผ่าน
3	วงเวียนใหญ่						ไม่ผ่าน
4	ท่าดินแดง	✓					ไม่ผ่าน
5	สายเนตร	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
6	ศรีเสนา						ไม่ผ่าน
7	บางเขน						ไม่ผ่าน
8	อมรพันธ์						ไม่ผ่าน
9	ประชานิเวศน์	✓		✓			ไม่ผ่าน

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ตลาด	ทรัพยากร สาธารณะรัฐที่ หลากหลาย	มีวัตถุประสงค์ในการเป็น แหล่งการเรียนรู้ตาม	การเข้าถึงสะดวก มีสิ่ง อำนวยความสะดวก และ	องค์ความรู้วิทยากร/ มีงานวิจัย/ผลงาน	ทรัพยากรที่โดดเด่นและ น่าสนใจ ที่สามารถเรียนรู้ได้	เกณฑ์ มีองค์ประกอบเกิน ร้อยละ 80 (ผ่าน)
10	องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
11	ตลาดบองมาเซ่	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
12	โอ้เอ้	✓					ไม่ผ่าน
13	วัดไทร	✓					ไม่ผ่าน
14	ใหม่จอมทอง	✓					ไม่ผ่าน
15	สุขสวัสดิ์	✓		✓			ไม่ผ่าน
16	บางขุนเทียน	✓					ไม่ผ่าน
17	พิบูลย์วิทย์	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
18	วัฒนานันท์	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
19	เสริมเพิ่มพูน						ไม่ผ่าน
20	ศรีดินแดง						ไม่ผ่าน
21	สุทธิสาร	✓					ไม่ผ่าน
22	ศรีวณิช	✓					ไม่ผ่าน
23	ยอดขวัญ	✓					ไม่ผ่าน
24	ห้วยขวาง	✓					ไม่ผ่าน
25	ศรียาน	✓					ไม่ผ่าน
26	ราชวัตร	✓					ไม่ผ่าน
27	เทวราช						ไม่ผ่าน
28	พุทธมณฑล	✓		✓			ไม่ผ่าน
29	ธนบุรี (2 สนามหลวง)	✓		✓			ไม่ผ่าน
30	ใหม่ทุ่งครุ	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
31	ทุ่งครุพลาซ่า	✓					ไม่ผ่าน
32	ใหม่สำเหร่						ไม่ผ่าน
33	วัดกลาง	✓					ไม่ผ่าน
34	สี่แยกบ้านแขก						ไม่ผ่าน
35	โกวบ้อ	✓					ไม่ผ่าน
36	ดาวคะนอง	✓					ไม่ผ่าน

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ตลาด	ทรัพยากร ความสะดวก หลากหลาย	มีวัตถุประสงค์ในการเป็น แหล่งการเรียนรู้ตาม	การเข้าถึงสะดวก มีสิ่ง อำนวยความสะดวก และ	องค์ความรู้วิทยากร/ มีงานวิจัย/ผลงาน	ทรัพยากรที่โดดเด่นและ น่าสนใจ ทรัพยากรอื่นๆ	เกื้อหนุน มีองค์ประกอบเป็น ร้อยละ 80 (ผ่าน)
37	รัชดาภิเษก						ไม่ผ่าน
38	สดบางขุนศรี	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
39	วัดสุวรรณาราม						ไม่ผ่าน
40	บางกอกน้อย	✓		✓			ไม่ผ่าน
41	นครหลวง						ไม่ผ่าน
42	พราณนก	✓					ไม่ผ่าน
43	อัมรินทร์						ไม่ผ่าน
44	ศักดิ์เจริญ						ไม่ผ่าน
45	ท่าพระ	✓		✓			ไม่ผ่าน
46	ท่าพระรุ่งเรือง	✓		✓			ไม่ผ่าน
47	โพธิ์สามต้น						ไม่ผ่าน
48	สดลำสาลี	✓					ไม่ผ่าน
49	สดนครไทย	✓					ไม่ผ่าน
50	สดบางกะปิ 3						ไม่ผ่าน
51	ไต้รุ่งหัวหมาก						ไม่ผ่าน
52	สดลาดพร้าวซอย 123						ไม่ผ่าน
53	กลางแบริ่งแลนด์	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
54	บางกะปิ 2-1						ไม่ผ่าน
55	นัดมารวย	✓					ไม่ผ่าน
56	กลางบางกระดี	✓					ไม่ผ่าน
57	ยิ่งเจริญ	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
58	มงคลไชย						ไม่ผ่าน
59	สดศูนย์การค้ารามอินทรา	✓			✓		ไม่ผ่าน
60	ถนนอมมิตร	✓	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
61	บางคอแหลม	✓			✓		ไม่ผ่าน
62	แสงฟ้า						ไม่ผ่าน
63	ใหม่บางแค	✓					ไม่ผ่าน

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ตลาด	ทรัพยากร สาธารณรัฐที่ หลากหลาย	มีวัตถุประสงค์ในการเป็น แหล่งการเรียนรู้ตาม การเข้าถึงสะดวก มีสิ่ง อำนวยความสะดวก และ	องค์ความรู้วิทยากร/ ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้สอน	ทรัพยากรที่โดดเด่นและ น่าสนใจ ที่สามารถเรียนรู้ กันได้ มีองค์ประกอบเกิน ร้อยละ 80 (ผ่าน)	
64	ศูนย์การค้าบางแค	✓	✓		ไม่ผ่าน	
65	ศรีเขมา	✓			ไม่ผ่าน	
66	ประจวบ				ไม่ผ่าน	
67	มณีพิมาน	✓			ไม่ผ่าน	
68	สดวงสว่างและวงศ์สว่างพลาซ่า				ไม่ผ่าน	
69	มหาสิน	✓			ไม่ผ่าน	
70	อุดมสุขพัฒนา	✓	✓		ไม่ผ่าน	
71	อุดมสุข				ไม่ผ่าน	
72	ศิลาวัฒน์	✓	✓		ไม่ผ่าน	
73	สดสีแยกบางนา				ไม่ผ่าน	
74	ลาซาล 2,000	✓	✓		ไม่ผ่าน	
75	ดวงพลอย				ไม่ผ่าน	
76	เอกชัย	✓			ไม่ผ่าน	
77	ศิริชัย	✓			ไม่ผ่าน	
78	ปิ่นทอง				ไม่ผ่าน	
79	พงษ์ทรัพย์	✓			ไม่ผ่าน	
80	สดบางพัฒนา				ไม่ผ่าน	
81	กรุงธน				ไม่ผ่าน	
82	เจริญพรผล				ไม่ผ่าน	
83	วัดแขก	✓	✓		ไม่ผ่าน	
84	ปัฐวิกรณ์	✓	✓		ไม่ผ่าน	
85	โพธิ์สุวรรณ				ไม่ผ่าน	
86	สามย่าน	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
87	พัฒนาการ	✓	✓			ไม่ผ่าน
88	เสรีมาร์เก็ต	✓	✓			ไม่ผ่าน
89	ศรีตากกล้า					ไม่ผ่าน

ตาราง 4 (ต่อ)

ลำดับ	ตลาด	ทรัพยากร สาธารณรัฐที่ หลากหลาย	มีวัตถุประสงค์ในการเป็น แหล่งการเรียนรู้ตาม การเข้าถึงสะดวก มีสิ่ง อำนวยความสะดวก และ	องค์ความรู้วิทยากร/ ผู้เชี่ยวชาญ/อาสาสมัคร	ทรัพยากรที่โดดเด่นและ น่าสนใจ ที่สามารถเรียนรู้ได้ เกื้อหนุน มีองค์ประกอบเกิน ร้อยละ 80 (ผ่าน)	
90	ตลาดนัดเบอร์วันราม 2 อาคาร 1	✓	✓		ไม่ผ่าน	
91	ตลาดนัดเบอร์วันราม 2อาคาร 2	✓	✓		ไม่ผ่าน	
92	ตลาดนัดเบอร์วันราม 2 อาคาร 3	✓	✓		ไม่ผ่าน	
93	นางเล็ง	✓			ไม่ผ่าน	
94	สนามเป้า	✓	✓		ไม่ผ่าน	
95	มิ่งขวัญพัฒนา	✓	✓		ไม่ผ่าน	
96	องค์การตลาดปากคลอง	✓	✓		ไม่ผ่าน	
97	ยอดพิมาน	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
98	ท่าเตียน					ไม่ผ่าน
99	ส่งเสริมการเกษตร	✓	✓			ไม่ผ่าน
100	บ้านหม้อ					ไม่ผ่าน
101	สายทิพย์					ไม่ผ่าน
102	บางจาก					ไม่ผ่าน
103	เจริญศรี					ไม่ผ่าน
104	ไชยนิมพลี	✓				ไม่ผ่าน
105	มีนบุรี 1					ไม่ผ่าน
106	ศูนย์การค้ามีนบุรี	✓	✓	✓	✓	ผ่าน
107	เคหะชุมชนรามคำแหง					ไม่ผ่าน
108	รุ่งเรือง	✓	✓			ไม่ผ่าน
109	บางโพธิ์พาง					ไม่ผ่าน
110	นางลิ้นจี่					ไม่ผ่าน
111	เพิ่มทรัพย์	✓				ไม่ผ่าน
112	ทรัพย์จันทร์ผืน	✓	✓			ไม่ผ่าน
113	โชคชัย 4					ไม่ผ่าน
114	อ่อนนุช					ไม่ผ่าน
115	แสงทิพย์ 1					ไม่ผ่าน

ลำดับ	ตลาด	ทรัพยากร	การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และ	องค์ความรู้วิทยากร/มีงานวิจัย/ผลงาน	ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ	เกณฑ์ มีองค์ประกอบเกินร้อยละ 80 (ผ่าน)
116	แสงทิพย์ 2					ไม่ผ่าน
117	รุ่งอรุณ					ไม่ผ่าน
118	เอกมัย		✓		✓	ไม่ผ่าน
119	เพชรบุรี					ไม่ผ่าน
120	ศูนย์การค้าบางประกอก		✓		✓	ไม่ผ่าน
121	อุดมผล					ไม่ผ่าน
122	เกรียงไกร					ไม่ผ่าน
123	ลานบุญ			✓	✓	ไม่ผ่าน
124	กลางนครร่มเกล้า					ไม่ผ่าน
125	ฉัตรสาคร		✓		✓	ไม่ผ่าน
126	สุคนธ์สวัสดิ์					ไม่ผ่าน
127	สะพาน 2					ไม่ผ่าน
128	คุณหญิงบุญมี		✓		✓	ไม่ผ่าน
129	สวนพลู	✓	✓	ไม่ผ่าน		ไม่ผ่าน
130	เก่า		✓			ไม่ผ่าน
131	กรมภูเรศ		✓		✓	ไม่ผ่าน
132	สดคลองตัน		✓		✓	ไม่ผ่าน
133	เอี่ยมสมบัติ			✓	✓	ไม่ผ่าน
134	วงศ์กร		✓			ไม่ผ่าน
135	เคหะออเงิน					ไม่ผ่าน
136	สายไหม กม19 .					ไม่ผ่าน
137	ศูนย์การค้านครเพชรเกษม		✓		✓	ไม่ผ่าน
138	ศูนย์การค้าหนองแขม		✓		✓	ไม่ผ่าน
139	หนองจอก		✓		✓	ไม่ผ่าน
140	พงษ์เพชร		✓		✓	ไม่ผ่าน
141	เมืองทอง					ไม่ผ่าน
142	ทุ่งสองห้อง					ไม่ผ่าน
รวม			87	16	53	16

ตาราง 5 ตารางสรุปการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต แสดงองค์ประกอบรายด้าน โดยแสดงเป็นค่าร้อยละ (N=142)

ที่	รายการ	มี (ร้อยละ)	ไม่มี (ร้อยละ)
1	ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตการค้าขาย การประกอบอาชีพ และมีอุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เช่น มุมบริการหนังสือ สิ่งพิมพ์ วารสาร บอร์ด ป้ายประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย มีวารสารประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ เรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภค สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ facebook Instagram	87 (61.26)	55 (38.74)
2	มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 ผู้บริหารตลาด ต้องส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวก เช่น การให้พื้นที่จัดกิจกรรม การรับเชิญ หรือสนับสนุนพ่อค้าแม่ค้าเป็นวิทยากร	16 (11.26)	126 (88.74)
3	การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย หมายถึง มีอาคารแข็งแรง มั่นคง กันแดดกันฝนได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยบริการตลอด 24 ชั่วโมง การติดตั้งระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด อาคารสามารถกันแดดกันฝนได้ดี มีการระบายอากาศ ไม่ร้อน อบอ้าว หรืออับทึบ บริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขังเฉอะแฉะ มีเครื่องดับเพลิงติดตั้งไว้ เช่น ถังดับเพลิง มีป้ายระบุเวลาที่เปิดให้บริการที่ชัดเจน	55 (38.74)	87 (61.26)
4	มีองค์ความรู้ ผู้แนะนำ หมายถึง/วิทยากรผู้สอน/มีพ่อค้าแม่ค้าที่ประสบการณ์ประกอบอาชีพตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีบุคลากรฝ่ายประชาสัมพันธ์ มีองค์ความรู้ที่ชัดเจน	16 (11.26)	126 (88.74)
5	ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมที่เป็นลักษณะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ธรรมชาติที่รักษาสิ่งแวดล้อม เช่น เรื่อง การจัดการขยะ การนำขยะกลับมาใช้งาน การไม่ใช้โฟม	16 (11.26)	126 (88.74)

จากตาราง 5 ตารางแสดงการสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่ามีตลาดที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ และมีความพร้อมในการพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ 1.ทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย 2.มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย 4. องค์ความรู้/วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับหลักสูตร โดยมีคะแนนเกินกว่าร้อยละ 80 จำนวน 16 ตลาด ประกอบด้วย ตลาดยิ่งเจริญ ,ตลาดอ่อนนุช,ตลาดบางขุนศรี,ตลาดถนนมิตร ตลาดสามย่าน ,ตลาดศูนย์การค้ามีนบุรี ,ตลาดกลางแฮปปี้แลนด์,ตลาดเอี่ยมสมบัติ ,ตลาดวัฒนานนท์ ,ตลาดสายเนตร ,ตลาดพิบูลย์วิทย์ ,ตลาดใหม่ทุ่งครุ,ตลาดลานบุญ ,ตลาดองค์กรเพื่อการเกษตร (อตก.) ,ตลาดยอดพิมาน และตลาดบองมาเซ

1. ด้านทรัพยากร สารความรู้ที่หลากหลาย พบว่า พบว่ามีตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในด้านนี้จำนวน 87 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 61.26 และไม่มี จำนวน 53 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 38.74 โดยส่วนใหญ่ตลาดมีองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับวิถีการดำรงชีวิตการค้าขาย การประกอบอาชีพ และมีวัสดุ อุปกรณ์ที่ช่วยส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ เช่น มุมบริการหนังสือ สิ่งพิมพ์ วารสาร บอร์ด ป้ายประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย มีวารสารประชาสัมพันธ์ การจัดนิทรรศการให้ความรู้ เรื่อง การคุ้มครองผู้บริโภค สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น เว็บไซต์ facebook Instagram

2. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 พบว่ามีตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในด้านนี้ จำนวน 16 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 11.26 และไม่มี จำนวน 126 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 88.74 โดยตลาดที่มีความพร้อมจะมีผู้บริหารตลาด ต้องส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงาน และอำนวยความสะดวก เช่น การให้พื้นที่จัดกิจกรรม การรับเชิญหรือสนับสนุนพ่อค้าแม่ค้าเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานราชการ/เอกชน สถาบันการศึกษาต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย พบว่า มีตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่มีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ในด้านนี้ จำนวน 55 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 38.74 และไม่มี จำนวน 87 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 61.26 โดยตลาดที่มีความพร้อมจะมีลักษณะโครงสร้างอาคารแข็งแรง มั่นคง กันแดดกันฝนได้ดี มีแสงสว่างเพียงพอ มีการระบายอากาศ ไม่ร้อน อบอ้าว หรืออับทึบ บริเวณโดยรอบไม่มีน้ำขังเนอะเนะ มีเจ้าหน้าที่รักษาความสะอาดและเจ้าหน้าที่รักษาปลอดภัย บริการตลอด 24 ชั่วโมง มีการติดตั้งระบบกล้องโทรทัศน์วงจรปิด มีเครื่องดับเพลิงติดตั้งไว้ เช่น ถังดับเพลิง มีถังขยะรองรับตั้งวางภายในตลาด มีระบบเสียงและจอภาพโทรทัศน์ประชาสัมพันธ์ มีบอร์ดประชาสัมพันธ์ มีห้องน้ำสะอาดและแยกเพศชายหญิงออกจากกัน มีป้ายระบุเวลาที่เปิดให้บริการที่ชัดเจน มีทางเดินทางเท้าภายในอาคารมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2 เมตร มีการจัดโซนแบ่งแยกประเภทสินค้าที่ชัดเจน มีการจัดการควบคุมป้องกัน

สัตว์และแมลงพาหนะนำโรคไม่ให้รบกวนและก่อความรำคาญ มีบริการที่จอดรถและมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกด้านการจราจร มีกล่องรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากผู้เข้ามาใช้บริการ

4. มืองค์ความรู้ มีผู้แนะนำ วิทยากรผู้สอน พบว่า มีการจัดกิจกรรมให้ความรู้และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เห็นได้อย่างชัดเจน มีสถานที่หรือมุมจัดกิจกรรม และสามารถนำมาปรับใช้ให้ความรู้แก่ผู้สนใจ มีผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์ประกอบอาชีพตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีบุคลากรฝ่ายประชาสัมพันธ์แนะนำสถานที่ มืองค์ความรู้ที่ชัดเจน มี จำนวน 16 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 11.26 และไม่มีจำนวน 126 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 88.74

5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและนำมาปรับใช้กับการเรียนการสอน เช่น กิจกรรมที่เป็นลักษณะการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การณรงค์ที่รักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การแก้ไขปัญหา โดยมีการจัดการขยะ นำขยะมาคัดแยก ขยะประเภท ขวด พลาสติก แก้ว จะนำไปขาย ขยะอินทรีย์จะมีการนำมาแปรรูปโดยนำขยะกลับมาใช้งาน เช่น การทำปุ๋ยหมัก น้ำหมัก จุลินทรีย์ และการผลิตก๊าซเพื่อในการประกอบอาหาร กิจกรรมพัฒนานวัตกรรม สร้างเครื่องล้างผัก ผลไม้ให้บริการแก่พ่อค้า แม่ค้า เพื่อลดปริมาณการปนเปื้อนจากยาฆ่าแมลงก่อนนำไปปรุงอาหาร กิจกรรมการณรงค์ ในการคุ้มครองผู้บริโภค สิ่งที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น การให้ความรู้ในการใช้โฟม โดยเป็นลักษณะแขวนป้ายไว้นิล และเอกสารแผ่นพับให้ความรู้ กิจกรรมการเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการบริหารจัดการ การได้เป็นแบบอย่างการเป็นตลาดสดน่าซื้อ และมีการรักษามาตรฐานตลอดระยะเวลา 5 ปี โดยมีการตรวจสอบจากหน่วยงานราชการ จนได้รับรางวัลระดับถ้วยทองจากหน่วยงานราชการ มี จำนวน 16 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 11.26 และไม่มีจำนวน 126 ตลาด คิดเป็นร้อยละ 88.74

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 55 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนที่แสดงค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การวัดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ เกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้เป็นไปได้มากที่สุดหรือเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

มากที่สุด	หมายถึง	เป็นไปได้หรือเห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	เป็นไปได้หรือเห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับมาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	เป็นไปได้หรือ เห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	เป็นไปได้หรือเห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับน้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	เป็นไปได้หรือเห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

และมีเกณฑ์การพิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการประเมินผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ประคอง กระณสูตร,2552:58)

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในระดับน้อยที่สุด

ตาราง 6 ตารางแสดงระดับอายุของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=30)

ระดับอายุของผู้ตอบ แบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
21-30 ปี	2	6.67
31-40 ปี	6	20.00
41-50 ปี	12	40.00
51-60 ปี	7	23.33
60 ปีขึ้นไป	3	10.00
รวม	30	100.00

ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่มี อายุ 41-50 ปี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และช่วงอายุรองลงมา คือ อายุ 51-60 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 23.33 และช่วงอายุผู้ตอบแบบน้อยที่สุด ช่วง 21-30 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ตาราง 7 ตารางแสดงระดับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=30)

ตำแหน่งของ ผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ผู้บริหาร	15	50.00
พนักงาน	15	50.00
รวม	30	100.00

ด้านระดับตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า มีตำแหน่งเป็นผู้บริหาร และตำแหน่งพนักงาน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00

ตาราง 8 ตารางแสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=30)

ระดับการศึกษาของผู้ตอบ แบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ปริญญาตรี	22	73.33
ปริญญาโท	5	16.67
ปริญญาเอก	3	10.00
รวม	30	100.00

ด้านระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73.33 และระดับการศึกษาปริญญาโท รองลงมา จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ช่วงระดับการศึกษาผู้ตอบแบบน้อยที่สุด ช่วงระดับการศึกษาปริญญาเอก จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 ตามลำดับ

ตาราง 9 ตารางแสดงหน่วยงานสังกัดของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=30)

หน่วยงานที่สังกัดผู้ตอบ แบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ภาครัฐบาล	18	60.00
ภาคเอกชน	12	40.00
รวม	30	100.00

ด้านหน่วยงานสังกัดของผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่มี ทำงานสังกัดหน่วยงานภาครัฐบาล จำนวน 18 คน คิดเป็น ร้อยละ 60.33 และทำงานสังกัดหน่วยงานภาคเอกชน รองลงมาจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ตามลำดับ

ตาราง 10 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านจุดประสงค์และวัตถุประสงค์ของตลาด (N=30)

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ	4.37	0.56	มาก
2	เป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน	4.30	0.60	มาก
3	เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน	4.27	0.58	มาก
4	เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	4.17	0.53	มาก
5	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	4.13	0.57	มาก
6	เพื่อเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาด	4.13	0.51	มาก
7	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ของ ชุมชน	4.03	0.67	มาก
8	ประชาชนสามารถศึกษาค้นคว้าตามอัธยาศัยใน แหล่งเรียนรู้ในตลาดได้	3.87	0.51	มาก
9	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างความรักใน ภูมิปัญญา และชุมชนของตน	3.63	0.49	มาก
10	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างจิตสำนึก สาธารณะให้กับชุมชน	3.60	0.62	มาก
11	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความ ต้องการหรือการริเริ่มความสนใจในการเรียนรู้ของ ประชาชนในชุมชนรอบตลาด	3.53	0.57	มาก
เฉลี่ยรวม		4.00	0.56	มาก

จากตารางที่ 10 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. =0.56) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. =0.56) และเป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน รองลงมา ($\bar{X} = 4.30$, S.D. =0.60) และข้อความถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการหรือการริเริ่มความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนรอบตลาด ($\bar{X} = 3.53$, S.D. =0.57)

ตาราง 11 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการบริหารจัดการ(N=30)

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียม	4.20	0.66	มาก
2	จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.17	0.65	มาก
3	มีความรู้ ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ	4.17	0.65	มาก
4	เปิดให้บริการทุกวัน	4.00	0.53	มาก
5	การสนับสนุนของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	3.97	0.72	มาก
6	การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้	3.93	0.52	มาก
7	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดมีการวางแผนการดำเนินงาน	3.70	0.53	มาก
8	มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย	3.57	0.73	มาก
9	จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น	3.53	0.51	มาก
10	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	3.47	0.51	ปานกลาง
11	มีแผนงานบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิต	3.47	0.51	ปานกลาง
12	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	3.43	0.63	ปานกลาง
13	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.37	0.49	ปานกลาง
14	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.30	0.53	ปานกลาง

ตาราง 11 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
15	งบประมาณควรมาจากการสนับสนุนของรัฐ	4.50	0.51	มากที่สุด
16	สนับสนุนบุคลากรจากรัฐ	4.50	0.51	มากที่สุด
17	มีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด	4.17	0.59	มาก
18	ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ	4.17	0.70	มาก
19	มีมนุษย์สัมพันธ์ มีจิตบริการ	4.07	0.64	มาก
20	รักการเรียนรู้ สามารถสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ได้	4.00	0.69	มาก
21	บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ การจัดการศึกษาตลอดชีวิต	3.93	0.58	มาก
22	บุคลากรในตลาดมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงาน, ฝึกอบรม	3.87	0.57	มาก
23	มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ	3.30	0.70	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.86	0.59	มาก

จากตารางที่ 11 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. =0.59) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ รัฐควรมาจากการสนับสนุนจากรัฐ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. =0.51) ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียม รองลงมา ($\bar{X} = 4.20$, S.D. =0.66) และข้อความถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ($\bar{X} = 3.30$, S.D. =0.70)

ตาราง 12 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=30)

ข้อ	ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	มีพื้นที่พบปะออนไลน์ทาง Internet สามารถแบ่งปันความรู้ข้อคำแนะนำ เล่าประสบการณ์	4.37	0.61	มาก
2	มีการจัดสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.13	0.57	มาก
3	การพัฒนากิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดปรับได้ตามความเหมาะสม	4.10	0.61	มาก
4	การจัดกิจกรรมเทศกาลวันสำคัญ	3.97	0.56	มาก
5	ควรจัดกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดนั้นๆ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม	3.97	0.56	มาก
6	การจัดนิทรรศการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.90	0.55	มาก
7	สำรวจความต้องการกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมายในการวางแผนจัดกิจกรรม	3.67	0.48	มาก
8	ความหลากหลายของกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.60	0.50	มาก
9	ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (การศึกษาตลอดชีวิต)	3.55	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม		3.92	0.55	มาก

จากตารางที่ 12 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. =0.55) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ มีพื้นที่พบปะออนไลน์ ทาง Internet สามารถ แบ่งปันความรู้ข้อคำแนะนำ เล่าประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.37$, S.D. =0.61) มีการจัดสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด เช่น เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ รองลงมา ($\bar{X} = 4.13$, S.D. =0.57) และข้อความถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.55$, S.D. =0.51)

ตาราง 13 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (N=30)

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้	4.50	0.51	มากที่สุด
2	ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์	4.50	0.51	มากที่สุด
3	ประชาชนให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้	4.17	0.38	มาก
4	ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.93	0.52	มาก
5	จัดให้มีคณะกรรมการ จากประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.70	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม		4.16	0.48	มาก

จากตารางที่ 13 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.48) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความคำถามในระดับ มาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.51) ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.38) ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.52) และข้อความคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 3.70$, S.D. = 0.47)

ตาราง 14 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับ
การพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้าน
ภาคีเครือข่าย (N=30)

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ คิดเห็น
1	ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชน	4.23	0.68	มาก
2	ควรมีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง	4.03	0.56	มาก
3	การสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ	3.73	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม		4.00	0.59	มาก

จากตารางที่ 14 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ด้านภาคีเครือข่าย โดยรวมอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.59) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนน
เฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และ
เอกชน ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.68) ควรมีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง ($\bar{X} = 4.03$,
S.D. = 0.56) และข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การสร้างเครือข่ายทุกระดับตั้งแต่
ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.52)

ตาราง 15 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประเมินผล (N=30)

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	ทำแบบสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ	4.30	0.47	มาก
2	สรุป จัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ	4.20	0.61	มาก
3	มีการประเมินผลหลังจัดกิจกรรม ต่อเนื่อง	3.97	0.67	มาก
4	มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรมในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.83	0.38	มาก
5	ให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.57	0.57	มาก
เฉลี่ยรวม		3.97	0.54	มาก

จากตารางที่ 15 พบว่าผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.54) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ทำแบบสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.68) สรุป จัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.61) มีการประเมินผลกิจกรรม ต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.67) มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรม และการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.38) และข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.57)

ตาราง 16 ตารางภาพรวมของระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=30)

ข้อ	ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ความ คิดเห็น
1	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	4.16	0.48	มาก
2	ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด	4.00	0.56	มาก
3	ด้านภาคีเครือข่าย	4.00	0.59	มาก
4	ด้านการประเมินผล	3.97	0.54	มาก
5	ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	3.92	0.55	มาก
6	ด้านการบริหารจัดการ	3.86	0.59	มาก
เฉลี่ยรวม		3.99	0.55	มาก

จากตารางที่ 16 พบว่า ภาพรวมของระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.55) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.48) รองลงมา ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.56) ด้านภาคีเครือข่าย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.59) ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.54) ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.55) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.59)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 54 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนที่แสดงค่า 5 ระดับ (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การวัดระดับความต้องการในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้

มากที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับมากที่สุด	ได้ 5 คะแนน
มาก	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับมาก	ได้ 4 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับปานกลาง	ได้ 3 คะแนน
น้อย	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับน้อย	ได้ 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	เห็นด้วยกับข้อคำถามในระดับน้อยที่สุด	ได้ 1 คะแนน

และมีเกณฑ์การพิจารณาผลการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการประเมินผลตามเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยดังนี้ (ประคอง กรรณสูตร, 2552)

4.50 – 5.00 หมายถึง มีความต้องการในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง มีความต้องการในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง มีความต้องการในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง มีความต้องการในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง มีความต้องการในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในระดับน้อยที่สุด

3.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตาราง 17 ตารางแสดงเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=180)

ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	36	20
หญิง	144	80
รวม	180	100.00

ด้านเพศ ของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็น เพศชายจำนวน 36 คน คิดเป็น ร้อยละ 20 และ เพศหญิง จำนวน 144 คน คิดเป็น ร้อยละ 80

ตาราง 18 ตารางแสดงสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=180)

สถานภาพของผู้ตอบ แบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ใช้บริการ	144	20.00
ผู้ประกอบการ	36	80.00
รวม	180	100.00

ด้านสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่าสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็น ประชาชน/ผู้ใช้บริการ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 80 และเป็นผู้ประกอบการ/พ่อค้า แม่ค้า จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 20

ตาราง 19 ตารางแสดงระดับอายุของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=180)

ระดับอายุของผู้ตอบ แบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 20 ปี	15	8.33
21-30 ปี	58	32.22
31-40 ปี	35	19.44
41-50 ปี	26	14.44
51-60 ปี	24	13.33
60 ปีขึ้นไป	22	12.22
รวม	180	100.00

ด้านอายุของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่มี อายุ 21-30 ปี จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 32.22 และช่วงอายุรองลงมา คือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 19.44 ช่วงอายุผู้ตอบแบบน้อยที่สุด ช่วง 60 ปีขึ้นไป จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 12.22 ตามลำดับ

ตาราง 20 ตารางแสดงระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=180)

ระดับการศึกษาของผู้ตอบ แบบสอบถาม	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษา	25	13.89
มัธยมศึกษาตอนต้น	43	23.89
มัธยมศึกษาตอนปลาย	29	16.11
ปริญญาตรี	64	35.56
สูงกว่าระดับปริญญาตรี	19	10.56
รวม	180	100.00

ด้านระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคาร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ส่วนใหญ่มี ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 35.56 และระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นรองลงมา จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 23.89 ช่วงระดับการศึกษาผู้ตอบแบบน้อยที่สุด ช่วงระดับการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 10.56 ตามลำดับ

ตาราง 21 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคาร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด (N=180)

ข้อ	ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับต้องการ
1	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	4.37	0.58	มากที่สุด
2	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับตลาด	4.32	0.57	มาก
3	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน	4.30	0.50	มาก
4	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งพัฒนา ผักทักษะในการประกอบอาชีพ	4.30	0.53	มาก
5	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน	4.19	0.58	มาก
6	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องของชุมชน	3.96	0.60	มาก
7	ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต (การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย) ในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.95	0.50	มาก
8	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งสร้างความรักและศรัทธาในภูมิปัญญาและชุมชนของตน	3.52	0.50	มาก
9	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชน	3.38	0.49	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		4.10	0.54	มาก

จากตารางที่ 21 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. =0.54) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ($\bar{X} = 4.37$,S.D. =0.51) ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. =0.53) ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน ($\bar{X} = 4.30$, S.D. =0.50) และข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชน($\bar{X} = 3.38$,S.D.=0.49)

ตาราง 22 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการบริหารจัดการ (N=180)

ข้อ	ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
1	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรักในวิถีการค้าอาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด	4.52	0.50	มากที่สุด
2	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ	4.52	0.50	มากที่สุด
3	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนงบประมาณกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.47	0.50	มาก
4	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตบริการ	4.43	0.50	มาก
5	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต (การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย)	4.42	0.50	มาก
6	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนบุคลากรกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.40	0.64	มาก
7	ท่านต้องการให้จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.18	0.65	มาก
8	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเปิดให้บริการทุกวัน	4.15	0.63	มาก
9	ท่านต้องการให้ผู้บริหารตลาด ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต	4.13	0.72	มาก
10	ท่านต้องการให้ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมในการใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.13	0.62	มาก
11	ท่านต้องการให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีความรู้ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ	3.97	0.52	มาก
12	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงาน รักการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ และสื่อสารได้ดี	3.66	0.54	มาก
13	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย	3.62	0.52	มาก
14	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.57	0.50	มาก
15	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	3.55	0.50	มาก

ตาราง 22 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ต้องการ
16	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงาน, ฝึกอบรม	3.54	0.50	มาก
17	ท่านต้องการให้มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ	3.48	0.50	ปานกลาง
18	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ	3.47	0.50	ปานกลาง
19	ท่านต้องการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.45	0.50	ปานกลาง
20	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด สามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	3.38	0.49	ปานกลาง
21	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น	3.35	0.52	ปานกลาง
22	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้	3.28	0.49	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.89	0.54	มาก

จากตารางที่ 22 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 0.54) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.50) ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนงบประมาณกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) และข้อความถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = 0.49)

ตาราง 23 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=180)

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับ ต้องการ
1	ท่านต้องการให้มีการจัดนิทรรศการ และมีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ	4.42	0.50	มาก
2	ท่านต้องการให้มีพื้นที่พบบปะออนไลน์ สามารถ แบ่งปันความรู้ข้อคำแนะนำ เล่าประสบการณ์	4.42	0.50	มาก
3	ท่านต้องการให้มีการจัดสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.30	0.50	มาก
4	ท่านต้องการให้มีการสำรวจความต้องการและกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม	4.27	0.45	มาก
5	ท่านต้องการให้มีกิจกรรมทางการศึกษาที่หลากหลายของแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	4.18	0.60	มาก
6	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมเทศกาลวันสำคัญ	3.97	0.52	มาก
7	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดนั้นๆ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม	3.66	0.54	มาก
8	ท่านต้องการให้มีการพัฒนากิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดปรับได้ตามความเหมาะสม	3.58	0.50	มาก
9	ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (การศึกษาตลอดชีวิต)	3.56	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม		4.04	0.51	มาก

จากตารางที่ 23 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.51) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ท่านต้องการให้มีการจัดนิทรรศการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด มีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.50) ท่านต้องการให้มีพื้นที่พบบปะออนไลน์ สามารถแบ่งปันความรู้ข้อคำแนะนำ เล่าประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.50) ท่านต้องการให้มีการจัดสื่อเผยแพร่ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด เช่น เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และข้อมูลทาง Internet ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.50) ท่านต้องการให้มีการสำรวจความต้องการและกำหนดขอบเขต

กลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม Internet ($\bar{X} = 4.27$, S.D. =0.45) และข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ($\bar{X} = 3.56$, S.D. =0.49)

ตาราง 24 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (N=180)

ข้อ	ข้อคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับต้องการ
1	ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์	4.33	0.54	มาก
2	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้	4.00	0.76	มาก
3	ท่านต้องการให้ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้	3.53	0.65	มาก
4	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.51	0.65	มาก
5	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.51	0.65	มาก
เฉลี่ยรวม		3.78	0.65	มาก

จากตารางที่ 24 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. =0.65) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ($\bar{X} = 4.33$, S.D. =0.54) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. =0.76) ท่านต้องการให้ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.53$, S.D. =0.65) และข้อคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุดมีจำนวน 2 ข้อ คือ ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 3.51$, S.D. =0.65) ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 3.51$, S.D. =0.65)

ตาราง 25 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านภาคีเครือข่าย (N=180)

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
1	ท่านต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน	4.35	0.58	มาก
2	ท่านต้องการให้มีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง	4.13	0.62	มาก
3	ท่านต้องการให้มีการสร้างเครือข่ายทุกระดับระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ	3.75	0.57	มาก
เฉลี่ยรวม		4.08	0.59	มาก

จากตารางที่ 25 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านภาคีเครือข่าย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. =0.59) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ท่านต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน ($\bar{X} = 4.35$, S.D. =0.58) ท่านต้องการให้มีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. =0.62) และข้อความคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านต้องการให้มีการสร้างเครือข่ายทุกระดับระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ ($\bar{X} = 3.75$, S.D. =0.57)

ตาราง 26 ตารางค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประเมินผล (N=180)

ข้อ	ข้อความคำถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับต้องการ
1	ท่านต้องการให้มีการจัดทำสรุป สถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ	4.28	0.61	มาก
2	ท่านต้องการให้มีการสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ	4.23	0.62	มาก
3	ท่านต้องการให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.92	0.67	มาก
4	ท่านต้องการให้มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรม และการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	3.57	0.56	มาก
5	ท่านต้องการให้มีการประเมินผลกิจกรรมต่อเนื่อง	3.38	0.69	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม		3.88	0.63	มาก

จากตารางที่ 26 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านการประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. =0.63) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความคำถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ท่านต้องการให้มีการจัดทำสรุป สถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ ($\bar{X} = 4.28$, S.D. =0.61) ท่านต้องการให้มีการสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ ($\bar{X} = 4.23$, S.D. =0.62) ท่านต้องการให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.92$, S.D.=0.67) ท่านต้องการให้มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรม และการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด ($\bar{X} = 3.57$, S.D. =0.56) และข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ท่านต้องการให้มีการประเมินผลกิจกรรมต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.38$, S.D. =0.69)

ตาราง 27 ตารางภาพรวมของความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=180)

ข้อ	ข้อความถาม	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความต้องการ
1	ด้านภาคีเครือข่าย	4.08	0.59	มาก
2	ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต	4.04	0.51	มาก
3	ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด	4.01	0.54	มาก
4	ด้านการบริหารจัดการ	3.89	0.54	มาก
5	ด้านการประเมินผล	3.88	0.63	มาก
6	ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	3.78	0.65	มาก
เฉลี่ยรวม		3.95	0.58	มาก

จากตารางที่ 27 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. =0.58) โดยมีคะแนนเฉลี่ยของทุกข้อความถามในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยสูงเรียงลำดับดังนี้ ด้านภาคีเครือข่าย ($\bar{X} = 4.08$, S.D. =0.59) รองลงมา ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ($\bar{X} = 4.04$, S.D. =0.51) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด ($\bar{X} = 4.01$, S.D. =0.54) ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.89$, S.D. =0.54) ด้านการประเมินผล ($\bar{X} = 3.88$, S.D. =0.63) และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X} = 3.78$, S.D. =0.65)

ตอนที่ 4 แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) สำหรับกลุ่มตัวอย่างตอบได้อย่างอิสระและได้ข้อมูลที่เป็นความคิดเห็นทัศนคติ และข้อมูลจริงเกี่ยวกับตลาด เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมี เจ้าของตลาด หรือผู้บริหารตลาด เข้าร่วมให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ประกอบด้วย 6 ด้าน 1) ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3) ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5) ด้านภาคีเครือข่าย 6) ด้านการประเมินผล

การสนทนากลุ่ม มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

- วันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 ณ.ห้องประชุมชั้น 3 อาคารตลาดสามย่าน
เวลา 9.00 -11.30 น.

ขั้นเริ่มสนทนากลุ่ม

- แนะนำชื่อผู้วิจัย และชี้แจงเหตุผลและวัตถุประสงค์ในการสนทนากลุ่ม
- อธิบายให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเข้าใจถึงขอบเขตและขั้นตอนในการสนทนา

ประเด็นคำถามงานวิจัย

- สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของตลาด เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาด ในการพัฒนามีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- การกำหนดแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผลจากการสนทนากลุ่มเพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในด้านต่าง ๆ พบว่า

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2559 เวลา 9.00 – 12.00 น. ณ.ห้องประชุมตลาดมีนบุรี อาคารตลาดมีนบุรี

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตลาด
1	นายอุกฤษฏ์ พัตงาม	ตลาดยิ่งเจริญ
2	นายธนฤต มนตรีสา	ตลาดอ่อนนุช
3	นางสาวจุฑามณี อุปา	ตลาดบางขุนศรี
4	นายเชษฐชัย อุทยาน	ตลาดถนนมัสยิด
5	นายนิรันดร์ ทองม้วน	ตลาดสามย่าน
6	นายชาติชาย รื่นสนธิ์	ตลาดศูนย์การค้ามีนบุรี
7	นายอภิเดช บุรีแก้ว	ตลาดกลางแปดปีแลนด์
8	นายธีระพงศ์ แซ่จิว	ตลาดเอี่ยมสมบัติ
9	นายสมพงษ์ พันธุ์พาณิชย์	ตลาดวัฒนานคร
10	นายบุญรอด จิตรมงคล	ตลาดสายเนตร
11	นายพงศธร ฝู่นทอง	ตลาดพิบูลย์วิทย์
12	นายเสกสรร เพ็ชรแสง	ตลาดใหม่ทุ่งครุ
13	นายศรัรักษ์ แจ่มจันทร์	ตลาดลานบุญ
14	นายพีรพล ยิ้มเทียม	ตลาดองค์กรเพื่อการเกษตร
15	นายพัชระ กิรมย์	ตลาดยอดพิมาน
16	นายไกรสร เรืองจ้อย	ตลาดบองมาเซ่

ตาราง 28 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านจุดประสงค์และวัตถุประสงค์ของตลาด (N=16)

ข้อ	ข้อความ	ตลาดยิ่งเจริญ	ตลาดอ่อนนุช	ตลาดบางขุนศรี	ตลาดถนนมิมิตร	ตลาดสามแยก	ตลาดศูนย์การค้ามีนบุรี	ตลาดกลางแฮปปี้แลนด์	ตลาดเอี่ยมสมบัติ	ตลาดวัดพัฒนาพื้นที่	ตลาดสายเตตร	ตลาดปัญญวิทยา	ตลาดใหม่กรุง	ตลาดลานบุญ	ตลาดอู่จตุรพักตรพิมาน	ตลาดเพิ่มพูน	ตลาดเอกมัย
1	เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	เป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน				✓	✓											
3	เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน																
4	เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต																
5	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	✓	✓		✓	✓									✓	✓	✓
6	เพื่อเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาด																
7	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดทำให้เข้าใจวิถีชีวิต ของชุมชน																
8	ประชาชนสามารถศึกษาค้นคว้าตามอัธยาศัยในแหล่งเรียนรู้ในตลาดได้					✓											
9	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างความรักในภูมิปัญญา และชุมชนของตน																
10	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน																
11	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการหรือการริเริ่มความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนรอบตลาด																

การสนทนากลุ่มในด้านจุดประสงค์และวัตถุประสงค์ของตลาด

ตลาดเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ และมีความหลากหลายในการประกอบอาชีพ โดยมีความต่างจากการค้าในห้างสรรพสินค้าที่ผู้ขายจะทำหน้าที่เพียงรับสินค้ามาขายหรือปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าของ ซึ่งต่างกับ ผู้ประกอบการภายในตลาด ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพมาไม่ต่ำกว่า 10 ปี หรือบางรายประกอบอาชีพมาตั้งแต่เปิดตลาด ซึ่งเป็นการทำงาน คือ การปฏิบัติเองในทุกขั้นตอน หรือการเรียนรู้ลองถูก-ผิด ก่อให้เกิดประสบการณ์ก่อนการเป็นเจ้าของร้าน คือ การรู้แหล่งจำหน่ายสินค้า การคัดเลือกสินค้าเพื่อนำมาจำหน่าย การจัดร้านค้า การตั้งราคาสินค้า การตกแต่งสินค้า การประชาสัมพันธ์หรือการเชิญชวนให้ซื้อสินค้า เทคนิคการต่อรอง หรือช่องทางส่งเสริมการขาย การเก็บรักษาสินค้า การแปรรูปสินค้า การเลือกบรรจุภัณฑ์หรือภาชนะใส่สินค้า การจำหน่ายสินค้าหน้าร้านรวมถึงการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย การสร้างความไว้วางใจ เชื่อใจสำหรับลูกค้าประจำ การรักษาลูกค้า และการบริหารเรื่องเงิน จากประสบการณ์การทำงาน จึงมีความน่าสนใจ ในเทคนิคหรือวิธีการในการให้ตนเองยังสามารถประกอบอาชีพที่สร้างรายได้ให้กับตนเองและเลี้ยงดูครอบครัว การเรียนรู้จากการทำงานประกอบอาชีพในสถานประกอบการ เป็นการเรียนการสอนที่เกิดจากการเห็นของจริง ประสบการณ์จริง ผู้เรียนสามารถร่วมปฏิบัติได้จริง หากทำผิดก็จะได้รับคำแนะนำหรือเทคนิค ทำให้เกิดความสามารถ ทักษะที่ใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งอีกด้านยังทำให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดี เกิดความรักถิ่นฐาน และมีสืบทอดความรู้ อาชีพของชุมชน

โดยสรุปจากการสนทนาทั้ง 16 ตลาด ต้องการเป็นแหล่งการเรียนรู้ของชุมชนในแง่การให้สถานที่ และพื้นที่จัดกิจกรรมของชุมชนโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม และเน้นการพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ ที่สร้างรายได้กับนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เพราะตลาดเป็นแหล่งทรัพยากรที่เอื้อและส่งเสริมต่อการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมและบรรยากาศจริง เห็นของจริง ได้ปฏิบัติจริงกับผู้ประกอบการ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในงานที่ตนเองประกอบอาชีพ และสามารถแนะนำเทคนิค การแก้ไขปัญหา เพื่อจะช่วยเหลือกระตุ้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และบรรลุเป้าหมายที่ตนเองคาดหวังในการเรียนรู้ได้ โดยส่วนใหญ่ผู้ประกอบการยินดีที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้

ตาราง 29 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มใน ด้านการบริหารจัดการ (N=16)

ข้อ	ข้อคำถาม	ตลาดเจริญ ชัยภูมิ	ตลาดอู่ทอง สุพรรณบุรี	ตลาดบางขุนศรี สุพรรณบุรี	ตลาดดอนมดแดง อุบลราชธานี	ตลาดเสนา สุพรรณบุรี	ตลาดคูบัว ราชบุรี	ตลาดกุดปลาดุก สุพรรณบุรี	ตลาดเอี่ยมสม สุพรรณบุรี	ตลาดหน้าวัด สุพรรณบุรี	ตลาดเสนา สุพรรณบุรี	ตลาดกุดปลาดุก สุพรรณบุรี	ตลาดอู่ทอง สุพรรณบุรี	ตลาดเสนา สุพรรณบุรี	ตลาดกุดปลาดุก สุพรรณบุรี	ตลาดอู่ทอง สุพรรณบุรี
1	ไม่คิดค่าบริการ หรือค่าธรรมเนียม	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาด				✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓
3	บุคลากรมีความรู้ ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ															
4	เปิดให้บริการทุกวัน															
5	การสนับสนุนของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6	การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้					✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดมีการวางแผนการดำเนินงาน															
8	มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย				✓											
9	จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น															
10	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน															
11	มีแผนงานบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิต															

ข้อ	ข้อความ	ตลาดเจริญ	ตลาดอู่ตะเภา	ตลาดบางขุนศรี	ตลาดถนนมัสยิด	ตลาดสมเด็จ	ตลาดศูนย์การค้ามีบุรี	ตลาดกลางแฮปปี้แลนด์	ตลาดเอี่ยมสมบัติ	ตลาดพัฒนา	ตลาดสาธิต	ตลาดพัฒนาวิทย์	ตลาดใหม่ใต้	ตลาดบุญ	ตลาดแบบปรับปรุง	ตลาดพัฒนา	ตลาดแบบ
12	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	✓				✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
13	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด				✓												
14	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด																
15	งบประมาณควรมาจากการสนับสนุนของรัฐ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
16	สนับสนุนบุคลากรจากรัฐ	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
17	มีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด																
18	ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ																
19	มีมนุษย์สัมพันธ์ มีจิตบริการ				✓												
20	รักการเรียนรู้ สามารถสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ ได้																
21	บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ การจัดการศึกษาตลอดชีวิต																
22	บุคลากรในตลาดมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงาน, ฝึกอบรม																
23	มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ																

การสนทนากลุ่มในด้านการบริหารจัดการ

ด้านการบริหารจัดการ ตลาดส่วนใหญ่เจ้าของเป็นเอกชน มีตลาดสามย่าน ตลาดบองมาเซ่ ตลาดองค์กรเพื่อการเกษตร เป็นตลาดที่อยู่ในกำกับของรัฐ ในการบริหารงานตลาดเดิมเป็นการให้เช่าเพื่อเก็บค่าเช่าและมีเจ้าหน้าที่จำนวนน้อย ส่วนใหญ่จะมีหน้าที่ในการเก็บเงินค่าเช่า และเป็นกิจการภายในครอบครัว แต่ด้วยมีการแข่งขันกับห้างค้าปลีกที่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบและจำหน่ายสินค้าของสด ทำให้ตลาดต้องมีการพัฒนา ปรับปรุงและคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนพนักงานมีการจ้างพนักงานเพิ่มขึ้น และมีผังโครงสร้างองค์กร จัดแบ่งแยกหน้าที่ชัดเจน จะประกอบด้วย งานบริหารตลาด จะมีผู้จัดการเป็นผู้กำกับดูแลงานบริหารของตลาด งานการเงิน บัญชี งานประชาสัมพันธ์ งานปฏิบัติการพื้นที่มีหน้าที่ดูแลสถานที่ให้อยู่ในระเบียบ มีความสะอาด และงานช่างซ่อมบำรุง ในส่วนงานรักษาความสะอาดและงานรักษาความปลอดภัยจะเป็นการจ้างเหมาบริษัทเอกชนดำเนินการดูแล รายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการให้เช่าพื้นที่เพื่อจำหน่ายสินค้า และมีการทำสัญญา 1 ปี, 3 ปี, และ 5 ปี หรือเป็นการเช่าระยะสั้นแบบเก็บค่าเช่าวันต่อวัน ในการบริหารพื้นที่ในตลาดจะมีการแบ่งแยกโซน ประเภทสินค้าชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการทำความสะอาด และการเลือกซื้อสินค้า นอกจากนี้การบริการยังมีความหลากหลายเพิ่มมากขึ้น ไม่ใช่แค่จำหน่ายวัตถุดิบของสด เพื่อนำไปประกอบปรุงอาหาร แต่ยังมีการจัดพื้นที่จำหน่ายอาหารปรุงสำเร็จ และมีบริการพื้นที่ห้องติดเครื่องปรับอากาศเพื่อนั่งรับประทาน จัดโซนจำหน่ายเสื้อผ้า อุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า ฯ และบริการของสถานบันการเงิน มีธนาคารอยู่ภายในตลาด ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวก และความปลอดภัย มีบริการรถเข็น มีพื้นที่จอดรถและเจ้าหน้าที่คอยอำนวยความสะดวกในมีถึงขยะแบ่งแยกประเภท การจัดระเบียบจราจร มีบริการห้องน้ำแยกหญิง-ชาย มีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด จุดประชาสัมพันธ์เสียงตามสาย และสื่อจอโทรทัศน์ที่ช่วยในการส่งเสริมการขาย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถแข่งขันกับห้างค้าปลีก และห้างค้าส่ง และในส่วนการเป็นแหล่งการเรียนรู้มีการสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ เช่น บอร์ด เสียงตามสาย และจอทีวีที่ติดตั้งภายในตลาด การใช้สื่อออนไลน์ในการให้ความรู้แก่ประชาชนหรือผู้สนใจ และการอำนวยความสะดวกและจัดพื้นที่ให้หน่วยงานภายนอกภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาทำกิจกรรมโดยไม่มี การเก็บค่าเช่า จากการดำเนินการปรับปรุง พัฒนาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกตลาด ทำให้ตลาดมีสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และมีบรรยากาศที่ดี ซึ่งจะทำให้สถานศึกษาและ ผู้เรียนสนใจเกิดความอยากเข้ามาใช้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้

โดยสรุปจากการสนทนาทั้ง 16 ตลาด ต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าของตลาด และผู้บริหารตลาด เพราะเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และเกี่ยวข้องกับ งบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนสร้างความเข้าใจให้ผู้ประกอบการ เห็นคุณค่า เพราะจะเห็นได้จากกิจกรรมความรู้ที่เกิดขึ้นภายในตลาดที่มีการอำนวยความสะดวกและจัดพื้นที่ให้หน่วยงานภายนอกภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามาทำกิจกรรมโดยไม่มี การเก็บค่าเช่า การสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ เช่น บอร์ดประชาสัมพันธ์ เสียงตามสาย จอทีวีที่ติดตั้งภายในตลาด และการใช้สื่อออนไลน์

ในการให้ความรู้แก่ประชาชนหรือผู้สนใจ การลงทุนในการทำห้องตรวจสอบป่นเปื้อน และจัดพื้นที่เป็นมุมอ่านหนังสือ ฯ นอกจากนี้ ยังเห็นว่าการขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ในเรื่องงบประมาณ บุคลากร การฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่ตลาดมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญ ประโยชน์ และลักษณะการใช้และจัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและมีการเข้ามาใช้แหล่งเรียนรู้อย่างชัดเจนคุ้มค่า

ตาราง 30 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (N=16)

[illegible]

9 ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (การศึกษาตลอดชีวิต)

การสนทนากลุ่มในด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ส่วนใหญ่กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจะเป็นการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมภายในตลาด ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย จากการพูดคุย สอบถาม สังเกต การมาศึกษาดูงานของตลาดต่างจังหวัดเพื่อนำไปพัฒนาตลาด โดยหัวข้อที่มาศึกษาดูงานจะเป็นในด้านการทำอะไรให้เป็นตลาดสดน่าซื้อ เป็นตลาดที่มีลักษณะที่ดี ด้านสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ด้านคุ้มครองผู้บริโภค และด้านอาหารปลอดภัย คือ ด้านการบริหารงาน หัวข้อการออกกฎระเบียบและการบังคับใช้ การต่อสัญญาเช่า ระยะเวลาสัญญาเช่า การขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการภายในตลาด ด้านการจัดการขยะ การดูแลระบบบำบัดน้ำเสีย การรักษาความสะอาด การจัดตั้งกลุ่มชมรมผู้ประกอบการในตลาด การเป็นสถานที่รณรงค์โครงการและฝึกปฏิบัติการให้แก่หน่วยงานราชการหรือสถานศึกษา เช่น การตรวจสอบตาชั่งตวงวัด ของกรมการค้าภายใน การจัดกิจกรรมรณรงค์ในเรื่องสุขภาพ และโภชนาการของประชาชน เช่น เมนูสุขภาพการคำนวณสิ่งที่เราบริโภคเข้าไปกับกิจกรรมที่เราทำในแต่ละวันว่ามีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน การรณรงค์งดเหล้าเข้าพรรษา การรณรงค์ห้ามสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ และให้ความรู้ในเรื่องข้อกฎหมายและบทลงโทษ โครงการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพเนื้อสัตว์ โครงการผักปลอดสารพิษ โครงการ และกิจกรรมเพื่อสังคม การเดินแอโรบิก การแห่เทียนพรรษา งานเทศกาล เป็นต้น ในส่วนที่ต้องการให้ใช้พื้นที่ใน เว็บไซต์ และสื่อสังคมออนไลน์ของตลาด ก็เพื่อเป็นช่องทางในการแบ่งปันความรู้ เล่าประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้มีการจัดพื้นที่ภายในตลาด โดยให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาจัดกิจกรรม นิทรรศการเช่น การรณรงค์การคัดแยกขยะ การจัดมุมอ่านหนังสือ หรือห้องปฏิบัติการในการตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหารโดยไม่เก็บค่าบริการ

โดยสรุปจากการสนทนาทั้ง 16 ตลาดเห็นด้วยกับการใช้สื่อออนไลน์ เนื่องจากทุกคนมีอุปกรณ์โทรศัพท์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และสามารถสื่อสารได้ 2 ทางสามารถโต้ตอบได้ คือ การให้แนะนำหรือรวมเป็นส่วนหนึ่งของการนำความรู้มาเผยแพร่ในสื่อ ยังเป็นช่องทางในการแบ่งปันความรู้ เล่าประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ผู้สนใจที่ไม่ได้เข้ามาใช้บริการภายในตลาด สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้หรือกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในตลาดได้ และเพื่อให้การใช้สื่อออนไลน์เกิดประสิทธิภาพ ควรนำแนวคิดของ Patrick Boyle การพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการสื่อ คือ การสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วเป็นเนื้อหาที่ทันสมัย และทันสมัยสถานการณ์อะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม พร้อมกับการจัดให้มีการทำสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด

ตาราง 31 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน (N=16)

ข้อ	ข้อความ	ตลาดเจียไต๋	ตลาดอู่ตะเภา	ตลาดบางปะกง	ตลาดมณีมิตร	ตลาดเสนา	ศูนย์เรียนรู้แบบบูรณาการ	ตลาดแปรรูปเกษตร	ตลาดสมมติ	ศูนย์เรียนรู้	ตลาดเสนา	ศูนย์เรียนรู้	ศูนย์เรียนรู้	ศูนย์เรียนรู้	ศูนย์เรียนรู้	ศูนย์เรียนรู้
1	ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์						✓									
3	ประชาชนให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้															
4	ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	✓	✓	✓	✓	✓	✓									✓
5	จัดให้มีคณะกรรมการ จากประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด															

การสนทนากลุ่มในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ประกอบการ 2 กลุ่มผู้เข้าใช้บริการ เดิมการมีส่วนร่วมจะมีลักษณะเป็นการให้ข้อเสนอแนะ ให้คำแนะนำและใส่ไว้ในตู้รับฟังความคิดเห็น หรือการขึ้นไปพบเจ้าหน้าที่เพื่อร้องเรียน ส่วนใหญ่จะเป็นความสะอาดของตลาด ตลาดซึ่งไม่ตรง ขยายของไม่มีคุณภาพหรือใกล้เสีย พุดจาไม่สุภาพ โดยปัจจุบันการมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดจากความร่วมมือของภาครัฐในการเข้ามาขอใช้สถานที่จัดกิจกรรมในตลาด เป็นกิจกรรมรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ในเรื่องสุขภาพอนามัย โภชนาการ และกฎระเบียบ ข้อบังคับที่ออกมาใหม่ เน้นให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูล แนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้อง และช่องทางในการประสานงานหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม และในส่วนในตลาดจะเป็นกิจกรรมที่เน้นการแก้ไขปัญหา การรักษาสีสิ่งแวดล้อม ให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติและลงมือทำ เช่น การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ซึ่งผลจากความร่วมมือทำให้ขยะมีปริมาณที่ลดลง เพราะขยะที่มีค่า และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ จะถูกแยกไปจำหน่าย และนำไปทำปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ การผลิตไบโอแก๊ส ดังนั้นการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม จะช่วยให้เกิดความผูกพัน ี้อาหาร และเห็นประโยชน์ของการใช้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้

โดยสรุปจากการสนทนาทั้ง 16 ตลาด เห็นด้วยกับการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้ประกอบการ ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ โดยการเชิญผู้ประกอบการเข้าร่วมโครงการกับตลาด เป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ และจัดรวบรวมรายชื่อแบ่งแยกหมวด หมู่ของวิทยากร ในช่วงแรกจะเป็นการจัดกิจกรรมฝึกทักษะทางด้านอาชีพสร้างรายได้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน คือ การทำขนมไทย และการร้อยมาลัย การจัดแจกันดอกไม้ การจัดช่อดอกไม้ และนำผลงานที่ได้ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมนำกลับบ้านและในส่วนที่ได้ผลงานดี จะนำไปจำหน่ายนารายได้สนับสนุนในการจัดกิจกรรมครั้งต่อไป กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้เข้าใช้บริการ สามารถเข้ามารับบริการ ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ตลาด ส่วนใหญ่จะเป็นเนื้อหาในด้านคุ้มครองผู้บริโภค เป็นสื่อที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์แผ่นพับจะตั้งไว้ที่บริเวณจุดประชาสัมพันธ์ในตลาด และบอร์ดประชาสัมพันธ์ ด้านความปลอดภัยอาหาร มีห้องบริการการตรวจสอบสารปนเปื้อนในอาหาร มีเจ้าหน้าที่ให้บริการตรวจสอบอาหาร โดยใช้ชุดทดสอบจากองค์การเภสัช ซึ่งสามารถรู้ผลได้ทันที

ตาราง 32 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านภาคีเครือข่าย (N=16)

ข้อ	ข้อความ	ตลาดยิ่งเจริญ	ตลาดอ่อนนุช	ตลาดบางขุนศรี	ตลาดดอนมมิตร	ตลาดสามย่าน	ตลาดศูนย์การค้ามีนบุรี	ตลาดกลางแฮปปี้แลนด์	ตลาดเอี่ยมสมบัติ	ตลาดวัดใหม่	ตลาดสายลม	ตลาดปทุมวิทย์	ตลาดใหม่ทุ่งครุ	ตลาดนาบุญ	ตลาดอภัยวงศ์เพื่อการเกษตร	ตลาดอภัยพัฒนา	ตลาดอภัยมณี
1	ควรมีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง																
2	ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	การสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ																

การสหภาพกลุ่มในด้านภาคีเครือข่าย

ภาคีเครือข่ายระหว่างตลาด มีการรวบรวม และเชิญตลาดที่มีแนวความคิด เป้าหมายเดียวกัน ในการส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจประเภทที่เกี่ยวกับตลาดสด และจัดตั้งเป็นสมาคมตลาดสดไทย "TALADSOD THAI " หรือ "THAI FRESH MARKET ASSOCIATION" ตามพระราชบัญญัติสมาคมการค้า พ.ศ.2509 และอยู่ในการควบคุมดูแลของสำนักงานทะเบียนสมาคมการค้าประจำจังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่ออนุรักษ์ตลาดสดไทยให้คงดำรงวิถีการค้าแบบไทย
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางของผู้ประกอบการ ผู้ค้า และผู้บริโภคในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็น และแก้ไขปัญหาของตลาดสด
3. เพื่อให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจในคุณภาพ ราคายุติธรรม และความปลอดภัยของสินค้าในตลาดสด
4. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาตลาดสดให้มีระบบการค้าที่มีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันได้
5. เพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพและประสานงานกับชมรม สมาคม ประกอบการ ธุรกิจอื่น องค์กรเอกชน และหน่วยราชการ

สมาชิกส่วนใหญ่จะเป็นตลาดสดที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร โดยมีการจัดประชุมประมาณ 3 เดือนครั้ง ในการประชุมจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน หรือจากการที่ตัวแทนสมาคมได้เข้าประชุม สัมมนารับข้อมูล นโยบายจากภาครัฐแล้วนำมารายงาน แจ้งให้สมาชิกทราบ

ในส่วนการประสานงานกับภาครัฐ และเอกชน เป็นกิจกรรมการสร้างเครือข่ายด้านการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค การที่ตลาดเป็นแหล่งวัตถุดิบในการนำไปประกอบอาหาร จึงต้องมีการสร้างเครือข่ายในการการสนับสนุนข้อมูล เพื่อง่ายต่อการตรวจสอบ และเฝ้าระวัง เช่น

- โครงการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาคุณภาพเนื้อสัตว์ การตรวจสอบเนื้อสัตว์ด้วย Scan Me” เพื่อตรวจสอบแหล่งที่มาของเนื้อสัตว์ โรงฆ่าสัตว์และกรรมวิธีที่ปลอดภัย สำนักงานสัตว์แพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำระบบฐานข้อมูลของผู้ประกอบการผลิตเนื้อสัตว์ และผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ประกอบการผลิตเนื้อสัตว์ที่จำหน่ายในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร ได้จัดทำระบบตรวจสอบย้อนกลับเนื้อสัตว์ โดยต้องมีรหัสการผลิตที่ชัดเจน หรือคิวอาร์โค้ด บนฉลากสินค้า เพื่อให้สามารถตรวจสอบแหล่งที่มาของเนื้อสัตว์ได้ และส่งเสริมให้ผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์หรือแผงจำหน่ายเนื้อสัตว์ในตลาดสด ได้คัดเลือกเนื้อสัตว์ที่จะนำมาจำหน่าย จากโรงฆ่าสัตว์ที่มีใบอนุญาตฯ ในพื้นที่กรุงเทพฯ มีอยู่ 11 แห่ง หรือแหล่งผลิตเนื้อสัตว์ที่มาตรฐาน ซึ่งสำนักงานมัย กรุงเทพมหานคร ได้มีการตรวจสอบให้เป็นไปตามมาตรฐานด้านสุขอนามัย ปลอดภัย ตั้งแต่ต้นทางจากแหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค โดยการตรวจสอบเนื้อสัตว์ด้วย Scan Me นี้ จะเป็น

เครื่องมือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบแหล่งที่มาของเนื้อสัตว์และเฝ้าระวังคุณภาพเนื้อสัตว์ เป็นการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพเนื้อสัตว์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ภาพประกอบ 2 แนะนำการตรวจสอบเนื้อสัตว์ ภาพประกอบ 3 บ้าย Scan Me ที่แผงจำหน่ายเนื้อสัตว์ในตลาดสด
โครงการ Scan Me

ภาพประกอบ 4 ตลาดยิ่งเจริญร่วมกับ สำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร จัดอบรมผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์ตลาดยิ่งเจริญใน “โครงการเสริมสร้างเครือข่ายพัฒนาคุณภาพเนื้อสัตว์”

ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมตรวจสอบเนื้อสัตว์ได้ง่ายๆ โดยใช้ โทรศัพท์มือถือ โดยดาวน์โหลด แอปพลิเคชัน QR code reader จาก App Store หรือ Play Store จากนั้นใช้สแกน QR Code ที่อยู่บนป้าย Scan Me ที่แผงจำหน่ายเนื้อสัตว์ในตลาดสด หรือบนฉลากสินค้าเนื้อสัตว์ในห้างสรรพสินค้าที่เข้าร่วมโครงการดังกล่าว ซึ่งจะแสดงข้อมูลผู้จำหน่ายเนื้อสัตว์หรือผู้ประกอบการผลิตเนื้อสัตว์ พร้อมกับมีช่องให้ผู้บริโภคกรอกข้อความเสนอแนะหรือติชม ซึ่ง

ข้อเสนอแนะดังกล่าวจะถูกส่งมาที่สำนักงานสัตวแพทย์สาธารณสุข สำนักงานมัย เพื่อดำเนินการต่อไป

- โครงการผลิตสลดภัยส่งเสริมคนไทยสุขภาพดี ดำรงกองบังคับการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส) ภายใต้ทฤษฎีตำรวจผู้รับใช้ชุมชน จากสถานการณ์การเกษตรของประเทศไทย พบว่า ผักมีอันตราย และเสี่ยงภัยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช จึงได้สร้างเครือข่ายและขอความร่วมมือกับสถานที่จำหน่ายผักสด “เป็นสายสืบผักสดดีเทิร์น” ให้สถานที่ที่มีการตรวจสอบ สอบถามผู้ประกอบการขายผัก และจัดทำข้อมูล ตั้งแต่ต้นทางจากแหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค รวมถึงการให้ความรู้และเทคนิคการล้างผัก และสาธิตการใช้ชุดทดสอบเบื้องต้นในการตรวจสอบสารพิษตกค้าง

ภาพประกอบ 5 ภาพกิจกรรมโครงการความร่วมมือระหว่างรัฐกับสมาคมตลาดสดไทย และป้ายแสดงสถานที่ ตลาดอ่อนนุชที่เข้าร่วมในโครงการผลิตสลดภัยส่งเสริมคนไทยสุขภาพดี

- โครงการตลาดเครื่องซังมาตรฐาน เครื่องซังมาตรฐาน เทียงตรง เทียงธรรม มั่นใจไม่โกง เป็นโครงการของกรมการค้าภายใน มีวัตถุประสงค์ในด้านคุ้มครองผู้บริโภค คือ เพื่อส่งเสริมให้ตลาดสดมีระบบการจัดการให้ผู้ค้ามีการใช้เครื่องซังที่มีความเที่ยงตรงและใช้อย่างถูกต้อง และเพื่อส่งเสริมให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าในตลาดสดมีความมั่นใจในปริมาณสินค้าที่ได้รับและสามารถตรวจสอบน้ำหนักสินค้าด้วยตัวเองได้ กรมฯ ได้มีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกตรวจสอบเครื่องซังสปริงในตลาดสดและร้านค้าทั่วไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบว่าเครื่องซังมีความเที่ยงตรงพร้อมใช้งานหรือไม่ เป็นการคุ้มครองประชาชนผู้บริโภคในการซื้อสินค้าให้ได้รับปริมาณที่ครบถ้วน ถูกต้อง “การใช้เครื่องซังสปริงที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมายว่าด้วยมาตราซังตวงวัด เช่น เครื่องซังทำด้วยพลาสติก และเครื่องซังที่มีความเที่ยงตรงผิดเกินอัตราเพื่อเหลือเผื่อขาดที่กำหนด สภาพเครื่องซังชำรุดทรุดโทรม เมื่อตรวจพบเจ้าหน้าที่จะทำการยึดเครื่องซังดังกล่าว เพื่อมิให้ใช้เครื่องซังน้ำหนักนั้นต่อไป และหากตรวจ

พบว่ามีการใช้เพื่อเอาเปรียบทางการค้าจะมีความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตราซึ่งดวงวัด มีโทษจำคุก 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” อ้างอิงจาก

<http://www.manager.co.th/iBizChannel/ViewNews.aspx?NewsID=9560000138303>

ภาพประกอบ 6 มีการตั้งวางเครื่องชั่งมาตรฐาน ภายในตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคที่ซื้อสินค้าสามารถตรวจสอบน้ำหนักสินค้าด้วยตัวเองได้

และโครงการความปลอดภัยด้านอาหาร Food Safety จัดตั้งห้อง Lab เพื่อตรวจสอบการปนเปื้อนในอาหาร ได้ทั้งประเภทเนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ (กระทรวงสาธารณสุข), โครงการตลาดสดน่าซื้อ สถานที่สะอาด อาหารปลอดภัย ใส่ใจผู้บริโภค (กระทรวงสาธารณสุข),โครงการกรุงเทพสะอาด ร่มรื่น Bangkok Clean and Green ฯ

โดยสรุปจากการสนทนาทั้ง 16 ตลาด เห็นด้วยกับการมีภาคีเครือข่ายระหว่างตลาดและภาคีเครือข่ายกับภาครัฐและเอกชน เพราะจะทำให้เกิดการติดต่อ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการแข่งขัน มีการสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่าย ทำให้ผลประโยชน์ของภาคีเครือข่ายมีมากขึ้น และผู้เข้ามาใช้บริการในตลาดสดมีความมั่นใจในสินค้าที่ได้รับ และสามารถตรวจสอบได้ตั้งแต่ต้นทางจากแหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค และการตรวจสอบได้ด้วยตัวเอง

ตาราง 33 ตารางสรุปการสนทนากลุ่มในด้านการประเมินผล (N=16)

ข้อ	ข้อความ	ตลาดเจียะริญ	ตลาดอ๋อหนุช	ตลาดบางขุนศรี	ตลาดถนนมิมิตร	ตลาดแสน	ตลาดคู่มือการเก็บเกี่ยว	ตลาดกลางเอปเปิ้ลแลนด์	ตลาดเอเย่สมมติ	ตลาดเน้นเว็ด	ตลาดแสน	ตลาดพิบูลย์	ตลาดใหม่ได้	ตลาดบุญ	ตลาดเบร่เบร่	ตลาดดอ	ตลาด
1	ทำแบบสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	สรุป จัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	มีการประเมินผลหลังจัดกิจกรรม ต่อเนื่อง																
4	มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรมในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด																
5	ให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล																

สรุป การสนทนากลุ่มในด้านการประเมินผล

การประเมินผลในระยะแรกเห็นควรประเมินผล โดยจัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ และสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เนื่องจากกิจกรรมยังไม่มีการรวบรวมความรู้ภายในตลาด และแบ่งแยกหมวดหมู่ ประเภท หรือจัดทำเป็นหลักสูตร เป็นการเรียนรู้ลักษณะการศึกษาจากสภาพแวดล้อม พูดคุยกับผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ตลาด อ่านจากบอร์ดประชาสัมพันธ์ รับฟังข่าวสารจากเสียงตามสาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในส่วนการเป็นสถานที่ศึกษาดูงานส่วนใหญ่เป็นลักษณะการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการซักถามหลังจากการเดินชมสถานที่ หากมีการดำเนินการระยะหนึ่งก็ควรต้องมีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพราะข้อมูลที่ได้มาสามารถนำมาปรับปรุง พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังของตลาด

โดยสรุปจากการสนทนาทั้ง 16 ตลาด เห็นด้วยกับการประเมินผล โดยจัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ และสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เพราะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตลาด ที่พบเป็นการเรียนรู้จากการศึกษาจากสภาพแวดล้อม การสังเกต พูดคุยกับผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่ตลาด อ่านจากบอร์ดประชาสัมพันธ์ รับฟังข่าวสารจากเสียงตามสาย หรือจากการเข้าใช้สื่อออนไลน์ของตลาดที่มีอยู่ในการเข้าถึงความรู้ ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยศึกษาใน 6 ด้าน 1)ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์การจัดตั้งตลาด 2) การบริหารจัดการ ประกอบด้วย การให้บริการ งบประมาณ บุคลากร 3)ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5)ด้านภาคีเครือข่าย 6)ด้านการประเมินผล โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยจัดทำเป็นแบบสำรวจสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร จำนวน 142 ตลาด โดยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร ประกอบด้วย 5 ข้อ 1.ทรัพยากร สาระความรู้ที่หลากหลาย มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 2. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 3.การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัย 4. มีวิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ 5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ ซึ่งมีตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่ผ่านเกณฑ์และมีความพร้อมในการพัฒนาและส่งเสริมเป็นแหล่งการเรียนรู้ เกินกว่าร้อยละ 80 จำนวน 16 ตลาด จากนั้นดำเนินการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการ จำนวน 30 คน และสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ และผู้เข้ามาใช้บริการตลาด จำนวน 180 คน อันประกอบไปด้วย 6 ด้านคือ 1) ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย 2) การบริหารจัดการ การให้บริการ งบประมาณ และบุคลากร 3)ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน 5)ด้านภาคีเครือข่าย 6)ด้านการประเมินผล และสอบถามความต้องการของผู้เข้ามาใช้บริการ ผู้ประกอบการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปเป็นรายด้านและนำมาเป็นใช้เป็นข้อคำถามนำในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เจ้าของตลาด ผู้บริหารตลาด หรือตัวแทนตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรและมีความพร้อมในการพัฒนาและส่งเสริมให้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น ทศนคติ และบริบทที่ไม่ขัดต่อการดำเนินกิจการของตลาด และสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันของตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรที่ผ่านเกณฑ์และมีความพร้อม เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีจำนวน 16 ตลาด ซึ่งมีลักษณะโครงสร้างอาคาร มีความมั่นคงแข็งแรง ไม่ร้อน อบอ้าว มีพื้นที่จัดกิจกรรมต่างๆ มีสิ่งอำนวยความสะดวก โต๊ะ เก้าอี้ บอร์ด เสียงตามสาย และจอโทรทัศน์ประชาสัมพันธ์ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการค้าขายและการประกอบอาชีพต่างๆ เช่น การประกอบอาหาร ทำขนม โภชนาการ การรักษา ถนอมอาหาร โดยเป็นการศึกษาจากสภาพแวดล้อม และหาความรู้ได้จริงจากประสบการณ์ของผู้ประกอบการในตลาด ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอรรถาธิบาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยสุดสวาท คำแพง (2543) และมีรายละเอียดดังนี้

1. ทรัพยากร สาระความรู้ที่หลากหลาย ตลาดเป็นแหล่งความรู้ใกล้ตัว เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับชีวิต ส่วนใหญ่จะให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ อาหารการกิน ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเป็นสถานประกอบการ แหล่งรวมอาชีพต่างๆ ที่มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย เช่น อาหาร ขนม สมุนไพร การแปรรูปผลผลิต การซื้อการขายผลผลิต ที่สร้างรายได้ ลักษณะการถ่ายทอดความรู้จะถ่ายทอดให้เฉพาะคนภายในครอบครัว จากรุ่นสู่รุ่น โดยไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เป็นการเรียนรู้จากบุคคลที่มีประสบการณ์ที่เกิดจากการทำงาน การเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติ ทำงานจริง เป็นสถานที่พบปะของคนในชุมชน ในการติดต่อระหว่างบุคคล ร่วมกันกิจกรรม เป็นสถานที่เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ความรู้ เช่น ดิจบอร์ดประชาสัมพันธ์ ประกาศเสียงตามสาย การจัดประชุมเพื่อแจ้งข้อมูล แผ่นพับ โปสเตอร์ที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคราชการ และสื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ของตลาด สื่อสังคมออนไลน์เฟซบุ๊ก แต่ส่วนใหญ่จะเน้นเพื่อส่งเสริมการขาย ในส่วนความรู้ที่เกิดขึ้นภายในตลาดยังไม่มี การจัดเก็บข้อมูล แบ่งหมวดหมู่แยกประเภท

2. มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 ภาครัฐส่วนใหญ่ให้การสนับสนุน สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ โปสเตอร์ ความรู้กับตลาด โดยมีการจัดพื้นที่บอร์ดประชาสัมพันธ์ โดยการติดประชาสัมพันธ์ที่บอร์ด หรือการตั้งแผ่นพับไว้บริเวณจุดทางเข้าออกตลาด แต่ส่วนใหญ่อุปกรณ์ชำรุด ไม่มีการทำความสะอาด ขาดการดูแลบำรุงรักษา หรือการเปลี่ยนข้อมูลประชาสัมพันธ์ไม่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ตลาดไม่มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยตรงหากแต่เปิดโอกาสให้หน่วยงานหรือบุคคลภายนอกเข้ามาใช้พื้นที่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้ โดยไม่มีการคิดค่าใช้จ่าย แต่การที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าของ และผู้บริหารตลาด เพราะเกี่ยวข้องกับงบประมาณและต้องเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนสร้างความเข้าใจให้พ่อค้าแม่ค้า เห็นคุณค่า หรือเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3. การเข้าถึงสะดวก มีสิ่งอำนวยความสะดวก ปลอดภัย ตลาดส่วนใหญ่จะอยู่ติดกับถนนหรือแม่น้ำมีการเดินทางสะดวก และยังเป็นจุดเชื่อมต่อรถรับจ้าง และรถสาธารณะ รวมถึงเป็นจุดตั้งวินรถรับจ้างไว้ให้บริการลูกค้า และมีบริการที่จอดรถ ส่วนใหญ่มีการจัดเตรียมที่จอดรถไว้บริการลูกค้า โดยมีการเก็บค่าธรรมเนียม สภาพโครงสร้างอาคารจะเป็นโครงสร้างเหล็ก ขนาด 1 ชั้น หลังคาสูงโปร่งระบายอากาศได้ดี มีการจัดแบ่งพื้นที่ให้เช่า ขนาด 2 x 2 เมตร ก่อเคาน์เตอร์ปูนเพื่อวางสินค้าจำหน่ายสินค้า มีการแบ่งโซนประเภทสินค้า ผู้ประกอบการ มีการประกอบ จัด คัด ตัด แต่ง เพื่อให้สินค้าใหม่และดูสด ตลอดเวลา และการจำหน่ายสินค้าแบบขายปลีกหน้าร้าน และขายส่งให้กับร้านอาหาร ทำให้เกิดการขยับตลอดเวลา จึงทำให้มีขยะตกค้าง จึงเป็นภาระของเจ้าหน้าที่ทำความสะอาดตลอดเวลา ในขณะที่เจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับเนื้อที่ที่ต้องดูแล รวมถึงการดูแลไม่ทั่วถึงของเจ้าหน้าที่ ทำให้มีตลาดมีสภาพเก่า เกิดกลิ่นเหม็นอับ ทำให้บรรยากาศไม่เอื้อ ส่งเสริมต่อการเรียนรู้

4. เมืองค์ความรู้ /วิทยากรผู้สอน/ผู้แนะนำ ขาดวิทยากรให้ความรู้โดยตรง ขาดความตระหนักว่าตลาดสามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ของประชาชนได้ พร้อมทั้งขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ อาจเพราะบุคลากรที่มีอยู่ไม่เพียงพอเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนพื้นที่ของตลาด บุคลากรต้องทำหน้าที่ได้หลากหลาย เช่น การเก็บรายได้ ค่าเช่า ค่าไฟฟ้า ค่าประปา การดูแล จัดระเบียบ ความเรียบร้อยของแผงค้า รวมทั้งเมื่อบุคลากรขาดบุคลากรก็ไม่สามารถหาทดแทนได้

5. ทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจ มีสาระการเรียนรู้สอดคล้องและสามารถนำมาปรับใช้กับหลักสูตร การถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียน พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์ทรัพยากรที่โดดเด่นหรือจัดเก็บข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษร ปัญหาในการเข้ามาศึกษาดูงาน จะเป็นการเล่าเรื่องให้ฟัง เป็นเพียงการเดินดูผ่าน หากมีการให้จัดกิจกรรมให้มีการฝึกปฏิบัติ หรือมีการเผยแพร่เชิงสารสนเทศผ่านสื่อออนไลน์จะทำให้มีประโยชน์ยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลการสังเคราะห์แนวทางในการพัฒนาตลาดเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

จากการนำข้อมูลแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการและแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และนำข้อมูลที่เป็นคำถามนำในการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีองค์ประกอบไปด้วย 6 ด้าน คือ

1. ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย พบว่า มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ ที่สร้างรายได้กับนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน และเป็นการเรียนรู้ตรงจากผู้มีประสบการณ์ ได้ฝึกปฏิบัติและให้คำแนะนำในระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างจากการเรียนจากสื่อออนไลน์ และเป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน ได้แก่ เทศกาล

ประเพณี วิถีชีวิตการค้าขาย รวมถึงสถานที่สำคัญในชุมชน เนื่องจากมีพื้นที่ และมีผู้คนในชุมชนเข้ามาใช้บริการ เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นจุดศูนย์กลางหรือศูนย์รวมคนได้

2. **ด้านการบริหารจัดการ** ในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า มีความคิดเห็นในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยต้องได้รับการสนับสนุนจากเจ้าของและผู้บริหารตลาดในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต เนื่องจากเป็นจุดรวมในการกำหนดนโยบายของการบริหารงานทุกอย่าง คือ งบประมาณ และบุคลากรในการเข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดให้บรรลุตามเป้าหมายในการเป็นแหล่งการเรียนรู้และการขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้จะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนเห็นความสำคัญ การเข้ามามีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการร่วมพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ ในส่วนการให้บริการ เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดภายในตลาด ส่วนใหญ่จะใช้องค์ความรู้ วิทยากรที่มีอยู่ในตลาด มาจัดกิจกรรม ซึ่งทรัพยากรการศึกษา วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้หาได้ภายในตลาด จึงไม่ควรมีการคิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียม และเพื่อให้ผู้เข้ามาเรียนรู้ภายในตลาดเกิดการเรียนรู้ ควรมีการจัดเตรียมจัดเจ้าหน้าที่บุคลากรที่มีความรู้ สามารถคำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาดได้ รวมถึงต้องมีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด ส่วนในด้านงบประมาณและการสนับสนุน เห็นควรให้รัฐให้การสนับสนุนงบประมาณ และบุคลากรในการช่วยพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้

3. **ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้** ในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า ผู้มีความคิดเห็นว่าการใช้สื่อออนไลน์ที่มีอยู่ในการเผยแพร่ แบ่งปันความรู้ โดยใช้แนวคิดการพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศ คือ การกำหนดว่าควรจัดเนื้อหาสารสนเทศที่ทันสมัย และทันสมัยการณ์เรื่องใดบ้าง และควรใช้วิธีการใดดีที่สุดในการนำเสนอสารสนเทศเหล่านั้น การวางแผนโปรแกรม คือ การสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วคืออะไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม พร้อมกับการจัดให้มีการทำสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด และในอีกด้านคือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของกิจกรรมและกลุ่มเป้าหมายที่จะทำกิจกรรมหรือใช้กิจกรรมตลอดจนวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้จะเป็นสิ่งจูงใจให้ผู้เรียนได้ทดลองปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้หรือจุดมุ่งหมายของที่ตั้งไว้ได้ และควรทำต่อเนื่องโดยการทำเป็นปฏิทินกิจกรรม

4. **ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน** ในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า มีความคิดเห็นที่ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงภายในสังคม อันเป็นรากฐานสร้างความรักและผูกพัน ซึ่งกระตุ้นให้ผู้คนเกิดเข้ามาร่วมกันคิดและลงมือทำให้งิจกรรมในการแก้ไขปัญหา และในด้านควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ ซึ่งเป็น

พ่อค้า แม่ค้ามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ซึ่งจะทำให้เกิด ความภูมิใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ได้

5. **ด้านภาคีเครือข่าย** ในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า มีความคิดเห็นว่าภาคีเครือข่าย ควรมีการประสานงานกับ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตลาดทั้งภาครัฐ และเอกชนที่ และควรมีการประสานงานระหว่าง ตลาดแต่ละแห่ง ทั้งนี้การเป็นสมาชิกต้องเป็นไปโดยสมัครใจ แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยมีการติดต่อ การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร อำนวยความสะดวกให้สมาชิก นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาตนเองไปพร้อมๆกัน และร่วมประสานงานการประชุม เพื่อให้เป็นไปตาม เป้าหมาย หลีกเลี่ยงการแข่งขัน ลดความซ้ำซ้อนของการให้บริการ

6. **ด้านการประเมินผล** ในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในส่วนการประเมินผลในระยะแรกเห็นควรประเมินผล โดยจัดทำ สถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ และสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ เนื่องจากกิจกรรมยังไม่มี การรวบรวมความรู้ภายในตลาด และแบ่งแยกหมวด หมู่ ประเภท หรือจัดทำเป็นหลักสูตร เป็นการ เรียนรู้ลักษณะการศึกษาจากสภาพแวดล้อม พูดคุยกับผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่ตลาด อ่านจาก บอร์ดประชาสัมพันธ์ รับฟังข่าวสารจากเสียงตามสาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ตามอัธยาศัย ในส่วนการ เป็นสถานที่ศึกษาดูงานส่วนใหญ่เป็นลักษณะการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการซักถาม หลังจากการเดินชมสถานที่ หากมีการดำเนินการระยะหนึ่งก็ควรต้องมีการทดสอบความรู้ก่อนและ หลังเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพราะข้อมูลที่ได้มาสามารถนำมาปรับปรุง พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และ สามารถตรวจสอบผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวัง ของตลาด

อภิปรายผล

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. **ด้านจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด** จากแบบสอบถามความต้องการของ ผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในรายชื่อมี ความสอดคล้องกัน ในแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่ง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลาดจัดเป็นแหล่งความรู้ที่เกิดจากสังคม เป็นแหล่งความรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้นอยู่ ใกล้ตัวมีความสัมพันธ์กับชีวิต และเป็นสถานประกอบการขนาดใหญ่ ที่มีการประกอบอาชีพ หลากหลาย (ศรีสุตา จริยากุล.2545) ดังนั้น การกำหนดจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของตลาด คือ การเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ ที่สร้างรายได้ กับนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ การแสดงความคิดเห็น การติดต่อระหว่างบุคคล การแปรรูปผลผลิต การซื้อการขายผลผลิต (สุมาลี สังข์ศรี.2546) และ

เกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับบริบท การดำเนินกิจการตลาด เพราะเป็นการเรียนรู้ตรงจากผู้มีประสบการณ์ ได้ฝึกปฏิบัติ และสามารถให้คำแนะนำในระหว่างการเรียนรู้ และเป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน ได้แก่ เทศกาล ประเพณี วิถีชีวิตการค้าขาย รวมถึงสถานที่สำคัญในชุมชน เนื่องจากมีพื้นที่ และมีผู้คนในชุมชนเข้ามาใช้บริการ เป็นจำนวนมาก ซึ่งจะเป็นจุดศูนย์กลางหรือศูนย์รวมคนได้ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลักที่เป็นรากฐานของการศึกษา ในยุคศตวรรษที่ 21 สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยของการเรียนรู้ตลอดชีวิต: (2551) 4 ประการ คือ 1. Learn to know เรียนเพื่อให้มีความรู้ และมีวิธีการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถนำ ความรู้ วิธีการเรียนรู้ที่ได้มาไปต่อยอด แสวงหา หรือผลิตสร้างความรู้ใหม่เพิ่มขึ้นได้เรื่อยๆ เป็น การจัดการศึกษาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้และทักษะพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มั่นคงและ สามารถอยู่ในสังคม 2. Learn to do เรียนเพื่อที่จะทำเป็นหรือใช้ความรู้ไปประกอบอาชีพ และสร้าง ประโยชน์แก่สังคม เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบ อาชีพของบุคคลและกลุ่มบุคคล เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับเศรษฐกิจ ชุมชน 3. Learn to with the others เรียนเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับคนอื่น ๆ ในสังคมอย่างมีความสุข และสร้างสรรค์ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานของบุคคล เพื่อให้สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็น คือ ด้านสุขภาพ อนามัย ด้านความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้าน คุณธรรมและจริยธรรมค่านิยมและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 4. Learn to be เรียนเพื่อที่จะเป็นผู้ที่ รู้จักตัวเองอย่างถ่องแท้ สามารถพัฒนาตนได้เต็มตามศักยภาพ หรือพัฒนาตนให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ เป็นการศึกษเพื่อพัฒนาทักษะความสามารถและศักยภาพของคน ให้ร่วมกันรับผิดชอบ และเห็นถึงความสำคัญของการฟื้นฟูพัฒนาสังคมและชุมชนของตนเอง โดยส่งเสริมให้ประชาชนเกิด การเรียนรู้ และบูรณาการความรู้ ประสบการณ์และทักษะอาชีพเข้ามาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการ พัฒนาสังคมและชุมชนโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ

2. ด้านการบริหารจัดการ จากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้า มาใช้บริการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในรายข้อมีความสอดคล้องกัน ผู้บริหารตลาดต้องสนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่างๆ เนื่องจากเป็นจุดรวมในการกำหนดนโยบาย ของการบริหารงานทุกอย่าง คือ งบประมาณ และบุคลากร ส่วนการให้บริการ องค์ความรู้ จะหาได้ ภายตลาด และควรขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ รัฐจะให้การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากรและประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักมีการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่า ซึ่งสอดคล้องกับหลักการ บริหารจัดการสำคัญ เพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพสูงสุดที่เรียกว่า “หลักการบริหารแบบ 4 M's” การ บริหารจัดการ ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จักและใช้แหล่งเรียนรู้อย่างคุ้มค่าและ ประสานความร่วมมือกับทุกองค์การ บุคลากร ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ งบประมาณ การงบประมาณให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด คุ้มค่า ทรัพยากร จัดทำทะเบียน เพื่อ สะดวกในการบริหารจัดการได้ครอบคลุม ครบถ้วนและเกิดประโยชน์สูงสุด(สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550: 4) และจากงานวิจัยของ ระพีศักดิ์ วัลย์รุ่งสกุล และคณะ. (2543) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการตลาดสดตามหลักสุขาภิบาล ในเขตเทศบาลนครลำปาง ความร่วมมือจากกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าของตลาด ผู้ประกอบการ หน่วยงานของรัฐ สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาได้อย่างครอบคลุม และสามารถลดช่องว่างในการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การจัดการตลาดสดถูกสุขลักษณะได้อย่างยั่งยืน

3. ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ จากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในรายข้อมีความสอดคล้องกัน โดยผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการต้องการให้มีการจัดนิทรรศการประชาสัมพันธ์รางวัลหรือเครื่องหมายการรับรองคุณภาพต่างๆจากหน่วยงานราชการ เพื่อให้ผู้เข้ามาใช้บริการเชื่อมั่นกับสินค้าและบริการภายในตลาด ในส่วนบอร์ดประชาสัมพันธ์ต้องการให้มีการเปลี่ยนเอกสารแผ่นพับที่ติดบอร์ดทุกๆเดือน และคอยซ่อมแซมดูแลความสะอาดให้มีสภาพพร้อมใช้งาน ในส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าการจัดนิทรรศการ และบอร์ดประชาสัมพันธ์ไม่ค่อยได้รับความสนใจ หรือมีผู้เข้ามาใช้บริการน้อย ไม่ตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการในตลาด แต่เห็นด้วยกับการใช้สื่อออนไลน์ เนื่องจากทุกคนมีอุปกรณ์โทรศัพท์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และสามารถสื่อสารได้ 2 ทางสามารถโต้ตอบได้ คือ การให้แนะนำหรือรวมเป็นส่วนหนึ่งของการนำความรู้มาเผยแพร่ในสื่อ ยังเป็นช่องทางในการแบ่งปันความรู้ เล่าประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ให้แก่ผู้สนใจที่ไม่ได้เข้ามาใช้บริการภายในตลาด สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้หรือกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นภายในตลาดได้ และเพื่อให้เกิดการใช้สื่อออนไลน์เกิดประสิทธิภาพ ควรนำแนวคิดของ Patrick Boyle การพัฒนาโปรแกรมเชิงสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการสื่อ คือ การสำรวจและพิจารณาว่าเนื้อหาความรู้ที่องค์กรมีอยู่แล้วเป็นเนื้อหาที่ทันสมัยและทันสมัยแค่ไหนอย่างไรบ้าง มีสารสนเทศเนื้อหาอะไรใหม่ ที่ควรนำมาเพิ่มเติม พร้อมกับการจัดให้มีการทำสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด

การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในตลาดที่จัดอยู่ในปัจจุบันควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ โดยต้องมีการสำรวจความต้องการของผู้ใช้บริการและผู้ประกอบการ และมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลว่ามีแหล่งความรู้อะไรบ้าง เพื่อให้การจัดกิจกรรมเรียนรู้ที่เกิดขึ้นมีประโยชน์และเอื้อต่อผู้ที่สนใจหรือสถานศึกษานำมาใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร และทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงภายในสังคม อันเป็นรากฐานสร้างความรักและผูกพัน ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ประกอบวิชาชีพ เป็นความรู้เฉพาะ ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน และเป็นการเรียนการสอนที่ได้เห็นของจริง ปฏิบัติจริง ย่อมก่อให้เกิดความสามารถทักษะที่สามารถนำไปเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ

4. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน จากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในรายข้อมีความสอดคล้องกัน ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้ เพราะการเรียนรู้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงภายในสังคม อันเป็นรากฐานสร้างความรักและผูกพัน ซึ่งกระตุ้นให้ผู้คนเกิดเข้าร่วมกันคิดและลงมือทำให้งิจกรรมในการแก้ไขปัญหา และในด้านควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นพ่อค้า แม่ค้ามีส่วนร่วมในการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความภูมิใจ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ ระพีศักดิ์ วัลย์รุ่งสกุล และคณะ. (2543) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการตลาดสดตามหลักสุขาภิบาล ในเขตเทศบาลนครลำปาง ความร่วมมือจากกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าของตลาด ผู้ประกอบการค้า หน่วยงานของรัฐ ของเจ้าของตลาดสามารถดำเนินการแก้ไข ปัญหาได้อย่างครอบคลุม และสามารถลดช่องว่างในการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การจัดการตลาดสดถูกสุขลักษณะได้อย่างยั่งยืน

5. ด้านภาคีเครือข่าย จากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในรายข้อมีความสอดคล้องกัน โดยผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการต้องการให้มีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง ผู้เข้ามาใช้บริการส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นเกี่ยวกับความสะดวก ต้องการให้ร้านที่มีชื่อเสียงมาเปิดให้บริการภายในตลาดเพราะเดินทางสะดวก ผู้ประกอบการต้องการไปศึกษาดูงานเรียนรู้ตลาดอื่นๆ ในเทคนิคการจัดร้านค้า สินค้าที่จำหน่ายในตลาด เทคนิคการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายเพื่อช่วยเพิ่มยอดขาย และต้องการขยายสาขา ในส่วนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับตลาดทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อให้เท่าทันต่อเหตุการณ์การเปลี่ยนในเรื่องข้อกำหนด กฎ ระเบียบ รวมถึงนโยบายของรัฐบาล ซึ่งส่วนใหญ่ภาครัฐยังต้องการคงรักษาวินัย การค้าและธุรกิจของชุมชน เพื่อให้สามารถแข่งขันกับห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ และส่งเสริมให้ประชาชนมีโภชนาการที่ดี สุภาพร่างกายที่แข็งแรง เพราะตลาดเป็นต้นทางของแหล่งวัตถุดิบที่นำมาประกอบ ประชุมอาหาร จึงให้ความสำคัญในการพัฒนา ปรับปรุงตลาด โดยมีการจัดเจ้าหน้าที่เข้าตรวจสอบเป็นประจำ ในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น เทศกาลกินเจ เทศกาลปีใหม่ เทศกาลวันตรุษจีน ฯ เพื่อให้ตลาดมีความสะอาด ถูกสุขลักษณะ อาหารปลอดภัย และใช้พื้นที่ภายในตลาดจัดกิจกรรมการ นิทรรศการ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ผู้บริโภค และการสนับสนุนในเรื่องสื่อต่างๆ การมีภาคีเครือข่ายจะทำให้เกิดแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีการติดต่อ การสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร มีการสนับสนุน อำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายหลีกเลี่ยงการแข่งขัน ลดความซ้ำซ้อนของการให้บริการ ทำให้ผลประโยชน์ของภาคีเครือข่ายมีประโยชน์มากขึ้น สนธยา พลศรี (2548) และผลการวิจัยของ ระพีศักดิ์ วัลย์รุ่งสกุล และคณะ. (2543) ได้ศึกษารูปแบบการจัดการตลาดสดตามหลักสุขาภิบาล ในเขตเทศบาลนครลำปาง ความร่วมมือจากกลุ่มที่เกี่ยวข้องเป็นภาคีเครือข่าย สามารถดำเนินการแก้ไข ปัญหาได้อย่างครอบคลุม

และสามารถลดช่องว่างในการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การจัดการตลาดสดถูกสุขลักษณะและเป็นแบบอย่างให้กับตลาดอื่นเพื่อเป็นสถานที่ศึกษาดูงาน

6. ด้านการประเมินผล จากแบบสอบถามความต้องการของผู้ประกอบการ ผู้เข้ามาใช้บริการ และแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าในรายข้อมีความสอดคล้องกัน ส่วนใหญ่เป็นการสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ และมีการสรุป จัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการในแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงควรต้องมีการทดสอบความรู้ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพราะข้อมูลที่ได้มาสามารถนำมาปรับปรุง พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้ ความเข้าใจตรงตามวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังของตลาด

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- ควรกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อสนองตอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ การศึกษา ย่อมต้องมีปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลสามารถที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ปัจจัยเกื้อหนุนที่มีส่วนสำคัญต่อการศึกษาทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม คือ แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นศูนย์รวมหรือศูนย์กลางของความรู้ในรูปแบบต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน เป็นเสมือนห้องปฏิบัติการของการเรียนรู้ มีประโยชน์ทั้งในแง่การกระจายโอกาสทางการศึกษา จึงมีประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ดังนั้นจึงควรรณรงค์ สร้างความรู้ความเข้าใจในการสร้าง พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตและนำมาใช้ในการเรียนสอน

- ควรจัดตลาดให้สอดคล้องและสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตของคนในชุมชน การจัดกิจกรรมในตลาด ควรปรับให้มีลักษณะยืดหยุ่นตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายเป็นสำคัญ และสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายสามารถกำหนดเวลาการเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมและประเมินผลได้ด้วยตนเอง

- ควรส่งเสริมให้ตลาดเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับชุมชน โดยการทำโครงการความร่วมมือกับวิทยาลัยชุมชน สังกัดกรุงเทพมหานคร ในการใช้พื้นที่สถานที่ จัดกิจกรรมและการเชิญพ่อค้าแม่ค้ามาร่วมเป็นวิทยากร ในการฝึกอบรมให้กับชุมชน

2) ข้อเสนอแนะของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดตั้งตลาด

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับตลาด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ควรสนับสนุนส่งเสริมตลาดที่มีความพร้อมเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต รณรงค์ ชักชวนประชาชนทั้งในชุมชนใกล้เคียงตลาดและที่ห่างไกลมาร่วมกิจกรรม โดยการจัดประชาสัมพันธ์กิจกรรมหรือหลักสูตรต่างๆอย่างต่อเนื่องให้รู้จักตามสื่อต่างๆ เช่นรายการวิทยุ หนังสือพิมพ์ ทำป้ายหน้าตลาด เพื่อให้ผู้เข้ามาใช้บริการ

- เพิ่มคุณค่าและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนกรุงเทพมหานคร โดยให้ความสำคัญผ่านแหล่งการเรียนรู้ในตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร โดยการสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และการเรียนรู้ที่มีคุณภาพแก่ประชาชน ผู้ใช้บริการ ชุมชน โดยจัดเป็นแหล่งฝึกทักษะการประกอบอาชีพด้านอาหารและการเป็นผู้ประกอบการร้านอาหาร โดยจัดทำเป็นหลักสูตร ซึ่งต้องมีองค์ประกอบ คือ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เนื้อหาสาระ กิจกรรม สื่อการสอน การประเมินผลติดตามที่ครบถ้วน และให้การรับรองมาตรฐานการหลังการฝึกอบรม เพื่อให้ประชาชนสนใจและเข้ามาใช้บริการได้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

3) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- การนำแนวทางในการพัฒนาตลาดไปทดลองใช้กับตลาดในต่างจังหวัด หรือตลาดนัด เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- การพัฒนากิจกรรมการศึกษาในตลาดเพื่อสนับสนุนให้เป็นเครือข่ายแห่งการเรียนรู้
- การกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ในตลาด เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ การศึกษาตลอดชีวิตของบุคคลในสังคม
- การศึกษาความต้องการของโรงเรียนในการใช้ตลาดเป็นแหล่งเรียนรู้
- การพัฒนาตลาดต้นแบบให้เป็นแหล่งความรู้และศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). รายงานการวิจัยมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2538). การศึกษาตลอดชีวิต. ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย.
พิมพ์ครั้งที่ 2. โรงพิมพ์คุรุสภา. กรุงเทพฯ .
- . (2558). ความหมายความหมายของการเรียนรู้ตามอัธยาศัย. สืบค้นเมื่อวันที่
15 กันยายน 2558 จาก (<http://www.nfe.go.th/0405/NFE - note/nattenee02.html>)
- . (2544). 22 ปี กศน.สู่การศึกษาตลอดชีวิต. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและ
พัสดุภัณฑ์(รสพ).
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (สำนักมาตรฐานการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).
(2550) มาตรฐานตลาด. สืบค้นเมื่อวันที่ 16 กันยายน 2558 จาก
(http://www.dla.go.th/work/e_book/eb/1std.23/23/210550htm)
- กรมอนามัย. (2545). การสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 2 . กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- . (2546). คู่มือพัฒนาตลาดสดสำหรับเจ้าหน้าที่ กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมพัฒนาชุมชน. (2542). การพัฒนาเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน. ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอก
บล็อกรจำกัด.
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา.
- กุลธิดา ท้วมสุข. (2547). การเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้เป็นฐาน = Resource-based learning-
RBL. วารสารนวัตกรรมการเรียนการสอน 1, 2 (พ.ค.-ส.ค. 2547)
- คุณทลี แก้วโบราณ (2555). การวิเคราะห์การจัดการชุมชนของตลาดน้ำโบราณเพื่อส่งเสริมการมี
ส่วนร่วมของ ภาคประชาชนในการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิต. คุรุศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. อุดรธานี.
- กองสุขาภิบาลอาหาร กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2542). คู่มือการดำเนินงานสุขาภิบาล
“ตลาด” ตาม พระราชบัญญัติของกระทรวง ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2542) ออกตามความใน
พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่ง
สินค้าและพัสดุภัณฑ์
- เชมณัฐ มิ่งศิริธรรม. (2553). รายงานการวิจัยการพัฒนาฐานข้อมูลแหล่งการเรียนรู้จังหวัด
มหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

- เข็มเพชร แก่นสาร. (2543). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษามหาบัณฑิต.แขนง
วิชาบริหารการศึกษา.สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.อัสสัมชัญ.
นครราชสีมา. พุทธโกษา. (2554). คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้. สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ (วช.).
- คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ.(2547).สารานุกรมสำหรับเยาวชน เล่ม28.
กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- จิรัฐา จารุพิสิฐธร .(2554). การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในพิพิธภัณฑ์ดนตรี
ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต . สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย..อัสสัมชัญ.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). การระดมประชาชนเพื่อพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท.
กรุงเทพฯ.สำนักพิมพ์โอเดียร์สโตร.หน้า 273-274.
- ชินรัตน์ สมสืบ .(2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ในชุดวิชาการพัฒนา
ชนบท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์ .(2550). คิดเป็น คือคิดพอเพียง วารสาร กศน เพื่อนเรียนรู้ . มีนาคม 2550,
หน้า 9-11.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2537). เทคนิคการเขียนเค้าโครงการวิจัย:แนวทางสู่ความสำเร็จ. สำนักพิมพ์
บริษัทไทเนรมิตกิจ อินเตอร์ โปรเกรสซิฟ จำกัด.
- ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. (2544). การศึกษาตามอัธยาศัย: จากแนวความคิดเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ.
ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ:
รังสีการพิมพ์.
- ณัชภัส วีระเรืองไชยศรี. (2555). การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียน เพื่อเสริมสร้าง
ความเข้มแข็งของเครือข่ายการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพขององค์กรชุมชน.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชา การศึกษา
นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย..อัสสัมชัญ.
- นันทิยา จินามา. (2549). การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเล่าเรื่องของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5.การค้นคว้าแบบอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัย เชียงใหม่.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา.(2546).หลักการพื้นฐาน เทคนิคและตัวอย่างการมีส่วนร่วม.สำนักพิมพ์ 598
Print.

- นฤมล ตันธสุเรศศรีและคณะ. (2533). แหล่งวิทยาการในชุมชน.เอกสารการสอนชุดวิชาการ
พัฒนาและการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หน่วยที่ 1 นนทบุรี .สาขาศึกษาศาสตร์.
มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช.อัสสัมชัญ.
- . (2553). รายงานการวิจัย เรื่องการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับแหล่งวิทยาการ
ในชุมชน.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.อัสสัมชัญ.
- นิวัติ อรรถพลกุล.(2536).การวิเคราะห์แหล่งการเรียนรู้หมู่บ้านดีเด่นจังหวัดอุบลราชธานี.ปริญญา
นิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.อัสสัมชัญ.
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2551). คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนการตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมี
ส่วนร่วม.นนทบุรี.สถาบันพระปกเกล้า.
- ถวัลย์ มาศจรัส.(2553).โมเดลการจัดการศึกษาและแหล่งการเรียนรู้สร้างสรรค์.กรุงเทพฯ.โรงพิมพ์
ธารอักษร.
- เทิดเกียรติ วงศาโรจน์. (2546). การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของประชาชนในชุมชน
เทศบาลเมืองราชบุรี อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา.คณะ
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย.มหาวิทยาลัยราชภัฏ.อัสสัมชัญ.
- ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2540). การพัฒนาองค์กรและการตัดสินใจ. ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะ
มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.อัสสัมชัญ.
- ธนา ประมุขกุล. (2544). เครือข่าย. วารสารส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 24 ฉบับที่ 3
กค-กย 2544
- บุญเลิศ มาแสง. (2532). นอกรั้วโรงเรียน:กระบวนการนำการศึกษาออกโรงเรียนเข้าไปหล่อหลอม
ตนเองและสังคม.กรุงเทพฯ.โรงพิมพ์การศาสนา
- ประเสริฐ สุนทร. (2543). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันอาชญากรรม ศึกษาเฉพาะกรณี
กองบังคับการตำรวจนครบาล 6.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.สาขาสังคมสงเคราะห์.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.อัสสัมชัญ.
- ปาน กิมปี. (2546). “เครือข่ายการเรียนรู้” สารานุกรมศึกษาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.อัสสัมชัญ.
- ประคอง กรรณสูตร. (2552). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 10.
กรุงเทพฯ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราสาท สานรัมย์. (2551).แหล่งการเรียนรู้สืบค้นจาก www.moddang-99.com. สืบค้นเมื่อวันที่
10 กันยายน 2559.
- ปรีดา เจษฎารางกุล. (2550). การมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาชุมชน ในเขต
เทศบาล เมืองคูคต อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี.วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์
มหาบัณฑิต.สาขาการปกครองท้องถิ่น.วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น.มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- มนัญญา นวลศรี. (2552) แนวทางในการจัดการพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.อัดสำเนา.
- วรวิทย์ เพ็งพันธ์ (2548) ทำการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์คุณค่าและบทบาทตลาดน้ำในฐานะแหล่งการเรียนรู้ชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำ อำเภอสะตอก จังหวัดราชบุรี ครุศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.อัดสำเนา.
- วิศนี ศิลตระกูล และอมรา ปฐภิญโญบุรณ. การศึกษาตามอัธยาศัย : จากแนวความคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน , 2544.
- วิชัย ฤษฏัญญมิตร์ และคณะ. (2548). รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- วรรณธณี กองจันทร์ดี. (2555). การจัดการขยะของผู้ค้าในตลาดสด ศึกษากรณีตลาดสดบางกะปิ และตลาดสดนครไทย เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยาสตรมหาบัณฑิต. สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิศนี ศิลตระกูล และอมรา ปฐภิญโญบุรณ. การศึกษาตามอัธยาศัย : จากแนวความคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตสู่แนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2544.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2544). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน.ศูนย์สันติวิธีเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย.สถาบันพระปกเกล้า.หน้า 25-28.
- โศจิลักษณ์ กมลศักดิ์วิกุล. (2556). การเมืองเรื่องพื้นที่: ตลาดย้อนยุคสามชุกการเมืองและธุรกิจแห่งการถวิลหาอดีต. การศิลปศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศศิธร เขาวรัตน์. (2548). การเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้เป็นฐาน = Resource-based learning-RBL. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์ 20, 1 (ม.ค.-เม.ย. 2548); หน้า 41-45.
- ศกุลดี สายบุญลี. (2537). ลืมหรือยังหลักการมีส่วนร่วม.วารสารพัฒนาชุมชน.30(3),หน้า 56-59.
- ดารี บุญชู. (2548). “การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา” วารสารวิชาการ. 8 (1) (มกราคม 2548) : 27 – 31.
- ยุพา รูปงาม. (2545). การใช้มีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงานประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ. ค้นจาก(<https://www.gotoknow.org/posts/479864>) เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2558.
- ศุภกิจ สุขสุนทร. (2555).การใช้แหล่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัยของพระราชวังบางปะอิน.สารนิพนธ์. หลักสูตรการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา วิทยาลัยครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

- ศรีสุตา จริยากุล. (2545). การใช้ทรัพยากรชุมชนเพื่อการศึกษา. ประมวลสาระชุดวิชาบริบททางการศึกษา หน่วยที่ 8. หน้า 167-210. นนทบุรี. สาขาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2543). รายงานสรุปการสัมมนา ยุทธศาสตร์การเรียนรู้ตลอดชีวิต. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (2545) (รายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพและบทบาทการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน) . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- (2550). การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- (2552). รายงานการวิจัย การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งแรก). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544). การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร.
- (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ:พรักหวานกราฟฟิค.
- สาวิตรี ซาตา. (2542). การศึกษาสภาพการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัด ขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. สาขาบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- แสงจันทร์ อินทนนท์. (2532). แหล่งเรียนรู้สู่การพัฒนา. หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการศึกษานอกโรงเรียน. กรุงเทพฯ.
- สุภามาศ อ่ำดวง. (2554). แนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต. ครุศาสตร์ มหาบัณฑิต. สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2539). การศึกษานอกโรงเรียน : การขยายโอกาสทางการศึกษา โดยประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาทางไกล. นนทบุรี : 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2543). นโยบายส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิตของประเทศไทย สาระสำคัญจากการบรรยายสรุปของ .ภาควิชาการศึกษาศาสตร์.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- (2544). รายงานการวิจัย การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อพัฒนาสังคมไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- (2545). รายงานการจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : สดศ.
- (2545). สัมมนาการวิจัยการศึกษานอกระบบ. นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- (2546). แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับการเรียนรู้วัยเกษียณ กรุงเทพมหานคร.สำนักพิมพ์จุฑาธุชไพฑธย์.
- (2548). การพัฒนาชุมชนเมืองแห่งการเรียนรู้สำหรับสังคมไทย.กรุงเทพฯ:กลุ่มพัฒนานโยบายการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาและการท่องเที่ยว สำนักมาตรฐานการเรียนรู้.
- (2558). การพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.
นนทบุรี:สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพัทธา ศรีนิล.(2531). การสร้างชุดการสอนวิชาประชากรศึกษาสำหรับห้องเรียนแบบศูนย์การเรียนรู้ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ปัญหาสืบเนื่องจากการเพิ่มประชากรและการแก้ไข.ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.สาขาประชากรศึกษา.บัณฑิตวิทยาลัย.
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุกฤณี ญัฐพลวัฒน์. (2541). ตลาดน้ำ:วิถีชีวิตของพ่อค้าแม่ขายไทย กรุงเทพมหานคร ฐานการพิมพ์.
- สุธาสนี วัชรบูล. (2544). รายงานการวิจัยเรื่อง พิพิธภัณฑสถานแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาประเทศอังกฤษ. นนทบุรี : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล
- สุจิต ศิลารักษ์. (ม.ป.ท.). การจัดการแหล่งวิชาชุมชน. เอกสารอัดสำเนา.
- สุนน อมรวิวัฒน์.. (2543) .กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติในประมวลบทความการปฏิรูปการศึกษา.นนทบุรี.โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. (2532). ประสบการณ์ทางสังคมในวิชาสังคมศึกษา. เอกสารการสอนชุดวิชาการสังคมศึกษา. หน่วยที่ 14 นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุภามาศ อ่ำดวง. (2554). ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดแหล่งการเรียนรู้ในวัดเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต.คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.อัดสำเนา.
- สง่า สาระ. (2548). การพัฒนาดลาดสดเทศบาลตำบลสตึก สู่ตลาดสดน่าซื้อตามความคิดเห็นของผู้ขายและผู้บริโภค อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์.สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.อัดสำเนา.
- สุจินต์ กลัดประสิทธิ์. (2550). การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.อัดสำเนา.
- สุชาดา จักรพิสุทธิ์. (2547).การศึกษาทางเลือกของชุมชน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ปีที่ 4 ฉบับที่ 27 (มิถุนายน – สิงหาคม 2547).
- สุดสวาท คำแพง. (2543). “ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร”ครุศาสตร์มหาบัณฑิต. สาขาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต.คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.อัดสำเนา.

- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ . (2544). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม. ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา* หน่วยที่ 12 หน้า 183-184 นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เสรี พงศ์พิศ. (2545). *วิสาหกิจชุมชนไม่ใช่ธุรกิจชุมชนในวิสาหกิจกลไกเศรษฐกิจฐานราก*. หน้า 85-86. กรุงเทพฯ. บริษัท เอดิเพรส จำกัด. อัดสำเนา.
- สนอง โลหิตวิเศษ. (2548) . *การศึกษาตลอดชีวิต. ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่. คณะศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ. อัดสำเนา.*
- สมจินตนา ชังเกตุ. (2556). *การพัฒนารูปแบบห้องสมุดชุมชนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต . ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์. ภาควิชาการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและสังคม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. อัดสำเนา.*
- สนธยา พลศรี. (2550). *เครือข่ายการเรียนรู้ในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ. โอเอสพริ้นติ้งเฮาส์.*
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2540). *กระบวนการการฝึกอบรมสำหรับการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.*
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). *การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ : ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- . (2551). *พัฒนาการ การเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ. (2548). *รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : สวนสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา*
- . (2548). *รายงานการวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : ห้องสมุดประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา*
- อานุภาพ แย้มดี. (2555). *ได้นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตในสวนสัตว์ใหม่. ครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา การศึกษาตลอดชีวิต สาขาวิชา การศึกษานอกระบบโรงเรียน จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- อานันท์ ปันยารชุน. (2545). *การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี. นิตยสารท้องถิ่น 52(9):3-5.*
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). *กรอบแนวความคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบโรงเรียน. โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.*
- อติญาณ์ ศรีเกษตวินและคณะ. (2558). *ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาตลาดสดตามเกณฑ์มาตรฐานตลาดสดน่าซื้อ: กรณีศึกษาตลาดสดกอบกาญจน์ ต.ตลาด อ.เมือง จ. สุราษฎร์ธานี .วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*
- อภิญา กังสนารักษ์. (2544). *รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิภาพระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย .*

อคิน รพีพัฒน์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา: กรุงเทพฯ . ศูนย์การศึกษา
นโยบายสาธารณะสุข.*

Cohen;JM. and Uphoff; N,T. (1980). *Participation's Place in Rural Development:Seeking
Clarity Through Specificity.*World Development .

Cohen;JM. and Uphoff,N.T. (1981). *Rural Development Participation : Concept and
Measures for Project Design Implementation and Evaluation.* Rural Development
Committee Center for International Studies , Cornell University.

Cunningham,J.B.Action. (1993). *Research and Organizational Development.* Westport, CT:
Praeger,

Dave;RH.(1976).*Foundation of lifelong education.*Oxford:Pergamon.

Evan;DR.and W.A. Smith. (1981). *Nonformal Education*, UNESCO Bangkok.

Faure,Edgar and others . (1972). *Learning to Be : The world of education today and
tomorrow.*

Good;CV. (1973). *Dictionary of Education.*3rd.New York: McGrew – Hill,

Hansen;MT. (1996). *Knowledge Intregation in Organizations.*Doctoral Dissertation,Standford

Johnson;JM. (2012). *Lifelong education and democratic citizenship.* In Norman K.Denzin
(Ed.),*Studies in Symbolic Interacion* :Emerald Group Publishing Limited. *Education*

Kenworthy. (1962). *Guide to social studies teaching in Secondary School.* Belmont California
: Woodworth Press.

Lee;WO. (2007). *Lifelong Learning in Asia:Eclectic Concepts.*Rhetorical Ldeals,and Missing
Values.Implications for Values Lifelong Learning (Vol. 10, pp 362 - 379):Springer
Netherlands.

Nichols;M .(1971). *Community resource for school* .Encyclopedia of Education.2 (February).

UNESCO.(1976). *Recommendation on the Development of adult education.*

ภาคผนวก

รายชื่อตลาดประเภท 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร

เขต	จำนวน	ลำดับ	ตลาด
คลองเตย	1	1	คลองเตย
คลองสาน	3	2	เงินวิจิตร
		3	วงเวียนใหญ่
		4	ท่าดินแดง
คันนายาว	1	5	สายเนตร
จตุจักร	6	6	ศรีเสนา
		7	บางเขน
		8	อมรพันธ์
		9	ประชานิเวศน์
		10	องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร(.อตก)
		11	ตลาดบองมาเซ่
จอมทอง	6	12	โอ๊ะโอ
		13	วัดไทร
		14	ใหม่จอมทอง
		15	สุขสวัสดิ์
		16	บางขุนเทียน
		17	พิบูลย์วิทย์
ดอนเมือง	2	18	วัดน่านนันท
		19	เสริมเพิ่มพูน
ดินแดง	5	20	ศรีดินแดง
		21	สุทธิสาร
		22	ศรีวิชัย
		23	ยอดขวัญ
		24	ห้วยขวาง
ดุสิต	3	25	ศรียาน
		26	ราชวัตร
		27	เทวราช
ทวีวัฒนา	2	28	พุทธมณฑล
		29	ธนบุรี) สนามหลวง 2(

เขต	จำนวน	ลำดับ	ตลาด
ทุ่งครุ	2	30	ใหม่ทุ่งครุ
		31	ทุ่งครุพลาซ่า
ธนบุรี	6	32	ใหม่สำเหร่
		33	วัดกลาง
		34	สี่แยกบ้านแขก
		35	โกวป้อ
		36	ดาวคะนอง
		37	รัชดาภิเษก
บางกอกน้อย	6	38	สดบางขุนศรี
		39	วัดสุวรรณาราม
		40	บางกอกน้อย
		41	นครหลวง
		42	พรานนก
		43	อัมรินทร์
บางกอกใหญ่	4	44	ศักดิ์เจริญ
		45	ท่าพระ
		46	ท่าพระรุ่งเรือง
		47	โพธิ์สามต้น
บางกะปิ	7	48	สดลำสาละ
		49	สดนครไทย
		50	สดบางกะปิ 3
		51	โต้รุ่งหัวหมาก
		52	สดตลาดพร้าวซอย 123
		53	กลางแฮปปี้แลนด์
		54	บางกะปิ 1-2
บางขุนเทียน	2	55	นัดมารวย
		56	กลางบางกระดี
บางเขน	4	57	ยิ่งเจริญ
		58	มงคลไชย
		59	สดศูนย์การค้ารามอินทรา
		60	ถนนอมมิตร

เขต	จำนวน	ลำดับ	ตลาด
บางคอแหลม	1	61	บางคอแหลม
บางแค	3	62	แสงฟ้า
		63	ใหม่บางแค
		64	ศูนย์การค้าบางแค
บางซื่อ	4	65	ศรีเขมา
		66	ประจวบ
		67	มณีพิมาน
		68	สดวงสว่างและวงศ์สว่างพลาซ่า
บางนา	7	69	มหาสิน
		70	อุดมสุขพัฒนา
		71	อุดมสุข
		72	ศิลาวัฒน์
		73	สดสีแยกบางนา
		74	ลาซาล 2,000
		75	ดวงพลอย
บางบอน	3	76	เอกชัย
		77	ศิริชัย
		78	ปิ่นทอง
บางพลัด	4	79	พงษ์ทรัพย์
		80	สดบางพัฒนา
		81	กรุงธน
		82	เจริญพรผล
บางรัก	1	83	วัดแขก
บึงกุ่ม	2	84	ปัฐวิกรณ์
		85	โพธิ์สุวรรณ
ปทุมวัน	1	86	สามย่าน
ประเวศ	6	87	พัฒนาการ
		88	เสรีมาร์เก็ต
		89	ศรีตากล้า
		90	ตลาดนัดเบอร์วันราม 2) อาคาร 1(
		91	ตลาดนัดเบอร์วันราม 2) อาคาร 2(
		92	ตลาดนัดเบอร์วันราม 2) อาคาร 3(

เขต	จำนวน	ลำดับ	ตลาด
ป้อมปราบศัตรูพ่าย	1	93	นางเลิ้ง
พญาไท	2	94	สนามเป้า
		95	มิ่งขวัญพัฒนา
พระนคร	5	96	องค์การตลาดปากคลอง
		97	ยอดพิมาน
		98	ท่าเตียน
		99	ส่งเสริมการเกษตร
		100	บ้านหม้อ
พระโขนง	2	101	สายทิพย์
		102	บางจาก
ภาษีเจริญ	2	103	เจริญศรี
		104	ไชยฉิมพลี
มีนบุรี	3	105	มีนบุรี 1
		106	ศูนย์การค้ามีนบุรี
		107	เคหะชุมชนรามคำแหง
ยานนาวา	4	108	รุ่งเรือง
		109	บางโพพวง
		110	นางลิ้นจี่
		111	เพิ่มทรัพย์
วังทองหลาง	2	112	ทรัพย์จันทร์ผืน) ตลาดพร้าวสะพาน 2(
		113	โชคชัย 4
วัฒนา	5	114	อ่อนนุช
		115	แสงทิพย์ 1
		116	แสงทิพย์ 2
		117	รุ่งอรุณ
		118	เอกมัย
ราชเทวี	1	119	เพชรบุรี
ราษฎร์บูรณะ	1	120	ศูนย์การค้าบางประกอก
ลาดกระบัง	4	121	อุดมผล
		122	เกรียงไกร
		123	ลานบุญ
		124	กลางนครร่มเกล้า

เขต	จำนวน	ลำดับ	ตลาด
ลาดพร้าว	2	125	ฉัตรสาคร
		126	สุคนธ์สวัสดิ์
สาทร	3	127	สะพาน 2
		128	คุณหญิงบุญมี
		129	สวนพลู
สัมพันธวงศ์	2	130	เก่า
		131	กรมภูธรเรศ
สวนหลวง	2	132	สดคลองตัน
		133	เอี่ยมสมบัติ
สายไหม	3	134	วงศ์กร
		135	เคหะออเงิน
		136	สายไหม กม. 19
หนองแขม	2	137	ศูนย์การค้านครเพชรเกษม
		138	ศูนย์การค้าหนองแขม
หนองจอก	1	139	หนองจอก
หลักสี่	3	140	พงษ์เพชร
		141	เมืองทอง
		142	ทุ่งสองห้อง
รวม		142	

ข้อมูล พ.ศ. 2558

กองสุขาภิบาลอาหาร กรุงเทพมหานคร

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประยูร สุขะใจ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2) ดร.วิรุพห์ นิลโรจน์ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3) ดร.รุ่งอรุณ ไสยโสภณ
- 4) คุณไชยวัฒน์ แสงไชย ที่ปรึกษามากมตลาดสดไทย
- 5) นางสาวทรงศรี ลิ้มรสเลิศ ผู้จัดการตลาดสามย่าน

การหาค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำนวน 56 ข้อ

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย								
1	เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิตของชุมชน	0	+1	+1	+1	+1	5	1
2	เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	เป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ประชาชนสามารถศึกษาค้นคว้าตามอัธยาศัยในแหล่งเรียนรู้ในตลาดได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8
6	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างความรักและศรัทธาในภูมิปัญญาและชุมชนของตน	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8
7	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดทำให้เข้าใจวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9	เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
10	เพื่อเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
11	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการหรือการริเริ่มความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนรอบตลาด	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8
ด้านการบริหารจัดการ								
1	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	0	0	+1	+1	+1	3	0.6
2	มีแผนงานบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิต	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8
3	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
4	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	0	0	+1	+1	3	0.6
5	การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6	การสนับสนุนของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	+1	+1	+1	0	+1	4	0.8
7	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
8	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดมีการวางแผนการดำเนินงาน	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
9	มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
10	จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
11	จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
12	ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
13	เปิดให้บริการทุกวัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
14	มีความรู้ ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
15	มีมนุษย์สัมพันธ์ มีจิตบริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
16	มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
17	มีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
18	รักการเรียนรู้ สามารถสื่อสารถ่ายทอดความรู้ได้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
19	บุคลากรในตลาดมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงานฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
20	บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ การจัดการศึกษาตลอดชีวิต	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
21	งบประมาณควรมาจากการสนับสนุนของรัฐ	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
22	ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
23	สนับสนุนบุคลากรจากรัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต								
1	ความหลากหลายของกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2	การจัดนิทรรศการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	การจัดกิจกรรมเทศกาลวันสำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	การพัฒนากิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดปรับได้ตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6	ควรจัดกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดนั้นๆ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7	มีการจัดสื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ความรู้ภายในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8	สำรวจความต้องการ กำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย ในการวางแผนจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9	มีพื้นที่พบบะออนไลน์ทาง Internet สามารถแบ่งปันความรู้ ขอคำแนะนำ เล่าประสบการณ์	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน								
1	ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
2	ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ประชาชนให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	จัดให้มีคณะกรรมการ จากประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
ด้านภาคีเครือข่าย								
1	ควรมีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

2	ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	การสร้างเครือข่ายในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
การติดตาม ประเมินผล								
1	สรุป จัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2	ทำแบบสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตาม ประเมินผล	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
4	มีการติดตาม ประเมินผลกิจกรรมต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรมในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

การหาค่าความสอดคล้องของแบบสอบถามความต้องการของประชาชน และผู้เข้าใช้บริการเกี่ยวกับการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย								
1	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน	0	+1	+1	+1	+1	5	1
2	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งสร้างความรักและศรัทธาในภูมิปัญญาและชุมชนของตน	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8
6	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมของชุมชน	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8
7	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8	ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
ด้านการบริหารจัดการ								
1	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน	0	0	+1	+1	+1	3	0.6
2	แผนงานบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิต	0	+1	+1	+1	+1	4	0.8
3	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
4	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	0	0	+1	+1	3	0.6
5	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6	ท่านต้องการให้ผู้บริหารตลาด ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ และสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตอย่างเต็มที่	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7	ท่านต้องการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8	ท่านต้องการให้มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย	+1	+1	+1	+1	0	4	0.8
10	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
11	ท่านต้องการให้จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
12	ท่านต้องการให้ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมในการใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
13	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเปิดให้บริการทุกวัน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
14	ท่านต้องการให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีความรู้ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
15	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตบริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
16	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
17	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
18	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตบริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
19	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
20	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8
21	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงาน รักการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ และสื่อสารได้ดี	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
22	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงาน,ฝึกอบรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
23	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
24	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนงบประมาณกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
25	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
26	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนบุคลากรกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต								
1	ท่านต้องการให้มีกิจกรรมทางการศึกษาที่หลากหลายของแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2	ท่านต้องการให้มีการจัดนิทรรศการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด มีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมภาคสนาม เช่น กิจกรรมวันสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ท่านต้องการให้มีการพัฒนากิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดปรับได้ตามความเหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดนั้นๆ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม	+1	0	+1	+1	+1	4	0.8

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
7	ท่านต้องการให้มีการจัดสื่อเผยแพร่ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด เช่น เอกสารแผ่นพับโปสเตอร์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และข้อมูลทาง Internet	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8	ท่านต้องการให้มีการสำรวจความต้องการและกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9	ท่านต้องการให้มีพื้นที่พบปะออนไลน์ สามารถแบ่งปันความรู้ขอคำแนะนำ เล่าประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน								
1	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2	ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ท่านต้องการให้ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
7	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
8	ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
9	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

ข้อ	ข้อความ	R1	R2	R3	R4	R5	sum	IOC
10	ท่านต้องการให้ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
11	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
ด้านภาคีเครือข่าย								
1	ท่านต้องการให้มีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2	ท่านต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ท่านต้องการให้มีการสร้างเครือข่ายทุกระดับ ระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ท่านต้องการให้มีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	ท่านต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
6	ท่านต้องการให้มีการสร้างเครือข่ายทุกระดับ ระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
การประเมินผล								
1	ท่านต้องการให้มีการจัดทำสรุป สถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
2	ท่านต้องการให้มีการสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
3	ท่านต้องการให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
4	ท่านต้องการให้มีการติดตาม ประเมินผลกิจกรรมต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	5	1
5	ท่านต้องการให้มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรม และการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด	+1	+1	+1	+1	+1	5	1

แบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยประกอบด้วย

- 1.แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. แบบสอบถามความต้องการ
การพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

**แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ
เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการ
เรียนรู้ตลอดชีวิต**

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรูปของระดับความเหมาะสมที่จะกำหนดแนวทางในการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนที่แสดงค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

2. ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในแต่ละด้าน โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านในแต่ละข้อ ซึ่งในแต่ละช่องมีความหมายดังนี้

- 5 หมายถึง เป็นไปได้มากที่สุดหรือเห็นด้วยในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง เป็นไปได้มากหรือเห็นด้วยในระดับมาก
- 3 หมายถึง เป็นไปได้ปานกลางหรือเห็นด้วยในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง เป็นไปได้น้อยหรือเห็นด้วยในระดับน้อย
- 1 หมายถึง เป็นไปได้น้อยที่สุดหรือเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด

ความคิดเห็นของท่านมีความสำคัญยิ่งในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอความกรุณาส่งแบบสอบถามกลับมายังผู้วิจัย เพื่อจะได้ดำเนินการในขั้นต่อไป

ขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

นายสมบัติ พรหมสวรรค์

นิสิตปริญญาเอก สาขาการศึกษาผู้ใหญ่

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้ตอบแบบสอบถาม อายุ ปี

ตำแหน่งของผู้ตอบ วุฒิการศึกษาสูงสุด

หน่วยงาน / องค์กร

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวรเพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิด				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย						
1	เพื่อเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน					
2	เพื่อเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะการประกอบอาชีพ					
3	เป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน					
4	ประชาชนสามารถศึกษาค้นคว้าตามอัธยาศัย ในแหล่งเรียนรู้ในตลาดได้					
5	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน					
6	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถสร้างความรักและศรัทธาในภูมิปัญญาและชุมชนของตน 195					
7	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดทำให้เข้าใจวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชน					
8	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
9	เพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษา) ศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการ (ตามอัธยาศัย					
10	เพื่อเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ ตลาด					
11	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการหรือการริเริ่มความสนใจในการเรียนรู้ของประชาชนในชุมชนรอบตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ						
1	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน					
2	มีแผนงานบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิต					
3	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย					
4	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
5	การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้					
6	การสนับสนุนของผู้บริหารในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต					
7	การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
8	แหล่งการเรียนรู้ในตลาดมีการวางแผนการดำเนินงาน					
9	มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย					
10	จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น					
11	จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้ คำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
12	ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียม					
13	เปิดให้บริการทุกวัน					
14	มีความรู้ ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ					
15	มีมนุษยสัมพันธ์ มีจิตบริการ					
16	มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ					

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
17	มีความรักในวิถีการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด					
18	รักการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้และสื่อสารได้ดี					
19	บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ) การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย					
21	งบประมาณควรมาจากการสนับสนุนของรัฐ					
22	ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ					
23	สนับสนุนบุคลากรจากรัฐ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต						
	ความหลากหลายของกิจกรรมแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
	การจัดนิทรรศการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
	การจัดกิจกรรมภาคสนาม เช่น กิจกรรมวันสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญ					
	การพัฒนากิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดปรับได้ตามความเหมาะสม					
	ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (การศึกษาตลอดชีวิต)					
	ควรจัดกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดนั้นๆ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม					
	มีการจัดสื่อเผยแพร่ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด เช่น เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และข้อมูลทาง Internet					
	สำรวจความต้องการและกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม					
	มีพื้นที่พบปะออนไลน์ สามารถ แบ่งปันความรู้ขอคำแนะนำ เล่าประสบการณ์					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน						
	ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษาขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้					
	ควรเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์					
	ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
	ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้					
	ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านภาคีเครือข่าย						
	ควรมีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง					
	ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน					
	การสร้างเครือข่ายทุกระดับ ระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การประเมินผล						
1	สรุป จัดทำสถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ					
2	ทำแบบสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ					
3	ให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล					
4	มีการประเมินผลกิจกรรมต่อเนื่อง					
5	มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรม และการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามความต้องการ
แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

โปรดทำเครื่องหมาย ☒ ลงในช่อง ☐ ให้ตรงกับความเป็นจริง

1) เพศ

☐ ชาย

☐ หญิง

2) สถานภาพของผู้ตอบ

☐ ประชาชน / ผู้ใช้บริการ

☐ พ่อค้า แม่ค้า / ผู้ประกอบการ

3) ปัจจุบันท่านอายุ ปี

4) ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

☐ ระดับประถมศึกษา

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

☐ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

☐ ระดับปริญญาตรี

☐ สูงกว่าระดับปริญญาตรี

☐ อื่นๆ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความต้องการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านจุดมุ่งหมายและนโยบาย						
1	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งแสดงวิถีชีวิต ของชุมชน					
2	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งพัฒนา ฝึกทักษะในการประกอบอาชีพ					
3	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งที่ได้เรียนรู้เรื่องของชุมชน					
5	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกสาธารณะให้กับชุมชน					
6	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งสร้างความรักและศรัทธาในภูมิปัญญา และชุมชนของตน202					
7	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งให้ความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยมของชุมชน					
8	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นแหล่งความรู้ที่สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน					
9	ท่านต้องการให้มีการส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ การศึกษานอก) ในแหล่ง(ศัยระบบและการศึกษาตามอัธยา การเรียนรู้ในตลาด					
10	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเป็นพื้นที่รวบรวมความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการบริหารจัดการ						
1	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด สามารถมุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน					
2	แผนงานบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถเสริมสร้างการศึกษาตลอดชีวิต					
3	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดสามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย					
4	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
5	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด การขึ้นทะเบียนตลาดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้					
6	ท่านต้องการให้ผู้บริหารตลาด ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ และสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิตอย่างเต็มที่					
7	ท่านต้องการให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
8	ท่านต้องการให้มีการวางแผนและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ					
9	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด มีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกผ่านสื่อที่หลากหลาย					
10	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาด จัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น					
11	ท่านต้องการให้จัดเจ้าหน้าที่ให้ความรู้คำแนะนำ แหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
12	ท่านต้องการให้ไม่คิดค่าบริการหรือค่าธรรมเนียมในการใช้บริการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
13	ท่านต้องการให้แหล่งการเรียนรู้ในตลาดเปิดให้บริการทุกวัน					
14	ท่านต้องการให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน มีความรู้ ความสามารถตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ					

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15	มีมนุษย์สัมพันธ์และจิตบริการ					
16	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ					
17	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรักในการค้า อาชีพ สภาพแวดล้อมในตลาด					
18	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงาน รักการเรียนรู้ และสามารถถ่ายทอดความรู้ และสื่อสารได้ดี					
19	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เช่น ศึกษาดูงานฝึกอบรม,					
20	ท่านต้องการบุคลากรที่ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม (อัธยาศัย					
21	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนงบประมาณกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
22	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุน และให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาดจากรัฐ					
23	ท่านต้องการให้รัฐสนับสนุนบุคลากรกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านกิจกรรมที่จัดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต						
1	ท่านต้องการให้มีกิจกรรมทางการศึกษาที่หลากหลายของแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
2	ท่านต้องการให้มีการจัดนิทรรศการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด มีการปรับเปลี่ยนให้ทันเหตุการณ์อย่างสม่ำเสมอ					
3	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมภาคสนาม เช่น กิจกรรมวันสำคัญ หรือเหตุการณ์สำคัญ					
4	ท่านต้องการให้มีการพัฒนากิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดปรับได้ตามความเหมาะสม					
5	ควรจัดกิจกรรมตามความต้องการของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย (การศึกษาตลอดชีวิต)					
6	ท่านต้องการให้มีการจัดกิจกรรมหลักที่เป็นจุดเด่นของแหล่งการเรียนรู้ในตลาดนั้นๆ และกิจกรรมเสริมตามความเหมาะสม					
7	ท่านต้องการให้มีการจัดสื่อเผยแพร่ความรู้ในแหล่งการเรียนรู้ในตลาด เช่น เอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ บอร์ดประชาสัมพันธ์ และข้อมูลทาง Internet					
8	ท่านต้องการให้มีการสำรวจความต้องการ และกำหนดขอบเขตกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนจัดกิจกรรม					
9	ท่านต้องการให้มีพื้นที่พบปะออนไลน์ สามารถ แบ่งปันความรู้ขอคำแนะนำ เล่าประสบการณ์					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนกับแหล่งการเรียนรู้ในตลาด						
1	ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้ามารับบริการ ศึกษา ขอข้อมูลจากแหล่งการเรียนรู้					
2	ท่านต้องการให้ผู้ประกอบการเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์					
3	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งการเรียนรู้ในตลาด					
4	ท่านต้องการให้ประชาชนให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้					
5	ท่านต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ด้านภาคีเครือข่าย						
1	ท่านต้องการให้มีการประสานงานระหว่างตลาดแต่ละแห่ง					
2	ท่านต้องการให้มีการประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และเอกชน					
3	ท่านต้องการให้มีการสร้างเครือข่ายทุกระดับระดับตั้งแต่ท้องถิ่น ระดับประเทศ และระดับระหว่างประเทศ					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
การประเมินผล						
1	ท่านต้องการให้มีการจัดทำสรุป สถิติจำนวนผู้เข้ามาใช้บริการ					
2	ท่านต้องการให้มีการสำรวจความพึงพอใจในการเข้ารับบริการ					
3	ท่านต้องการให้ประชาชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
4	ท่านต้องการให้มีการประเมินผลกิจกรรมต่อเนื่อง					
5	ท่านต้องการให้มีการสรุป นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนากิจกรรม และการจัดการแหล่งการเรียนรู้ในตลาด					

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

การจัดกิจกรรมการศึกษา
โดยจัดฝึกอบรมด้านการสุขาภิบาลอาหาร แก่ผู้ประกอบการและประชาชนที่สนใจ
ในวันที่ 6 สิงหาคม 2559 ณ ห้องประชุมอาคารตลาดสามย่าน

วิทยากรจากฝ่ายสิ่งแวดล้อม เขตปทุมวันบรรยายความรู้เรื่องสุขาภิบาลอาหาร

ผู้ประกอบการและประชาชนที่สนใจเข้าอบรม จำนวน 30 คน

สาธิตและอธิบายและแบ่งฐานกิจกรรมเป็นทั้งหมด 4 ฐาน

ฐาน 1 การล้างจานและรู้จัก ดูแลถังดัก
ไขมัน

ฐาน 2 การเลือกภาชนะและอุปกรณ์
ในการปรุงอาหาร

ฐาน 3 การทดสอบสารปนเปื้อนด้วย
ชุดทดสอบจากองค์การเภสัชกรรม

ฐาน 4 การล้างผักให้ถูกวิธี และการใช้สิ่ง
ใกล้ตัว เช่น เกลือในการลดปริมาณยาฆ่าแมลง

ทดสอบความรู้เรื่องสุขาภิบาลอาหารก่อนเรียนและหลังเรียน

การศึกษาดูงานตลาดสามย่านของ อสม.จีว

อสม.วันรับฟังบรรยายจากเจ้าหน้าที่ตลาดและเจ้าหน้าที่ฝ่ายสิ่งแวดล้อม เขตปทุม.

การศึกษาดูงานและแหล่งเรียนรู้ให้กับนิสิตคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้จัดการตลาดแนะนำตลาด และอาจารย์นำสู่บทเรียนเรื่องการทดสอบการปนเปื้อนในอาหาร

ดำเนินอบรมการตรวจสอบเครื่องชั่งสปริง ภาคปฏิบัติ โครงการจัดอบรมการตรวจตาชั่งสปริงซึ่งอยู่ภายในบังคับแห่งพระราชบัญญัติมาตราชั่งตวงวัด พ.ศ. 2542 แก่เจ้าหน้าที่กรุงเทพมหานคร จำนวน 50 คน จัดโดย กองชั่งตวงวัด กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์

สำนักสิ่งแวดล้อม กองนโยบายและแผนงาน กรุงเทพมหานคร เข้าเยี่ยมชมและศึกษาดู
การดำเนินโครงการลดและคัดแยกมูลฝอย นำขยะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ภายในตลาด

สภาพตลาดที่มีผู้ประกอบการจำหน่ายภายในตลาดไม่ถึงร้อยละ 50

รายชื่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

เรื่อง แนวทางการพัฒนาตลาดที่มีโครงสร้างอาคารถาวร เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

วันที่ 5 พฤศจิกายน 2559 เวลา 9.00 – 12.00 น.

ห้องประชุมตลาดมีนบุรี อาคารตลาดมีนบุรี

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ตลาด
1	นายอุกฤษฏ์ พัดงาม	ตัวแทนตลาดยิ่งเจริญ
2	นายธนภุต มนต์รีสา	ตัวแทนตลาดอ่อนนุช
3	นางสาวจุฑามณี อุปา	ตัวแทนตลาดบางขุนศรี
4	นายเชษฐชัย อุทยาน	ตัวแทนตลาดถนนมิตร
5	นายรินทร์ ทองม้วน	ตัวแทนตลาดสามย่าน
6	นายชาติชาย รื่นสนธิ์	ตัวแทนตลาดศูนย์การค้ามีนบุรี
7	นายอภิเดช บุรีแก้ว	ตัวแทนตลาดกลางแฮปปี้แลนด์
8	นายธีระพงศ์ แซ่จิว	ตัวแทนตลาดเอี่ยมสมบัติ
9	นายสมพงษ์ พันธุ์พาณิชย์	ตัวแทนตลาดพัฒนานันท์
10	นายบุญรอด นัตรมงคล	ตัวแทนตลาดสายเนตร
11	นายพงศธร ฝุ่นทอง	ตัวแทนตลาดพิบูลย์วิทย์
12	นายเสกสรร เพ็ชรแสง	ตัวแทนตลาดใหม่ทุ่งครุ
13	นายศรัรักษ์ แจ่มจันทร์	ตัวแทนตลาดลานบุญ
14	นายพีรพล ยิ้มเทียม	ตัวแทนตลาดองค์กรเพื่อการเกษตร
15	นายพัชระ กิมรมย์	ตัวแทนตลาดยอดพิมาน
16	นายไกรสร เรืองจ้อย	ตัวแทนตลาดบองมาเซ่

การจัดทำสนทนากลุ่ม
ห้องประชุมตลาดมีนบุรี อาคารตลาดมีนบุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	ว่าที่ร้อยตรีสมบัติ พรหมสวรรค์
วันเดือนปีเกิด	3 กันยายน 2519
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	82/739 ถนนประชาชื่น แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2542	อุตสาหกรรมศาสตรบัณฑิต สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2545	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาอุตสาหกรรมศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2560	การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษาผู้ใหญ่ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ